
VOJENSKÉ ROZHLEDY

Czech Military Review

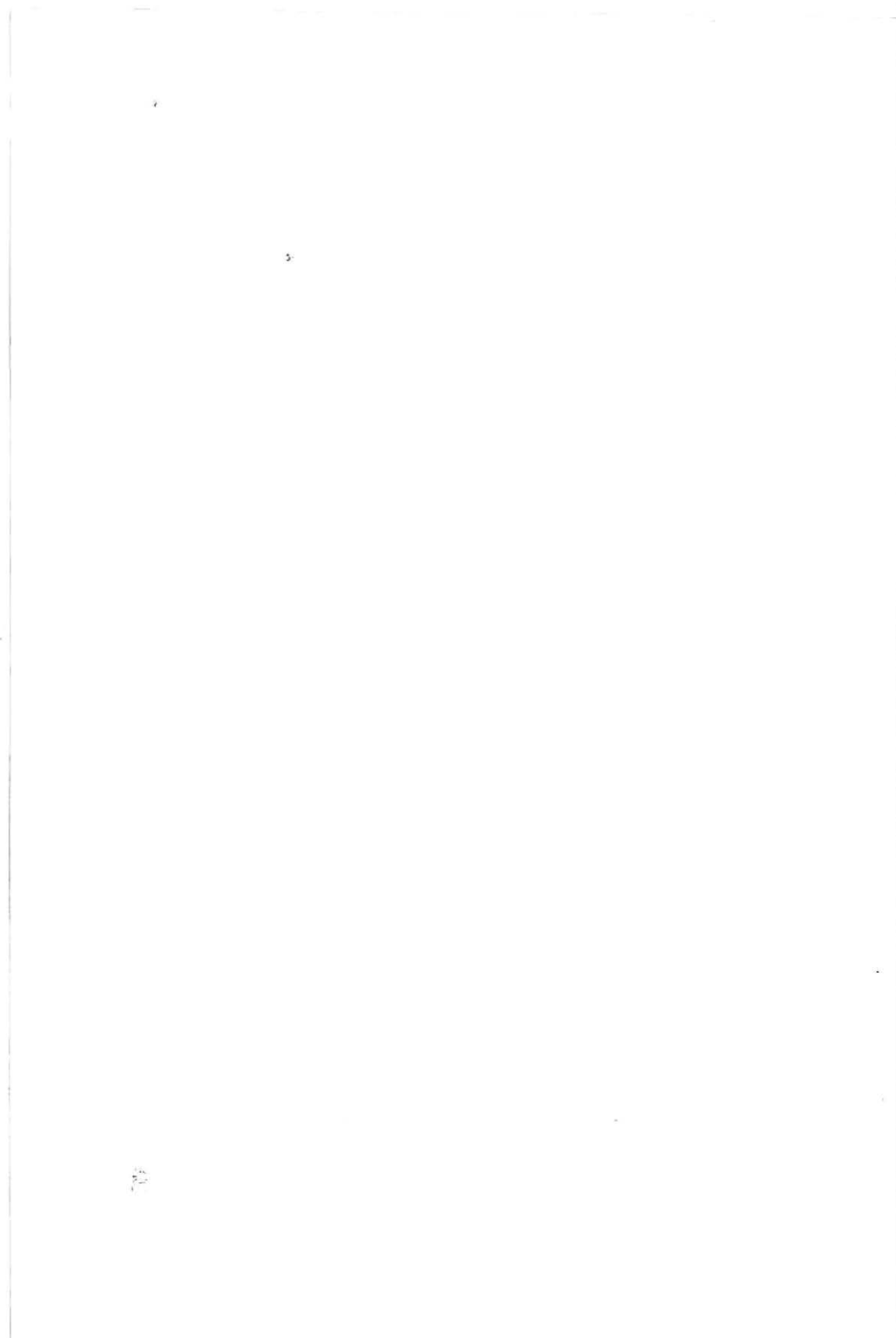
FUR.

1995

6

VYDÁVÁ GENERÁLNÍ ŠTÁB ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

TEORETICKÝ ČASOPIS ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

VOJENSKÉ ROZHLEDY

6

ČTVRTÝ (TŘICÁTÝ ŠESTÝ) ROČNÍK

Veškeré články uveřejněné v časopisu Vojenské rozhledy vyjadřují výhradně názor autora k dané otázce. Nejsou oficiálním názorem velení Armády České republiky.

Redakce časopisu Vojenské rozhledy

Povaha a dynamika udržování míru

Toto téma je nesmírně rozsáhlé a komplexní, které podobně jako další jevy soudobé společnosti není snadné definovat či stručně vyjádřit několika jednoduchými kategoriemi nebo slovy.

Současné doktríny ohledně konceptů udržování míru zahrnují těchto čtrnáct operačních pohledů:

1. Pozorování a hlášení pozorování generálnímu sekretáři OSN (či jiným politickým institucím).
2. Vyšetřování sporů a konfliktů.
3. Jednání se stranami, aby se předešlo obnovení nepřátelství.
4. Monitorování zastavení palby, příměří nebo doby klidu zbraní.
5. Vsunutí intervenčních jednotek mezi nepřátelské síly a jejich odzbrojení.
6. Dohled nad stažením nebo znovunasazením jednotek do předem stanovených pozic, nad pohybem jednotek, munice, výstroje a výzbroje v nejcitlivějších oblastech konfliktu.
7. Udržování práva a pořádku.
8. Podpora dialogu a vnitřní pacifikace.
9. Poskytování humanitární pomoci a naléhavé zdravotní pomoci.
10. Pomoc při umísťování odsunutých a uprchlíků.
11. Pomoc obyvatelstvu při návratu do normálního života.
12. Monitorování plebiscitu nebo voleb (volební registry, volební kampaně, příprava voleb, vlastní volby, doplňovací volby).
13. Pomoc a ochrana přechodu k nezávislosti, respektive při vzniku nových státních celků.
14. Pomoc a monitoring při budování, výcviku, aktivitách ozbrojených sil a policie v souladu s obecně přijatými zásadami.

Tento vojensko-politický koncept a doktrína jsou novým prvkem operačního plánování všech ozbrojených sil a mezinárodních organizací, a to dokonce i při stanovení hospodářských a tarifních opatření.

Středem zájmu jsou mírové operace

Historicky multilaterální udržování míru vzniklo v druhé polovině minulého století a v období mezi první a druhou světovou válkou prošlo „experimentálním“ stupněm vývoje. Oficiální uznání získalo zřízením tzv. systému Spojených národů. V období od konce druhé světové války a pádem berlínské zdi byly mírové operace většinou na okraji zájmu jak

veřejného mínění, tak světových (i regionálních) center formování politiky. Po skončení studené války se díky řadě různých konfliktů staly mírové operace jedním z úhelných kamenů mezinárodní politiky.

Co to vlastně je „udržování míru“? Na tuto otázku zatím neexistuje žádná jasná odpověď, vyjma definování základního konceptu: jsou to především aktivity mezinárodních organizací (respektive regionálních organizací či jen skupiny států), které se snaží buď zabránit válce mezi dvěma státy (nebo válce v rámci jednoho státu mezi jeho různými etnickými, politickými a náboženskými skupinami) prostřednictvím vložených nestranných jednotek, nebo vzniku nebezpečných a destabilizujících krizových situací mezi státy (uvnitř státu).

Jak bylo zmíněno výše, je tato definice *udržování míru* velice obecná, i když v době po druhé světové válce byla vcelku adekvátní. Ve skutečnosti ale tehdy mezinárodní akce *udržování míru* nebyly na pořadu dne, protože ustoupily obecnějšímu kontextu konfrontace mezi Východem a Západem. Pro akce Spojených národů zbylo velmi málo místa; většinou se omezovaly na odesílání neozbrojených skupin pozorovatelů nebo ve vážnějších situacích i lehce vyzbrojených kontingentů na kontrolu hranic.

Akce OSN byly ve srovnání s politickými rolmi a funkcemi USA a SSSR skutečně pouze okrajové. Avšak postupně, byť poněkud váhavě, se aktivity OSN rozšiřovaly, hlavně jako důsledek zvyšující se naléhavosti různých krizí, jako tomu bylo v roce 1956, kdy byly nasazeny první velké intervenční jednotky podél Suezského kanálu, aby oddělily na jedné straně anglo-francouzské a izraelské jednotky, a egyptská vojska na straně druhé.

Funkce mírových sil, které byly dříve omezeny na pozorování, zprostředkovatelské mise a monitoring (UNTSO, UNMOGIP, UNGCI, UNTCOK, UNSCOB a USSCOB) zaznamenaly kvalitativní skok, když bylo rozhodnuto, aby mimořádné ozbrojené síly OSN UNEF (přejmenované v r. 1973 na UNEF I, kvůli rozlišení od UNEF II zřízené na Sinaji po jomkipurské válce) dlouhodobě kontrolovaly hranice mezi Izraelem a Egyptem a monitorovaly zastavení palby (pouze na egyptské straně hranice), zvláště v pásmu Gazy.

System se rozšiřuje

Změny v mezinárodních vztazích, zejména pak v tzv. třetím světě, vedly postupně k rozšiřování mírového mandátu OSN. Nicméně jednotky Spojených národů operovaly a stále operují ve špatně definovaném právním rámci, za špatně definovaných a zmatených institucionálních podmínek (práva a povinnosti jednotek OSN, systému C³I a služební podřízenosti) a s neuvěřitelně rizikovými rozpočtovými systémy. Byl to totiž právě princip „dobrovolných“ příspěvků, který vedl ke snižování kontingentu pozorovatelů intervenčních jednotek, působících na Kypru od r. 1964, i když místní situace vyžadovala zvýšenou opatrnost.

Od monitorování zastavení palby a zasazení intervenčních jednotek jsme dospěli až k mezinárodním policejním operacím a podpoře vlád proti povstalcům (Kongo), dozoru nad územními změnami (západní Nová Guinea, Namibie, Kambodža, Mosambik a Západní Sahara), monitorování voleb (Angola, Salvador a Západní Sahara), ochraně uprchlíků (Kurdistán). Je poskytována pomoc při přebudování státních struktur ořesených krizovými situacemi a občanskou válkou (Mosambik, Somálsko, Angola, Kambodža, Salvador a Haiti) a při odzbrojení nepřátelských stran (Střední Amerika a Irák).

V tomto rámci se vzájemně kříží různé zájmy, operační požadavky a politické mandáty, což činí zvláštní mírové mise v konkrétních zemích ještě obtížnějšími. Ty byly nejprve více méně improvizovány, a teprve později uváděny v soulad s postupně získávanými a rozšiřovanými zkušenostmi. Tato praxe je sice právními puristy kritizována, nicméně fakt, že jednotky nejsou sevřeny žádnými přesnými regulačními omezeními, umožňuje všem zúčastněným, jak generálnímu tajemníkovi, tak účastnickým státům, ve chvíli, kdy se situace stává příliš složitou a existuje riziko, že ztratí tvář, rychle vycouvat.

Systém mírových operací byl sice rozšířen, ale vnitřně se mu stále nedostává sladění a jasnosti, a to i ve velmi důležitých oblastech. Nejedná se totiž jen o funkční rozšíření, ale i o početní, což přirozeně vyplývá z prvního. Je skutečností, že OSN dnes realizuje více misí než v celé své předchozí historii, což s sebou přináší obrovské finanční a strukturální zatížení. Pokud bychom snad chtěli porovnat rozsah současných misí (v bývalé Jugoslávii, Somálsku a Kambodži), museli bychom se vrátit až k roku 1960, k misi v bývalém Belgickém Kongu (nyní Zaire). Na poučení z této mise bylo bohužel zcela zapomenuto.

V posledních měsících jsme přešli od operačního zasahování několika málo tisíce vojáků k operacím, kterých se účastní statisíce osob: 30 000 v Somálsku, stejný počet nebo i více v bývalé Jugoslávii, 20 000 v Kambodži, 7000 v Mosambiku, 5000 v Libanonu, 2000 na Kypru, 2000 v Kuvajtu, 2000 na Golanských výšinách, 2000 v Rwandě, a právě tolik bylo připraveno k vyloštění na Haiti, 500 na Sahaře a dalších 1500 následovalo; dále se jedná ještě o stovky či více vojáků, policistů a pozorovatelů v Afghánistánu, Gruzii, Kašmíru, na Středním východě, Angole, Tádžikistánu, Arménii, Íránu, Iráku, Moldávii, Salvadoru a Kurdistanu.

Situace se může ještě zhoršovat: nedávné mise na Haiti, ve Rwandě, Západní Sahaře, Kuvajtu a Zakavkazsku i ty, které mají za sebou polovinu svého trvání, v Togo, Zaire, Jižní Africe, Srí Lance, v bývalé Jugoslávii (monitorovací dohody), na Šalamounových ostrovech, Súdánu a Angole, vyžadují obrovské zdroje všeho druhu, od politických (ty, zdá se, chybějí) až po finanční.

Rusko a bývalá Jugoslávie

Mimo tento výčet existují další skutečně citlivé problémy, jako je *udržování míru* v oblasti Společenství nezávislých států (SNS), na které si dělá nárok Rusko, či akce *vynucování míru*, kdy s ohledem na svářící se strany existuje hrozba, že bude destabilizována mezinárodní bezpečnost.

Velmi citlivým problémem je ten první: Rusko vzniklo v důsledku rozpadu SSSR, s ohledem na ruské etnikum žijící v následnických státech zdědilo i zvláštní strategické a obranné zájmy. Ruský požadavek práva udržovat mír a bezpečnost na území bývalého Sovětského svazu vzbudilo značnou nevoli jak mezi zeměmi NATO a neutrálními státy, tak zvláště mezi státy bývalé Varšavské smlouvy a SNS. Ovšem tento požadavek se zřejmě s nějakou skutečnou opozicí nesetká.

O mírových operacích probíhajících v této oblasti existující často protichůdné zprávy. Jde jak o policejní akce, tak přímé nasazení vojsk, o záchranné operace a humanitární pomoc obleženému civilnímu obyvatelstvu, o nasazení nadnárodních sil na základě dohod. I časopis *Military Balance*, který je obvykle velmi dobře informován, neuveřejňuje podrobnosti, protože žádné přesné informace pro zhodnocení a analýzu neexistují.

Citlivým je také druhý problém, problém *vynucování míru*. Existuje sice jasně definovaný právní rámec - Charta spojených národů - ale je nesmírně těžké splnit politické podmínky pro jeho realizaci. První taková akce *vynucování míru* se uskutečnila r.1950 v Koreji, a to díky absenci Sovětského svazu při hlasování a nepřítomnosti komunistické Číny. Po přepadení Kuvajtu Irákem se opět tyto země zdržely veškeré operační iniciativy, což vlastně umožnilo druhou akci tohoto typu.

Bývalá Jugoslávie je příkladem nebezpečného balancování mezi *udržováním míru* (s minimálním použitím sil a souhlasem všech stran s přítomností OSN) a konceptem *zasazení sil* (intervence) pro *vynucení míru*.

Zasahují mezinárodní organizace

Stále se měnící situace v bývalé Jugoslávii je nesmírně komplexním problémem, jehož řešení se poprvé společně zúčastňují mezinárodní organizace jako ES (nyní EU), NATO a ZEU. To představuje další problém, neboť přítomnost těchto organizací není známkou jejich životaschopnosti, ale snahou o jejich legitimizaci. Protože jsou oběma své vlastní neohrabanosti (tzv. euro-kracie a NATO-kracie), hledají a také zde nacházejí příležitost jak pro svou nevojenskou angažovanost, např. civilně-vojenské monitorovací mise EU/ES v bývalé Jugoslávii, tak i pro praktickou angažovanost jako při operacích NATO *Deny Flight*, *Disciplined Guard*, *Sharp Vigilance* a *Sharp Fence*, odeslání velitelské jednotky severní skupiny vojsk k mírovým silám do Bosny a Hercegoviny, nebo při operacích organizovaných Západoevropskou unií - *Danube*, *Maritime Monitor*, *Maritime Guard* a společná operace NATO/ZEU *Sharp Guard*.

Posuzovat výsledky těchto akcí je velmi složité, byť nasazení sil přece jen speciální požadavky udržování stability v sousedících oblastech a při prevenci rozšiřování krizí (bylo-li to možné) splnilo. Musíme si uvědomit, že v případě jugoslávské krize NATO ani ZEU ve skutečnosti nikdy nepředpokládaly, že nahradí nebo snad budou nadřazeny Spojeným národům a OBSE; jsou jednoduše regionálními reprezentanty těchto organizací.

Problém spočívá v určení stupňů intervence a jejich konkrétních cílů. Očekává se, že ZEU a NATO ochotně splní jakýkoli úkol, který jim OSN a OBSE určí. Ale jak dlouho? Byly by obě tyto organizace, tedy především jejich členské země, ochotny opět přijmout funkci ochránce mezinárodní bezpečnosti a stability, kdyby se znovu objevila nějaká regionální hrozba?

Podle jedné teorie by se Spojené národy měly věnovat té nejvyšší úloze - politickému zprostředkování - monitoringu a prevenci. Což vyžaduje méně ozbrojených struktur, prostředků a vojáků. V situacích, kdy bude ohrožen mír, budou v rámci speciálních mírových operací intervenovat různé regionální a transregionální orgány.

To by se mohlo stát prvním krokem k dosažení toho, co by ráda viděla řada expertů: zřízení jakéhosi „vzájemně se zajišťujícího systému“, který by nejenom umožnil, aby byly co nejefektivněji využívány zdroje, ale také aby bylo zabráněno zmatkům jak na té nejvyšší, rozhodovací úrovni, tak na těch nejnižších. Ilustrací toho byla nedávná situace v Jugoslávii, kdy generálové Rose a Cot prosazovali letecké údery NATO a zvláštní vyslanec OSN Akashi je pod různými záminkami odkládal, NATO naléhalo, a New York věřil, že Srbsko dodrží své sliby. To je více než pouhý příklad zmiňovaných problémů, protože tyto případy potvrzují

komplexnost celého problému jako politikum prvořadě důležitosti. Se selhávající vojenskou pomocí lze totiž udělat jen velmi málo.

Navíc musí být zdůrazněno, že **mírové operace jsou jiné než všechny ostatní druhy vojenských operací. Cílem mírových operací není vítězství ve vojenském slova smyslu: protivníkem je nepřítel jako takový, ne nějaké konkrétní vojsko.**

Tím, že mírové operace ztrácejí některé typické předpoklady tradičního konceptu vítězství, jako je zničení sil nepřítele, dobytí měst či center zvláštní důležitosti, stávají se vojenské cíle proměnlivými a nejasnými. V mnoha případech totiž je (byl) úspěch dosažen spíše jako výsledek kompromisu než nějakého vojenského vítězství.

Italské mírové operace: krátký historický přehled

Italské ozbrojené síly se zúčastňují mezinárodních mírových a policejních operací již od sjednocení Itálie v roce 1860. Ačkoliv se povaha, operační profil a obecný politický kontext těchto misí od té doby podstatně změnily, celkový přístup zůstává v podstatě tentýž: zachování mezinárodní stability, zajištění míru a bezpečnosti obyvatelstva, které bylo postiženo tragédií občanské nebo mezinárodní války či jinými nepříznivými okolnostmi.

Italská účast na mezinárodních operacích je připomínána již nedlouho po vzniku nového italského království na konci 19. století. Z jedné strany se tehdy italský stát chopil příležitosti „vztyčit vlajku“, která zdůraznila přítomnost nového činitele na mezinárodní scéně, kde do té doby dominovaly pouze velmoci (Rakousko-Uhersko, Francie, Velká Británie, Prusko a Rusko). Na druhé straně stabilita v sousedních regionech, na Balkáně a ve Středomoří, byla neodlučitelnou podmínkou sociální a ekonomické reorganizace italského státu. Proto i tak malý příspěvek k úsilí zabránit zmatkům a politickým nepokojům vně hranic, jako bylo odeslání vojáků či pozorovatelů do výše uvedených oblastí, byl pokládán italskou vládou jako vysoce prospěšný pro budování národa a nesoucí okamžitý zisk v pojmech mezinárodní prestiže.

Prvním příkladem účasti italských jednotek v takovýchto mezinárodních operacích byla účast v evropské komisi delimitace hranic na Balkáně (byl to technický orgán zřízený na berlínském kongresu v letech 1877-78). Před druhou světovou válkou pak italští specialisté pracovali v celé řadě různých misí: např. při hraničních delimitacích (Albánie, Československo), dočasný výkon vládní moci (Kréta), kontrola zastavení palby (Řecko - Turecko, Srbsko - Bulharsko, Řecko - Bulharsko), monitorování voleb (německo-polské plebiscity ve Slezsku, rakousko-maďarský plebiscit v Šoproni, česko-polský plebiscit na Těšínsku, rakousko-jugoslávský plebiscit v Klagenfurtu, francouzsko-německý plebiscit v Saarlandu v Sársku), kontrola odzbrojení (tzv. ústředních mocností), zprostředkovatelská mise (Vilnius) a intervenční jednotky (Šanghaj).

Itálie byla po druhé světové válce (v její první polovině bojovala na straně Osy a ve druhé polovině byla rozdělena občanskou válkou) opět pozvolna přijímána do mezinárodního společenství. Prvním znamením takového návratu bylo vyhlášení bývalého Italského Somálska poručenským územím (1949) a jeho znovupodřízení italské správě (na což si mimochodem v té době dělal nárok také bývalý Sovětský svaz). Italský vojenský i civilní personál velmi aktivně přispíval k ochraně a podpoře nově vytvořené somálské národní administrativy a při organizování ozbrojených sil a policie, takže se mandát podařilo splnit pět měsíců před jeho vypršením.

V této době, kdy plnila poručenský mandát v Somálsku, Itálie ještě nebyla členem OSN a ani jím nebyla během korejské války, kdy dala Červenému kříži k dispozici mobilní vojenskou nemocnici. Přijetí Itálie do OSN v r. 1955 zvýšilo úroveň jejích materiálních závazků a narostl i počet operací prováděných pod „modrobílou vlajkou“. Operace překročily rámec regionální dimenze, která charakterizovala dřívější angažovanost bývalého italského království. Ovšem ve slepé uličce blokové konfrontace nebyla v Evropě ani ve Středomoří žádná možnost realizovat mírové iniciativy OSN. Ba Středomoří samo se stalo integrální součástí hry na šachovnici velmocí, které drasticky omezovaly „svobodu pohybu“ států středomořské pánve.

V tomto kontextu nahlížela Itálie na účast v misích OSN mimo vlastní území jako na relativně bezpečné a levné prostředky znovupotvrzení svého mezinárodního postavení a realizující jeden z morálních principů obsažených v italské ústavě, ve které stojí, že Itálie odmítá válku jako prostředek pro uspořádávání mezinárodních sporů. Itálie vždy viděla svůj vojenský příspěvek jako způsob podpory ducha Charty Spojených národů. Žádná italská politická strana nikdy opravdu důrazně neprotestovala proti italské účasti na operacích pod záštitou OSN.

Od roku 1955 se italské jednotky a specialisté účastnili téměř všech operací OSN, a to buď přímo vojenskou podporou, nebo zdravotními jednotkami a helikoptéry (např. letecký most při transportu švédského kontingentu ze Stockholmu do Ismailu pro UNEF I v roce 1956). Italský příspěvek k misím OSN nebyl bez obětí: dva vojáci v modrých přilbách byli zabiti v UNTSO (od roku 1958) a UNIIMOG (1988-1991); 13 letců z ONUC přišlo o život v Kongu (1960-64).

Dohoda z Camp Davidu v r. 1978 znamenala první multilaterální (západní) úsilí k stabilizaci regionu a Itálie se k ní okamžitě připojila. V r. 1982 spolu s mnohonárodními silami a pozorovateli italské vojenské námořnictvo zabezpečovalo tyto síly v Suezském průplavu.

Akce vrcholily v letech 1982-84, kdy byly v Libanonu po invazi izraelské armády nasazeny dva kontingenty nadnárodních ozbrojených sil. Na jaře 1982 Italové (jeden pěší prapor) dozírali spolu s francouzskými i americkými jednotkami na stažení příslušníků jednotek Organizace pro osvobození Palestiny z Bejrútu. O několik měsíců později, v září 1982, po otevřeném násilí vyvolaném masovým zabíjením v palestinských uprchlických táborech křesťanskými maronity, přistála v Bejrútu početná expedice mnohonárodních sil. Bylo to poprvé v poválečné historii, kdy Itálie nasadila tak velké síly: jednu smíšenou brigádu, jednu námořní divizi (s obojživelnými jednotkami), bojová a dopravní letadla se základnou na Kypru k udržování leteckého mostu do Itálie.

Rozsah této akce, její náklady, ztráty na mrtvých a raněných vyvolaly první velkou debatu italské veřejnosti o statutu, roli a budoucnosti ozbrojených sil. Navzdory dobrému výkonu vojáků v Bejrútu se stalo zřejmým, že úroveň výcviku a připravenosti, kterou vyžadují moderní mírové operace, mohou zaručit jen profesionální vojenské jednotky.

Tendence zaměstnávat v mírových operacích vojáky na delší úvazek byla posílena i nedávnými zkušenostmi italských sil v Somálsku a Mosambiku, kde byli tito nasazení vojáci s ohledem na jejich praxi veliteli žádáni, aby zůstali až do konce své vojenské služby. Proto změnili svůj služební statut povolanců na dobrovolníky s dlouhodobým závazkem.

Od udržování míru k vynucování míru

Konec studené války umožnil řešit řadu mezinárodních a občanských válek a zatížil tak OSN povinností budovat mise pro udržování a vytváření míru. Bohužel zhroucení omezujících bariér, které bylo všemi Evropany tak vřele vítáno, otevřelo dveře návratu starých nacionalistických problémů, které jsou i po 45 letech stále živé a destabilizující. Evropané, kteří se dlouho domnívali, že jsou „imunní“ vůči lokálním válkám (o třetí světové válce se nikdy nedomnívali, že by byla reálná), se stali svědky rozšíření lokálního patriotismu a nacionalismu po celém kontinentě a po rozpadu Jugoslávie i propuknutí občanské války. Mezinárodní organizace, jakými jsou Evropské společenství, Západoevropská unie (ZEU), NATO a KBSE (Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě), se pokusily v Jugoslávii tuto občanskou válku zastavit a zároveň monitorovaly nepokoje a „horká místa“ v bývalém Sovětském svazu. Itálie, která je členem těchto institucí, se připojila téměř ke všem prováděným operacím.

Po osvobození Kuvajtu (na kterém se Itálie podílela bojovými letouny, výsadkovými jednotkami, zdravotním i týlovým zabezpečením a odminovacími jednotkami) byly italské jednotky poslány do Kurdistánu jako příspěvek k operaci *Provide Comfort*. Civilní obyvatelstvo zvláště oceňovalo italskou mobilní nemocnici. V tu dobu propukla současná jugoslávská tragédie, která klade před italské mírové mise další úkoly.

V bývalé Jugoslávii byly italské vojenské i civilní osoby zasazeny v rámci monitorovací mise Evropského společenství. V této misi zahynuli čtyři Italové a jeden francouzský pozorovatel, protože jugoslávský stíhač sestřelil jejich helikoptéru. Byl to vlastně útok proti celému mezinárodnímu společenství, neboť helikoptéra byla natřena bíle a měla modro-zlatý prapor Evropského společenství. Dále zemřeli čtyři italské letci, protože jejich transportní letoun byl sestřelen raketou během letu s humanitární pomocí do Sarajeva. Žádná z válčících stran se k odpovědnosti nepřihlásila.

Během jugoslávské krize pracovali italské pozorovatele v této oblasti pod záštitou KBSE. Italské lodě, letadla a hlídkovací čluny (na Dunaji) pomohly dodržovat embargo uvalené na zbytky Jugoslávie. Přítomnost pozemních sil byla minimální, vzhledem k citlivosti všech válčících stran bývalé Jugoslávie na italské (respektive německé) vojáky na svém území, třebaš v modrých helmách.

Na druhé straně byly pozemní síly tím hlavním italským příspěvkem při dvou důležitých operacích: v Mosambiku při kontrole provádění zastavení palby mezi vládou a opozicí (ONUMOZ), a v Somálsku (UNOSOM II). Zatímco v Mosambiku italské horské jednotky vykonávaly službu (tj. střežily důležitý koridor z vnitrozemí k moři) relativně snadno, v Somálsku utrpěli italské parašutisté a pěchota značné ztráty (pět mrtvých a třicet zraněných).

Italská vláda (a veřejné mínění) se také kvůli Somálsku střetla s generálním tajemníkem OSN. Oficiální italský postoj odmítal použití vojska a směřoval k zahájení dialogu se všemi válčícími frakcemi; dával za vinu generálnímu sekretáři a vojenskému velení OSN v Mogadišu za zvyšující se používání násilí. Nakonec byl italský kontingent stažen z hlavního města Somálska a nasazen ve vnitrozemí.

Obnovená naděje

Italská politika v Mogadišu nebyla bez chyby, zvláště když Itálie naléhala na udržování dialogu s kmenovými náčelníky a bandity. Nicméně celkový přístup byl správný. OSN vstoupilo do Somálska na konci Američany řízené operace *Restore Hope* (Obnovená naděje), aby poskytlo humanitární pomoc a zřídilo nějakou formu vlády. I když OSN a humanitární pracovníci dosáhli určitých pozitivních výsledků (např. byl zastaven uměle vyvolaný hladomor), zvyšující se použití vojenské síly zesílilo nepřátelství místního obyvatelstva vůči nim.

Za dané složité situace v Somálsku je těžké přijmout uspokojivá politická a vojenská opatření. Autor příspěvku ovšem nezamýšlí kritizovat účastníky mise. Je ale marné hledat odpovědnost a chyby v Mogadišu, jestliže na politické úrovni tak často selhává vzájemné pochopení a společné plánování mezi OSN a vládami. Když OSN převzalo od Spojených států velení operace *Restore Hope*, mělo jasně a jednoznačně vyhlásit, jaké jsou politické cíle operace a jak jich bude dosaženo. Navíc by se vlády, jejichž jednotky se těchto misí zúčastňují, měly zdržet jakékoli **politické kontroly** svých kontingentů.

Mírové operace nelze provádět v tak složitém prostředí, jaké je po skončení občanské války v Somálsku, aniž by bylo nejprve určeno kdo bude hlavním velitelem, co kdo bude dělat a jakých cílů má být dosaženo. Bez takového ujasnění bude každá intervence vojsk, jak pro *vytvoření míru*, tak na *vynucení míru*, odsouzena k nezdaru.

Ovšem bez ohledu na to, co se snad stane v Somálsku, bude italská angažovanost v mírových operacích pokračovat. Účast vojenských jednotek na humanitární pomoci pod patronací OSN (nebo jiných organizací) bude pro vládu a veřejné mínění velmi důležitá. Je také pravděpodobné, že Itálie bude chtít hrát větší roli v rámci Organizace spojených národů, vedle dalších států jako Japonsko a Německo. Je zřejmé, že tímto přístupem si asi Itálie bude vylepšovat své postavení na mezinárodní scéně. Ale je také pravdou, že italský zájem o „obnovování naděje“ a budování míru ve všech méně šťastných místech světa bude upřímný a nemůže být pokládán jen jako prosazování italských národních zájmů.

(Psáno pro *Vojenské rozhledy*)

Některé použité zkratky v textu:

- * ONUC (UN Operation in Congo): Operace OSN v Kongu
- * ONUMOZ (UN Operation in Mozambique): Operace OSN v Mosambiku
- * UNEF (UN Emergency Forces): Mimořádné ozbrojené síly OSN
- * UNIIMOG (UN Iran-Iraq Military Observer Group): Skupina vojenských pozorovatelů OSN v iránsko-iráckém konfliktu
- * UNGCI (UN Guards Contingent in Iraq): Hlídkový kontingent OSN v Iráku
- * UNMOGIP (UN Mission Obs. Group in India and Pakistan): Skupina vojenských pozorovatelů OSN v Indii a Pákistánu
- * UNOSOM (UN Operation in Somalia): Operace OSN v Somálsku
- * UNTSO (UN Truce Supervisory Organization): Organizace OSN pro dozor nad příměřím v Palestině

Skryté příčiny krizí a konfliktů

Článek přibližuje některé dřívější i bezprostřední příčiny konfliktů v Evropě. Jeho cílem je ukázat nové chápání velikosti a pravděpodobnosti rizika války.

* * *

Přesto, že překvapivý hromadný útok s minimální varovací dobou je v Evropě mimořádně nepravděpodobný (třebaže to nelze zcela vyloučit), možnost konfliktů nízké intenzity nicméně vzrůstá. Funkcionálně zde existují inverzní vzájemné vztahy mezi příčinou a následkem, mezi velikostí a pravděpodobností. **Jednoduchá konfrontace byla vystřídána množstvím rizik, výzev a cestou od stability represí a rozdělování ke konsolidaci vyplývající ze zásad „pařížské charty“.**

Politický původ

Politické otázky byly a jsou v podstatě jádrem každého konfliktu. Ovšem současné politické otázky jsou silou, která může vést k názoru, že riziko války vyplývá ze zhroucení existujících politických ujednání, která dříve zadržovala konflikt.

Charakteristiku současného systému v oblasti politiky můžeme identifikovat jako otevřené systémy, které jsou v interakci s okolním prostředím - na národní úrovni ve vztahu k občanům a na mezinárodní s jinými státy a strukturami. V současném stavu je mnohem obtížnější tyto systémy vnímat, jakmile jsou ovlivňovány individuální a davovou psychologií.

Současné politické události jsou multidimenzionální a dotýkají se různých oblastí. Principy a pravidla dalšího společenského postupu jsou do značné míry nepředvídatelné, jelikož je vývoj v neustálém složitém pohybu. Výsledkem je otevírání řady již dříve odumřelých rozporuplných problémů, jako například náboženských, historických, etnických a jiných sporů, které přerůstají nebo teprve hrozí přerůst do krizí a etnických konfliktů. Tyto konflikty jsou dnes v některých oblastech a zemích zejména na východě a jihovýchodě Evropy velice aktuální. Hrozby, které v tomto ohledu bezprostředně vyvstávají i nad střední Evropou, shrnuje následující pojednání.

Základní báze

Ve světle všech nových problémů se ukazuje, že současné riziko války je podceňováno nebo opět nadhodnocováno. Používané argumenty pro a proti mají v diskusích vážné zastánce a neméně vášnivé odpůrce. Důvody na obou stranách bývají racionální i emotivní, přesvědčivé i méně přesvědčivé. Není radno býti za této situace arbitrem. Zásadní názorovou konfrontaci lze kvalifikovaně posoudit pouze na základě uplatnění vysoce fundovaných

vědomostí a s využitím studia odborných materiálů, které se problematikou na vědecké úrovni zabývají.

V průběhu stáže důstojníků Armády ČR ve velitelství amerických ozbrojených sil v Evropě bylo umožněno seznámit se s materiály, které uvedená kritéria mohou bezesporu splnit. Jde především o poznatky vědecké studie s názvem „Pandořina skříňka se znovu otevřela - etnický konflikt v Evropě a jeho důsledky“. Jejím dílčí výňatkem významně napomáhají objasnit velice citlivé a žhavé problémy současnosti. S uplatněním fragmentů této vědecké studie, jakož i dalších otázek vědomostí lze zodpovědně přistoupit k vysvětlení složitých zejména etnických konfliktů v Evropě.

Jak titul zmíněné studie svědčí, etnický konflikt se z latentní podoby znovu objevil v Evropě. Nikde tento trend není evidentnější než právě na tomto kontinentu, konstatuje autor, kde etnický motivovaný vedení války v bývalé Jugoslávii hrozí pohltnout zbytek balkánských zadržovaných etnických napětí a další potenciální nebezpečí hrozí zvrátit vývoj křehkých demokracií ve střední a východní Evropě a vrhnout je zpět do stínu bývalého Sovětského svazu. Dokonce i západní Evropa není imunní od etnických napětí a krizí, hodnotí se v dokumentu.

Studie již hned v úvodu konstatuje, že Spojené státy, přestože mají jiné důležité závazky, budou i nadále v evropských záležitostech podporovat existující životní národní zájem Spojených států na stabilní a mírové Evropě. Protože konkrétní etnický konflikt může být těmto zájmům rizikem, budou Spojené státy zachovávat principy předcházení a odhodlanosti při řešení pokračujícího etnického násilí v Evropě. Bludný kruh otázek, proč a jak a zda si Spojené státy mohou vybrat, se stal pro politické činitele složitý.

Se zřetelem k uvedeným faktům je patrné, že opětovné vzrůstání etnických nepřátelství v Evropě má podstatné následky i pro Spojené státy, které mají životně důležitý zájem na udržování míru a stability v Evropě. Ze studia materiálu vyplývá, že silné etnický motivovaný násilí pravděpodobně potrvá a protože etnické konflikty potenciálně reprezentují významnou hrozbu i dalším národním cílům, platí rozhodnutí Spojených států pokračovat v složitém a preventivním úsilí.

Studie je koncipována tak, aby posloužila vysvětlení etnických problémů a napomáhala přípravě vojáků, rozhodujících politických činitelů, státníků pro jejich budoucí zapojení do řešení etnických konfliktů. V tomto ohledu nabízí stručný bližší výklad strategického významu. Obsahová náplň vychází ze základních zdrojů blízkých pramenům etnických konfliktů. V hlavních rysech identifikuje a analyzuje spektrum, příklady, speciální charakteristiku problémů a seznamuje s historickými a jinými příčinami etnických konfliktů: celkově poskytuje úvod do studia problematiky.

Zatímco se zpráva soustřeďuje na Evropu, četné pohledy a doporučení se týkají i etnických konfliktů v jiných regionech světa. Institut strategických studií Spojených států je potěšen tím, že mohl nabídnout tuto studii jako příspěvek pro komplexní pochopení etnického konfliktu. Osobně chci poděkovat a jsem velice rád, že před nedávnou dobou v průběhu stáže u vrcholového štábu vojsk Spojených států v Evropě americká strana s důvěrou poskytla významný materiál se zmíněným obsahem. Bezesporu má čím prohovět i do problémů obranné politiky našeho státu.

Strategický význam etnického konfliktu

Ačkoliv trvání studené války nabídlo krátký oddych od dlouhé evropské historie násilí podobajícího se etnickému, prameny uvádějí, že ... etnické problémy se nyní zase stávají konečným zoufalým politickým útočištěm. V Evropě se etnický konflikt vrací jako následek pomsty. Nejvíce o tom pochopitelně svědčí události dřívější Jugoslávie - konkrétně vražedná občanská válka v Bosně a Hercegovině - etnický konflikt opět hrozí pohltnout Balkán. Populační imploze Sovětského svazu se rozšířila následkem etnického násilí směřujícího napříč Kavkazem a Střední Asíí. Rozbití Sovětského impéria významně rozpoutalo etnický motivovaný nacionalismus ve východní Evropě a mohl by destabilizovat i kontinent.

Z dostupných pramenů je patrné, že ... navzdory menší pravděpodobnosti vzniku násilí přetrvávají v Evropě **staré etnické problémy** (například sudetští Němci, rumunské menšiny kontra Maďarsko, Slovenská republika, Ukrajina, Vojvodina - srbský region a tradiční rusko - polské nebo polsko - německé nepřátelství). Jde o otázky, které by mohly být časem vystaveny sporům, a tím i „výbuchu“ ve střední Evropě. V západní Evropě začaly rozpory kypět a stále po desetiletí bublají jakožto nízká úroveň etnického násilí v několika státech: například baskičtí, katalánští a korsičtí separatisté a fanatické církevní, náboženské, konfesijní násilí v Severním Irsku.

Ve studii se například stanoví, že ...politici činitelé musí porcovat tomu, že **současná úroveň etnických konfliktů znamená pouze hrot potenciálního ledovce**. Podle údajů zde uvedených je souhrn etnických animozit se zaměřením na střední Evropu následující.

Tabulka 1

Ve střední Evropě připadá v úvahu pro násilí etnická/náboženská animozita (antagonismus)

Oblast, země, národ	Etnické/náboženské sporné otázky	Potenciální násilí/eskalace (úroveň)
Spojené království	Irská republikánská armáda	3
	Skotsko-velšský separatismus	1
Rakousko	Německá menšina v sev. Tyrolsku (Itálie)	1
Česká republika	Sudetští Němci v ČR	1
	Česká menšina v Chorvatsku	1
	Slovenská menšina v ČR	1
	Polská menšina v ČR	1
	Maďarská menšina v ČR	1
	(Vietnamští) „zahraniční dělníci“ (300 000)	2
Německo	Přistěhovalci do Německa nebo uprchlíci; rasismus	3-nesouvislé, náhodné násilí, stále pokračující
	Sudetští Němci v ČR	1
	Německá menšina v Polsku	1

Pokračování tab. 1

Oblast, země, národ	Etnické/náboženské sporné otázky	Potenciální násilí/eskalace (úroveň)
Maďarsko	Maďarská menšina v ČR	1
	Maďarské menšiny na Slovensku	Hodnotící stupnici není úroveň násilí stanovena
	Maďarské menšiny v Rumunsku	1
	Maďarské menšiny ve Vojvodině	2 - 3
	Maďarské menšiny na Ukrajině	1
Polsko	Německá menšina ve Slezsku a SV Polsku	1
	Polská menšina v Bělorusku	1
	Polská menšina na Ukrajině a mafie	1
Slovenská republika	Slovenská menšina v ČR	1
	Maďarská menšina v SR	1
	Ukrajinská menšina v SR	1
Švýcarsko	Francouzsky mluvící kanton	1
	Německy mluvící kanton	1
	Italsky mluvící kanton	1
	Rétorománská etnická autonomie	1

Poznámka: - úroveň potenciálního násilí:

- nízká - 1
- zvýšená - 2
- vysoká - 3

Přesnější údaje o národnostním složení obyvatelstva České republiky jsou uvedeny v **tabulce 2**.

Hodnoty uvedené v **tabulce 1** (výsek pro střední Evropu) jsou pro další studium důležité. Slouží například k posouzení: mají se Spojené státy postavit tváří v tvář etnický motivovanému násilí v Evropě a znepokojovat se tím? Odpověď je jednoduchá. Jakmile etnická vřava v Evropě nepřímo hrozí životně důležitým zájmům Spojených států, konflikt v tomto každém jednotlivém případě - státě, regionu - může ohrozit hlavní zájmy a tudíž zavléci do něj i Spojené státy. Nebo řečeno jinak, nakupení tzv. méně důležitých etnických konfliktů by mohlo nepříznivě působit na americké zájmy v oblasti, a tím podnítit odezvu. Nicméně mnoho Američanů zoufalých hrůzami světa má téměř naléhavé nutkání bezprostřední reakce - „dělat něco“. Takto se může přivodit situace, že okrajový (nikoliv zásadní) zájem může přinutit USA k akci.

Kromě toho jsem již uvedl, že Spojené státy mají životní zájem na trvalém zabezpečování mírumilovné a stabilní Evropy a etnický konflikt potenciálně představuje významnou hrozbu tomuto cíli. Přirozeně si proto Spojené státy přejí opírat se o evropské státy nebo organizace a jen málo mluvit do těchto sporných bodů. Otázkou je, zda jsou evropské státy nebo mnohonárodnostní organizace připraveny intelektuálně a institucionálně zdat nově vzniklé podmínky. Stěží se o to zřejmě snaží koaliční evropské státy, tím méně pak jednotlivé země mají schopnost nebo vůli k rozhodnému politickému, hospodářskému nebo vojenské-

mu postupu při urovnání etnických konfliktů; natož se měřit s tím, co zatím vnímáme jako vzdálené problémové oblasti.

Výsledkem těchto snah mohou být Spojené státy donuceny k použití sil a převzetí řídicí úlohy za účelem vytvoření kolektivní bezpečnosti nebo obrany s cílem urovnání etnického násilí. Spojené státy tedy budou dále pokračovat svým dílem v účasti na snahách o analyzování a vysvětlování etnického konfliktu v Evropě. Snahy USA se přitom musí soustředit na pozitivní stránky zajišťování veřejné bezpečnosti v daleko větším předstihu, protože napětí snadno eskaluje do ozbrojeného násilí. Zabráňování etnickému násilí Spojenými státy, jakož i jejich spojenci a přáteli v Evropě je doposud nedostatečné. Odstrašování se musí stát vynalézavější a musí integrovat všechny elementy národní moci (politické, ekonomické, diplomatické a vojenské) a pak se raději včas rozhodnout pro zadržení konfliktů, než tyto nepříznivě ovlivní regionální nebo kontinentální stabilitu. A pokud by důležité národní nebo životní zájmy byly ohroženy, musí být Spojené státy připraveny přijít pomoci i vojensky.

Význam etnické totožnosti

Porozumění a představa o etnické identitě je základní zásada pochopení komplikovanosti etnického konfliktu. Nicméně, definování etnické totožnosti použitelné v praxi není snadný úkol. Americký odborník James G. Kellas definuje nacionalismus a etnické utváření skupin jako „stav jsoucna (bytí) nebo sounáležitosti k etnické skupině“.¹⁾ Na druhé straně experti na etnické problémy, George De Vos a Anthony D. Smith, definují etnickou totožnost většinou v termínech „usídlení se a zesílení rozdílu mezi skupinami“.²⁾

Takto zdánlivě divergentní kritéria vyžadují pro porozumění ozřejmit dva důležité body etnické identity. Za prvé, definovat určující kritický základ etnické totožnosti toho, kdo nemůže náležet ke skupině. Členství je totiž vytvořeno v přísné alternativě, bez prostoru pro kompromis - jeden, nebo druhý: ty jsi mně podobný, nebo ty nejsi mně podobný. Za druhé, souvislosti etnické identity se obvykle postupně uspořádávaly stručně řečeno „nulovou hrou“, ve které by etnická skupina měla možnost vyhrát jenom porážkou jiné etnické skupiny. Kompromis se v takovém případě nikdy nepovažoval jako přirozená součást politického, ekonomického nebo kulturního procesu, ale výhradně jako znamení slabosti. Když se podařilo získat na svou stranu posledního člena řady, který pochopil právě takovou existenci, pak tento argument orientoval celou etnickou skupinu, což dokonale zastrašovalo, ale v podstatě přinášelo nepatrný výsledek.

Jak se jeví z **obrázku**, původní svazky (pouta) potom předně stanoví upevnit poměr individuálnímu přiřazení rodu (příbuzenstvu).

Základem konceptu je velká rodina (skupina) v kombinaci s dalšími skupinami (čeledí) z rodu. Kmeny „...nejrozsaáhlejší sociální skupiny definovány hlavně v pojmech příbuzenství...“ jsou přirozeně úhrnné klany³⁾ v uspořádání příští etnické hierarchie. Jakmile poměry (vztahy) příbuzenstva vytvářejí jádro etnické identity, musí se vzít v úvahu jednotlivé atributy, jež přispívají k etnické identitě. Nesnáze spočívá v určování toho, které zvláštnosti (rysy) a komplexní vlivy mezi atributy (znaky) prospívají, nebo nepospívají a proč, zda se hodí, či nehodí k té či oné etnické skupině. Komplikace těchto procesů spočívají v nedostatku konsenzu specifických atributů, jakož i řady dalších potenciálních zvláštností anebo nedostatku znalosti požadovaného minima k ustavení etnické identity.

Etnická skupina zpravidla dává šanci rozprostřít moc například již jen několika zvláštnostem (rysům), avšak jen dobře etablované identity. V alternativě, jiná skupina může projevit četné jiné charakteristiky, ale nevlastnit kohézní identity. Atributy, které pomáhají ujasnit (definovat) jednu etnickou skupinu, se nemohou použít v jiném případě, třebaže se (i dokonce skupiny) jeví pozoruhodně podobné.⁴⁾ Naopak, dvě etnické skupiny jsou s to sdílet široké množství atributů, avšak sami se přezevšechno utkávají jako snad odlišné etnické identity.

Tuto výzvu postaví rasa do zcela jiného světla. Na jedné straně, rasa formovaná „jakoby bez popření“ německé etnické identity.⁵⁾ Na druhé straně, zatímco Chorvaté, Muslimové a Srbové se uvnitř dřívější Jugoslávie odvozovali od společného prapůvodu, každá skupina používala rozdílnosti v jazyku, náboženství (římsko-katolické, muslimské a ortodoxní srbské) a kultuře (středoevropská, turecká /osmánská/, byzantská) a tvoří odlišnou etnickou identitu.

Tabulka 2

Národnost	Muži	Ženy	Celkem	%
Česká	4 054 291	4 309 477	8 363 768	81,2
Moravská	674 081	688 232	1 362 313	13,2
Slovenská	151 792	163 085	314 877	3,1
Polská	23 519	35 864	59 383	0,6
Německá	19 553	29 003	48 556	0,5
Slezská	22 674	21 772	44 446	0,4
Maďarská	10 111	9 821	19 932	0,2
Ostatní	27 042	28 995	56 037	0,6

Největší národnostní menšinou v ČR je slovenská, následují menšiny polská, německá a další. (Údaje - Vojenský zem. ústav Praha.)

Stejně důležité je pochopit, že zatímco etnická identita může splynout s okolím, výběr etnických atributů používá těchto vlastností k oddělení se od jiných skupin. V tomto chování atributů lze najít ve středním a vnějším kruhu (viz obr.) možnost mít dvojí, avšak neslučitelné vlivy. Dvě (nebo více) etnické skupiny se například mohou ztotožnit s konkrétním teritoriem. Spíše však, než posloužení tomu jak sjednotit rysy etnických skupin, to i navzdory teritoriální kontrole způsobí soupeření jak přivést všem zainteresovaným uvnitř státních hranic svobodný „národní stát“. Přitom z téhož teritoria tedy mohou vyloučit nečleny - prostředí nástupu pro „etnické čištění“. Takto mohou být použity zvláštní znaky použití těchto charakteristik ke zlomu vývoje lidské společnosti podle etnické dělicí čáry a k integraci sebe na účet jiných tak od základu rozličné etnické podskupiny.

Tato polemika svádí dohromady značné množství nadějných výzev k vypořádání se s komplikovaností etnické identity. V určení etnické identity a jejího vlivu se musí vzít v úvahu několik klíčových bodů:

1. Etnická identita je pro Evropany důležitá, tak důležitá, že lidé jsou ochotni ji hájit a nezastavit se před ničím.

2. Ačkoliv se dá o attributech identity hovořit obecně, skladba etnické skupiny spočívá v tom, že „okolnosti, jež přispívají k ustavení etnické identity, vytvářejí pro každou identitu charakteristickou, úplně jedinečnou zvláštnost“.

3. Identifikace a stanovení atributů složení etnické skupiny vyžaduje mít od odborníků četné vloh a schopnosti; musí porozumět hlavním aspektům etnických problémů, zejména mít detailní vědomosti o specifických otázkách uvnitř regionů nebo zemí.

Historický původ etnického konfliktu v Evropě

Historie hraje významnou roli v koncipování etnické identity. Bylo by proto účelné v tomto směru provést širší rozbor. Prostor jednoho článku však tento záměr neumožňuje. Chtěl bych těmito řádky pouze v hlavních rysech a velmi stručně naznačit, odkud vyvěrají a kde se vzaly ony výbuchy hněvu, které dnes vlastně znovuožívají.

Jestliže příslušné politické a vojenské instituce mají zvládnout záležitosti umu efektivních způsobů rozhodování o složitých etnických otázkách, musí v první řadě rozumět historickým souvislostem konfliktu. Stručná historická synopse nabízí smysl případů - migrace, konfese, imperiálního záboru, rozpínavosti a nacionalizmu - jež vtiskly kontext nynějšímu etnickému konfliktu v Evropě.

Od starověku vycházejí hromadné migrační invaze ze Skandinávie, Asie, Afriky a v moderním období i z Ruska a v postupných vlnách zanášejí Evropu. Staletí masivního stěhování populace přidalo též na přílivu a odlivu vedení válek. Jako následek těchto populačních změn nacházeli sobě bližní nepodobající se etnické skupiny, zejména ve střední, jiho-východní a východní Evropě.

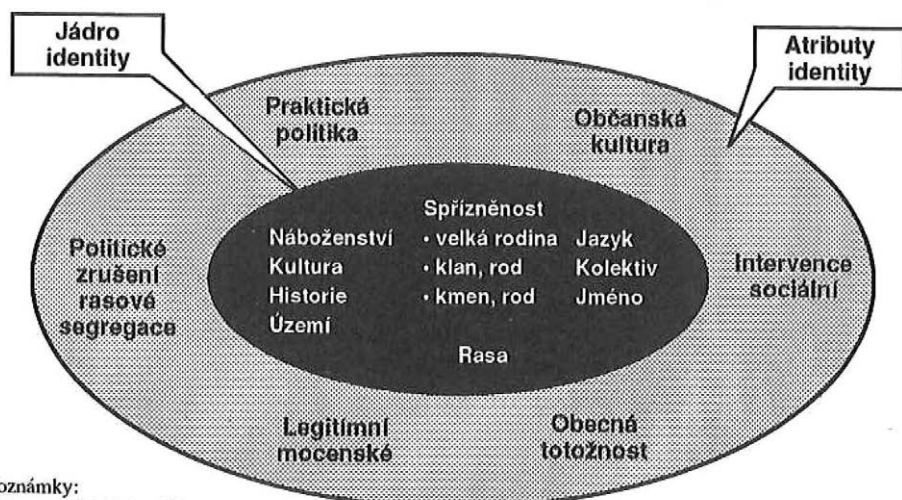
Etnické rozdílnosti zesilovalo náboženství. Zápolení mezi křesťanstvím a islámem začínalo již na počátku osmého století, pokračovalo v průběhu křížáckých tažení a zintenzívnilo během osmánské okupace Balkánu (14. až 20. století). Pozvolné prorůstání mezi východním ortodoxním a římsko-katolickým náboženstvím se po pododdělení rozplynulo mezi různé etnické fronty: Rusy, Řeky, Srby, následkem čehož se uskutečnilo velké náboženské schizma dělení Evropy (r. 1054) do svářících se náboženských skupin. Rozšiřování protestantské teologie po r. 1517 kromě toho ještě dále rozdmýchalo plameny náboženských nesvárů. Augsburský mír (r. 1555), který zakončil první etapu protestantsko-katolických válek, poskytl například to, že náboženství se stalo vládcem nad tehdejšími stavy. Konečně, množství skupinových povstání uvnitř sílící protestantské církve stále tříštilo východní a střední Evropu do utkávajících se náboženských a etnických frakcí.⁶⁾ Nadto náboženství využívalo svých příležitostí takovým způsobem, že vlastně staletí podporovalo násilí. V dějinách nebylo válek, v nichž by klerikalismus nesehrál mocnou roli. Jedním ze základních teoretických zdrojů je v tomto ohledu bible, která stanoví konflikt za boží zbraň v boji proti zlu a potrestání hříšníků.⁷⁾

Teorie násilí i v tomto pojetí není nová. Odedávna je násilí spojováno s dějinami válek, tažení a bitev, vedených těmi či oněmi vůdci, králi či císaři.⁸⁾ Původně řada králů, princů a císařů začala budovat etnicky spirálovitě říše: svatá římská, španělská, habsburská, turecká (osmánská) a ruská. Pozdější sdružování (od 16. do 18. století) do specifických monarchií a teritorií přispívalo k upevňování postavení národních států v Evropě (Británie, Francie, Nizozemí). Od francouzské revoluce (r. 1789) touha etnických skupin soustřeďovat všechny své členy uvnitř svobodného národního státu vedla k modernímu pojetí nacionalismu. Prudké lavinovitě šíření bouře Francouzů a napoleonská revoluce ještě více nacionalismus urychlily. Nacionalismus prorůstal skrz naskrz Evropou po celé období 19. století. Ve skutečnosti vlastně jde o mezníky: revoluce 1848; sjednocení Itálie (1861-70) a Německa

(1864-71); povstání Srbska, Bulharska a Rumunska, kde se nacionalismus nejen ukázal, ale i triumfoval.

Ale toto vyvrcholení nacionalismu zastínil fakt, který zapříčinil odkládání nacionálních trendů ve východních říších, jež propojovala rozličná úroveň úspěchů kooperování. A navzdory etnonacionálnímu opovržení východní Evropy, její západní protějšky (Španělsko, Francie, Velká Británie) již byly v té době etnicky stejnorodé.

V této oblasti etnonacionalistická tenze v minulém století postavila na trvalé místo stav, ze kterého vznikly podmínky pro 1. světovou válku. Etnické národní a nacionální etnické problematické otázky z minulého století by měly stále připomínat jiskry, které vzplanuly ve velký požár, jako „Gavrilo Princip“ (ze kterého vzplanul požár bosensko-srbský, směřující na připojení Bosny k Srbsku; explodoval Balkán a Evropa byla v plamenech). Za 4 roky války došlo k násilnému přenesení panovnické moci na nástupnické vlády rakousko-uherské, německé, ruské a osmánské - mnohé zoufalé skupiny doufaly v této době, že najdou etnická východiska v trvalém usídlení se ve střední, východní a jihovýchodní Evropě.

Poznámky:

Jádro = etnická identifikace

Vnější prstenec = potenciální zdroje sjednocení ve vyšší celek a asimilace nebo dělení

Obr.: Prvky etnické identity

Nicméně ale po I. světové válce versailleská mírová smlouva mezi dohodovými spojenci a Německem v tomto ohledu představuje velké množství zapomenutých příležitostí. Výsledky mírové smlouvy platily pouze za neupřímné sliby, jejichž úmyslem bylo právo na sebeurčení a jako mnohdy i vůči němu dominovaly zájmy velmocí. Z objemné neznalosti geografického a etnického složení regionů vyplynul stav, který zrcadlil nepřijatelnou etnickou realitu a etnonacionální touhy. Regionální nevyváženost sil stmelovala a sváděla dohromady také antagonistické etnické skupiny, které ve spojení hledaly sílu příkladně ke zmaření loupeživých agresí a přitom i pravděpodobnost, jež rádobly hledala dřívější příležitosti k oddělení či nerozdělení. Takovou smlouvu nakonec vytvořily iredentistické státy (Německo, Maďarsko a Itálie), chtivé zrušení ujednání.

V mnoha obměnách představovala 2. světová válka rozšíření historického etnického nepřátelství. Podle základů učení snášení všeho etnického Němcům do třetí říše a Hitlerovy názory na německou etnickou povýšenost a „německou otázku“ byl zproštěn lžíchu anšlus Rakouska a místo předstírané záminky šlo o předkrum pro jeho odstranění Československa. Invaze do Polska byla zamýšlena k opětovnému získání „Danzig Korridor“, Východního Pruska, jako předejhra pro invazi do Ruska. Konečně, „finálním řešením“ bylo zabezpečit čistotu německé rasy.

Důležité pro pochopení současných konfliktů je fakt, že brutální etnické násilí 2. světové války není časově vzdálenou minulostí. Tyto události zůstávají čerstvé v paměti těch, kdo zakusili tyto peripetie nebo navazují v myslích generací rodičů, prarodičů, kteří těžce kruté hrůzy událostí prožili. Oběti se často obracejí k této mizérii a přisvojují si ji: druhou stranou musí být pochopeno, že je odpovědná za zločiny 2. světové války. Častokrát to spíše roztrpčuje, nežli by to pomohlo urovnávat etnické animozity, a znesnadňuje rozhodování etnických problémů a začas i vytváří nové „lajny“ války v některé budoucí době.

Bezprostřední příčiny etnických konfliktů v Evropě

Zatímco političtí činitelé nemohou postihnout minulost, jsou s to ovlivňovat bezprostřední příčiny a uhasit jiskry přispívající k etnickému napětí již mnohem dříve předtím, než se roznítí exploze násilí. Nemálo etnických konfliktů se v budoucnosti vynoří z jednoduché sporné otázky. Znalosti okolností specifických bezprostředních příčin etnického konfliktu (například politické spory, teritoriální požadavky, hospodářské problémy a společenské rozpory) mohou snadněji osvětlit zásadní příčiny etnického nepřátelství a nabídnout politickým činitelům jak odstrašovat násilí nebo urovnat napětí mezi etnickými skupinami, a tím přijít na způsob jak přetnout kořen kontinuity pokračujících konfliktů. V této souvislosti studie uvádí, že političtí činitelé a ozbrojené síly, podílející se na vyjasnění všech okolností etnických konfliktů, musí rychle rozpoznat kritické momenty a dát jasné směry jejich řešení. Zároveň nemohou ignorovat méně významné otázky. Neboť bez poznání celku problému nebudou političtí činitelé schopni uplatnit holistické řešení.

Ještě u jednoho problému stojí zato se pozastavit. Autor na základě důležitosti problému zdůrazňuje, že i bez detailního porozumění vojenští analytici a plánovači mohou přijít na to, že je obtížné navrhnout vhodné strategické a operační plány řešení a zaopatřit podmínky pro zamezení rozřešení krize nebo konfliktu. Tyto věci jsou zvláště význačné pro ozbrojené síly - zejména pozemní síly, které mohou být na hraně vedoucí k politickému řešení.

Odhalování rizik současných krizí a konfliktů, zejména jejich skrytých příčin, by mohlo výrazně napomoci účinnějšímu předcházení, případně i eventuálnímu zamezení a odvrácení války. Přestože se již o problematice krizí a konfliktů publikovala řada materiálů, je zřejmé, že širší a hlubší vědomosti o této aktuální tematické odhalují nové souvislosti důležité pro mírovou budoucnost Evropy. Čím větší budou vědomosti o etnických konfliktech, tím bude větší naděje, že k nim nedojde. Naděje znamená více rozumět.

V článku byly použity dílčí poznatky zmiňovaného materiálu „Pandořina skříňka...“ a některé jiné dokumenty. S celkovým zněním vědecké studie je možno se v originále sezná-

mit, při dodržení opatření k ochraně utajovaných vojenských informací, u autora článku, který je pracovníkem Odboru obranné politiky a strategie Ministerstva obrany České republiky.

Podklady:

- 1) **James G. Kellas**, The Politics of Nationalism and Ethnicity, New York: St. Martin's Press, 1991, str. 5.
- 2) **Paul R. Brass**, Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison, New Delhi: SAGE Publication, 1991, str. 19.
- 3) **J. S. Coleman**, Nigeria, Background to Nationalism, Berkeley: University of California Press, 1958, Appendix, quoted in Smith, Theories of Nationalism, str. 180.
- 4) **Anthony Smith's** discussion of ethnic, myths, and symbols, in Smith, The Ethnic Origin of Nations, str. 13 - 16.
- 5) **Andrew Nagorski and Theresa Waldrop**, "the Laws of Blood", Newsweek, June 14, 1993, str. 38 - 39.
- 6) **Gérard Chaliand**, "Minorities," paper presented at the Defense Intelligence College Conference, Ethnic Conflict: Challenge to U. S. Security?, June 23, 1992, str. 1.
- 7) **M. Laswell**, Technique in the World War, New York - London, 1927, str. 79.

William T. Johnsen - Pandora's Box Reopened: Ethnic Conflict in Europe and Its Implications.

Státy mohou být vyzvány, aby vstoupily postupně, nebo může být vyzváno několik států, aby vstoupilo současně, přičemž musíme pamatovat, že s každým vyzváním musí souhlasit všichni spojenci, tj. s následujícím vyzváním musí souhlasit i noví členové. Může dojít ke dvěma či více současným vyzváním. Postupný vstup může snížit nebezpečí, že by některé státy mohly být vyloučeny, a usnadní vstup jednomu nebo více státům, ale také může prodloužit dobu vstupu, a tak odvrátit pozornost od další důležité činnosti Aliance. Simultánní vstup by zabránil možnosti veta nových členů těm, kteří by vstupovali v tu samou dobu; jakékoli rozhodnutí o simultánním vstupu by tedy mělo brát v úvahu i budoucí vztahy mezi novými členy, jejich vliv na další státy, včetně jejich vztahů s NATO. V úvahu by měly být také brány legislativní a ratifikační ohledy zemí Aliance týkající se přistoupení nového člena (nových členů) k Washingtonské smlouvě.

Studie NATO o rozšíření Aliance, září 1995

Strategie v zrcadlech

Termíny „strategie“ a „strategický“ patří v oblasti řízení obecně a v oblasti řízení politických procesů, obrany a vojenství zvláště k velmi frekventovaným. Snad jen pojmy „systém“ a „systémový“ jim mohou konkurovat. „Strategické“ jsou řízení, plány, cíle, zdroje, rámce, vztahy a také úspěchy a chyby. „Strategie“ je národní, vojenská, globální, konstruktivní, defenzivní, koaliční, nekoaliční a také pouhá „strategie“, bez jakýchkoliv přívlastků. Existuje řada definic uvedených termínů, více nebo méně postihujících v daných souvislostech jejich podstatu. Časté jsou i gramatické útvary, považované za definice, ale mající spíše charakter výroků, charakterizujících vlastnosti strategie, které v konkrétních případech mohou nebo nemusí být splněny. Některé terminologické potřeby vyplývají i z odlišného pojetí nebo chybného překladu definic, resp. charakteristik v cizích jazycích.

Strategie: koho?, čeho?, jaká?

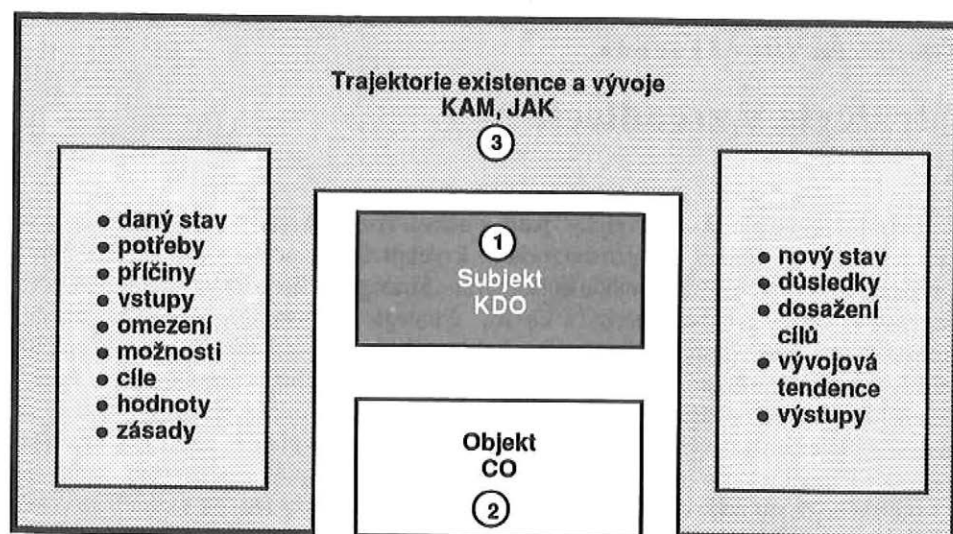
Na „tenký led“ terminologie ve svém článku nevstoupím. Pro snadnou další komunikaci se čtenářem pouze uvádím, že termínem „strategie“ budu dále chápat **konzistentní soustavu zásad, hodnot, omezení, cílů a postupů, které mají pro daný subjekt dlouhodobý a podstatný význam a jsou vytvářeny a využívány k zaměření a realizaci hlavních atributů jeho vlastní existence a vývoje**. V tomto pojetí je zřejmé, že „povinnou náležitostí“, resp. komponentami strategie jsou:

- ① **Subjekt**, tedy **KDO** zásady, hodnoty, omezení, cíle a postupy **PRO SEBE** (svoji existenci a vývoj) stanovuje a realizuje.
- ② **Objekt**, tedy **ČEHO**, jaké oblasti existence a vývoje subjektu se komponenty strategie týkají.
- ③ **Cesty (trajektorie)**, tedy **JAKÉ** jsou existence a vývoj subjektu a **KAM** směřují.
- ④ **Metody**, tedy **ZPŮSOB**, jakým subjekt existenci a vývoj (tj. objekt strategie) vytváří a využívá.

Uvedené komponenty strategie jsou znázorněny na **obr. 1**. Záměrně z dalších úvah vylučuji případ, kdy by subjekty tvorby a realizace strategie nebyly totožné, kdy strategie by byla dána, resp. vnucena zvenčí. To samozřejmě neznamená, že daný subjekt pro určitou oblast své existence nebo vývoje nedeleguje účelně přípravu a řízení realizace strategie na svoji speciálně připravenou část; role výkonné složky však není pasivní a pomocí kontrol, synergií a zpětných vazeb zajišťuje integritu celého subjektu. Úzká souvislost strategie a řízení je zřejmá.

Pro případy (poměrně časté), kdy subjekt, resp. objekt strategie není uveden, lze přijmout předpoklad, že:

- subjekt implicitně vyplývá z kontextu nebo je dán nejvyšší rozlišovací úrovní kontextu (většinou jde o stát nebo koalici států, resort nebo armádu),
- objekt je dán nejobecnější rovinou (tj. smysl existence a vývoje subjektu).

④	
METODY	ZPŮSOB
TRADIČNÍ	NETRADIČNÍ
Obecně:	reflexe: - v budoucnosti - v okolí - další strategická: - psychologie - etika - kultura a další
• systémová analýza a syntéza • teorie systémů • teorie řízení • synergetika • informatika • prognostika • manažerské metody • ekonomické metody • modelování • heuristika • historie a další	
Speciální:	
• krizový management • teorie velení • aplikace operačního výzkumu, válečné hry a další	

Obr. 1: Hlavní komponenty strategie

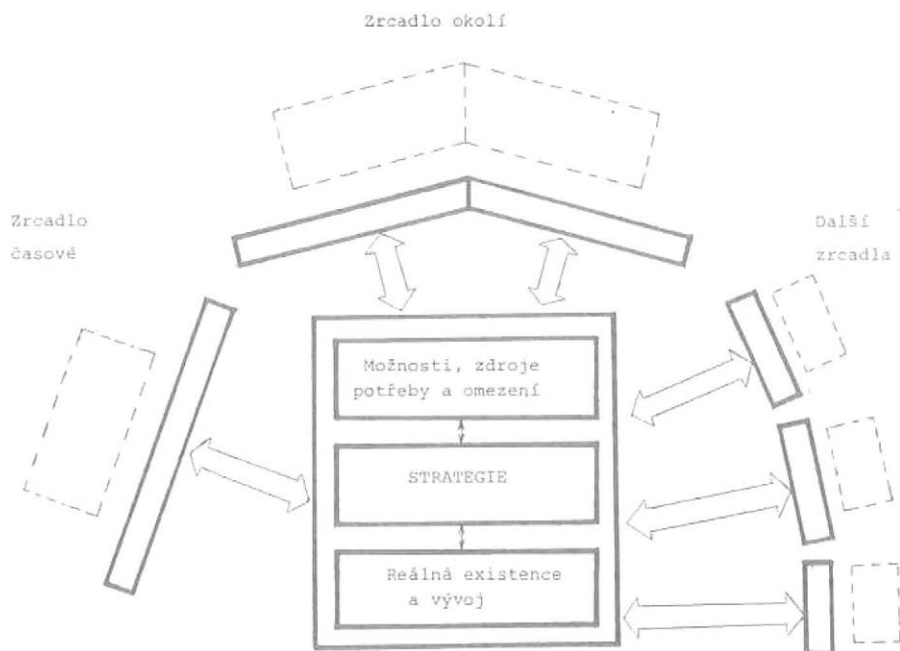
Je jasné, že **moderní strategie** jako celek i jejich komponenty se vyznačují určitými znaky; v případě, že subjektem je moderní stát a objektem moderní obrana, výstavba nebo použití moderní armády, lze identifikovat:

- objektivnost, komplexnost, využívání informací, rozvíjení daného stupně poznání (atributy vědy),
- invence, představivost, originálnost, nezbytnost talentu u subjektů strategií koncipujících a formujících (atributy umění).

Obecně to ovšem platit nemusí. Počinání některých subjektů v dané oblasti může být ze strategického pohledu zcela prosto atributů vědy i umění, a přesto může vykazovat zřetelný směr, hodnotovou stupnici, cíle a další komponenty strategického základu. Může se dokonce stát, že při konfrontaci moderní „vědecko-umělecké“ a „nevědecky primitivní“ strategie může dočasně nabýt převahy právě subjekt realizující druhý z uvedených přístupů. Důsledky mohou být velmi překvapivé.

Může však dojít i k jinému extrému, a to je neadekvátní převaha vědecké a umělecké stránky vůči praktickým, ekonomickým, technickým nebo technologickým aspektům. Proto a priori je vhodnější obecnější pojetí. Z tohoto důvodu považuji často prezentovanou definici „strategie je věda a umění...“ spíše za výrok, vyjadřující některé atributy žádoucího stavu, které mohou, ale nemusí být splněny.

„Tenký led“ analýzy definic sice přitahuje, ale můj záměr je daleko jednodušší a prozaičtější. Pokusím se ukázat dva praktické metodologické obraty, které mohou pomoci nejen chápání, ale hlavně utváření moderní efektivní strategie v oblasti obrany a vojenství.

Obr. 2: Strategie v zrcadlech

Abych problém zjednodušil, budu dále uvažovat jako *subjekty strategie stát a jeho resort obrany* a jako *objekty strategie obranu* (jako jednu z funkcí státu a zároveň specifickou službu občanům), **použití a výstavbu armády**. Zaměřím se hlavně na trajektorie existence a vývoje subjektu. Oba dále uvedené postupy spočívají v reflexi této trajektorie; reflektujícími plochami (zrcadly) jsou (obr. 2, 3):

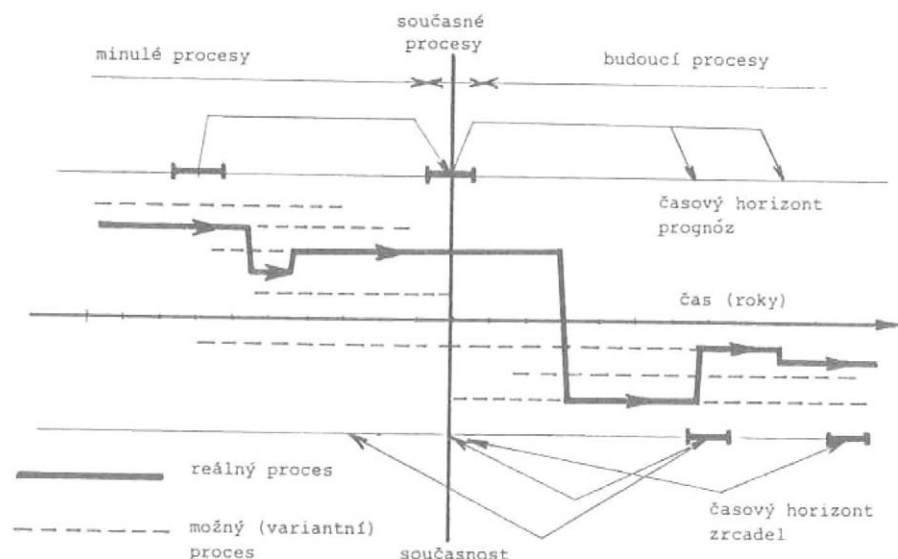
- ◆ budoucnost,
- ◆ okolí.

Podobných zrcadel lze, samozřejmě, konstruovat více, např. reflexe strategie v jiných oblastech existence a vývoje subjektu (ekonomika státu, ekologie apod.).

Pohled na současnost založený na budoucnosti

Dovolil jsem si použít parafrázi názvu úvahy generála Johna M. Shalikashviliho, publikované ve Vojenských rozhledech 4/95. (Stálý čtenář VR to asi postřehl, nestálým čtenářům doporučuji zmíněnou úvahu přečíst; je zajímavá z mnoha důvodů.) Princip „časového zrcadla“, který nejen objasní pojetí strategie, ale umožní i její konstrukci, je následující:

Objekt, jehož se strategie týká, je charakterizován **soustavou atributů**, která může mít (a v případě strategie, jejímž subjektem je stát nebo resort obrany a objektem obrana státu nebo použití a výstavba armády, zcela jistě má) složitou strukturu, vazby, synergie a schopnost zahrnovat tvorbu atributů nových. Obecně každý z těchto atributů se mění v čase, a proto lze jeho stavy k daným (předem zvoleným nebo operativně určeným) časům popsat. To se týká jak prognózovaného, resp. plánovaného, tak reálného vývoje. Důležité je respektování tří faktů:

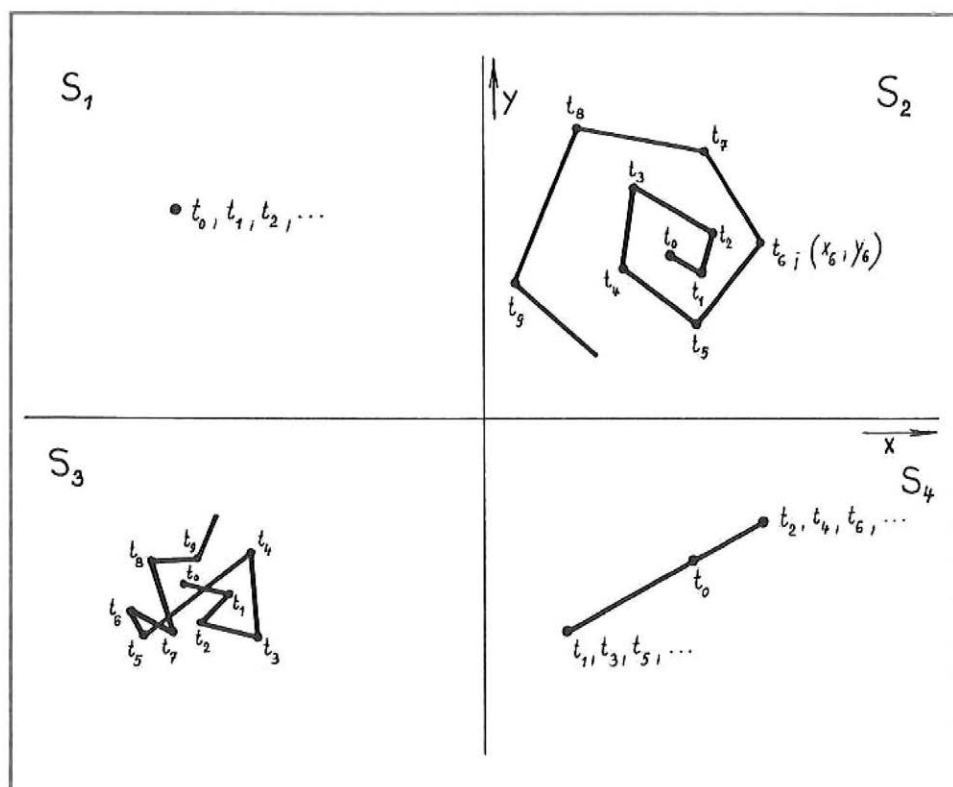
Obr. 3: Časové zrcadlo strategie

1. Reálný vývoj (posloupnost reálných stavů) je jediný (na rozdíl od variant prognóz nebo plánů).
2. Metodicky je chybné (a nepřijatelné), aby daný řídicí subjekt (vytvářející strategii) explorativně prognózoval procesy, které koncipuje, řídí a za které odpovídá.
3. Do strategie nelze zahrnout zásady, hodnoty, cíle, omezení a postupy, které nemají podstatný a dlouhodobý charakter.

Vývoj stavu daného objektu představuje posloupnost mnohorozměrných vektorů, jejichž složkami jsou jednotlivé atributy. Pro názornost je na **obr. 4** uvedeno zobrazení této posloupnosti pro případ, že by objekt strategie (strategického řízení) měl pouze 2 atributy (x, y). Pro každý čas t představuje tato dvojice bod a spojením bodů (např. úsečkami) se získá trajektorie existence, resp. vývoje objektu. Je snadné představit si toto zobrazení (ve fázovém prostoru, využívaném např. v synergetice) i pro reálné stavové vektory o více složkách.

S odstupem času lze pak položit zajímavé otázky, např.:

- Měl reálný vývoj vůbec nějaký trend, zákonitost, strategii?
- Jaká byla tato strategie?
- Jaká byla varieta možností vývoje?

Obr. 4: Strategie ve fázovém prostoru

Na **obrázku 4** jsou pro ilustraci uvedeny čtyři příklady: Strategie S_1 zobrazuje naprosto statický objekt, bez vývoje a dynamiky; S_2 znázorňuje vývoj objektu s tendencí vzdalovat se od výchozího stavu, S_3 představuje vývoj bez strategie (ne nepodobný Brownovu pohyb, známému z fyziky, s určujícím působením náhodných vlivů) a S_4 periodický pohyb mezi dvěma extrémy.

Případy, kdy s pomocí časového zrcadla hodnotíme předchozí vývoj, jsou velmi časté, bohužel většinou mimo oblast vrcholového řízení. Nejběžnější jsou při studování dějin; využitelné poznatky však časové zrcadlo přináší pouze za předpokladu proniknutí do podstaty procesů, vývojových trendů a příčin jejich vzniku a změn.

Není důvod, proč tento postup neuplatnit i při koncipování strategie. Podmínkou je však myšlenkové přenesení se do budoucnosti a v jejím zrcadle sledování i analýza současných koncipovaných procesů. Pak je již jen malý krok k otázkám: Má současná existence a vývoj objektu, který řídíme, vůbec nějakou strategii? Jaká je tato strategie? Jak bude v budoucnu hodnocena? Jak využívá zdroje, jak je efektivní? Kam směřuje, pro koho a pro co je výhodná? Lze namítnout, že přítomnost a blízkou budoucnost (stále mám na mysli oblast obrany státu, použití a výstavby armády) tvoříme, resp. strategicky plánujeme sami pro sebe. Krátkozrakost tohoto přístupu je zjevná a nehodná moderního člověka, moderního resortu či státu.

Zrcadlo budoucnosti, pohled na naše přítomné počínání, na strategické aktivity při volbě optimálního vývojového trendu a na reálný (jediný) vývoj očima budoucnosti, může přispět k pochopení toho, co strategie znamená a jak ji připravovat a realizovat. Pohled v zrcadle budoucnosti musí být samozřejmě inteligentní, tvůrčí a aktivní, krátce řečeno, zrcadlo nesmí být křivé nebo špinavé.

Zrcadlo pohledu z okolí

Analogicky jako reflexi existence a vývoje z hlediska časového lze uvažovat i reflexi z hlediska prostorového. Tento metodologický obrat je, myslím, velmi praktický a snadno aplikovatelný. Předpokládá přenesení se do pozice vnějšího pozorovatele a v této roli sledování vývojové trajektorie a jejího utváření u sebe sama. Jde tedy v zásadě o otázku typu: „Jak by hodnotil, jaký názor by měl ... (vnější pozorovatel) na způsob existence a vývoj subjektu, kdyby měl stejnou informaci o jeho stavu a hlavních attributech vývoje jako sám subjekt?“

Lze namítnout, že postačí zjistit názory reálných okolních pozorovatelů a podle toho se zařídít. Opak je pravdou, a to zejména z těchto důvodů:

- ▲ Reflexe musí být založena na dokonalé znalosti trajektorie a podmínek utváření strategie; tyto informace reálný vnější pozorovatel prakticky nemůže mít.
- ▲ Obecně nelze předpokládat, že zpětná hodnotící informace reálného vnějšího pozorovatele není zkreslena, ať již úmyslně nebo neúmyslně, resp. deformována informačním šumem.

V podstatě tedy jde o spojení reflexe a o sebereflexe, které jsou konstruktivní, kvalifikované, účelové a informačně objektivizované. Jde o pohled na sebe sama cizíma očima s vlastní informací, o vidění sebe sama, své existence a vývoje očima dobře informovaného objektivního okolí. Nelze proto tento obrat ztotožňovat nebo přirovnávat s prostým sledo-

váním okolí, při kterém se tak snadno identifikují chyby okolí, a tak často dochází k zásadním omylům v těchto úsudcích.

Při dodržení naznačených vlastností reflexe lze klást podobné otázky jako u reflexe časové: Má vývojová cesta tendenci, směr, strategii? Jaká je tato strategie? Je viditelná (rozpoznatelná), transparentní a rekonstruovatelná? Kam směřuje? Jaká by mohla, resp. měla být? Jaká by neměla, resp. nesmí být? Jaké jsou klíčové faktory této strategie? Jaká je její stabilita, body zvratu, citlivost, resp. odolnost vůči vnějším vlivům?

Nejen odpovědi na tyto otázky, ale vůbec jejich položení a uvažování mají význam v tvorbě strategie, protože koneckonců ta hlavně vytváří image a prezentuje subjekt i objekt (oblast existence a vývoje subjektu) vůči okolí. Nejde samozřejmě jen o konstatování nebo hodnocení statu quo, jeho kladů a záporů, ale o tvorbu strategie, jejích cílů, omezení, cesty, vývojového trendu, efektivnosti atd.

Závažnou otázkou je, koho považovat za zrcadlo, kdo bude tím vnějším pozorovatelem, jehož pohled na strategii a chování subjektu se k danému účelu využije.

V případě obrany státu, použití a výstavby armády je hlavní a prvořadé zrcadlo jasné. Jsou to **občané státu** - daňoví poplatníci, dávající prostředky na obranu jako pro ně užitečnou a efektivní službu. Reprezentace jejich pohledu může mít různé formy a úrovně, např. veřejné mínění, sdělovací prostředky nebo postoj Parlamentu. Toto zrcadlo nelze za žádné situace opomenout a otázky typu „Co by řekli, jak by hodnotili občané...“ mají podstatný význam. Jak jsem již uvedl, nelze tento pohled ztotožňovat s neinformovaným nekvalifikovaným, diletantským a často účelově zkresleným hodnocením. Na potřebné úrovni musí být i strategická odezva. Musí se odmítnout jak extrém zkosnatělé statičnosti, tak extrém zbytečné dynamiky, permanentních samoučelných změn a „odezdikezdismu“. Oba tyto extrémy, často vydávané za ctnost z nouze, mohou mít při tvorbě i při realizaci strategie velmi negativní důsledky.

Druhým významným zrcadlem je **mezinárodní okolí** a v něm především státy a jejich obranné subjekty, významné pro Českou republiku. V současné situaci, kdy se vytvářejí nové politické, ekonomické a obranné struktury, kdy vedle sebe probíhají integrační a diferenciací procesy, kdy se krystalizují nové vztahy s cílem využít pozitivní kvalitativní změny ve světě k posunu pojetí obrany do jiné dimenze, je to zvláště důležité. Stejně jako by byl škodlivý a prakticky nereálný izolacionismus, ignorování okolí a přeceňování významu a postavení našeho státu a jeho obranných subjektů, tak nelze akceptovat beze zbytku všechny, ostatně často protichůdné, názory a pohledy okolí. Větší užitek pro koncipování dlouhodobě stabilní efektivní a zároveň přiměřeně pružné strategie, dlouhodobě pozitivního image a postojů přinese zmíněný vykonstruovaný pohled v zrcadle informovaných, objektivizovaných, informačně vybavených pozorovatelů - států, majících význam pro bezpečnost a stabilitu ČR a celého regionu. Mám na mysli zejména státy v blízkém geografickém okolí a státy - předpokládané perspektivní partnery v alianční obraně.

Samostatný, z hlediska strategie vedlejší, ale pro okamžitý image významný, užitek dá tento pohled při ex post hodnocení zejména chybných kroků, nevyužitých možností a neuvážených závěrů. Jde zejména o prezentace nejen státní, resortní a armádní strategie, ale i individuálních názorů a postojů na všech úrovních zahraničních styků. Na kvalitu, reálné vnímání a akceptaci těchto projevů nelze usuzovat z často mlhavých politických reakcí nebo zdvořilostních frází. Určité vcítění se do role příjemce informací a sebekritičnost nemůže uškodit.

Resort obrany i AČR rozvíjí, na základě celkové orientace zahraniční politiky státu, v současné době široké spektrum aktivit zaměřených na postupné sbližování s úrovní ve státech NATO. Strategicky se zvažují různé aspekty tohoto procesu. Lze a bylo by účelné využít zrcadlový pohled i na aktivity s tímto zaměřením. Lze posoudit, jak bychom my vnímali naše vlastní aktivity, chování a projevy z pozice států NATO.

Hodnotili bychom se jako po všech stránkách věrohodný, korektní, odpovědný partner s transparentní strategií, partner, který ví, co chce, co může, musí a nesmí, a podle toho orientuje a realizuje svou existenci a vývoj? Hodnotili bychom se jako subjekt, znající sám sebe, využívající inteligentní prostředky (např. systémově strukturované soustavy atributů, soustavy cílů apod.) k hodnocení a plánování svého vývoje, nebo jako subjekt, občas divící se sám sobě, bez odpovídající metodologické opory svých plánovacích a strategických procedur? Hodnotili bychom změny, občas i zvraty, v některých úsecích své trajektorie jako projev odůvodněné, rozumné dynamiky, nebo jako důsledek subjektivismu, nekoncepčnosti, povrchnosti nebo dokonce neschopnosti? Hodnotili bychom svůj způsob hospodaření se zdroji jako rozumný, sledující objektivní, reálné potřeby obrany státu, nebo jako nerozumný, subjektivní, spořivý i štědrý, ovšem na nepravých místech?

Bylo by krátkozraké předpokládat, že si mezinárodní okolí, zejména státy, pro něž je náš stát a jeho obrana relevantní a o jejichž partnerství Česká republika usiluje, tyto otázky neklade.

Při tvorbě strategie není bezpodmínečně nutné na tyto otázky odpovídat. Podstatné je si tyto otázky položit, do zrcadla okolí pohlédnout a využít tuto reflexi při tvorbě takové strategie, aby odpovědi na otázky následně zněly pozitivně. Strategie vývoje resortu obrany a výstavby AČR konstruovaná s využitím zmíněné reflexe bude koncipována s respektováním závažnosti situace, potřeb, omezení a cílů jako rozvázná, adekvátní, optimálně koncentrovaná a hlavně jako suverénní a inteligentní.

Klíčovými problémy v uvedené souvislosti jsou:

- ▲ absence (v současné době přirozená) konkrétních požadavků a kritérií,
- ▲ vztah aktivit k dosažení kompatibility a interoperability AČR s ozbrojenými silami NATO a procesu modernizace AČR,
- ▲ tempo vývojového procesu,
- ▲ náklady na realizaci potřebných opatření a jejich efektivnost.

Jedná se o složité problémy, které je nutno odpovědně, kvalitně vyřešit v přiměřeném čase. Přístup k jejich řešení a strategie postupu jsou důležitým signálem pro mezinárodní okolí. Nic by nebylo v dané situaci horší než jakkoliv vyvolaná nebo motivovaná nerozváznost, teatrální horlivost, nerozhodnost, nepřiměřenost, stručně řečeno absence rozumné strategie vývojového procesu.

Spektrum strategických přístupů a metod

Jak jsem již uvedl, tvorba a realizace strategie mají úzký vztah k řízení obecně. Odlišující specifikou je zásadní, v některých případech existenční, významnost řešení, nebo dlouhodobý časový horizont důsledků řešení, anebo současně oba tyto atributy. Vytváření strategie využívá samozřejmě většinu metod a postupů uplatňovaných v řízení. Některé se,

s přihlédnutím k specifikám strategie, více nebo méně neodůvodněně redukuje nebo potlačují. Existují i některé přístupy pro strategickou úroveň, myslím, typické; dva z nich jsem již naznačil ve svém článku.

Uvedu ještě několik poznámek k metodologickým prostředkům strategického uvažování a řízení, které jsou buď opomíjeny, nebo se dosud pouze „hlásí o slovo“.

Do značné míry přetrvává (v našich podmínkách) názor, že ve strategii lze obtížně aplikovat exaktní postupy. Přeceňuje se intuitivní a zkušenostní složka, která je však většinou, (opět v našich podmínkách) v důsledku časového odstupu a odlišnosti situace nabytí zkušeností, značně neadekvátní. To vede k tomu, že strategické aktivity a zpracování strategických materiálů se redukuje na psaní „slohových cvičení“ velmi obecného obsahu, s malou informační hodnotou. Následné úpravy se většinou zase soustřeďují na stylistiku a rozsah, nikoliv na věcnou stránku a zejména problematické části materiálu. Tento přístup je nemoderní nejen z hlediska vnějšího image, ale i z hlediska našich vlastních potřeb a možností.

Mám na mysli zejména nedostatečné využívání **strategických propočtů, modelů, simulací a strategických her**. Exaktnost, a tím zároveň objektivitu a transparentnost je nutno zvýšit **variantní optimalizací** jako povinnou náležitostí tvorby strategie. Užitečným metodologickým obratem může být využití **analýzy extrémů**, spočívající ve fiktivním umístění objektu strategie, resp. plánovaného procesu, do krajních poloh a stanovení důsledků extrémních vstupů na výstupy. V jiných svých článcích jsem již zmínil význam postupů **synergetiky, prognostiky, manažerských a ekonomických metod a systémové analýzy a syntézy** přinejmenším jako pořádacího principu v procesu tvorby strategie. **Využití počítačů** netřeba zdůvodňovat. Stejně tak je evidentní nezbytná dokonalá znalost a **schopnost analýzy věcné stránky objektu strategie a význam informačního zabezpečení i analýzy a rovněž využívání dialogu, brainstormingu, expertiz a dalších forem konfrontace názorů**.

Uvedené postupy i přes určitou rozpačitost své aplikace v oblasti strategie (opět mám na mysli naše podmínky) mají **tradiční charakter**. Podle mého názoru by se v moderním pojetí strategie měly uplatnit i obraty, postupy nebo **disciplíny netradiční**. Při charakteristice zmíněných **zrcadel**, zejména zrcadla okolí, jsem již některé z nich naznačil. Aspekty chování, postojů a hodnotové orientace vedou ke srovnání s chováním lidí, skupin a použití „**strategické psychologie**“. Aspekty odpovědnosti a korektnosti vzbuzují představu „**strategické etiky**“. Aspekty hledání vztahů, technologie poznání a vzniku partnerství nejsou příliš vzdáleny od moderní lidské **kultury**. Myslím, že toto rozšířené pojetí strategie s tradiční (převážně exaktní) i netradiční (převážně humanitární) složkou se ve světě uplatňuje (setkal jsem se s ním i při svém studijním pobytu v Kanadě - viz VR 5/95) a mělo by najít své místo i u nás.

Závěr

Obrana státu, použití a výstavba armády, rozvoj jejích vybraných oblastí, způsob využívání zdrojů na obranu, to vše v nových podmínkách představuje významné oblasti života a vývoje společnosti, vytváření podmínek její mírové existence a trvalého perspektivního vývoje. Význam má široké pojetí těchto fenoménů, a to jak v rozměru časovém, tak prostoro-

rovém. V sázce je příliš mnoho, než aby bylo možno při jejich orientování spoléhat na náhodu, rutinu nebo neadekvátní přístupy.

Ty tam jsou, naštěstí, doby, kdy strategie byla prezentována hlavně pouze stovkami kilometrů hloubky a šířky prostoru vedení válečných operací, s tisíci kusy bojové techniky, zabíjením, ničením, umlčováním, údery, většinou jadernými a hromadnými, obranou, převážně úpornou atd. Samozřejmě, že tato ryze vojenská oblast strategie v redukované podobě existuje i nadále, šíře záběru se však zvětšila. Hlavní vývojová trajektorie je orientována na eliminaci pestré škály bezpečnostních rizik, na hospodárné vynakládání a celkové snižování výdajů na obranu a hlavně na vytvoření podmínek prevence bezpečnostních rizik a vyloučení válek ze života lidí. Záleží, mimo jiné, i na tvůrčích současných strategiích v oblasti obrany, zda tento trend bude trvalý. Úroveň strategických aktivit nejen ovlivňuje vývoj obrany státu jako účelné, užitečné služby občanům, ale je významným signálem pro hodnocení státu mezinárodním okolím.

V současné době (říjen 1995) došlo ve struktuře Ministerstva obrany ČR ke změnám v organizačním uspořádání složek, majících ve své působnosti tvorbu strategie. Vznikla Sekce obranné politiky, jejíž Odbor obranné politiky a strategie bude řešit systematické i aktuální politicko-strategické problémy obrany státu. Bylo by účelné perspektivně vytvořit druhou část strategického dipolu, a to útvar, zabývající se vojensko-strategickými otázkami. Současně s organizačními strukturami, jejichž stabilizace je nutnou (samozřejmě nikoliv postačující) podmínkou, budou řešeny i otázky kompetencí, odpovědností a vztahů. Především mám na mysli zcela nové pojetí kooperace mezi politickým a vojenským útvarem strategického dipólu a fungování celé „páteře“ řízení obrany státu, počínaje vrcholnými státními orgány přes top management rezortu obrany a armády (se zvláštní rolí obou strategických útvarů a operační složky GŠ) až k velitelstvím sborů a útvarům vojsk.

Dobrá úroveň strategického řízení bude rovněž podmíněna personální úrovní složek, jejich informačním zabezpečením a použitými postupy a metodami. Přispět k dosažení této poslední podmínky bylo cílem mého článku.

Redakce časopisu se autorovi omlouvá za chybu, ke které došlo v jeho předchozím článku. Ve VR č. 5/95 na s. 40 správná věta zní: Pro Kanadany je, myslím, historie méně patosem, často zneužitelným, ale více obohacením vlastního, reálného života a orientací pro budoucnost.

Moderní systémy velení a řízení - systém C⁴I AČR

Mezi nejdůležitější priority rozvoje Armády České republiky (AČR) je řazena výstavba komplexního systému velení a řízení AČR na bázi moderních informačních a komunikačních technologií - systém C⁴I AČR. Zavedení systému C⁴I v naší armádě rozhodujícím způsobem ovlivní kvalitu a úroveň procesů velení a řízení AČR a přiblíží tak naši armádu na úroveň ozbrojených sil zemí NATO v této oblasti.

* * *

Systémy, které jsou v členských zemích NATO vyvíjeny a zaváděny na podporu optimalizace procesů velení a řízení ozbrojených sil na všech stupních velení a řízení, jsou ve své nejvyspělejší podobě označovány zkratkou C⁴I² (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Interoperability). Tyto systémy a jejich historické mutace byly mnohokrát úspěšně využity jak pro zabezpečení managementu krizových a válečných operací, tak i pro řízení a velení mírového života ozbrojených sil států NATO.

Nejmodernější systémy C⁴I² jsou integrací technologických, analytických, procesních a organizačních prvků a opatření, které velitelům, štábům a řídicím pracovníkům usnadňují rozhodovací proces tím, že jejich aplikací dojde ke zrychlení a zpřesnění získávání, třídění, zpracování a přenosu optimálního množství informací.

Tyto systémy se začaly vyvíjet od prvků velení a řízení C² (Command, Control) až do podoby C⁴I² v současnosti. Rozvojem a zavedením nových komunikačních a informačních technologií a prostředků v souběhu s novými požadavky na tyto systémy se rozšiřovalo i jejich názvosloví:

C²I (Command, Control, Intelligence),

C³I (Command, Control, Communications, Intelligence),

C⁴I (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence),

C⁴I² (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Interoperability).

Přidáváním či ubíráním znaků ve zkratce (C, I) se radikálně nemění význam či náhled na funkce samotného systému velení a řízení, ale je tím položen důraz na využití moderních komunikačních a informačních technologií při výstavbě tohoto systému, včetně zahrnutí zpravodajského subsystému, a na schopnost vzájemné součinnosti všech subsystémů.

Protože tyto systémy jsou velice komplexní, složité a různorodé, vyžadují z hlediska vývoje, aplikace i exploatace součinnost s rozsáhlým počtem vědních oblastí a různých technických oborů. Jen namátkově lze uvést operační umění, doktrinální otázky a nejnovější vývojové trendy v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Za účelem usnadnění vývoje a realizace systému velení a řízení při současném určení priorit z operačního a především ekonomického hlediska se často klasifikuje tento systém

jako syntetický systém složený z ucelených částí (subsystémů), i když tato klasifikace je pouze imaginární. S ohledem na poslání tohoto systému musí být jednotlivé subsystémy vždy vzájemně plně interaktivní.

Dekompozice systému na jednotlivé subsystémy je v literatuře nejčastěji popisována následovně:

◆ Komunikační subsystém (infrastruktura):

Funkcí tohoto subsystému je, mimo jiné, navzájem propojit veškeré elementy komplexního systému.

Komunikační infrastruktura se skládá především ze:

- stacionárních komunikačních prostředků užívaných především jako páteř administrativních subsystémů,
- mobilních komunikačních prostředků užívaných především jako páteř operačních subsystémů.

Všeobecně lze konstatovat, že komunikační infrastruktura je využívána jako páteř (*backbone*) pro přenos informací (jak v datové, hlasové, tak i obrazové formě) a je základem pro tvorbu ostatních subsystémů.

◆ Administrativní subsystémy:

Zahrnují veškeré informační a automatizované počítačové systémy v ozbrojených silách v rámci stacionárních velitelství pro velení a řízení jak při výcviku a každodenní činnosti vojsk, tak při krizových operacích a v době války.

Lze je rozdělit na tyto nejdůležitější elementy (systémy):

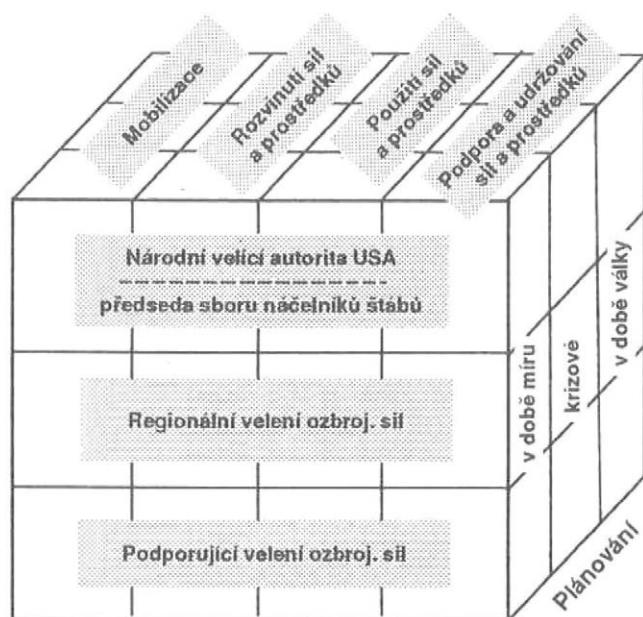
- personální systém,
- logistický systém,
- systém operačního plánování v době míru i krizových situací,
- systém vydávání bojových rozkazů a nařízení a sledování stavu vojsk,
- rozpočtový a finanční systém,
- systém řízení výcviku,
- administrativně-kancelářský systém,
- systém elektronické pošty,
- zdravotnický systém,
- systém plánování a řízení dopravy,
- jiné systémy.

◆ Operační subsystémy

Jsou elementy komplexního systému, používané především na velitelstvích a štábech a systémy instalované a integrované do zbraňových systémů.

Lze je rozdělit na:

- operační systémy pro pozemní vojsko,
- operační systémy pro letectvo,
- operační systémy pro PVO,
- systémy hromadného řízení palby.

Obr. 1: Působnost a funkce JOPES

Na závěr tohoto všeobecného výčtu jednotlivých subsystémů a elementů komplexního systému je nutno ještě jednou poznamenat, že tato klasifikace je umělá - sloužící k dekompozici na elementární systémy podle kritéria použití.

Následující příklad systému velení a řízení ozbrojených sil USA je ukázkou komplexního chápání a řešení dané problematiky.

WWMCCS (Worldwide Military Command and Control System) je komplexní systém pro výkon funkcí velení a řízení ozbrojených sil USA, jenž zabezpečuje prostředky pro operační řízení a administrativně-technickou podporu ozbrojeným silám USA.

WWMCCS je složen především ze:

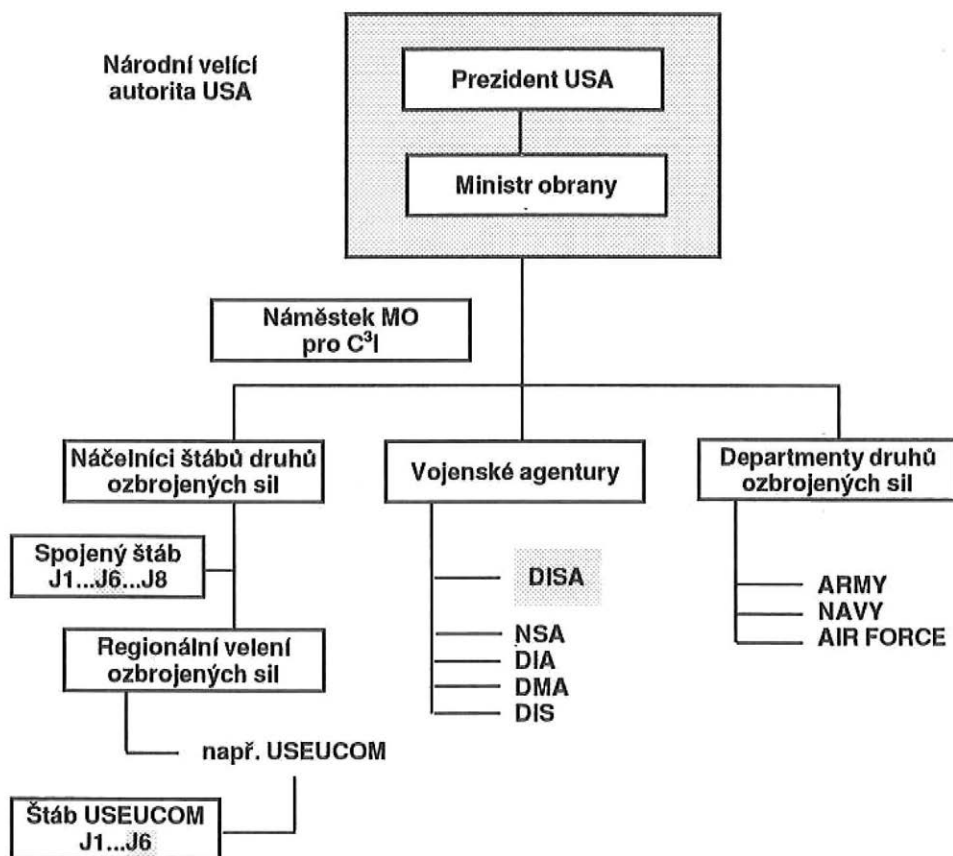
- základního podsystému nazvaného NMCS (National Military Command System),
- systémů bojových velitelství ozbrojených sil USA,
- řídicích a informačních systémů velitelství jednotlivých druhů ozbrojených sil USA,
- systémů velení a řízení regionálních velení ozbrojených sil USA,

- podpůrných systémů jednotlivých vojenských agentur USA.

Komplexnost systému WWMCCS je možno prezentovat na jeho subsystému, který zabezpečuje funkce operačního plánování, vydávání a tvorby plánovacích dokumentů, rozkazů a nařízení, a je využíván na všech stupních velení a řízení jednotlivých druhů ozbrojených sil USA pod názvem JOPES (Joint Operation Planning and Execution System).

Působnost a funkce JOPES nelze znázornit jednoduchou formou, lépe je vystihuje horizontálně i vertikálně členěná kubistická struktura na **obrázku 1** (obr. 1 - Působnost a funkce JOPES).

WWMCCS se začal budovat v 70. letech a ve své dnešní podobě jsou některé jeho části technologicky zastaralé. Agentura DISA (Defense Information Systems Agency), která je v ozbrojených silách USA hlavním vývojovým a technologickým centrem budování informačních a komunikačních systémů, proto vyvíjí a postupně zavádí nový systém GCCS (Global Command and Control System) na bázi nejmodernějších technologií. GCCS rozvíjí

Obr. 2: C⁴ organizační struktury ozbrojených sil USA

schopnosti systému WWMCCS především v oblasti bojových a taktických C⁴ systémů v návaznosti na program C⁴I for Warrior. Tento nejmodernější koncept budování interoperabilního globálního C⁴I systému má zabezpečit efektivní velení a řízení bojových jednotek kdykoliv a na jakémkoliv místě naší planety. Agentura DISA má kromě svého „hlavního stanu“ na území USA i své pobočky u jednotlivých regionálních velení ozbrojených sil USA.

Rozvoj, zavádění a exploatace moderních systémů velení a řízení v ozbrojených silách USA (ale i ostatních členských zemí NATO a dnes i některých bývalých postkomunistických zemích) je organizačně zabezpečeno orgány a organizačními strukturami tak, aby došlo především k ekonomickému zhodnocení velkého množství investic, které výstavba a provoz těchto systémů vyžadují. Obr. 2 - C⁴ organizační struktury ozbrojených sil USA, zobrazuje, jakým způsobem je realizováno řízení této oblasti v ozbrojených silách USA.

Výkonnými orgány, které zabezpečují provoz a koordinaci již vybudovaných systémů a které zodpovídají za nasazení informačních a komunikačních prostředků ve všech druzích ozbrojených sil na daném stupni či v regionu, jsou direktoráty J6 (Command, Control, Communications, Computers Directorate) štábů jednotlivých velení ozbrojených sil USA. Tyto organizační prvky mají ve svých řadách odborníky z oblasti komunikačních systémů (spojáře), specialisty na informační systémy a specialisty na bezpečnost informací. V organizačních strukturách specifických i spojených štábů ozbrojených sil USA již nejsou vytvořeny orgány, které by se na jedné straně zabývaly pouze problémy v oblasti spojení (náčelník spojovacího vojska), případně informatizací na straně druhé (v čele s náčelníkem odboru informatizace). Rozvoj nejmodernějších technologií a prostředků tedy přinesl velice důležité změny i v organizačních strukturách ozbrojených sil USA.

Jak již bylo zdůrazněno v úvodu tohoto článku, mezi nejdůležitější priority rozvoje AČR je zařazena výstavba komplexního systému velení a řízení AČR.

K tomuto kroku vedlo nejvyšší představitelé AČR zhodnocení současného stavu této oblasti, které otevřeně ukázalo, že nově se tvořící AČR nemá a ani nemůže mít vybudovaný ucelený, hierarchicky členěný moderní systém velení a řízení na bázi nejnovějších informačních a komunikačních technologií. Nynější (a do jisté míry i nově budované) informační systémy neposkytují funkcionářům AČR požadované informační zabezpečení a nezajišťují distribuci a odpovídající tok informací mezi jednotlivými stupni velení a řízení jak na strategickém, operačním, tak i taktickém stupni, a tím je celý proces velení a řízení AČR poplatný v mnoha směrech minulosti.

V souvislosti s přibližováním se AČR k NATO lze očekávat v průběhu nejbližších několika let zásadní změny v systému velení a řízení AČR, především pak v oblasti optimalizace organizačních struktur a metodiky práce štábů. Bylo proto přijato rozhodnutí budovat prioritně ty systémy, které zabezpečují především mírovou činnost vojsk a přechodné období přípravy řešení krizových situací. Realizací pilotního projektu Finančního informačního systému (FIS) v roce 1994 došlo k naplňování tohoto rozhodnutí, které je v současnosti realizováno zaváděním Informačního systému logistiky (ISL), Personálního informačního systému (PIS) a Automatizovaného informačního systému letectva a PVO (AIS LaPVO). Separátně je řešena výstavba komunikačních systémů AČR.

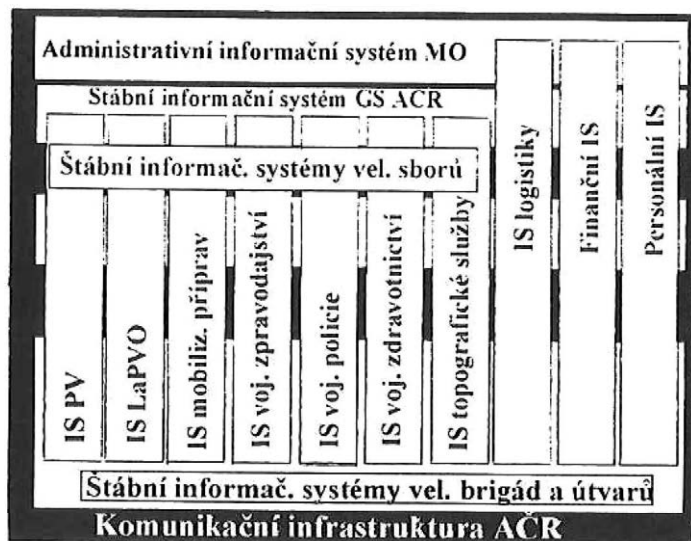
Výstavba komunikačních systémů je řešena především realizací digitální telefonní a datové sítě ALCATEL 4300L s připravovaným provozem elektronické pošty X.400MIL, ve které je v současnosti provozováno 43 telefonních ústředí a do konce roku 1995 se předpokládá zapojit dalších 115 ústředí. Výstavba je rozložena do několika etap (ukončení se předpokládá v roce 1998), v jejichž průběhu budou postupně nahrazeny stávající analogové ústředny ústřednami digitálními. K vytvoření dostatečné přenosové kapacity byla v roce 1995 zahájena postupná modernizace stálé radioreléové sítě prostředky digitálního mikrovlnného přenosu.

Na podporu administrativních prací štábů, řešení operačních požadavků velení a řízení, výcviku a přípravy vojsk bylo rozhodnuto o výstavbě štábních informačních systémů (ŠIS) pro strategický, operační a taktický stupeň velení a řízení AČR, kde vlastní realizace je ve fázi druhého stupně obchodní veřejné soutěže na výběr dodavatele.

Vedle těchto nosných systémů jsou realizovány nebo se připravují k zavedení informační systémy vojenského zpravodajství, vojenské policie, vojenského zdravotnictví a topografické služby.

Jak již bylo uvedeno, toto množství systémů představující obrovské kvantum především finančních prostředků ještě nemusí bez odpovídající koordinace a „sladění“ znamenat kýžený pokrok v informačním zabezpečení velitelů a štábů a v rozvoji celkového systému velení a řízení AČR. Na základě nutnosti změnit současný stav a vybudovat komplexní systém odpovídající požadavkům na vstup AČR do NATO byly proto zahájeny práce na přípravě architektury, struktury, funkcí a implementace systému velení a řízení AČR na bázi nejmodernějších informačních a komunikačních systémů - systému C⁴I AČR.

Působnost systému C⁴I AČR lze dokumentovat na následujícím obrázku (obr. 3 - Působnost systému C⁴I AČR). Je zcela zřejmé, že tento systém bude obsahovat především ty systémy a prvky, o jejichž výstavbě byla zmínka v předcházející části tohoto článku.

Obr. 3: Působnost systému C⁴I AČR

Jednotlivé informační i komunikační systémy lze chápat jako subsystémy komplexního systému C⁴I AČR, které v budoucnosti nejenže budou schopny samostatně fungovat a poskytovat úzce specializované funkce, ale především budou pracovat (poskytovat definované informační funkce) pro celý komplex - systém C⁴I AČR s přesně definovanými rozhraními.

Mezi základní požadavky na systém C⁴I AČR lze mj. řadit:

- ▲ rozvoj C⁴I interoperabilních funkcí a činností MO a AČR na strategické, operační a taktické úrovni velení a řízení,
- ▲ zintenzívnění podpory operačních a administrativních funkcí AČR na všech úrovních velení a řízení za mírového stavu i při krizových akcích v oblasti:
 - * obranného plánování a rozhodování,
 - * mobilizace a demobilizace sil a prostředků,
 - * monitorování sil a prostředků,
 - * výcviku, přípravy, provádění a vyhodnocení cvičení,
 - * informatizace administrativních funkcí AČR a MO,
- ▲ celožádní operační, administrativní a informační podpory vojsk v poli,
- ▲ podpory pro jednotky rychlého nasazení a další ozbrojené síly ČR (například ozbrojené síly ČR mimo území republiky - UNPROFOR),
- ▲ interoperability s vybranými externími systémy, a to především:
 - * státními systémy,
 - * systémy NATO,
 - * systémy sousedních zemí programu Partnerství pro mír.

Výstavba systému C⁴I AČR je úzce svázána s rozvíjející spoluprací a konzultační činností odborníků AČR se specialisty členských států Aliance, zabývajících se touto problematikou. Představitelé AČR se zúčastnili úvodní konference NATO s účastníky programu Partnerství pro mír (PřP) v lednu 1995 a následných jednání v pracovních skupinách Aliance, kde byly definovány základní podmínky pro interoperabilitu NATO v této oblasti. Na počátku druhé poloviny roku 1995 se uskutečnilo spojené cvičení ozbrojených sil vybraných zemí PřP a NATO v oblasti interoperability C⁴ systémů (zejména v oblasti komunikačních systémů) pod názvem *Combined Endeavor 95*, jež bylo řízeno velením ozbrojených sil USA v Evropě (USEUCOM). Obsahem cvičení bylo identifikovat a řešit problémové C⁴ interoperační oblasti mezi Aliancí a partnery PřP.

* * *

Závěrem tohoto článku je nutno ještě jednou podtrhnout důležitost vybudování systému velení a řízení AČR, založeného na nejmodernějších informačních a komunikačních technologiích, který by měl přinést všechny již výše uvedené klady či zlepšení pro štáby, velitele a jednotlivé části AČR.

Bez vybudování vysoce kvalitního a moderního systému C⁴I AČR lze jen těžko splnit technické podmínky vstupu České republiky do NATO a pozvednout kvalitu práce velitelů a štábů naší armády na úroveň nejvyspělejších ozbrojených sil.

Seznam použité literatury:

- **Command and Control - the Literature and Commentaries** (Frank M. Snyder - National Defense University Washington, DC - 1993).
- **The Joint Staff Officer's Guide 1993** (AFSC PUB 1 - National Defense University - Armed Forces Staff College Norfolk, Virginia - 1993).
- **Staff Organization and Operations** (FM 101-5 - Headquarters Department of the Army - 1984).

Byl tu americký ministr obrany William Perry. Jeho návštěva podnítila debatu o modernizaci naší armády, o nadzvukových stíhačkách. Ale zároveň je zde i otázka naší integrace do NATO. Vy jste se s panem Perry osobně setkal. Hovořili jste o naší integraci do Severoatlantické aliance?

Já jsem samozřejmě s panem ministrem Perry hovořil jak o našem vstupu do Severoatlantické aliance, tak i o dalších věcech. Můžeme být rádi, že ministr Perry naši armádu a celkově transformační procesy v naší zemi pochválil. To je jistě lichotivé, ale rozhodně by to nemělo vést k pocitu, že je všechno v pořádku a že se o nic nemusíme starat. Od pádu sovětské hegemonie uplynulo už šest let a stále žijeme v jakémsi mezidobí. Stále není vytvořen nějaký nový, lepší, spravedlivější pořádek, než byl ten, který byl založený na rozdělení světa. Dění v bývalé Jugoslávii by mělo být pro všechny varováním. Proto se domnívám, že by západní politici neměli být tak zdrženliví, tak váhaví. Domnívám se, že by už příští rok mělo být jasně řečeno, kdo a kdy bude do Severoatlantické aliance přijat.

Aliance by se měla vrátit ke svému základnímu dokumentu, Washingtonské deklaraci, znovu si ji přečíst a naplnit původní smysl, kterým je obrana demokracie, obrana demokratických hodnot v euroamerickém civilizačním prostoru.

(Z rozhovoru prezidenta České republiky Václava Havla, Český rozhlas 24. 9. 1995)

Simulační model boje jako nástroj pro analýzu a výcvik - předvedení na modelu HORUS pro stupeň brigáda

Současné a budoucí podmínky v ozbrojených silách jsou charakterizovány snižováním jejich počtů, omezováním finančních prostředků a zkracováním délky základní vojenské služby. To vše si vynucuje přizpůsobení výcvikových metod.

V budoucnu budeme tedy potřebovat výcvikové metody, které jsou finančně dostupné, nepoškozuji životní prostředí a jsou časově optimální. V této situaci se nabízí využití simulace boje.

Kromě požadavků na příští metody výcviku vznikají však další, dodatečné požadavky. Mění se politické události vyžadují nové koncepce použití a k tomu přizpůsobitelné struktury. Současně se hledají nástroje k analýze a optimalizaci budoucí struktury ozbrojených sil.

Simulační model boje HORUS poskytuje možnosti pro výcvik i analýzu, zejména pro stupeň brigáda.

Vznik a vývoj modelu HORUS

Koncem 80. let existovaly v operačním výzkumu německého pozemního vojska vysoce rozvinuté simulační modely boje na stupni armádního sboru (KORA) a praporu (PABST). Oblast mezi tím, stupeň divize, a zejména stupeň brigáda, mohly být sice pokryty, ne však na potřebné úrovni řešení. Proto byl vznesen požadavek, aby byl vyvinut uzavřený, rychle fungující simulační model (s vysokým stupněm rozlišení pro zobrazení boje) společného boje druhů vojsk až po stupeň divize. Prvním krokem bylo vytvoření brigádního modelu, který se nyní rozšiřuje postupně na požadovaný divizní model.

Přestože se použití modelu HORUS předpokládá hlavně pro stupeň divize a brigáda, může se v pozemním vojsku AČR zavést pro stupeň brigáda, vzhledem k transformaci organizační struktury.

Popis modelu HORUS

HORUS je model boje určený k simulaci boje vševojskových jednotek na stupni brigáda/divize, zahrnující tyto prvky: tanky, pěchotu, dělostřelectvo, ženijní vojsko, vojskové letectvo, protivzdušnou obranu, velení/spojení a logistiku.

Jednotky *MODRÝCH* a *RŮŽOVÝCH* se vkládají do počítače se svým vybavením a v předpokládané sestavě. Podle zpracovaného plánu jsou jednotky rozmístěny v terénu a jsou jim stanoveny úkoly. Vzhledem k rozdílům mezi reálným terénem a digitalizovaným modelem terénu se před zahájením simulace do počítače vložená data přezkouší a opti-

malizuje se situace. Např. aby obrana tankové rotы měla stejný prostor pozorování a účinné palby jako v reálném terénu, který byl zvolen při rekognoskaci.

Se zahájením simulace začnou jednotlivé prvky zpracovávat své příkazy. Útočník postupuje s využitím terénu a přitom je podporován dělostřelectvem a vojenským letectvem. Průzkum hlásí zjištěného nepřítele a zátaras. Obě strany využívají přímou a nepřímou palbu a zátaras.

● Řízení

Zvláštnost modelu HORUS spočívá v automatizovaném řízení. Model řídí činnost prvků bojové sestavy v závislosti na

- jednotlivých vlastních úkolech,
- výzbroji a vybavení,
- aktuální situaci jednotlivých prvků.

Soustava řídicích programů vyhodnocuje situaci a podle ní se pak dále provádějí odpovídající dílčí příkazy. Například při útoku rotы dává řídicí program ÚTOK dílčí příkazy četám. Přitom modul vypočítává nejvýhodnější směr útoku v rámci stanoveného pásma útoku vzhledem k terénu, sjízdnosti a z dostupných informací (průzkumných hlášení o nepříteři). Následně aktivované řídicí programy pro čtyři řídí jejich činnost a hlásí výsledky. Tyto slouží řídicím programům rotы jako hlášení o situaci k ověření svých rozkazů a umožňují pokračovat v plnění úkolu resp. přizpůsobit se nové situaci.

● Terén

Zobrazení terénu hraje pro akceptaci zprostředkovaných výsledků zvláštní roli. Mezi požadavkem na optimální přesnost zobrazení na jedné straně a obrovským množstvím dat na straně druhé byl udělán kompromis zavedením základny rastru digitálního modelu území o hodnotě 100 m. Varianty mohou být prováděny podle předmětu zkoumání, např. použití pouště místo běžného středoevropského území.

Vlnitost, pokrytí a zastavění, jakož i sjízdnost terénu jsou v této části modelu vloženy formou databanky.

● Vstupní data

HORUS získává svá základní data z vyhodnocování takticko-technických dat (např. rozměrů vozidel, dostřelu zbraní, zásoby munice, pravděpodobnosti zásahu, rozptylu, průbojnosti palubních zbraní, údajů o zranitelnosti atd.) a z výsledků vysoce rozlišovacích simulací detailů (např. pravděpodobnosti rozpoznávání a identifikování). Data jsou uložena v databance.

● Uživatelská nabídka

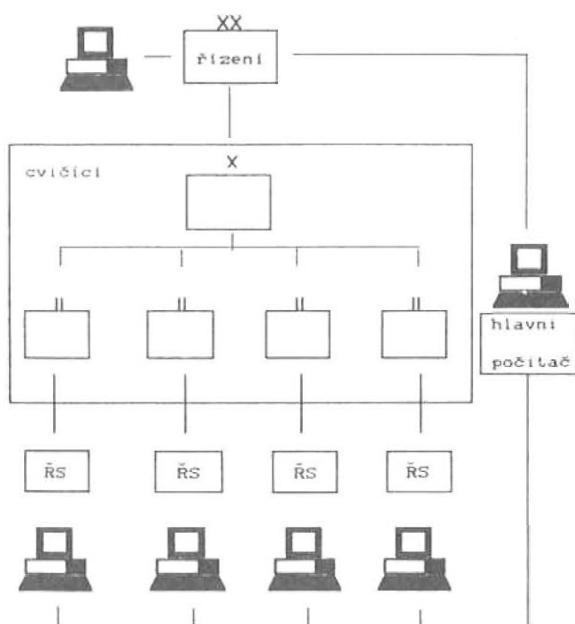
Průběh boje je permanentně zobrazován v grafické podobě.

Vstupní zadání probíhá v zahajovací fázi formou instalace plánu strany *MODRÉ* a *RŮŽOVÉ*. Boj potom může probíhat v uzavřeném cyklu až do konce, nebo být přerušen a dále pokračovat po jednotlivých krocích. Přípustné jsou také smíšené formy, přičemž jednotlivé

prvky pracují podle předem pevně stanoveného plánu a jiné elementy je možné interaktivně řídit.

Uživatelská nabídka umožňuje kdykoliv zastavit průběh boje, provést dílčí vyhodnocení, zeptat se na dílčí informace nebo změnit zadané příkazy.

Na barevné mapě může uživatel sledovat pohyby *MODRÝCH* a *RŮŽOVÝCH* jednotek. Sleduje, jakou mají velikost, které byly odhaleny protivníkem a které jsou v daném okamžiku pod palbou. Více informací by na obrazovce nemělo být zobrazováno najednou. Podle výsledků provedených testů to vedlo k nepřehlednosti.

Schéma

Využití pro výcvik

Simulační model boje HORUS byl dosud použit v celé řadě brigádních cvičení. Nejdůležitějším předpokladem je existence vícemístného vybavení, tj. dostupnost hardwaru pro vkládání a výstup pro jednotlivé řídicí prvky. Struktura tohoto cvičení a ukázka cvičicích štábů (jednotek) řízení je znázorněna na **schématu**.

Úlohou řídicí skupiny (ŘS) je předávat výsledky boje, které zprostředkovává model (např. ztráty, výsledky průzkumu, stav logistiky) odpovídajícími zobrazeními situace, cvičicím štábům, a tak vytvářet realistický obraz stavu boje.

Na základě aktuální situace cvičicí štáby zpracovávají své plány, řídicí skupiny (ŘS) je vkládají do počítače a vypočítané výsledky ovlivňují další průběh boje. Podle záměrů veli-

tele může být cvičení prováděno v reálném čase nebo ve zrychlené variantě, tj. ve variantě časově více náročnější pro cvičící štáby.

Model HORUS umožňuje zvýšit úroveň přípravy dodatečným vyhodnocením. Celý průběh boje je uchován v počítači a potřebné části je možné znovu analyzovat. Lze porovnávat rozhodnutí cvičících s předem připravenými. Počítačové výsledky cvičení mají přesvědčivý charakter a mohou tak poskytovat trvalé učební příklady.

Protože výsledky modelu HORUS mohou být použity také jako vstup pro sborový model KORA, naskytuje se tím možnost kompatibility, která bude v budoucnosti důležitá. **V rámci NATO se vyžaduje účast na společných počítačových cvičeních (Computer Assisted Exercise Capability - CAX). Členské státy NATO, které vyčleňují armádní sbory, slučují národní modely na bázi výpočetní techniky do cvičícího svazku.** Pokud by do tohoto svazku německá strana přinesla modely KORA, bude mít možnost průběžně se zúčastňovat na cvičeních NATO od stupně armádní sbor po brigádu.

Využití pro účely analýzy

Jako nástroj analýzy může být HORUS používán pro následující účely:

a) výzkum v oblasti výzbroje

Změnou výzbroje jednotlivých prvků, např. vybavení obrněného transportéru výkonnějším palubním kanonem, průzkumného obrněného vozidla zlepšeným senzorem pro průzkum nebo vozidel výkonnějšími spojovacími prostředky, může boj probíhat jiným způsobem, a tím může být dosaženo jiných výsledků. Srovnání s výsledky dosaženými v průběhu boje se standardním vybavením umožňuje zpětně využít těchto zkušeností k dosažení vyšší efektivity, účinnosti boje a poměru mezi náklady na výrobu i použitím při zavádění nové výzbroje.

b) výzkum v oblasti organizační struktury

Tím, že existuje možnost libovolně si volit sestavy z jednotlivých rot, praporů a brigád, vznikají nové struktury a jejich účinnost boje může být simulačně prověřena. Podobně jako v oblasti výzkumu výzbroje je možné zjistit zvýšení nebo snížení efektivity jenom ve srovnání se standardními strukturami.

c) způsoby použití (koncepty použití)

Používání a přehrávání různých operačních plánů nabízí možnost vyzkoušet různé varianty použití a různě je srovnávat. Pro rozličné úrovně, od roty až k brigádě, je tím možné přezkoušet nynější koncepty použití a uvažovat o alternativních možnostech. Tato zkušební varianta má zvláštní význam v době, kdy se síly reagující na krizi koncepčně připravují na nová použití a musí být pro tento účel náležitě vycvičeny.

Závěry a další perspektivy

Po již šestiletém vývoji, ve spolupráci s ministerstvem obrany a Úřadem pro studia a cvičení (Amt für Studien und Übungen) /Oblast operačního výzkumu a firmou IABG, Mnichov-Ottobrunn/ vznikl výkonný nástroj k zobrazování společného boje druhů vojsk na

stupni brigáda. Začalo se s využitím
zující výsledky.

Další vývoj modelu přinese v nejbližší době zkvalitnění modelových částí, zejména připojení vojenského letectva. Pro výcvikovou variantu se bude dále upravovat a zlepšovat uživatelské prostředí.

(Psáno pro Vojenské rozhledy)

Po skončení studené války se naskytla jedinečná příležitost vybudovat lepší bezpečnostní architekturu v celé euroatlantické oblasti. Smyslem lepší bezpečnostní architektury je zajištění vyšší stability a bezpečnosti pro všechny státy v této oblasti, bez nového vytvoření rozdělovacích čar. NATO chápe bezpečnost jako široký koncept zahrnující jak politické a ekonomické, tak obranné prvky. Tento široký koncept bezpečnosti by měl být základnou pro novou bezpečnostní architekturu, která musí být vybudována postupným integračním a kooperačním procesem umožněným díky existujícím evropským institucím jako jsou EU, ZEU a OBSE, z nichž každá by měla mít úlohu v souladu se svými určitými odpovědnostmi a cíli při zavádění tohoto širokého bezpečnostního konceptu. V tomto procesu, který již úspěšně probíhá, Aliance hrála a bude hrát rozhodující, aktivní a základní roli jako jeden ze základních kamenů stability a bezpečnosti v Evropě. NATO zůstává čistě obrannou aliancí, jejíž základním smyslem je udržování míru v euroatlantické oblasti a zajišťování bezpečnosti pro své členy.

Studie NATO o rozšíření Aliance, září 1995

Důsledky tendencí vojenského umění na profesní přípravu

Prožít mírové půlstoletí, tedy od roku 1945 do roku 1995, se podařilo v Evropě jen těm státům, které nepoznaly válku na vlastním území (ani občanskou) nebo se neúčastnily vojenských činností na cizích územích (nejen na území evropského kontinentu). I toto vymezení není přesné. Jde o ty země, jejichž ozbrojené síly nebyly použity ve válečném konfliktu, mimo akce podporující rozhodnutí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. Mírové půlstoletí vlastně prožily jen ty státy, jejichž příslušníci ozbrojených sil nemohli pod vlajkou svých vlastí získávat válečná vyznamenání.

Skutečné války v uplynulém půlstoletí neměly výlučně charakter mezistátní, ale i novodobě národněosvobozovací (státněvytvářecí) při vzniku nových státních útvarů uvnitř dřívějších samostatných států. Události v Československu, které jsou spojeny s roky 1948, 1968, 1989, s rozdělením federace a vytvořením samostatné České republiky a Slovenské republiky k 1. 1. 1993, válkou z tohoto pohledu nebyly.

Mezi státy, které vyhovují popisovaným kritériím, dále patří naši sousedé: Německo, Polsko, Slovensko, Rakousko, severské státy: Norsko, Švédsko, Finsko, Dánsko, Island, dále Švýcarsko, Maďarsko (i přes události roku 1956), Bulharsko, Rumunsko, Albánie, Itálie, Španělsko, Portugalsko atd. Nepatří sem však státy bývalého Sovětského svazu, bývalé Jugoslávie, Řecko, Turecko, Francie (války v Koreji, Vietnamu, Alžírsku), Velká Británie, Belgie (vojenská účast v koloniích ap.).

Touto exkurzí jsem chtěl upozornit na to, že existuje generace vojáků, které bylo „odepřeno“ právo na ověření výsledků vojenské profesní přípravy ve válečné praxi, protože žila v míru. Neprošli „zakalením“ v boji. Atmosféru války, hrdinství a strach vojáků však znají z vlastního výcviku, z válečných a dokumentárních filmů, ze studia literatury a vyprávění rodičů, prarodičů i jiných přímých účastníků. I tato generace má vytvořeno dostatečné informační zázemí pro vědecké zkoumání podstaty vojenského umění, pro nacházení systémových prvků poznání, které umožňují analyzovat, vytyčovat hypotézy a predikovat s určitou úspěšností budoucí vývoj.

Předmět příspěvku

Stručné upřesnění předmětu příspěvku: na základě historické analogie dokumentovat tendence vojenského umění a vykonstruovat jejich předvídatelné důsledky do oblasti profesní přípravy.

Používané základní pojmy mají následující obsah:

Vojenské umění je teorií a praxí k označení schopnosti vojenských subjektů využít vojenský potenciál ve prospěch přípravy a vedení ozbrojeného zápasu. Vojenské umění

v pojetí vědní disciplíny se zabývá poznáváním zákonů a zákonitostí, charakteru, principů, způsobů organizace, přípravy, vedení a zabezpečení ozbrojeného zápasu. Je rozdělováno do tří úrovní: vojenská strategie, operační umění a taktika, kterým odpovídají i vojenské subjekty.

Vojenské subjekty jsou jednotlivci (bojovník, specialista, příslušník štábu, velitel, náčelník, vojenský diplomat...), organizační prvky (osádka, obsluha, družstvo, četa, rota, prapor, letka, oddíl... armádní sbor).

Vojenský potenciál je souhrn schopností a možností subjektu k výkonu vojenské činnosti, tj. na úrovni jednotlivce, taktické, operační, strategické. Zahrnuje jak člověka, tak zbraň, techniku, technologie.

Tendence je reálné směřování vývoje ve sledované oblasti.

Profesní příprava je souhrn činností jednotlivců, orgánů a organizací činných v přípravě osob pro vykonávání povolání. Zahrnuje *osoby koncipující* systém vzdělávání a výcviku, *osoby uskutečňující* tento systém v roli učitelů, instruktorů, organizátorů a *osoby, na něž je působeno*, které jsou profilovány ke získání požadované profesní kvalifikace. V našem případě se soustředíme na přípravu profesí ve prospěch naplnění oborů vojenského umění.

Úvahy v článku se pohybují na makroúrovních, při značném zevšeobecnění dílčích poznatků.

Historické analogie

Staletý vývoj antické vojenské teorie a taktiky završila vojenská příručka „*Nárys vojenského umění*“, vypracovaná koncem 4. století n.l. Flaviem Vegetiem Renatem [1]. Tento spis měl ohlas ve středověku, renezanci i v dobách pozdějších. Dovolte následující citáty, které mají co říci i dnešnímu tématu.

„Avšak bezpečí dlouhého míru odvedlo lidi zčásti k požitkům zahálky, zčásti k civilním úřadům. V důsledku toho se péče o vojenský výcvik stala zpočátku méně důkladnou, potom přehlíženou a nakonec zcela zapomenutou. Přitom se ale nikdo nemůže divit, že jsme až tak daleko došli v nedávné době, když už po první punské válce vítězní Římané za následujícího dvacetiletého míru natolik odvykli zbraním a klidem byli tak oslabeni, že ve druhé punské válce nemohli odolávat Hannibalovi. Teprve po ztrátě tolika konsulů, tolika vojevůdců a tolika vojsk dosáhli vítězství, když se opět v praxi války mohli učit vojenskému řemeslu a získávat zkušenosti. Proto je třeba neustále odvádět a cvičit mladé vojáky. Nesporně totiž je levnější cvičit ve zbraní vlastní lidi než za žold najímat cizince.“ ([1] s. 436)

Analogie s padesátiletým obdobím míru ve středoevropském regionu je zřejmá. Z lidského hlediska, z hlediska Charty OSN, podepsané 26. června 1945 v San Franciscu, se podařilo „*uchránit budoucí pokolení metly války*...“ ([2] s. 3). Z vojenského hlediska však tato část Evropy zůstala odtržena od praxe válek, což ve srovnání s jinými částmi světa představuje

určitý deficit v připravenosti nejen ozbrojených sil, ale zejména veřejného mínění a společenského klimatu.

Období studené války vytvořilo v porovnání s citátem odlišné podmínky. Mělo výrazný vliv na úroveň vojenské přípravy. Armády byly přezbrojeny kvalitativně novou výzbrojí, srovnáváme-li ji s léty 2. světové války. Jejich příslušníci zvyšovali teoretickou i praktickou průpravu formou cvičení. V bipolárním systému geopolitické vojenské rovnováhy armády těch států, které prožívaly mírové půlstoletí, v koalici NATO i Varšavské smlouvy spolupracovaly s partnerskými armádami, které měly aktivní bojové zkušenosti. Nešlo tedy o odvykání zbraním. Úroveň výcviku odpovídala potřebám zajištění obrany a přípravě pro vedení ozbrojeného zápasu.

„Staré letopisy hovoří o tom, že Athénané a Lakedaimoňané byli pány v Řecku před Makedonci. Lakedaimoňané se soustředili především na válku. Tvrdí se o nich, že jako první sbírali zkušenosti podle výsledků bitev, sepsali do knih principy umění boje a došli až k tomu, že vojenství, až do té doby pokládán jen za věc statečnosti nebo štěstí, převedli na vědecký základ a cílevědomé získávání znalostí. Nařídili také učitelům vojenství, které nazývali „taktiky“, aby vyučovali jejich mládež vojenským zvyklostem a zasvěcovali je do všech způsobů boje.“ ([1] s. 461)

Z citátu je zřejmé, že již před více než 2000 let nebylo chápáno vojenství a vojenské umění jako nahodilý proces, že bylo spojeno s poznáním a vědou, orientovanou na historické zkušenosti a jejich zevšeobecňování. Profesní příprava byla zajišťována učiteli, kteří z těchto poznatků vycházeli a převáděli je do odpovídajících forem vyučování a výcviku.

Problém profesní přípravy je dlouhodobě znám a má souvislost s následujícími základními skupinami otázek:

- MÁ BÝT profesní příprava chápána jako systém?
- PROČ připravovat?
- KOHO připravovat?
- CO je předmětem přípravy?
- KDO přípravu provede?
- JAK přípravu provede?
- JAKÉ jsou náklady na přípravu?
- JAKÁ je efektivnost a výslednost přípravy?

Nyní bychom mohli věnovat pozornost analogiím z doby historicky podstatně méně vzdálené, než je antika. Ale opakovali bychom často problémy, které byly řešeny již tehdy. Vzhledem k tomu, že v ozbrojeném zápase - praxi vojenství - jde o zachování lidských životů, tedy ve svém důsledku o existenci nebo neexistenci bojového potenciálu, je hazardem a sebevraždou toho, kdo ozbrojený zápas vede, posílat do boje lidi bez přípravy. Hovořili-li v antice o přípravě, mysleli přípravu na profesi bojovníka, ale rovněž těch, kteří je vedou.

Kdybychom vypracovali dlouhodobý časový snímek počtu profesí potřebných pro vedení ozbrojeného zápasu, došli bychom k zajímavému grafickému vyjádření exponenciálně rostoucí čáry se skokovými posuny. Skokové posuny jsou spojeny se zaváděním nových

zbraní a vojenské techniky (dělostřelectvo, automobilní a tanková technika, letectvo, zpravodajství a šifrová služba, zbraň hromadného ničení a ochrana proti nim, zbraňové systémy, informatizace systémů velení a řízení). Tato charakteristika dokumentuje **výraznou profesní diferenciaci** odborů pro vedení současného ozbrojeného zápasu, pro teorii i praxi vojenského umění. Má-li být příprava efektivní, účelná a ekonomická, je vhodné koncipovat její fungování systémově s racionálním využitím civilních a zahraničních kapacit.

Tendence vojenského umění

Vojenské umění, viděné ve struktuře vojenské strategie, operačního umění a taktiky, je možné charakterizovat předpokládanými strategickými změnami ve vojenství, které byly uvedeny ve [3] a jsou zkráceně následující:

- ◆ Od národní k internacionální úrovni rozvoje vojenského umění.
- ◆ Od přípravy pro bojové použití k převažující přípravě na účast v činnostech jiných než válka.
- ◆ Od povinné vojenské služby k profesionální.
- ◆ Od nižší k vyšší racionalitě a efektivnosti s využitím vědy a techniky.

Rovněž se kloním k názoru Martina van Crevelda, který v [4] na s. 197 uvádí: „V budoucnosti nebudou války vedeny armádami, ale skupinami, dnes pojmenovávanými jako teroristické, guerillové, gangsterské a lupičské, které budou nepochybně vyjádřeny dalšími formálními názvy k jejich popisu. Jejich organizace jsou podobné těm, které dříve zakládali na víře v církve a bývají motivovány méně, profesionalismem a více fanatismem, založeným na ideologii a oddanosti.“

V citátu je vyjádřena víra autora v silnou pozici mezinárodního společenství, v řešení sporných otázek mezi státy mírovými prostředky, ve fungování mezinárodního kontrolního a monitorovacího systému. Za těchto podmínek je možné uvažovat o dlouhodobé tendenci ve vojenském umění, která v podstatě znamená **renesanci taktiky** na úkor operačního umění a strategie.

Podstatou vojenského umění je vedení ozbrojeného zápasu jako prostředku k dosažení konkrétních cílů (politických, ekonomických, duchovních). Jaká bude jeho charakteristika v blízké a vzdálenější budoucnosti, to je určující pro způsoby přípravy vojenských subjektů. Hlavní změnou při vedení válek rozptýlenými skupinami bojovníků je **obtížnost určení frontové linie, čáry dotyku.**

V historii byly rovněž použity postupy **odstranění nebo zajetí představitelů státní moci** (např. srpen 1968 - ČSSR) a následné prosazení požadovaných změn. Charakteristickými rysy takových akcí je překvapivost, rychlost, profesionalita, znalost prostředí, bezpečnostních a obranných systémů, jejich všestranné a variantní zajištění.

Další tendencí je **dosažení vysokého stupně ochrany vlastních bojovníků.** To v praxi znamená volbu takových operačních a taktických postupů, takových zbraní a technických prostředků, které umožní likvidaci nebo paralyzování živé síly protivníka před vstupem vlastních sil. Je to rovněž spojeno s využitím širokého spektra možností působení na protivníka nebo možná přesněji řečeno na místo dislokace předpokládaného vedení ozbrojeného zápasu. V současné době se používá pojem „bojiště“, ale pro použití **nových forem ozbrojeného zápasu** získá tento pojem další obsah. Avšak nejde jen o tuto stránku problému.

mu. Bude nezbytné zvýšit význam klamné činnosti na taktické, operační ale i strategické úrovni.

V čem spočívají **nové formy ozbrojeného zápasu**? Jaká tendence k nim směřuje?

Jestliže z praxe uznáváme, že například v operacích mírových sil OSN nebo v činnostech k přikrytí státní hranice při nekontrolované migraci či z důvodů měnové odluky, při aktech demonstrace síly k odrazení záměrů potenciálního protivníka, jsou používány vojenské jednotky, útvary, svazky, svazy, pak tyto nebo jiné, zatím nepojmenované vojenské činnosti můžeme chápat jako formy ozbrojeného zápasu. Vystupují v nich vojáci, kteří používají zbraně, vojenskou techniku i technologie. Činnost má určité zahájení, průběh a ukončení, které je spojeno s kritérii pro dosažení cílů.

Existuje dlouhodobá **tendence ke kvalitativní změně vojenství a vojenského umění** od ničení živé síly a materiálních hodnot (pro oslabení potenciálu protivníka) k dosažení cílů hrozbou nebo demonstrací vlastním potenciálem. V budoucnu by mohly být řešeny spory mezi státy nebo jinými skupinami, které hodlají použít vojenskou sílu, formou simulovaného počítačového odehrání ozbrojeného zápasu a na základě výsledků takové hry nebo systému her by byla realizována mezinárodním právem stanovená a kontrolovaná opatření. Nebyli by zabíjeni lidé, nebyly by ničeny materiální hodnoty z i tak omezeného fondu energetických, surovinových a přírodních zdrojů Země.

Strategické změny mají dopad do tendencí v následujících oblastech:

- ▲ **zbraně a vojenská technika** - modernizace konvenčních zbraní (účinnost, přesnost, nové materiály...), miniaturizace, technika pro rychlé odhalování a předávání informací, směřující k individuálnímu použití, řízení i velení;
- ▲ **vojenské technologie** - modelování, simulace, působení systému velení a řízení až na jednotlivce, unifikované postupy, nárůst vlivu komputelizace ve všech technologických oblastech;
- ▲ **učitelé (způsoby vzdělávání a výcviku)** - nárůst intenzivních a individuálních metod vzdělávání a výcviku, všestranná objektivizovaná forma kontroly dosahovaných výsledků, výrazný nárůst profesionality a perfekcionalismu při určování vhodnosti adeptů pro konkrétní profesi a funkce;
- ▲ **připravování lidí** - výrazná profesionalizace a profesní specializace, i když na krátký úsek života, ochota přistoupit na kompenzaci prostřednictvím sociálních jistot.

Důsledky tendencí na profesní přípravu

Jaké jsou tedy důsledky zmíněných tendencí na profesní přípravu? Jestliže si uděláme retrospektivu tendencí, vychází nám jeden společný jmenovatel - **člověk**. Vojenské umění je bytostně spojeno se schopnostmi, dovednostmi, znalostmi, připraveností a uměním jednotlivce; umístěného na libovolném stupni a v libovolné funkci vojenských činností. Sehrané kolektivy, budované na individuálních schopnostech jednotlivců, jsou hlavním zdrojem úspěchů v ozbrojeném zápase.

Předchozí, řekněme „socialistický“ systém vzdělávání, který se promítl i do podmínek a stavu v armádě, byl výrazně kolektivní, potlačoval individualitu osobnosti a výrazně nivalizoval. Myslím si, že v určité formě přetrvává i do současnosti. **Příprava budoucích profesionálů v oboru vojenského umění by neměla opakovat systémové nedostatky**

minulosti, měla by podporovat osobnost, rozvíjet individuální schopnosti při pěstování spoluodpovědnosti za výsledky vojenského kolektivu.

Nejsem zcela přesvědčen, že tuhé „sešňerování“ do systému kariér je správným řešením pro všechny. Řada vojenských osobností, stejně jako tomu je i v jiných profesích, dospěla k vedení velkých kolektivů v mnohem mladším věku, než umožňuje tento, mnohdy subjektivně vytvářený a nivelizaci opět podporující, řád. Obzvláště výrazná jsou omezení pro ty, kteří jsou potenciálními adepty vojenských věd, i když jde o malé procento celkových počtů. Vzory možných přístupů k volbě některých pravidel v systémech vzdělávání a kvalifikačního růstu je možné rozpoznat zejména u armád vyspělých demokratických států, i když ani tam není vše v souladu se stavem, který bude odpovídat budoucnosti. I jejich systémy se mění a musí se měnit s příchodem nových společenských podmínek.

Četnost změn v možnostech používaných „nástrojů“ pro vedení ozbrojeného zápasu (nástroj má z hlediska přípravy dvě stránky: naučit se jej ovládat a naučit se proti němu bránit) je zdrojem kvalitativně nové přípravy jednotlivců. S novými nástroji je spojeno jejich osobní, taktické, operační případně strategické použití, a to je nezbytné procvičit samozřejmě s ohledem na ekonomickou stránku procesu.

Počet nástrojů je tak rozsáhlý, že je možné hovořit o určité osobní mezi, kterou je možno dosáhnout. I přesto je pro nejbližší budoucnost nutné předpokládat **diferencované zvýšení nároků na jednotlivce**. Důsledkem je i profesní diferenciacie, která se v praxi promítá do naprosto běžné a funkční spolupráce vojáků z povolání s civilními zaměstnanci a vojáky „na čas“ nebo v základní službě. Pak jsou otázky profesní přípravy nejen záležitostí resortu, ale rovněž celého státu a u méně četných profesí jsou mezinárodní. Z hlediska vojenského umění je nezbytné mít stále na mysli jeho praxi, tedy v případě potřeby úspěšné působení vojenského potenciálu v ozbrojeném zápase. To znamená bez ohledu na to, jde-li o civilní profesi, nebo vojenskou.

Důsledky tendencí vojenského umění se budou trvale uplatňovat:

- * v oblasti koncepcí systému přípravy,
- * v přípravě osob pro strategickou úroveň,
- * v přípravě osob pro operační úroveň,
- * v přípravě osob pro taktickou úroveň,
- * v přípravě bojovníků,
- * v přípravě obyvatelstva.

Zásadní změny ve znalostech a profesní přípravě jednotlivců, které je nezbytné řešit a také jsou řešeny již v současné době v kategorii osob pro strategickou, operační a taktickou úroveň, spočívají v **jazykové přípravě** (zejména angličtina) a v **používání výpočetní techniky**. V kategorii bojovníků ve fyzické přípravě, bojovém mistrovství s vlastní zbraní nebo technikou a v obraně proti možnému působení protivníka. V kategorii obyvatelstva v posílení osobní odpovědnosti za zachování vlastního života a života blízkých, v potřebě bránit svůj region a dosažené demokratické svobody.

* * *

V článku byly dokumentovány v návaznosti na historické analogie tendence vojenského umění a vykonstruovány jejich důsledky na oblasti profesní přípravy. Zvýrazněn byl význam jednotlivce a osobnosti v praxi vojenského umění a tedy i potřeba věnovat tomuto aspektu hlavní důraz v profesní přípravě. Dokumentována byla výrazná profesní diferenciace a rovněž kvalitativní změny v chápání současného a budoucího vojenství. Uvedené aspekty je nanejvýš vhodné vzít do úvahy při koncipování systémů a koncepcí přípravy profesí pro obory vojenského umění, protože současná opatření připraví budoucí kvalifikované odborníky.

Literatura:

- [1] Vegetius, F. R.: Nárys vojenského umění. In: Antické válečné umění, Svoboda 1977, s. 411-540.
- [2] Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora. Informační ústředí OSN, Praha 1973.
- [3] Janošec, J.: Předpokládané strategické změny ve vojenství a jejich ekonomický rozměr. In: Vojenské rozhledy 1/1995, s. 19-21.
- [4] Van Creveld, M.: The Transformation of War. New York 1991.

Vztahy mezi NATO a Ruskem by měly odrážet význam Ruska pro evropskou bezpečnost a měly by být založeny na reciprocitě, na vzájemném respektu a důvěře. Žádná „překvapivá“ rozhodnutí jedné či druhé strany by se neměla dotýkat zájmů toho druhého. Takové vztahy mohou existovat pouze tehdy, budou-li v přísném souladu s mezinárodními závazky a povinnostmi, jako jsou závazky plynoucí z Charty OSN, OBSE, včetně kodexu vedení války, smlouvy o omezení konvenčních sil v Evropě (CFE) a plné respektování suverenity ostatních nezávislých států. Nicméně žádné rozhodnutí NATO nemůže být podřízeno vetu či souhlasu nečlenského státu, a také Aliance nemůže být podřízena nějaké jiné evropské bezpečnostní instituci.

Studie NATO o rozšíření Aliance, září 1995

K některým otázkám velení

V souvislosti s rozvojem armád, zaváděním nových zbraňových systémů, bojové i zabezpečovací techniky se neustále zvyšují požadavky na velení vojskům. Zdokonalují se prostředky velení. Hromadně se zavádějí prostředky mechanizace a automatizace, které umožňují zvládnout rostoucí nároky na zpracování velkého počtu informací v krátkých časových lhůtách a včasné předávání povelů na místo jejich realizace. Zvyšuje se také spolehlivost prostředků výpočetní techniky v polních podmínkách. Tato situace vytváří nové složitější podmínky pro lidský faktor - velitele a štáby, kteří musí tuto náročnou činnost uskutečňovat. To často v naší armádě vyvolává oprávněné obavy jak tuto situaci nejlépe zvládnout, nejen z hlediska technického, ale i přípravy osob. Existuje však několik možností jejího řešení. Uvedu pouze dva základní.

První z nich je - převzít celý systém velení od některé vyspělé západní armády a zavést jej do našich orgánů velení a vojsk, včetně změn v organizační struktuře. **Druhou** možností je - na základě zkušeností získaných ve srovnatelných armádách vytvořit si svůj systém velení podle vlastní organizační struktury, který však musí mít prvky kompatibility se systémy, do kterých se chceme integrovat.

Domnívám se, že druhá možnost je pro naši armádu přijatelnější z hlediska určité národní specifiky, kterou má každá armáda, a i dalších ekonomických a finančních důvodů.

V naší armádě rozeznáváme tři úrovně velení - strategickou, operační a taktickou.

Strategickou úroveň tvoří orgány řízení obrany státu a také nejvyšší orgán armádního velení, tj. Generální štáb AČR.

Operační úroveň tvoří velitelství sborů a jim na roven postavených velitelstvích stupňů.

Taktickou úroveň tvoří velitelství brigád, základen, pluků a praporů, které bezprostředně řídí bojovou činnost vojsk.

Co se týče západních armád, jsou nejvíce dostupné otázky velení a řízení na taktickém a operačním stupni. Poměrně málo jsou rozšířeny informace o strategickém stupni velení a řízení. Jsou zřejmě více utajovány, takže o nich nejsou dostatečné poznatky.

Velení vojskům a organizační struktury

Způsob velení vojskům byl a vždy bude poplatný organizačním strukturám armády. Je to v podstatě řízení organizačních struktur, které jsou stanoveny tabulkami počtů zabezpečujícími jejich funkčnost jak v míru, tak i ve válce.

Podle mého názoru by organizační struktura AČR měla vycházet z analýzy úkolů, které by měla armáda ve válce plnit. K plnění těchto úkolů by měly být organizační struktury plně funkční. To znamená naplněné nezbytným počtem vojáků, výbroje a techniky, umožňujícím připravovat se k plnění předpokládaných úkolů a současně schopné připravovat nezbytné zdroje vojenských odborností a funkcí pro doplnění válečně vytvářených svazků a útvarů.

Všichni jistě chápeme, že nelze v míru udržovat armádu na výši válečných počtů. To nelze ani ve vyspělých, hospodářsky prosperujících zemích. Obecně však lze říci, že mírová armáda by měla tvořit minimálně 25-30 % počtů armády válečné. To je ovšem pouze průměrné číslo - celá problematika je mnohem složitější, především ve stanovení poměrů naplnění jednotlivých druhů vojska a služeb v míru, tak aby byla zabezpečena jejich funkčnost, včetně dostatečného počtu připravovaných záloh.

Nejvyšší stupeň mírové naplněnosti by měly mít právě orgány velení, protože začít s přípravou velitelů nebo štábních pracovníků k výkonu svých funkcí až v době ohrožení (po zmobilizování) by bylo pozdě. Systematická příprava orgánů velení vyžaduje soustavnou několikaletou práci.

Předpis pro štábní práci

Hlavním úkolem armády je a vždy bude především obrana proti vnějšímu nepříteli. Proto se musí velitelé i štáby na tuto činnost připravovat. To však nelze provádět bez stanovení pevných zásad a norem této činnosti. Velení vojskům je sice tvůrčí činnost, ale velitelé i štáby musí mít vypěstovány určité návyky a zásady, podle kterých se mohou ve stresových situacích rozhodovat. Tím se dostávám k podstatě věci. Domnívám se, že je naší povinností takovou normu pro naši armádu vytvořit. Jistě to velitelům i štábům ulehčí práci.

Jinými slovy, ukazuje se nezbytnost připravit a zpracovat **předpis pro štábní práci**. Jaké otázky by tento předpis měl řešit? Podle mého názoru především otázky činnosti velitelů a štábů při přípravě, plánování a vedení operace a boje. Strategická úroveň, vzhledem k její specifice, jelikož řeší i otázky řízení obrany státu státními orgány, bude vyžadovat samostatný předpis, nebo jinou normu závaznou pro všechny resorty.

To je však řečeno velmi obecně. Pokusím se proto podle svého názoru naznačit obsah a strukturu předpisu předurčeného pro operační a taktický stupeň velení.

V čem spočívá velení vojskům? Především v soustavném řízení podřízených svazů, svazků a útvarů, v usměrňování jejich činnosti a sladování jejich úsilí ke splnění stanovených úkolů. Je založeno na centralizovaném řízení přípravy a vedení bojové činnosti a na rozumné aktivitě podřízených při plnění úkolu. Velení musí být pevné, nepřetržité, pružné a utajené.

K zajištění takového velení se od velitelů a štábů vyžaduje pochopení zásad přípravy a vedení operace a boje, znalost soudobých prostředků vedení ozbrojeného zápasu, jejich bojových možností, principů použití, schopnost rychle se rozhodovat podle vzniklé situace, včas doručovat úkoly vykonavatelům a kontrolovat jejich plnění.

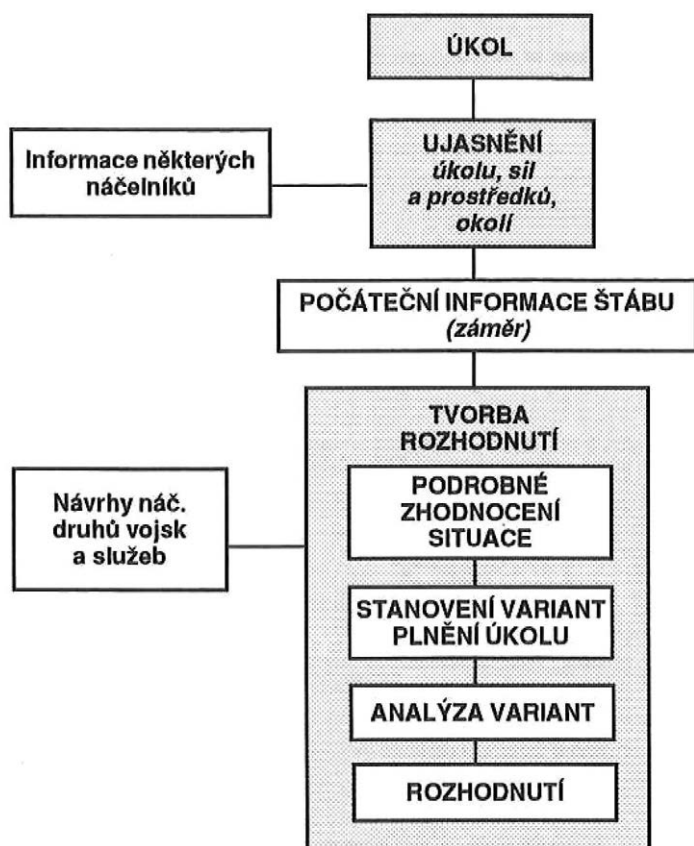
Vycházejí z těchto obecných zásad, měl by předpis podle mého názoru obsahovat všeobecná ustanovení, která by pak měla podrobně rozebrat, co rozumíme pod pojmem velení a řízení, jaké jsou jeho cíle, jaké požadavky k zabezpečení těchto cílů jsou kladeny na velitele a štáby a co jsou to štábní práce.

V této části by mohly být rozebrány i základní povinnosti velitele, náčelníka štábu a dalších funkcionářů, vztahující se k přípravě, plánování a vedení bojové činnosti.

V **první kapitole** by mohl být rozebrán **rozhodovací proces**, jako kolektivní činnost příslušníků štábu s různou rozhodovací pravomocí, která se uskutečňuje před plněním určitého konkrétního úkolu. Koordinátorem této činnosti bude náčelník štábu a hlavní rozhodovací pravomoc bude mít velitel. Kromě toho by měl být zpracován algoritmus

rozhodovacího procesu, který lze v podstatě aplikovat na každý úkol, při kterém je nezbytné se rozhodovat, tedy vybírat nejvhodnější alternativu nebo postup jeho plnění.

Podstatou tohoto algoritmu by mělo být ujasnění stanoveného úkolu, jeho správné pochopení a ujasnění nebo zhodnocení situace, ve které budeme daný úkol plnit, stanovení záměru jak tento úkol splnit, aby na základě něho mohli podřízení zahájit práci na způsobu splnění tohoto úkolu, a celý proces by měl vyvrcholit přijetím rozhodnutí. Graficky lze tento proces znázornit takto:

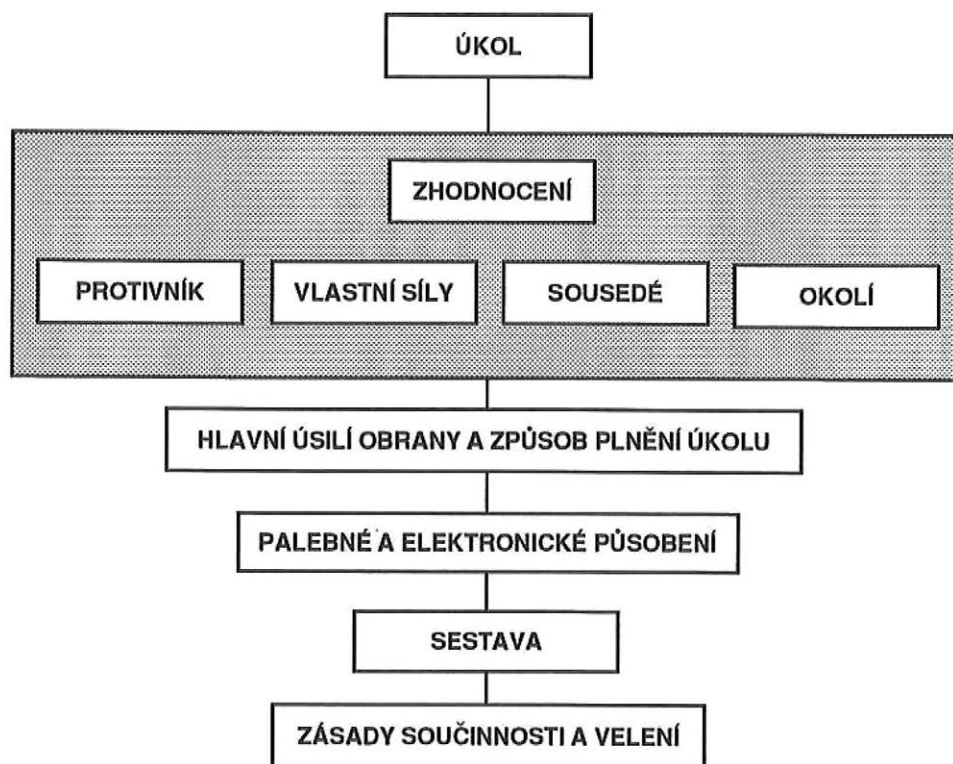
Obr. 1

Dále bychom měli stanovit obsah záměru a rozhodnutí pro obranu jako základní bojovou činnost a stanovit zvláštnosti při řešení útočné činnosti, případně při protiúderu (protizteči). Objasnit zásady a metodiku přijetí rozhodnutí. V rozhodovacím procesu musí mít své místo každý příslušník štábu. Zvýraznit úlohu informace, bez níž není možné přijmout reálné rozhodnutí. Rozhodně bychom měli upustit od dokladů prováděných formou přezkušování podřízených a přejít ke kolektivnějším metodám práce, které vedou k větší iniciativě a samostatnosti pracovníků štábu. Závěrečné slovo však musí mít vždy velitel. Je tou

poslední instancí, která s konečnou platností rozhoduje o způsobu splnění daného úkolu. Dále je třeba ukázat některé zvláštnosti v práci velitele operačního a taktického stupně. Stanovit místo a úlohu velitele a štábu v rozhodovacím procesu, přitom se více zaměřit na jejich metodiku práce v jednotlivých etapách vedení operace a boje. Domnívám se, že velitel nemůže svoji činnost omezit pouze na vstupy do rozhodovacího procesu, ale naopak musí být jeho součástí od samého počátku až do konce.

Otázkou zůstává, zda algoritmus rozhodovacího procesu na taktické a operační úrovni je odlišný. Já se domnívám, že by měl být stejný. Odlišné však budou metody práce velitele na těchto stupních, dané místem a úlohou daného stupně, jeho úkoly, připraveností štábu apod.

Obsah záměru i rozhodnutí je stanoven v předpise, jak operačním, tak i taktickém. Přesto se domnívám, že se často zapomíná na otázky součinnosti. Je přece nezbytné, aby velitel řekl svoji představu o způsobu řešení součinnosti, protože je to důležité pro další práci štábu. Podle mého názoru by záměr mohl obsahovat vlastní úkol, zhodnocení protivníka, vlastních sil a prostředků určených k jeho zničení, soustředění hlavního úsilí obrany a způsob plnění stanoveného úkolu, hlavní zásady palebného a elektronického působení na protivníka, bojovou (operační) sestavu vojsk, hlavní zásady součinnosti a způsob velení. Graficky to lze znázornit takto:

Obr. 2

V **další kapitole** by měla být rozebrána **metodika tvorby základních dokumentů**, zpracovávaných při přípravě boje (operace) a při jeho vedení. Zde mám na mysli vazby a podíl jednotlivých složek štábu na jejich tvorbě. Bude nezbytné stanovit i kdo je zpracovává, kdo je podepisuje a kdo je schvaluje.

Obsahem předpisu by dále měla být **místa velení**, jejich úloha, struktura a složení na taktické a operační úrovni, zásady jejich rozmisťování, přemisťování, ochrany a také orientační normy jejich vzdáleností od předního okraje obrany nebo od linie dotyku s protivníkem.

V **přílohách předpisu** by bylo vhodné rozpracovat **vzor rozhodnutí** pro obranu a pro útok (protizteč, protiúder), **metodiky práce velitele a štábu** při přípravě a vedení boje (operace) a některé další vzory dokumentů. U vzoru dokumentů se zaměřit především na vazby mezi složkami podílejícími se na jejich zpracování.

Dále by zde měly být **vojenské topografické značky** používané v AČR a také **základní vojenské zkratky** používané při přípravě a vedení boje (operace).

To je pouze základní obsahová struktura uvažovaného předpisu, která může být rozšířena o další problematiku velení a řízení. Možná by zpočátku bylo vhodné *pouze připravit podrobnou studii řešící otázky štábní práce*, a teprve na základě ní zpracovat návrh předpisu, který po ověření a zpracování připomínek vydat jako závazný předpis.

* * *

Pozitivní přínos vydání takovéto závazné normy pro velení vidím zejména v ujednacení práce velitele a štábu při přípravě boje (operace), v ujednacení dokumentace na jednotlivých stupních velení, ve stanovení podílu jednotlivých složek při zpracování dokumentu a také v možnosti algoritmizace rozhodovacího procesu, která umožní jeho počítačové zpracování.

Domnívám se, že nelze čekat, až nám někdo takovou normu zpracuje, ale provádět všechny kroky vlastními silami k tomu, aby naše armáda byla co nejlépe připravena ke splnění svého úkolu.

Dynamicky řízené radiolokační pole

V současném období transformace radiotechnického vojska v souvislosti se snižováním počtů techniky a zaváděním nových automatizovaných systémů velení (ASV) nastupuje znovu do popředí otázka efektivnosti a odolnosti vytvořeného radiolokačního (RL) pole.

V minulosti byl do taktiky boje radiotechnického vojska zaváděn pojem řízené RL pole. V praxi však šlo o vytvoření grafikonu dvou až tří variant zapnutých prostředků radiotechnického vojska, a tím tedy i variant radiolokačního pole. Pro řízení tohoto systému se využívalo fonického velení s využitím telefonního spojení, jehož nevýhodou byla nedostačující variabilita a pomalá odezva systému na vzniklou situaci. Příchodem ASV OSNOVA vznikla možnost přímého řízení vyzařování vysokofrekvenční (VF) energie připojených prostředků. Automatizovaný systém velení umožňoval jednoduchou ochranu připojených RL prostředků proti zásahu protiradiolokačními řízenými leteckými střelami. Pokud systém vyhodnotil, že zapnutý radiolokátor je postřelován protiradiolokační střelou, pak u něj vypnul vyzařování VF energie. Systém byl efektivní vůči protiradiolokačním střelám, které nebyly vybaveny záznamem souřadnic postřelovaného radiolokátoru do paměti naváděcí hlavičky protiradiolokační střely. U novějších typů protiradiolokačních střel se však jeho efektivnost výrazně snížila.

V souvislosti se zaváděním nových automatizovaných systémů velení založených na bázi počítačové sítě, vytvořené ke sběru, vyhodnocování a distribuci radiolokační informace, nastává možnost řízení radiolokačního pole na nové, daleko vyšší úrovni, přímo v dynamicky se vyvíjejícím procesu vedení bojové činnosti.

Koncepce automatizovaného systému velení na bázi počítačové sítě

V moderních automatizovaných systémech velení je hlavní pozornost věnována způsobu zpracování radiolokační informace a jejího využití v procesu velení a řízení vojsk PVO.

Pod pojmem **systém zpracování radiolokační informace** zpravidla rozumíme stochastický systém, jehož základními prvky jsou podsystemy primárního, sekundárního a terciálního zpracování radiolokační informace o vzdušné situaci. Vzájemné funkční propojení těchto prvků je realizované podsystemem poskytování a toku informací. Uvedené prvky systému zabezpečují plnění informační a řídicí funkce ve stanoveném prostoru a čase [1].

Podsystem primárního zpracování radiolokační informace získává vstupní informace o vzdušném objektu z primárního RL signálu. Plní dvě hlavní funkce, a to zjištění vzdušného objektu (oddělení užitečného signálu od rušivého signálu) a určení jeho souřadnic (zpravidla polárních).

Podsystem sekundárního zpracování RL informace získává vstupní informace z podsystemu primárního zpracování primární RL informace a informací o vzdušných objektech ze sekundární aktivní radiolokace, jakož i od prostředků radiotechnického průzkumu a na jejich základě provádí vyhodnocení pravdivosti radiolokační informace,

sestavení dráhy cíle, výpočty parametrů trati z několika po sobě jdoucích period a jejich transformaci do rovinných souřadnic.

Podsystem terciálního zpracování RL informace získává vstupní informace z jednotlivých podsystemů sekundárního zpracování RL informace a na jejich základě provádí vyhodnocení pravděpodobnosti polohy vzdušného objektu a ztotožnění informací od jednotlivých zdrojů, přepočít souřadnic do jednotného reálného času, jednotné souřadnicové sítě a poskytování jednotné informace uživateli. Výsledným produktem tohoto systému je jednotná multiradarová informace o celkové vzdušné situaci.

Moderní automatizované systémy velení postavené na bázi počítačové sítě umožňují nejen sběr a zpracování RL informace, tedy tok informací směrem zdola (od zdrojů informace) nahoru, ale také potvrzování příjmu zpráv a přenos sítě výstrahy opačným směrem, tzn. tok informace shora dolů. Tento tok informací lze využít i pro přenos řídicích povelů.

Moderní RL prostředky (např. americký radiolokátor AN/TPS-70) jsou koncipovány tak [2], že vlastní radiolokátory dodávají zprávy do operačního centra, kde jsou terciálně zpracovávány, a z tohoto centra jsou tyto prostředky i ovládány. Toto ovládání však umožňuje pouze zapnutí a vypnutí podle předvoleného časového harmonogramu. Rozhodnutí o tom, kdy který prostředek zapnout, provádí obsluha na základě hodnocení situace podle svých znalostí a zkušeností. Ne vždy však musí být toto rozhodnutí správné a z možných variant řešení daného problému právě to nejvýhodnější. Zde je prostor pro využití nových možností výpočetní techniky, která umožňuje na základě algoritmicizace variant činnosti celého systému zpracování a distribuci RL informace i řízení činnosti jednotlivých RL prostředků. Souhrn činností při procesu automatického řízení jednotlivých RL prostředků v soudobé dynamicky se vyvíjející bojové činnosti radiotechnického vojska lze shrnout pod pojem **dynamické řízení RL pole**.

Požadavky na systém dynamického řízení RL pole

Prvním a **nejdůležitějším předpokladem pro dynamické řízení souvislého RL pole** je hardwarové vybavení - souvislá počítačová síť s možností ovládání hlavních funkcí jednotlivých radiolokátorů. Tento systém musí být řízen z jednoho centra - velitelského stanoviště svazku radiotechnického vojska (RTV), či svazu PVO. Dalším **neméně důležitým předpokladem** je úprava existující radiolokační výzbroje za účelem možností dálkového zapínání a vypínání radiolokátoru, zapínání a vypínání vyzařování VF energie (vysoké napětí vysílače) a dálkové volby vysílacího kmitočtu (přednastaveného vysílacího kanálu).

Systém dynamického řízení RL pole musí zabezpečovat z taktického hlediska řízení bojové činnosti radiotechnického svazku s přihlédnutím na tyto faktory:

- maximální efektivnost systému;
- ochrana prostředků před samonaváděcími protiradiolokačními střelami;
- odolnost systému proti rušení;
- evidence rozkrytých (použitých) RL prostředků pro potřeby manévru;
- tvorba bojové sestavy s návrhem manévru rozkrytých RL prostředků;
- optimalizace bojové sestavy z hlediska úkolů stanovených radiotechnickému svazku a elektromagnetické koexistence.

Efektivnost systému dynamického řízení RL pole

Pro potřebnou efektivnost systému platí, že systém musí zvládnout vedení cílů s co nejmenším počtem RL prostředků. Na základě informací a sestavených tras vzdušných cílů z představeného RL pole lze řídit příhraniční RL pole.

V příhraničním pásmu je nutno mít vytvořeno příhraniční RL pole v rozsahu všech výšek tak, aby toto pole bylo schopno zachytit všechny vzdušné cíle vlétající do bojové sestavy radiotechnického svazku. Na základě těchto vstupních údajů lze řídit vnitřní radiolokační pole s efektivním šetřením energie a co nejmenším rozkrýváním vlastní bojové sestavy. To znamená, že systém musí zapínat pouze nezbytně nutný počet radiolokačních prostředků pro sledování trasy cíle po celou dobu jeho letu nad vlastní bojovou sestavou. Tím je zabezpečeno šetření energetických zdrojů, částečné utajení vlastní bojové sestavy a operativní použití zálohy dočasně vypnutých radiolokátorů.

Ochrana před samonaváděcími protiradiolokačními střelami

Vycházíme-li z faktu, že soudobé protiradiolokační střely mají vlastní paměť, do které si ukládají souřadnice zjištěných radiolokačních prostředků, je jediný možný způsob jak zabránit jeho zničení: zabránit, aby tato střela mohla daný prostředek vůbec zaměřit.

Podstata ochrany vychází z následujícího předpokladu. Každá letecká protiradiolokační střela má svůj prostor účinné působnosti orientovaný ve směru letu letounu. V průběhu letu letounu lze tento prostor účinné působnosti vyhodnocovat a vyzařování VF elektromagnetické energie jednotlivých radiolokátorů řídit tak, aby letoun byl sledován jinými radiolokátory než těmi, které se nacházejí v prostoru účinné působnosti protiradiolokační střely umístěné na letounu. Radiolokátory, u nichž je předpoklad, že se dostanou do prostoru účinné působnosti protiradiolokační střely, musí být včas vypnuty. V případě letu více takových cílů nad sestavou musí být systém schopen efektivně zhodnotit své možnosti, zda je s to výše zmíněný úkol ještě zabezpečit. V případě, že tento úkol již není schopen zabezpečit, musí být sám schopen se rozhodnout a ponechat zapnutý co možná nejmenší počet RL prostředků, a tím minimalizovat jejich ztráty.

Odolnost proti rušení

Dalším z požadavků, jak jsem již uvedl, je odolnost proti rušení. Systém musí být schopen pomocí triangulační metody sledovat a vyhodnocovat polohu rušiče a parametry jeho rušení.

Z teorie [3] vyplývá, že odolnost radiotechnické jednotky je možné hodnotit na základě zkrácení dosahu dané jednotky a sektoru úplného zarušení. Vzhledem k tomu, že zkrácení dosahu je dáno energetickými poměry užitečného a rušícího signálu, které se v průběhu letu rušiče spojitě mění, lze uvažovat, že zkrácení dosahů nebude u všech prostředků stejné, a lze je do jisté míry eliminovat včasným přeladěním vybraných radiolokátorů na základě predikce pravděpodobnosti úspěšnosti rušení protivníkem.

Na tomto základě lze řídit automatické přeladění vyslačů jednotlivých radiolokátorů tak, aby účinnost rušení protivníkem byla co nejnižší.

Obdobně lze na základě zjištění zkrácení RL pole rušeného radiolokátoru na dané výšce oproti teoretickému a prakticky ověřenému dosahu predikovat zkrácení dosahů u ostatních radiolokátorů v sestavě, pracujících ve stejném frekvenčním pásmu, a na tomto základě řídit zapnutí RL prostředků tak, aby propady v RL poli byly co možná nejmenší.

Optimalizace bojové sestavy a manévr

Doposud vyvinutý software umožňuje výpočet RL pole jednotlivých RL prostředků a celkového souvislého RL pole sestavy. Místo postavení jednotlivých RL prostředků však musel určit člověk na základě mapy a výsledků rekognoskace terénu. Tento software byl vyvíjen z hlediska možností tehdejší dostupné výpočetní techniky a především její rychlosti.

Nový systém musí být schopen sám provádět výběr stanoviště RL techniky z hlediska potřeb techniky na základě digitálního modelu terénu. Člověk - velitel by měl zadat databázi prostředků, které má k dispozici, prostor pro příhraniční RL pole a minimální výšku, kterou požaduje. Dále rozmístění sestavy zabezpečovaného PLRV a čáry zasazení stíhacího letectva (SL), typy letounů a rozmístění letišť. Systém by měl na základě těchto údajů vyhodnotit požadované čáry výdeje průzkumné a bojové informace a na základě těchto údajů provést návrh optimalizace bojové sestavy svazku RTV. Velitel v případě, že s výběrem některého stanoviště z různých důvodů nesouhlasí, může systému zadat úkol vyhledat jiné vhodné stanoviště v určitém prostoru, a tím bojovou sestavu korigovat.

Při této optimalizaci musí systém brát v úvahu nejen prostorové ukazatele, tzn. výběr stanovišť vhodných pro činnost RL prostředků pro zabezpečení souvislého RL pole a jeho optimalizaci z hlediska požadavků na splnění stanoveného bojového úkolu. Je nutné vzít v úvahu i potřeby zabezpečení elektromagnetické koexistence prostředků vlastní sestavy i sousedů. To předpokládá řízení vysílacích kmitočtů jednotlivých RL prostředků tak, aby se vlastní prostředky mezi sebou i s prostředky sousedů nerušily navzájem. Z uvedeného vyplývá nutnost propojení systému řízení RL pole radiotechnického vojska se systémy řízení ostatních druhů vojsk, disponujících vlastními RL prostředky, pracujícími ve stejném frekvenčním pásmu.

Jak jsem již dříve uvedl, jedním z požadavků popisovaného systému je evidence rozkrytých RL prostředků, tzn. prostředků, které byly použity k vedení bojové činnosti. Avšak z hlediska soudobých možností průzkumu lze předpokládat, že i prostředky, které nebyly k vedení bojové činnosti použity, budou rozkryty a zaměřeny nejpozději do 24 hodin. Z tohoto důvodu je nutné vést u každého radiolokátoru i evidenci času, kdy bylo na daném stanovišti zahájeno rozvinutí k bojové činnosti.

Systém musí být schopen na základě výše uvedených údajů sám navrhovat veliteli provedení manévru jednotlivými RL prostředky na stanoviště, která vybral na základě digitálního modelu terénu a která odpovídají požadavkům souvislého RL pole a zabezpečení bojové činnosti SL a PLRV. Dnes již není neřešitelný problém, aby systém na základě těchto údajů vytýčil návrh trasy přesunu, popřípadě zpracoval i rozkaz pro přesun.

Neméně důležitá je i otázka přesné orientace radiolokátoru na novém stanovišti. Tuto lze řešit s využitím sítě kontrolních bodů systému *EUROCONTROL 2000* a přesného určení místa pomocí družicové navigace - přijímačů GPS. Na základě těchto údajů a jednotné multiradarové informace musí systém být schopen provést korekci chyb při orientaci způsobené nepřesností obsluhy.

Ve svém článku jsem neměl v úmyslu zabývat se podrobnou analýzou jednotlivých problémů dynamického řízení RL pole, to by přesahovalo rámec článku. Chtěl jsem pouze nastínit jeho celkovou možnou koncepci z hlediska soudobých potřeb řízení bojové činnosti radiotechnického vojska, kterou dnešní výpočetní technika umožňuje.

Koncepce dynamického řízení RL pole svazku RTV otvírá dnes možná ještě netušené možnosti a směry dalšího vývoje automatizovaných systémů řízení bojové činnosti RTV. Ke splnění tohoto cíle je nutné směřovat pozornost - ke zkoumání otázek modelování bojové činnosti svazku RTV a k jednotlivým oblastem směřovat vývoj software.

Literatura:

- [1] Stanislav Lepót, Milan Vatrál: Koncepcia automatizovaných systémov velenia na báze počítačových sietí. Sborník VA SNP Liptovský Mikuláš - 4/94.
- [2] AN/TPS-70 - Systems Description. Prospekt fy Westinghouse Electronic Systems, Baltimore, USA.
- [3] Jindřich Hrubý: RL zabezpečení divize PVO v podmínkách REB. Závěrečná práce PGS VA Brno, 1992.

*Rozšiřování bude postupným, promyšleným a transparentním procesem, který bude doprovázen dialogem se všemi zúčastněnými stranami. Neexistuje pevný či závazný seznam podmínek pro vyzvání nových členských států ke vstupu do Aliance. O rozšiřování bude rozhodováno případ od případu a některé státy mohou získat členství dříve než ostatní. Noví členové by neměli být přijímáni či vylučováni na základě příslušnosti k nějaké určité skupině či kategorii. Sami spojenci se jedno-
myslně rozhodnou, zda vyzvou nového člena ke vstupu na základě úsudku, zda tímto přispějí k bezpečnosti a stabilitě severoatlantické oblasti v době, kdy bude toto rozhodnutí přijímáno. Rozšiřování NATO by mělo postupovat v souladu se závěry různých dokumentů OBSE, které potvrzují suverénní právo každého státu svobodně hledat vlastní bezpečnostní zajištění, příslušet či nepříslušet k mezinárodním organizacím, včetně smluv a aliancí. Žádné zemi mimo Alianci by nemělo být dáno právo souhlasu či nesouhlasu nad tímto procesem či rozhodnutím.*

Studie NATO o rozšíření Aliance, září 1995

Podplukovník Ing. Vlastimil Galatík, CSc.

Zkušenosti ze zpracování grafických a textových dokumentů pro přípravu a vedení operace a boje

V poslední době jsme v AČR svědky přiblížení se standardům NATO i v oblasti rozhodovacích procesů a štábní práce. Pokusím se zobecnit některé zkušenosti ze zpracování základní dokumentace pro přípravu a vedení operací, zejména **rozhodnutí a operačního rozkazu velitele armádního sboru**. Řada závěrů neplatí pouze pro úroveň armádního sboru, ale je platná i pro taktické stupně velení.

Grafické operační a bojové dokumenty

Zavedení situačních značek standardu NATO (dále jen situačních značek) bylo spojeno s velkým očekáváním, nadějemi, ale i obavami potenciálních uživatelů, velitelů a štábů operačních a taktických stupňů velení. Hlavním cílem zavedení těchto značek byla snaha přiblížit se i v oblasti zpracování operační a bojové dokumentace armádám členských zemí NATO, usnadnit vzájemnou komunikaci i snaha zjednodušit do té doby komplikované dokumenty zpracovávané štáby AČR. Vždyť formě grafických dokumentů byl v minulosti mnohdy přikládán větší význam než jejich obsahu. Jaký je tedy výsledek? Splnily se naděje nebo obavy uživatelů? Co lze zlepšit nebo změnit na současném stavu? Na tyto otázky se pokusím odpovědět podle vlastních poznatků a zkušeností v následujících řádcích.

Zkušenosti získané při zpracování grafických operačních a bojových dokumentů s využitím nových značek na Vojenské akademii Brno, ale i v rámci velitelsko-štábních cvičení u vojsk nelze hodnotit jen jako dobré. Myslím, že byla celkově přeceněna schopnost důstojníků přejít na nové značky v relativně krátké době bez hlubší přípravy. Vydání pomůcky se značkami a některými příklady bylo sice prvním a významným krokem k jejich zavedení i ke zvládnutí způsobu správného používání, ale v podstatě šlo také o krok poslední. Zejména **nebyla doceněna nutnost pochopení filozofie použití značek a s tím spojená potřeba radikální změny obsahu grafických dokumentů**, což až do současnosti způsobuje řadu problémů.

Situačními značkami lze v podstatě vyjádřit vše, co byli velitelé a štáby zvyklí graficky vyjadřovat v minulosti. Ovšem vzhledem ke složitosti většiny značek je časová náročnost zpracování (manuálním způsobem) dokumentů značná, trůufám si tvrdit, že *k časové úspoře prozatím nedošlo*. V čem hledat příčiny?

1. Obsah grafických dokumentů se oproti minulosti v podstatě nezměnil a nadále existují:

- přílišná podrobnost a mnoho zbytečných prvků,

- duplicita dokumentů (to, co je v grafickém rozhodnutí, je ve značné míře i v plánech náčelníků druhů vojsk,...),
- přetrvávající požadavky velitelů, aby grafický dokument obsahoval téměř vše, co je vyjádřeno i textově.

Dá se shrnout, že přetrvává snaha vyjádřit totéž co v minulosti, ale novými značkami.

2. *Nízká úroveň automatizace zpracování dokumentů:*

- značky jsou s výhodou použitelné pro počítačové zpracování, což je v našich podmínkách „hudbou budoucnosti“ z řady důvodů,
- v případě využití PC k tvorbě schémat a zákresů nejsou zatím značky vytvářeny programově, tj. nadefinovány jako celek, ale pracně kresleny různými programovými prostředky (Ami Pro, Corel apod.),
- automatizace (počítačové zpracování) umožňuje i předávání a vytváření dokumentů s pomocí magnetických médií, a tím i celkové zrychlení procesu zpracování. Poměrně dobrá úroveň je u textových dokumentů oproti zpracování a předávání dokumentů grafických, kde se možnosti techniky prakticky nevyužívají.

Z hlediska **přehlednosti a jednoduchosti** grafických dokumentů nebylo také očekávání splněno. Například při požadavcích velitelů, aby grafické rozhodnutí obsahovalo téměř vše, co je uvedeno v rozkaze, vzniká mnohdy dokument nefunkční, kdy v závěru zpracování není viditelný ani topografický podklad mapy. Možné řešení je ve správném pochopení obsahu a významu operační a bojové dokumentace (plánu operace, boje) a role zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk a služeb.

Jestliže je **plán operace (boje)** chápán jako souhrn všech dokumentů potřebných pro vedení operace (boje), pak **grafické rozhodnutí nemusí obsahovat většinu údajů, které jsou obsahem plánů zabezpečení a použití druhů vojsk**. Zde je právě nová role zástupců velitele a náčelníků druhů vojsk, kteří na základě svých plánů musí být schopni kdykoliv zabezpečit rozhodnutí velitele v oblasti své působnosti. Opatření, která přijímá velitel, realizují prostřednictvím svých výkonných prvků jeho zástupci, náčelníci druhů vojsk a služeb.

Samotné grafické rozhodnutí velitele potom může být v podobě upřesněného a jen částečně doplněného grafického záměru.

Rozhodnutí velitele armádního sboru může obsahovat tyto údaje:

1. Prostory obrany brigád prvního a druhého operačního sledu, případně vševojskové zálohy. Koordinační čáry vedení boje. (Průběh předního okraje obrany a zabezpečovacího pásma, jestliže se vytváří.)
2. Směry plánovaných protiúderů.
3. Palebná postavení (prostory rozmístění) sborového dělostřelectva, vojska PVO, REB, záloh druhů vojsk.
4. Úkoly nestálých prvků operační sestavy, přímo podřízených veliteli armádního sboru.
5. Místa velení sboru.
(Vše jako plánované při zahájení obranné operace.)

Možnou variantu obsahu rozhodnutí velitele armádního sboru pro obrannou operaci ukazuje následující schéma.

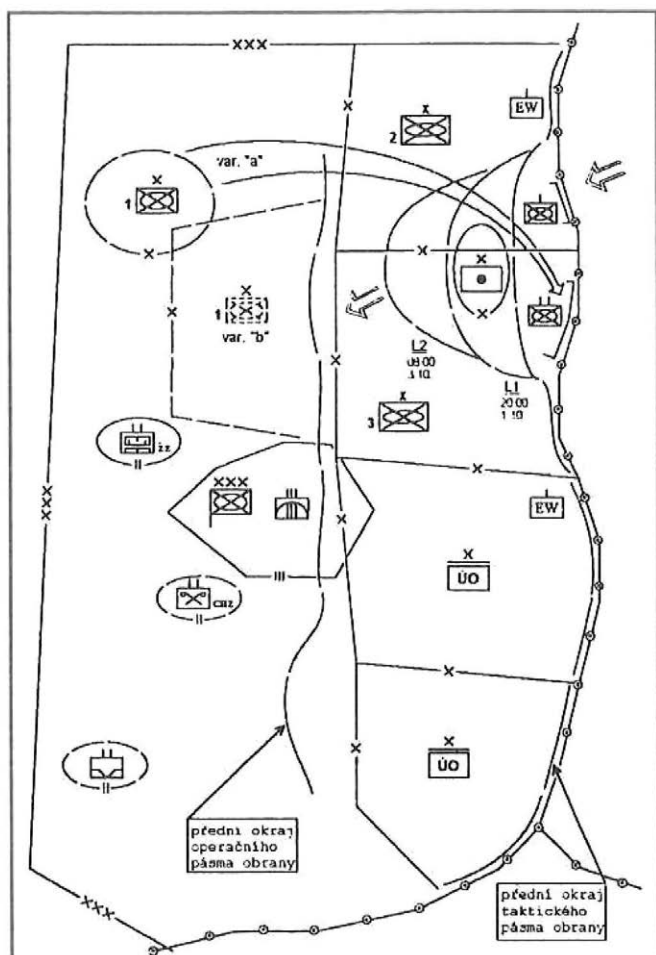

Schéma: Možný obsah grafického rozhodnutí velitele armádního sboru pro obrannou operaci
(L1, L2 - koordinační čáry vedení boje s uvedením času, do kdy je musí vojska udržet)

Plány zabezpečení a použití druhů vojsk potom mohou zcela detailně řešit problematiku, za kterou zástupci velitele nebo náčelníci druhů vojsk odpovídají. Mohou v nich být podrobně uvedeny úkoly záloh anebo druhu vojska i v celé řadě variant možné činnosti.

Za zmínku stojí i posouzení významu pracovních map různých náčelníků. Pracovní mapu je potřebné chápat jako prostředek k zachycení „grafických poznámek“, které slouží lepší orientaci uživatele při řešení stanovených úkolů a k jeho rozhodování. Nedobré se ukazuje, že pracovní mapy převážné většiny náčelníků na stupni armádní sbor vede určený důstojník. Potom také pracovní mapy (zpravidla s výjimkou mapy velitele) neslouží svému účelu a jsou jen formálním dokumentem. V řadě případů je obsahem pracovní mapy „kopie“

záměru nebo rozhodnutí velitele, a ne to, co by měl řešit náčelník, pro kterého je pracovní mapa určena.

Pečlivým zvážením, pro koho je pracovní mapa opravdu nutná, a pro koho ne, je možné výrazně omezit počet zpracovávaných dokumentů a ušetřit nezanedbatelné množství důstojníků štábu, kteří mohou být využiti racionálněji, pro práci vyžadující tvůrčí myšlení, a nejen pro pouhé překreslování.

*

Je zřejmé, že názory, které jsem v této části článku uvedl, jsou polemické a mohou vyvolávat celou řadu dalších a dalších otázek i návrhů. Již dnes je ale zřejmé, že bez podstatného přehodnocení obsahu grafických operačních a bojových dokumentů neuděláme další krok kupředu ke zvládnutí, ale především ve funkčním zavedení situačních značek standardu NATO. Tvrzení některých velitelů, že jejich podřízení již problematiku použití nových značek zvládli, protože je umí nakreslit, nemůže obstát. Podstata správného používání značek je v pochopení filozofie vyjadřování situací, odlišné od té, kterou známe z minulosti, s mnohem větším prostorem pro samostatnost podřízených.

Operační rozkaz

Potřeba racionalizace, zjednodušení a zrychlení práce velitele i štábu armádního sboru při plánování operace zákonitě vyvolává nutnost přehodnotit obsah i formu operačního rozkazu, který je textovým vyjádřením rozhodnutí velitele.

Operační rozkaz velitele armádního sboru pro obrannou operaci (obecně ale pro jakoukoli operaci) zpravidla obsahuje tyto body:

- 1) Pravděpodobný záměr činnosti protivníka.
- 2) Záměr velitele pro operaci.
- 3) Úkoly vojskům armádního sboru.
- 4) Úkoly zabezpečení a podpory.
- 5) Lhůty pohotovosti, způsob hlášení.
- 6) Organizaci velení.

Uvedené body jsou seřazeny a rozpracovány v uceleném dokumentu. V AČR se jedná na stupni armádního sboru zpravidla o **dokument značně rozsáhlý**, přičemž jeho užitná hodnota (v tomto rozsahu a formě) je přinejmenším sporná. Rozkaz vyhláší velitel svým zástupcům, náčelníkům druhů vojsk a služeb i podřízeným velitelům brigád. Je tato činnost nutná? Většina zástupců velitele i náčelníků druhů vojsk a služeb se zúčastnila jeho tvorby a jsou s ním dostatečně obeznámeni. Velitelé brigád dostávají výpisy z operačního rozkazu, které jsou postačující informací pro jejich další činnost. Stojí za zvážení, zda i nadále vyhlášovat rozkaz v plném rozsahu, nebo opravdu objasnit jen tu část, která se týká všech (definitivně upřesněný záměr velitele, organizaci palebného ničení...), a specifické úkoly vojskům, úkoly zabezpečení, podpory apod. vydat jen těm, kterým jsou určeny.

Dále se v současné době zpracovávají **výpisy z operačního rozkazu** pro brigády. Je účelná současná forma zpracování operačního rozkazu s následným vytvářením výpisů pro brigády? Vždyť operační rozkaz v úkolech vojskům zahrnuje všechny druhy vojsk a prvky

operační sestavy, ale výpisy se dávají jen vševojskovým brigádám. Ostatní jsou úkolování cestou zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk a služeb. Svazkům, útvarům a jednotkám druhů vojsk velí velitel armádního sboru cestou zástupců-náčelníků druhů vojsk a služeb formou bojových, odborných a jiných nařízení. **Proč tedy vytvářet operační rozkaz jako jeden rozsáhlý dokument a pak celou plejádu dalších a dalších dokumentů, které v mnoha směrech opakují údaje v rozkaze uvedené.** Navíc samotné zpracování výpisů z operačního rozkazu je velmi náročné, nejen z obsahového, ale i z časového hlediska. Zpravidla je vznášen i požadavek, aby bojová nařízení byla zpracována a vydána s ukončením vyhlášení rozkazu.

Je tedy operační rozkaz v současné podobě účelným a vysoce funkčním dokumentem, který umožňuje nekomplikované zpracování i velení (úkolování) podřízeným? Myslím si, že není. Obsah operačního rozkazu je zpracováván vcelku na dobré úrovni, ale forma se ukazuje jako nevhodná, komplikující další práci s rozkazem pro jeho zpracování.

Při dalším upřesňování obsahu a formy operačního rozkazu je možné se zaměřit na následující řešení.

Obsah:

- ještě dále zjednodušit,
- jeho formulací poskytnout větší prostor pro podřízené, ale s vyjádřením, co očekáváme od výsledků jejich činnosti.

Nejvíce možností k dalšímu zjednodušení práce nabízí forma operačního rozkazu i úprava metodiky další práce s tímto dokumentem, zejména způsoby úkolování vojsk. Operační rozkaz by se mohl skládat z *pevné části (fixní)*, platné pro všechny podřízené, kterou může velitel objasnit (vyhlásit) štábu a určeným velitelům, a *části přílohové*, obsahující především úkoly vojskům.

Možná forma operačního rozkazu tedy může být:

▲ **pevná část** (ve formě již definitivně upřesněného záměru doplněného o údaje a úkoly, které jsou platné pro všechny podřízené veliteli sboru), která může obsahovat:

- údaje o protivníkově (může být ale součástí přílohové části),
- záměr velitele (velitelem vybranou a definitivně upřesněnou variantu, kterou dále štáb rozpracovává),
- organizaci palebného a elektronického působení,
- všeobecně platné úkoly zabezpečení a podpory vojsk,
- speciální otázky ochrany vojsk (plnění nad rámec všeobecně platných opatření),
- působení prostředků nadřízeného a sboru ve prospěch podřízených a v jejich sestavách,
- organizaci velení,
- jiné nezbytné údaje (konkretizované podle zvyklostí štábu a požadavků velitele).

▲ **přílohová část** (obsahující ty údaje, které byly doposud nejrozsáhlejší, zejména úkoly vojskům), která může obsahovat:

- úkoly vojskům formou bojových nařízení (pro svazky a útvary sboru), přičemž zálohy a odřady druhů vojsk mohou být úkolovány prostřednictvím velitelů svazků a útvarů, z jejichž sestavy se vytváří,
- odborná nařízení náčelníků druhů vojsk pro konkrétní svazky a útvary,
- rozkaz pro logistickou podporu,
- propočty, kalkulace a jiné důležité údaje podle rozhodnutí velitele.

Co takové zpracování může přinést?

Úkoly vojskům v této podobě mohou být již v definitivním tvaru, bez složitého vytváření výpisů. Navíc, i když rozkaz v dnešní podobě obsahuje úkoly pro všechna vojska sboru, výpisy se vytváří jen pro vševojskové brigády a ostatní prvky operační sestavy jsou úkolovány cestou náčelníků druhů vojsk a služeb. Je možné takto odstranit zbytečné zdvojení úkolů v různých dokumentech.

Doručení rozkazu (pevné části) všem přímo podřízeným veliteli sboru a příloh podle jejich určení umožní, aby podřízení pochopili svoji roli a význam v celkovém kontextu operace, v tom, co velitel celkově zamýšlí.

Je jasná konkrétní odpovědnost funkcionářů štábu za zpracovávanou část rozkazu, zejména za příspěvek do přílohové části s úkolem jemu podřízeným vojskům i případná odborná nařízení.

Zjednoduší se práce směrových důstojníků ve vztahu k podřízeným brigádám i složité a pracné vytváření výpisů z rozkazu.

Operační rozkaz v této podobě je již ve tvaru, který pro velení vojskům nevyžaduje další úpravy.

Je tedy možné shrnout, že nejvíce změn v rozkaze je možné udělat v jeho formě, méně již v jeho obsahu. Změny formy si ovšem mohou vynutit celou řadu změn v metodikách práce velitele a štábu a postupně i ovlivňovat obsah rozkazu.

* * *

Věřím, že výše uvedené názory naleznou odezvu ve vojenské veřejnosti i v praktické činnosti velitelů a štábů operačních stupňů velení. V současné době, kdy nejsme svázáni stereotypy minulosti, kdy řády a předpisy nesvazují úzkostlivě velitele v jejich činnostech a dávají prostor pro iniciativu, je velká možnost nové názory prakticky ověřit.

Informační systém AČR, dělba práce - dělba odpovědnosti

Výstavba účinného informačního systému Armády České republiky (IS AČR) je v každém ohledu mimořádně složitý a nákladný program. Jestliže se toto dílo, které navíc není stavěno na „zelené louce“, má zdařit, je ve své podstatě odkázáno jak na rozhodující práci velitelů a náčelníků, tak na usilovnou práci neustále se zužující obce armádních odborníků z oblasti, jak jsme zvyklí říkat, výpočetní techniky. Článek si klade za cíl pojednat o citlivých partiích životního cyklu informačního systému AČR z pohledu odpovědnosti obou kategorií, odpovědnosti za fungování IS AČR v reálném čase.

* * *

Informační systém je, obecně pojato, soustavou prvků a vazeb fungujících ve prospěch cílového řízení organizace. Nebo podle [3] prostředkem dodávajícím organizaci určité informace. V resortu ministerstva obrany je cílově řízenou organizací Armáda České republiky. Pojem cílově řízení v AČR můžeme nahradit pojmem „velení a řízení“. Problematikou velení a řízení se poměrně obsírně zabývá článek [1]. Náhledů na informační systém může být více.

V souladu s obsahem článku [1] nabízím ještě poněkud jiný pohled na informační systém AČR. Chci totiž poukázat na některé aspekty náplně a podílu zodpovědnosti za vývoj (rozvoj, inovace) a provoz informačního systému v naší armádě.

Autor [1], vzhledem k zaměření svých úvah, vidí mimo jiné problém v množství a výběru informací a v případné nadbytečnosti informací poskytovaných informačním systémem pro velení a řízení. V AČR jsme na počátku nikoli krátkého údobí budování IS AČR, v jehož rámci musíme řešit řadu problémů. Jednou z otázek „dne“, pro mnohé nepříjemných, je kdo a které problémy je oprávněn a povinen řešit nebo se řešení problémů zodpovědně účastnit. O tom se bohužel v článcích hemžících se symboly C a I s indexy nahoře mnoho nedovíme. Nanejvýš se dovíme, co se skrývá za písmeny C a I. Mně známou výjimkou je článek ve VR č. 1/95 Ing. Vladimíra Karaffy - [1], který přece jen přináší o něco více.

Nejprve se podívejme na současné pojetí IS AČR. Chápeme jej jako soustavu dílčích informačních systémů a dále subsystémů, mezi nimiž jsou vazby datové a formálně jednodušší vazby informační realizované osobním nebo písemným stykem, ale i informační vazby realizované elektronickou poštou.

K počátku roku 1995 jsou specifikovány následující informační subsystémy IS AČR:

● pozemního vojska,	● vojenského zdravotnictví,
● letectva a PVO,	● vojenského zpravodajství,
● mobilizačních příprav,	● topografické služby,
● logistiky,	● finanční služby,

● personalistiky,

● štábní informační systém: - taktický,
- operační,
- strategický.

Uváděný výčet informačních subsystémů IS AČR z počátku r. 1995 může být v průběhu dalších let nějakým způsobem upraven; ve vztahu k náplni článku to není důležité. Významná však je skutečnost, že architektura IS odpovídá organizační struktuře resortu MO a velitelské podřízenosti. Pouze štábní informační systém (ŠIS) má charakter plně integrovaného informačního systému. Na tento fakt ještě v závěru článku upozorním v souvislosti s významem logické a formátové integrity datové základny IS AČR.

Aby bylo možné na přijatelné úrovni pojednat o některých problémech dělby práce a zodpovědnosti při vývoji a provozu IS AČR jako celku, považujeme obecné schéma na **obr. 1** za schéma informačního subsystému IS AČR, lhostejno kterého. Z pohledu uvedení zaměření mého článku dále není až tak důležité, zda uvažujeme informační systém velení a řízení bojové činnosti, nebo velení a řízení armády v míru.

Ze základních prvků informačního systému, zachycených na prvním obrázku, se budu věnovat dvěma: **aplikačnímu programovému vybavení** a **datové základně**. Problematice HW (hardware), datových komunikací a SW (software) je věnována z různých důvodů značná pozornost, což se zejména o problematice datové základny IS říci nedá. Podíl zodpovědnosti za vývoj a provoz IS se obvykle zkoumá až při potížích, ať při zkušebních provezech nebo provozních haváriích. Abychom budoucí potíže co možná minimalizovali, je třeba být si vědomi možných úskalí a udělat v pravý čas nezbytná opatření.

Aplikační programové vybavení

Jsou to programy, které byly formulovány a zpracovány tak, aby dodávaly potřebné výstupní informace pro systém velení a řízení. Právě zde jsou data převáděna na informace využitelné v systému velení a řízení buď přímo, nebo až po dalším, vysoce odborném vyhodnocení, které nelze algoritmovat. A již zde si můžeme položit a zodpovědět první otázku:

1. Kdo formuluje základní funkce aplikačního programového vybavení?

Odpověď nemůže být jiná, než že touto osobou je ten náčelník či velitel, který k výkonu své funkce výstupní informace zpracovávající uvažovaným aplikačním programovým vybavením potřebuje. Může tuto činnost vykonávat bez účasti odborníka z oblasti informačních technologií? Odpovídám takto: až na výjimky spolupráci odborníka z oblasti informačních technologií potřebuje. Ovšem on, velitel či náčelník, je tím hlavním a zodpovědným. Další rozbor a specifikace spolupráce obou profesí na vývoji, rozvoji a inovaci APV leží již mimo zaměření článku. Jedno se však zdá být užitečné uvést: ani práce na formulaci základních funkcí APV, ani jejich rozpracování není otázkou jednorázovou. Právě naopak, jde o postupné upřesňování funkcí v souladu s metodou systémové analýzy.

2. Kdo zodpovídá za další rozpracování základních funkcí a vývoj aplikačního programového vybavení?

Zodpovědnost obrátíme; zde je hlavním a zodpovědným činitelem stanovený odborník z oblasti informatiky a součinnost poskytuje velitel nebo náčelník, který formuloval základní funkce APV. Je ovšem nezbytné zdůraznit, že postup vývojových prací je do značné míry odvislý právě od úrovně spolupráce zainteresovaného velitele nebo náčelníka a ten spolupráci a potřebné rozhodování nesmí odmítnout. Tato slova se nemusí ve vojenském prostředí líbit, ale bohužel jsou naprosto na místě. Tím neopomíjím význam poctivého profesionálního výkonu informatika či jiného odborníka, který s velitelem nebo náčelníkem za oblast vývoje aplikačního programového vybavení spolupracuje. Vzájemné chápání významu a povahy projekčních prací „postupného odstraňování entropie formulací“, má podstatný vliv na kvalitu základů vývoje zpracování dat v informačním systému obecně a ve vojenském prostředí zvláště.

Poznámka: jestliže naznačená spolupráce velitelů, náčelníků a odborníků z oblasti informatiky bude průběžně při vývoji, rozvoji a inovaci IS AČR probíhat, nemusíme se obávat o to, že velitel nebo náčelník bude zahrnut přemírou informací nebo informacemi, které nepotřebuje atd. Osobně mám obavy jiné, ale to čtenář jistě sezná.

Datová základna

Další podstatnou součástí informačního systému je jeho datová základna. Aplikační programové vybavení pracuje s daty, vytváří a poskytuje na výstupu smysluplné interpretace dat. To je sice velmi jednoduše řečeno, ale celá problematika datové základny, vzhledem k jejímu vlivu na plnění funkce informačního systému, je dosti složitá. Citlivou otázkou je odpovědnost za potřebnou kvalitu datové základny, od vývoje IS AČR počínaje. Proto se budu problematice datové základny IS AČR věnovat podrobněji.

Na obr. 1 je datová základna (DZ) znázorněna tak, jakoby zahrnovala něco víc než souhrn dat. Je to záměrné. Smysl širšího chápání pojmu DZ spočívá v souvislostech dosahování potřebné kvality datové základny. Takové kvality, která, pokud jde o data, zajistí zpracování pohotových a pravdivých výstupních informací. Považuji za metodicky výhodné spojit data s potřebnými vlastnostmi celého souhrnu dat - datovou složkou DZ informačního systému. **Potřebnými vlastnostmi DZ jsou logická a formátová integrita a konzistence dat.**

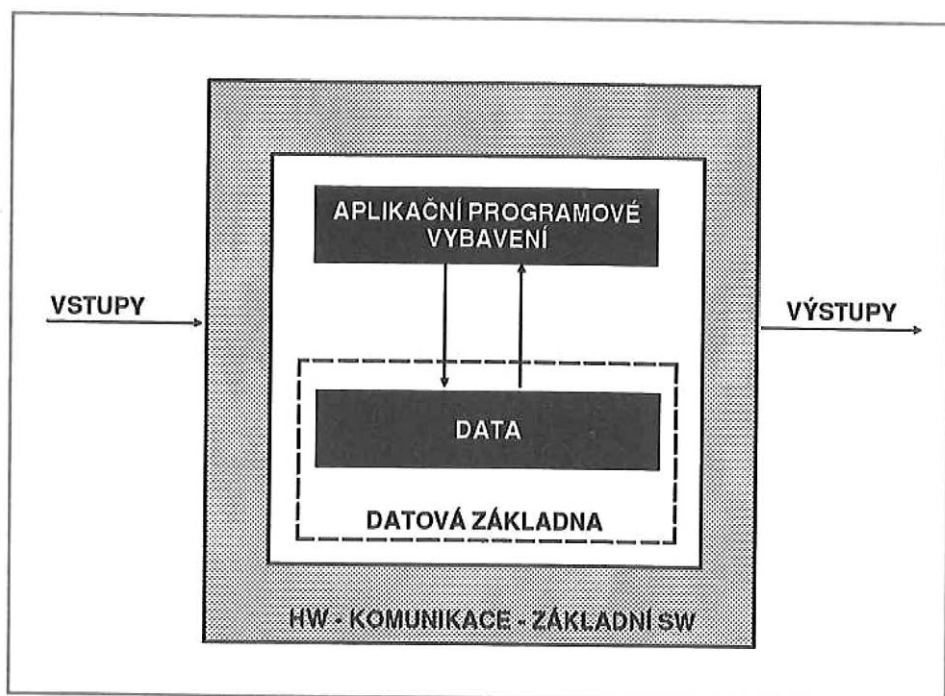
Z tohoto pohledu můžeme datovou základnu IS chápat jako souhrn tří složek:

- * datové,
- * metodické,
- * organizační.

*** Datová složka DZ**

Datová složka je souhrnem dat, která jsou v rámci IS zpracovávána a uchovávána, včetně číselníků. Do datové složky dále zahrneme všechny formuláře, z nichž jsou data pořizována, dále právní předpisy a ostatní pravidla, která se vztahují k definici použitých datových prvků, číselníků a informačních souborů dat.

*** Metodická složka DZ**

Obr. 1: Schématické znázornění informačního systému

Metodická složka zahrnuje metodiku popisu datové základny používané pro evidenci datového modelu DZ a celé datové základny, dále datové standardy, datové normy a metodické pokyny pro vývoj, údržbu a inovace DZ IS.

*** Organizační složka DZ**

Organizační složka zahrnuje organizační normy, pravidla a pokyny, které upravují provoz IS z pohledu integrity a konzistence DZ.

♦ Vlastnosti datové základny

Integritní charakteristiky (logická, formátová integrita a předmětná a fyzická úplnost) a konzistence datové složky DZ jsou zajistitelné. Předpokladem ovšem je, že se všichni účastníci vývoje, implementace, provozu, následného rozvoje a inovací IS budou řídit stejnými, věcně správnými metodickými pokyny a organizačními normami a pravidly a stejně tak jednotnými datovými normami i jednotnými popisy datových objektů. Jinak se kvalitní funkce IS jako celku nedosáhne. Následující odstavce blíže osvětlí obsah integritních charakteristik DZ a způsoby, jak jich lze dosáhnout.

***Poznámka:** Datovým objektem zde rozumíme: datový prvek, číselník, informační větu, informační soubor dat i formulář.*

◆ Logická integrita DZ

Logickou integritu DZ představuje:

- a) Existence přesných významů použitých datových prvků a existence definic číselníků a informačních vět. Jinými slovy: je třeba mít k dispozici jednoznačný logický popis významu používaných datových prvků, jednoznačnou charakteristiku jevů podchytených využívanými číselníky a informačními soubory. Je nezbytné vymezení přípustného využití číselníků a informačních souborů a stanovení přesné specifikace jejich aktualizací.
- b) Bezvýhradné používání datových prvků, číselníků, informačních vět a informačních souborů v definovaném logickém smyslu při tvorbě, aktualizaci a inovaci DZ.

K problematice logické integrity DZ lze jistě závěrem dodat následující:

Jsou-li v rámci analýzy a dalších etap vývoje informačního systému s využitím moderních informačních technologií používány datové prvky, číselníky, informační věty bez přesných a jednotně užívaných definic a dalších nezbytných charakteristik, které je přesně specifikují, pak nelze očekávat, že DZ IS bude logicky integritní.

◆ Formátová integrita DZ

Formátovou integritu představuje:

- a) Existence syntaxe popisu formátu (typu a délky) hodnot datových prvků.
- b) Existence formátů hodnot datových prvků používaných při vývoji, rozvoji a inovaci zpracování dat.
- c) Závazné používání datových prvků ve stanovených formátech.

K formátové integritě lze učinit obdobný závěr, jaký je uveden u logické integrity:

Jsou-li při analýze a v dalších etapách vývoje automatizovaného informačního systému používány pro jednu a tytéž datové prvky různé formáty, vzniknou dost velké potíže při realizaci datových vazeb mezi úlohami a subsystémy IS; nedosáhneme formátově integritní DZ.

▲ Datové normy a datové standardy

Význam logické a formátové integrity DZ stoupá již léta. Děje se tomu tak v souvislosti s rozšiřováním počítačového zpracování dat a datových vazeb (přebírání nebo výměna dat) zejména v reálném čase mezi objekty národního hospodářství a státní správy. Průkopnickou práci v této oblasti spatřuji (doufám, že právem) v projektu JÚZO a jeho protagonistech, viz článek Ing. Petra Wallenfelse v publikaci *VÝBĚR* 1/91 pod názvem „Jednotná údajová základna - integrační nástroj informatiky“.

Normativní logický a formátový popis (posloupnost popisných charakteristik) **datových objektů se soustřeďuje buď do datových standardů, nebo datových sborníků, to podle toho, kdo normativní činnost provádí.** Přísně odborně vzato existují rozdíly mezi datovými standardy a datovými sborníky, to však pro nás nyní není důležité.

V současné době existují v ČR dvě centra, která se věnují normativní činnosti v oblasti dat:

- **obor Státního informačního systému Ministerstva hospodářství ČR**, který vydává standardy těch datových prvků, na jejichž standardizaci se dohodnou zástupci státní správy; pro orientaci uvádím, že dosud můžeme počítat (včetně datových prvků, které se ke standardizaci připravují) s několika málo desítkami standardizovaných datových prvků a souvisejících číselníků,
- **Český normalizační institut**, který vydává datové normy odvozené od datových standardů ISO a vydávané formou norem; příklad: ČSN EN 27 372 Sborník datových prvků pro obchod nebo: ČSN ISO 9735 Elektronická výměna dat pro správu, obchod a dopravu (EDIFACT) - Pravidla syntaxe aplikační úrovně.

Je bohužel nutné konstatovat, že pro vývoj IS AČR mají datové standardy a datové normy, které máme k dispozici, pouze dílčí, nikoli rozhodující význam. Chceme-li zajistit vývoj IS AČR s dostatečně kvalitní datovou základnou, nezbyváá než se opřít o vlastní armádní datové standardy, vlastní metodické a organizační normy, které upraví vývoj a provoz informačního systému AČR jako funkčního celku. **To neznamenaá, že nevyužijeme všeho, co v této oblasti můžeme získat jak o odboru SIS MH, tak od ČSNI.**

■ *Kvalita datové základny IS AČR*

Kvalita datové základny informačního systému, která spočívá v její integritě a konzistenci udržované v průběhu času (a pochopitelně i ve spolehlivém datovém odrazu reality), je tím obtížněji zajistitelná, čím je IS rozsáhlejší a čím je jeho vývoj členitější v čase a vývojových kapacitách, a to je právě případ IS AČR. **Vlastností tohoto problému je jeho nezřetelnost pro širší, zejména uživatelskou veřejnost na počátku výstavby tak**

Obr. 2: Prvky integrity a konzistence datové základny IS

rozsáhlého informačního systému, jakým je IS AČR. Ucelenou představu o obsahu integrity a konzistence DZ IS poskytuje **obr. 2.**

Aniž bych se pouštěl do dalšího zdůvodňování, tvrdím:

Nezajistíme-li dostatečnou kvalitu datové základny IS AČR již nyní, očekávají nás v budoucnu značné problémy při jeho využívání. Budoucí problémy v provozu a rozvoji a opět v provozu IS AČR, tj. především v poskytování spolehlivých, věrohodných a konzistentních výstupních informací do systému velení a řízení, jsou v současnosti zřejmě pouze zkušenějším pracovníkům z oblasti výpočetní techniky; ti však nevydávají interní normativní akty, mohou je pouze připravit.

Pokud jde o kvalitu datové základny, pak informatik by měl navrhnout následující interní normativní akty, které by pak měly být vyhlášeny za závazné v celém resortu.

Jsou to:

- ◆ metodika popisu datové základny IS AČR,
- ◆ organizace a personální zajištění normalizace datových objektů,
- ◆ povinnosti správců datových objektů,
- ◆ organizace a technika zajišťování logické a formátové integrity datové základny IS AČR.

Jakmile tyto normativní akty vstoupí v platnost, přejde odpovědnost za kvalitu datové základny informačního systému Armády České republiky na konkrétní armádní funkcionáře s vymezením rozsahu prací a pravomocí. Pokud normativní akty nebudou mít tento dopad, minou se účinkem. Na logickou a formátovou integritu, respektive na její úroveň, bude zvláště citlivý **štábní informační systém** v počítačových úlohách, které budou čerpat data z průřezových informačních systémů, jako je **logistický IS, IS personalistiky, IS ubytovací a stavební služby** a další.

Založit zajišťování kvality datové základny armádního informačního systému na dobrovolnosti, současný stav nelze jinak charakterizovat, značí nezajišťovat ji vůbec. Důkazů pravdivosti tohoto tvrzení je možné uvést více. Jednomu by však měl každý uvěřit: projektant, stejně tak jako velitel, plní úkoly s prostředky, které má k dispozici. Jestliže projektant nemá k dispozici standardizované datové objekty, specifikuje si je sám, tak jako jeho kolega na jiném místě a případně ještě v jiném čase, ale v jednom armádním informačním systému České republiky, i když se jedná o datové objekty logicky shodného významu. Nelze předpokládat, že uvažované specifikace datových objektů budou shodné. Další projektant, který později z obou takových řekneme subsystémů má agregovat data, bude muset pro uvažovaná data hledat, obrazně řečeno, společného jmenovatele (často převodník) nebo žádat úpravy již provozovaných programů. A toto je ten nejméně bolestný důsledek nezajišťování logické a formátové integrity DZ IS AČR. Nejhorší jsou ovšem provozní havárie zpracování dat v IS.

* * *

Uspokojivé kvality datové základny informačního systému AČR lze dosáhnout i procesy a činnostmi, které budou realizovat tendenci směřující k nastolení a udržování stavu její logické a formátové integrity. Důležitost nastartování těchto procesů a činností interními normativními akty, zmíněnými výše, je snad více než zřejmá. Je třeba si přiznat, že existuje

potřebná míra centrálního řízení výstavby IS AČR, které zahrnuje i jeho podstatné okolí v resortu. Nebude-li naplněna, nebude IS AČR dodávat konzistentní, včasné a věrohodné informace do systému velení a řízení. Je třeba si klást a zodpovědět otázku, co všechno má být ve prospěch kvalitní funkce IS AČR, při jeho vývoji a provozu, centrálně řízeno. Obsah článku poskytuje na danou otázku část odpovědi: „Pokud jde o zajišťování kvality datové základny IS AČR, jsou projevem centrálního řízení bezesporu též zmíněné interní normativní akty a na jejich základě realizované procesy a činnosti směřující k zajišťování logické a formátové integrity datové základny IS AČR.“

Informační systém Armády České republiky bude poskytovat takové informace, jaké ho poskytovat „naučíme“; budou tak věrohodné a včasné, jak kvalitní bude, mimo jiné, jeho datová základna. Integrita a konzistence datové základny informačního systému je jednou z nezbytných charakteristik její celkové kvality.

Literatura:

- [1] Karaffa, V.: K problematice velení a řízení. *Vojenské rozhledy* 1/95.
- [2] Veselý, F.: MIL-to-MIL v oblasti informačních a komunikačních systémů. *Vojenské rozhledy* 6/94.
- [3] Tschritzis, D. C., Lochovsky F. H.: *Databázové systémy*, SNTL 1987, (USA 1977).

Při současném ústavním stavu a neustálém zpochybňování obrany země není nic snazšího, než se bez následků vyhnout plnění branné povinnosti. Republika je plná „modrých“ knížek a hluboce věřících mladých mužů, jimž údajně přesvědčení brání vzít do ruky zbraň. V armádě ovšem - neboť jinak mnoho z nich vlastní bez zábran zbrojní průkaz na svou vlastní pistoli. Dnes se mezi mladou generací dokonce některá z uvedených řešení považují za projev chytrosti a životního stylu.

Je znepokojivé, že se tyto tendence prohlubují. Společnost, která se zřekla všech legislativních, výchovných i morálních prostředků účinného působení, nenachází řešení a brzy může nastat stav, kdy tuto zem skutečně nebude mít kdo bránit.

*Josef Fučík
Mezinárodní politika 8/1995*

Některé poznámky k současnému pojetí ochrany vojsk a OPZHN

Celosvětové posuny ve významu zbraní hromadného ničení a v názorech na místo a úlohu ochrany proti nim (známé diskutované kategorie OPZHN) zastihly naši armádu v transformaci, doprovázené změnami v polních řádech, ve způsobech vedení bojové činnosti, v legislativě. Čili v době více než vhodné k reálnému zapojení do těchto celosvětových proměn a k jejich uplatnění ve vlastních podmínkách. Že jde o problematiku živou, dokumentuje nebyvale rostoucí počet článků v odborném vojenském tisku, které se jí zabývají. Je velmi důležité, že se taková široká diskuse rozbíhá. Každý názor je přínosem společné věci, každý zveřejněný článek znamená postoupení o krok dále.

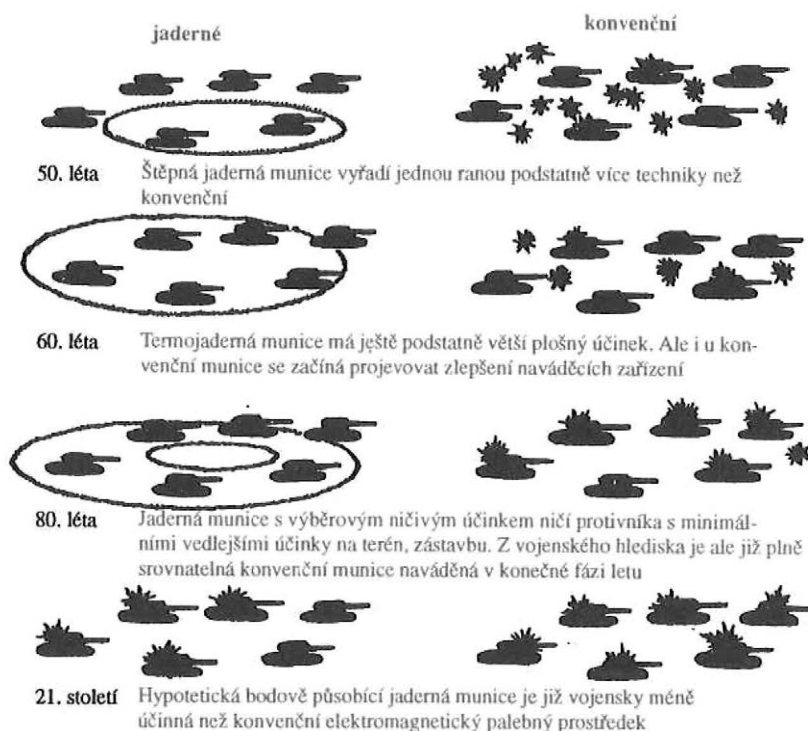
Ve svém příspěvku reaguji na sérii článků zveřejněných k této problematice v nedávné době ve Vojenských rozhledech a dalším vojenskoodborném tisku (viz použitá literatura 1 až 6). Rád bych nabídl některé své názory a postřehy, které možná budou vycházet z poněkud rozdílného úhlu pohledu a nebudou se všemi již uváděnými závěry v souladu. Také bych rád upozornil na některé další skutečnosti, které by zřejmě bylo dobré vzít v úvahu. Svě závěry, které vzhledem k možnému rozsahu předloženého článku nemohly být více zpracovány a hlouběji rozvinuty, pochopitelně nikomu nevnučuji. Nechávám na odpovědných zpracovatelích nových dokumentů, zda a v jakém rozsahu tyto náměty přijmou, popřípadě dotáhnou do konce a využijí při tvorbě nových zásad vedení bojové činnosti a bojového zabezpečení.

* * *

Pokud máme tak důležitou záležitost, jakou ochrana vojsk nesporně je, skutečně konstruktivně a perspektivně transformovat, nevyhneme se trochu širšímu pohledu na vše, co s ní souvisí. To znamená na skutečné současné místo a úlohu zbraní hromadného ničení a jiných skupin zbraní, aniž bychom některé z nich přeceňovali nebo jim bezdůvodně ponechávali výsadní místo. Také na vlastní strukturu nebezpečí, proti kterým je nutno vojska chránit, a možnost, jak odpovídající ochranu naplnit. Bude přitom rozhodně na místě přijmout ze starého systému vše dobré a osvědčené, jakož i dobré zkušenosti ze zahraničních armád. To ale neznamená, že by bylo vhodné přebírat zásady některých cizích (byť vyspělejších) ozbrojených sil automaticky, nekriticky a bez ohledu na rozdílné a systemizační i jiné zvyklosti. Mimochodem ani vojenští představitelé dnešních vojensky nejvyspělejších států o této problematice ve vlastních ozbrojených silách už delší dobu nehovoří příliš nadšeně. Naopak, tento přežívající systém je již dlouhodobě předmětem jejich kritiky, jeho řešení však je i u nich pomalé a obtížné.

V prvé řadě několik myšlenek k samotné podstatě dnešních posunů ve významu, místě a úloze zbraní hromadného ničení a z nich vyplývajícím potřebě transformace systému ochranných opatření. Mnohdy se kořeny těchto posunů spojují se společenskými změnami ve světě, ke kterým došlo prakticky souběžně s nimi. Myslím, že ale jde o nepříliš oprávně-

nou záměnu časové shody s příčinnou souvislostí. Společenské změny ve světě rozhodně této tendenci napomohly, urychlily ji, v žádném případě je však nelze považovat za klíčový moment. Nelze zapomínat na úlohu samotného vědecko-technického pokroku. Výzkum, vývoj, výroba a zavádění zbraní hromadného ničení bez diskuse vyžaduje určitý stupeň vědecko-technické vyspělosti dané společnosti, při kterém vzniká, rozvíjí se. Ale technicky se zdokonalují také konvenční zbraně a pokud vojenským odborníkům nejde jen o ničení za každou cenu, je jen otázkou, kdy se operačně taktický význam těchto dvou kategorií zbraní přiblíží, srovná a kdy konvenční zbraně postupně dosáhnou většího významu. Takové historické srovnání účinku jaderných a konvenčních palebných prostředků na tankovou techniku dokumentuje například obr. 1. V případě chemických či biologických zbraní by srovnání vyznělo obdobně, pouze moment přechodu by zřejmě nastal dříve.

Obr. 1: Časové srovnání vojenské účinnosti jaderných a konvenčních zbraní

Jakkoliv se tyto úvahy mohou na první pohled zdát abstraktní či akademické, lze z nich vyvodit dosti konkrétní závěry. Za prvé, posuny ve významu zbraní hromadného ničení jsou zákonitým historickým jevem, který již začal a který stále probíhá. Za druhé, že jde o přirozený důsledek vědecko-technického rozvoje a že tento jev je možné považovat za trvalý. Samozřejmě že v dnešním světě s nerovnoměrným vědecko-technickým a průmyslovým rozvojem nemůže jít o plynulý a synchronizovaný děj beze zvrátů, anachronismů a zdánli-

vých paradoxů. Samozřejmě, že zbraně hromadného ničení ze světa hned nezmizí a že ještě budou nějakou dobu lidi strašit. Z hlediska střednědobého výhledu mnoho skutečností ale svědčí o nezvratnosti postupného poklesu jejich reálného vojenského významu. Zbraně hromadného ničení tak zřejmě zaujmou určité historické místo ve výzbroji a ve způsobech vedení bojové činnosti. To je zřejmě také kořen dnešní zdánlivě paradoxní situace, kdy ve vyspělých zemích jejich význam je již za zenitem a kdy v rozvojových zemích jejich význam stoupá. Rozvojové země se zkrátka dostávají na obdobnou vědecko-technickou úroveň, jakou měly dnešní vyspělé státy v době, kdy jejich vojenští specialisté tuto kategorii zbraní považovali za rozhodující faktor moderní války.

Kategorie zbraní hromadného ničení má přes svoji nesourodost řadu společných znaků a zatím by zřejmě nebylo účelné ji jakkoliv rušit či reorganizovat. Důležitým společným znakem je v současné situaci například i jejich mezinárodněprávní nelegalita. Jasná definice a jednoznačné stanovení zástupci této kategorie pak představují v právních otázkách nesporné výhody. To jsou zřejmě důvody dlouhodobého selhávání snah o rozšíření této kategorie o další zbraňové systémy, byť jinak plně zdůvodnitelné (například v minulosti o zápalné zbraně, v nedávnou o zbraňové systémy soustředěné elementární energie a podobně).

Jinak tomu ale asi bude s kategorií ochrany proti těmto zbraním. Stojí za zamyšlení, nakolik je tato kategorie dosud více sourodá (a specifická!) než kategorie ochrany proti konvenčním zbraním, ochrany proti zbraním vůbec nebo i ochrany proti činnosti protivníka, proti nepříteli prostředí či jinému nebezpečí. Dobře víme, že řada opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení (ale i prostředků) má univerzálnější platnost i pro ostatní vzpomínuté oblasti ochrany. Žádná z nich se však zatím v bojovém zabezpečení (nebo jinak nazvané této součásti operační činnosti, to ale snad není rozhodující) samostatně nevyskytla. A to i přesto, že perspektivně může v souvislosti s uvedenými změnami svým významem ochranu proti zbraním hromadného ničení i převýšit.

Soubor opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení, OPZHN, měl v minulosti nesporně svůj význam. Nevadilo by snad ani jeho přetrvání při poklesu významu této kategorie zbraní. Co však může natropit mnoho škod a nepříjemností, je jeho nesourodost, duplikace s normami vedení bojové činnosti, ženíjním, zdravotnickým a chemickým zabezpečením a z tohoto důvodu nejasná kompetence. Je jednoduché stanovit, že za všechno odpovídá velitel. To ale nic neřeší, protože, jak známo, velitelé takové druhy odpovědnosti rádi na někoho delegují. A v případě ochrany proti zbraním hromadného ničení se v 90 % jedná o odborného funkcionáře chemického vojska, který takto neprávem získá odpovědnost za zodolnění, maskování, rozptýlení vojsk, hygienická a profylaktická opatření, aniž by svoji pravomocí mohl jakkoliv ovlivnit činnosti operačního oddělení, ženíjní a zdravotní služby.

Z uvedených důvodů je nutno velice podpořit nastoupenou snahu reformovat kategorii OPZHN na kategorii ochrany vojsk (3). S většinou závěrů řady zveřejněných studií k této problematice lze bez výhrady souhlasit. Často se ale při jejich sledování nelze ubránit dojmu, že i zde si navržená koncepce ochrany vojsk všímá zbraní hromadného ničení zřejmě více, než si tato kategorie v současné situaci zaslouží a možná také na úkor jiných zbraní, jiných nebezpečí a jiných potřeb ochrany. A následná navržená struktura ochrany vojsk, která očividně staví na dožívající OPZHN, logicky nemůže následně také nenést některé obdobné nesrovnalosti, s jakými se tato kategorie po celou dobu její existence potýkala a které byly

pramenem nejedné nepříjemnosti. Směšování či zaměňování cíle a prostředku, potřeby a opatření, z toho vyplývající kompetenční neuspořádanost a nejasnost. Hodnotit ale tuto skutečnost jako nějaký nedostatek by bylo vůči autorům nespravedlivé. Spíše by bylo vhodné, aby se problematikou zabývalo podstatně širší spektrum vojenských odborníků a aby se tak eliminoval určitý profesionální subjektivismus, kterému se žádný autor z pochopitelných důvodů nedokáže stoprocentně vyhnout.

Tabulka 1

Příklad možného členění potřeby a zabezpečení ochrany vojsk - varianta 1

Potřeba ochrany 	opatření 	rozptýlení vojsk, maskování	manévr	ženijní úprava terénu	individuální ochr. prostředky	kolektivní ochr. prostředky	premedikace, profylaxe	ochr. vlastností techniky, objektů	atd. ...
proti zbraním a činnosti protivníka	proti střelným zbraním	ano	ano	ano	čas-tečně	ano	ne	čas-tečně	...
	proti zápalným zbraním	ano	ano	čas-tečně	čas-tečně	čas-tečně	ne	čas-tečně	...
	proti jaderným zbraním	ano	ano	čas-tečně	čas-tečně	čas-tečně	čas-tečně	čas-tečně	...
	proti chemickým zbraním	čas-tečně	čas-tečně	čas-tečně	ano	ano	ano	čas-tečně	...
	proti biologickým zbraním	ne	ne	čas-tečně	ano	ano	ano	ne	...
	proti bodným a sečným zbraním	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne	...
	atd. ...	...	...	...	...	...	...	...	...
proti nepříznivému prostředí	proti vysoké teplotě	ne	ne	ano	čas-tečně	čas-tečně	ne	čas-tečně	...
	proti nízké teplotě	ne	ne	ano	ano	ano	ne	čas-tečně	...
	proti infekci	ne	ne	čas-tečně	ano	ano	ano	ne	...
	proti hmyzu, jedovatým hadům...	ne	ne	čas-tečně	ano	ano	čas-tečně	čas-tečně	...
	proti nepříznivému počasí	ne	čas-tečně	ano	ano	ano	ne	ano	...
atd. ...	atd. ...	...	...	...	...	...	...	...	...

Hovoříme-li ale o ochraně, bude zřejmě vhodným východiskem širší analýza všech nebezpečí, se kterými se voják na bojišti setkává. Ta nepocházejí jen od samotných zbraní a činnosti protivníka, ale i z vlastní činnosti či z přirozené podstaty bojiště. Můžeme je třídit z různých hledisek, stejně jako ochranu proti nim. Například podle podstaty, stupně, četnosti výskytu v závislosti na druhu použitých zbraní, na způsobu bojové činnosti, na počasí, terénu a podobně. Také ale podle možností ochrany a druhu vojska, které by ji mělo zajišťovat či

zastřešovat. Bude vhodné analyzovat, které účinky mají jednotlivé kategorie zbraní společné, které společné ochranné vlastnosti proti nim poskytují jednotlivá ochranná opatření. Možná vyplynou zajímavé závěry. Například, že bude z hlediska ochrany výhodnější kategorizovat jednotlivé ničivé účinky zbraní než zbraně samotné a spojit je i s jiným možným nebezpečím obdobného charakteru. Příklady takového třídění ukazují například tabulky 1 a 2.

A zde narážíme na jeden další podstatný moment. Rozšíříme-li totiž okruh nebezpečí, rozšíří se pochopitelně i okruh zásad a opatření a ochrany proti nim. To by mohlo vést (a také vede) ke stále menší přehlednosti celého systému. Jako řešení tohoto problému se ale nabízí možnost zúžit systém z jiného aspektu, zkrátka uvažovat pouze ochranu samotnou. Abstrahovat od takových opatření, která fakticky ochranou nejsou, byť s ní tak či onak souvisí, bezprostředně jí předchází nebo na ni navazují. Ano, jedná se o průzkum, o likvidaci následků, možná také o uvědomování vojsk, jakkoliv to zní z hlediska dosavadních pohledů paradoxně. Z tabulky 3 vyplývá, že tato opatření snesou v podstatě obdobné třídění jako samotná ochrana a paralelní postavení s ní v rovnocenné podobě. Některá z nich ostatně již dlouhodobě takovou pozici zaujímají a jejich i částečné zařazování do oblasti ochrany přináší jen nežádoucí duplikaci.

Tabulka 2

Přehled možného členění potřeby a zabezpečení ochrany vojsk - varianta 2

Potřeba ochrany	Druh zabezpečení → Poznámka ↓	Operačně taktické normy vedení bojové činnosti	ženijní zabez- pečení	chemic- ké zabez- pečení	zdra- votnické zabez- pečení	materiální a tech- nické zabez- pečení	atd. ...
proti mechanické energii	střely, střepiny, pohybující se předměty	ano	ano	ne	čas- tečně	ano	..
proti tepelné energii	zápalné zbraně, požáry, nepřízeň počasí, klimatické poměry	čas- tečně	ano	čas- tečně	čas- tečně	ano	...
proti chemickým vlivům	chemické zbraně, průmyslové škodliviny, toxické zplodiny hoření, střelby, pohonné hmoty	čas- tečně	čas- tečně	ano	ano	ano	...
proti biologickým vlivům	biologické zbraně, přírodní infekce, nebezpečná flóra a fauna	čas- tečně	čas- tečně	ano	ano	ano	...
proti radiačním vlivům	pronikavá radiace, radioaktivní zamoření, radiologické zbraně, jaderné katastrofy, přirozená radioaktivita	ne	ano	ano	ano	ano	...
atd. ...	...	...	...	...	...	...	...

Není pochopitelně cílem této úvahy dovádět strukturu ochrany vojsk k dokonalosti, ostatně ani takové možnosti nemám. Jejich hlubší posouzení přenechávám jak autorům již zveřejněných článků k této problematice, kterým se zároveň omlouvám za svoji možná až nepřiměřenou kritičnost a v žádném případě nemám v úmyslu jejich práci znehodnocovat. Stejně jako oni se již delší dobu snažím nalézt nějaký způsob řešení této problematiky, který by v našich podmínkách skutečně vyhovoval a na který se bohužel zatím ani v žádné cizí armádě nenachází vhodný vzor. Ale nemohla by právě tato oblast být jednou z možností, jak po dořešení problému do konce náš kolektivní rozum prezentovat na mezinárodní úrovni? Jak přijít na mezinárodní vojenskou veřejnost s něčím skutečně vlastním, původním, novým, nepřevzatým? Pokud některé náměty článku vyprovokují odpovědné zpracovatele nových bojových dokumentů alespoň k zamyšlení, bude tím cíl článku splněn, ať už další reakce budou kladné či záporné.

Průzkum					
Varování a uvědomování voják					
Odstraňování následků					
Ochrana					
Předmět ochrany	Opatření				
	rozptýlení vojsk	úprava terénu	PCHOJ	manévr	atd.;
jaderné zbraně					...
chemické zbraně					...
biologické zbraně					...
zápalné zbraně					...
klasické zbraně					...
laserové zbraně					...
atd., atd	...	...	...	...	...

Barvami je vyjádřena důležitost opatření v příslušné ochraně

velká
 střední
 malá

Tabulka 3: Paralelní postavení ochrany vedle dalších opatření

Namísto závěru bych se rád také vyjádřil k jedné chystané terminologické změně, avizované v citovaném materiálu (4). Nejedná se zde sice ve smyslu předchozích úvah o ochranu, ale o úzce související opatření, o likvidaci následků, která má k ochraně velmi úzký vztah. Citovaný materiál navrhuje záměnu termínu „speciální očista“ termínem „dekontaminace“. Nic proti tomu, pouze je si třeba uvědomit i druhou polovinu problému. V tomto případě bude zřejmě nutno rozlišit a zároveň citlivě sloučit dva přístupy, jazykový a systémový. Slovo *dekontaminace* je totiž pouze cizojazyčným ekvivalentem českého slova *odmoření* či *odmořování*, tak jako slovo *kontaminace* má český ekvivalent ve slově *zamoření*. A není, jak známo, dobrou vizitkou jakéhokoliv systému, pokud se nadřazený termín opakuje

i v podřízené skupině - byl i jazykové pozměněný. Proto v případě, že nadřazený termín pro odmořování, dezaktivaci a dezinfekci bude znít *dekontaminace*, tj. v českém jazyce *odmořování*, nelze než navrhnout také změnu samotného dosavadního termínu odmořování, pro jehož náhradu se podle vzoru z některých armád přímo nabízí například výraz *detoxikace*. Bude ostatně podstatně přesněji charakterizovat příslušný proces a z estetického hlediska také ujednotí způsob jazykového vyjádření celého systému (tj. dekontaminace sestávající z detoxikace, dezaktivace a dezinfekce, čili celý systém jednotně vyjádřený cizími slovy).

Skutečný význam českého termínu speciální očista je ale zřejmě širší než samotné zastřešení jednotlivých součástí dekontaminace. Jeho cizí ekvivalenty (specialnaja abrabotka, Spezialbehandlung, decontamination operations, ap.) vyjadřují celý technologický postup, zahrnující kromě dekontaminace také přípravu a konečné ošetření očišťovaného materiálu. A zřejmě by proto nebylo vhodné ani tento termín z českého jazyka vypouštět, mohla by vzniknout další terminologická mezera. I když by snad jeho podstatu přesněji vystihovaly výrazy jako speciální ošetření, speciální opracování, speciální servis ap. - ale v tom už nehodlám do působnosti odborníků a terminologů dále zasahovat.

Použitá literatura:

- (1) Kotek K.: OPZHN ano, nebo ne? Vojenské rozhledy 1/1994.
- (2) Vraný A., Roubín P.: Tendence možného rozvoje operačního zabezpečení. Vojenské rozhledy 8/1994.
- (3) Vraný A., Roubín P.: Ochrana vojsk a některé aspekty její organizace. Vojenské rozhledy 10/1994.
- (4) Zabadal, M.: Změny v chemickém zabezpečení operace. Vojenské rozhledy 10/1994.
- (5) Kurucz, J.: Opustíme v Armáde SR súčasné poňatie OPZHN a chemického zabezpečenia? Apologia 1/1994.
- (6) Štangl, M.: Místo a úloha ZHN včera a dnes. Vojenské rozhledy 9/1992.

Plukovník v. v. Ing. Zdeněk Řezáč

Bitva u Alameinu bez legend

Vítězství u Alameinu (někdy se uvádí zeměpisně i El Alamein) bylo prvním větším britským vojenským úspěchem ve druhé světové válce a také i začátkem konce působení německo-italských vojsk v severní Africe. Bojová činnost se střídavými úspěchy v severoafrické poušti probíhala již od léta roku 1940 podél pobřeží Středozemního moře, protože jen tudy probíhaly jediné komunikace a jen zde byly důležité přístavy pro zásobování vojsk - 50 až 100 km jižně odtud byla poušť, značně neprůchodná.

V polovině roku 1942 překročila úspěšná německo-italská vojska maršála Rommela libyjsko-egyptskou státní hranici a zastavila se u Alameinu, asi 100 km západně od egyptské Alexandrie. Před ní ustupovaly divize britské 8. armády generála Auchinlecka. Vlastní bitvě u Alameinu předcházela německo-italská operace u Alam Halfy, jíž se Rommel naposled pokusil ovládnout Egypt (31. 8. - 6. 9. 1942). Po vojenské stránce jsou obě tyto útočné operace zajímavé jak hledáním úspěšného manévru na obou stranách, na britské straně pak i rozsahem akcí operačního maskování k utajení vlastního zámyslu a k oklamání protivníka.

Novému veliteli britské 8. armády, gen. Montgomerymu, pomohla neobyčejně znalost situace a zásadních opatření protivníka. S polskou pomocí získali Britové v roce 1939 německý šifrovací systém Enigma (svůj dešifrovací systém nazvali *Ultra*), což jim od dubna 1940 postupně umožňovalo dešifrovat, kromě jiného, i korespondenci mezi Hitlerovým hlavním velením a jeho podřízenými nejvyššími vojenskými stupni velení. S takto získávanými zprávami byli pak seznamováni nejvyšší politici a vojenští představitelé Velké Británie, později i USA, podle přísně omezeného rozdělovníku. Existence *Ultra* byla přísně utajována ještě 30 let po válce, neboť všichni zasvěcení se museli zavázat k mlčení.

Velkou senzaci vyvolal T. W. Winterbotham, jeden z organizátorů *Ultra*, svojí knihou (1974) *The Ultra Secret* (v českém překladu z roku 1981, ze kterého čerpám, jako Přísně tajné), kde vylíčil problematiku tohoto systému, ojedinělého v dějinách válek. Žurnalisté i vojenští odborníci západního světa to považovali za fantastický zpravodajský úspěch. Současně byly ale vyslovovány i myšlenky o nutnosti přehodnocení zásluh některých osobností válečné doby, stejně jako pochybnosti o tom, zda bylo nutné vynakládat tolik času a ztrát k dosažení vítězství. Toto posouzení patří vojenské historii, ale v každém případě tím bylo ovlivněno Montgomeryho vítězství u Alameinu.

Mussolini zahájil boje s Brity v severní Africe v létě roku 1940, ale když vojensky neuspěl, byl nucen požádat o německou pomoc. Od počátku r. 1941 sem byly postupně přisunovány německé motorizované a tankové divize, z nichž pak vznikl Afrika-Korps. Jeho velitel, gen. Rommel, se později prosadil do velení všech německo-italských vojsk. Úloha periferního severoafrického bojiště vzrostla po napadení SSSR, kdy německé síly v roce 1942 pronikly ke Stalingradu a na Kavkaz. Rommel měl proto nejen ovládnout Egypt, ale spojit se s nimi s cílem ovládnout sovětské ropné oblasti i celého Blízkého východu.

Po celou dobu bojů v severoafrické poušti trpěla německo-italská vojska zásobovacími problémy všeho druhu. Šlo o jejich doplňování a zabezpečování bojovou technikou, municí a zejména pohonnými prostředky. Zásobovací konvoje byly většinou vykládány ve výkonných libyjských přístavech a již přesun materiálu k egyptské hranici činil značné odčerpávání pohonných prostředků. Jinou skutečností bylo, že se Britům pomocí *Ultra* dařilo velkou část italských zásobovacích konvojů ničit. Dá se říci, že zejména v krizových situacích, i přes Mussoliniho a Hitlerovy sliby, neměl Rommel nikdy dostatek sil a prostředků k uskutečnění svých záměrů. *Ultra* zachytila desítky jeho i ultimativních radiogramů, požadujících podstatné zlepšení svého zásobování.

V osobě generála-maršála Erwina Rommela (1891-1944) měla německo-italská vojska v severní Africe zdatného a iniciativního velitele taktického a operačního stupně. První světovou válku ukončil jako velitel praporu v hodnosti hejtmana a s nejvyšším vyznamenáním Pour le Mérite. Pak následovala služba v poválečném Reichswehru a když se ztotožnil s nacismem, působil od r. 1938 jako plukovník v Hitlerově okolí. V době zahájení války s Polskem byl již generálmajorem ve funkci velitele Hitlerova strážního doprovodu. S Hitlerovou pomocí převzal velení tankové divize, se kterou prodělal tažení do Francie - vyneslo mu to nové povýšení a Rytířský kříž. Na jaře 1941 byl ustanoven velitelem vznikajícího Afrika-Korpsu. Obratným manévrováním svých divizí měl okamžité úspěchy a převzal velení všech německo-italských vojsk. Po pádu Tobruku překročily jeho divize egyptskou státní hranici a v polovině roku 1942 stanuly u Alameinu, asi 100 km před Alexandrií. Rommel obdržel hodnost generála polního maršála a osud Egypta se zdál být zpečetěn. Hitlerova přízeň a s tím i spojený závratný služební postup (během tří roků stačil absolvovat čtyři generálské hodnosti, včetně té maršálské) vyvolávala však u mnohých německých nejvyšších státních i vojenských představitelů značnou nelibost. Zhoršil se i jeho zdravotní stav a povolaný lékařský odborník požadoval intenzivní léčení, což Rommel odmítl.

První roky druhé světové války poznamenaly Velkou Británii vojenskými neúspěchy jak v Evropě, tak i v Asii. Dönitzovy ponorky stačily ničit velké množství britských lodí a ostrov trpěl i nálety německé Luftwaffe. Vítězství nad Itálií ve východní Africe (tehdejší Habeš) bylo jen slabou náplastí. Naděje byly proto upírány na severní Afriku, která se později stala jediným britským pozemním bojištěm. Na rozhraní let 1940-41 měli zde sice Britové úspěch proti divizím italského maršála Grazianiho, ale to se Rommelovým příchodem změnilo. Britská 8. armáda po řadě porážek ustoupila až k egyptskému Alameinu. V jejím velení se vystřídalo více generálů, z nichž posledním byl Claude Auchinleck, velící současně i všem britským ozbrojeným silám na Středním východě. Převládal názor o nutnosti dalšího ústupu na dolní tok Nilu.

Britský premiér W. Churchill na své cestě do Moskvy se zde 5. 8. 1942 zastavil a když se setkal s neutěšenou situací a pesimismem, rozhodl o okamžitých změnách ve velení. Velitelem vojsk na Středním východě jmenoval gen. Harolda Alexandera a do čela 8. armády gen. Gotta - ten však cestou na nové působiště letecky zahynul a nová volba padla na generálporučíka Montgomeryho.

Pozdější maršál Bernard Law Montgomery (1887-1976) prodělal první světovou válku jako náčelník divizního operačního oddělení v hodnosti kapitána. Po válce absolvoval válečnou školu a kromě učitelského působení na této instituci velel praporu, v generálské hodnosti brigádě a divizi, se kterou pak šel do druhé světové války. Po ústupu od Dunkerque

byl opět divizionářem, po čase velitelem sboru a na jaře 1942 se stal velitelem jihovýchodní oblasti na britském ostrově. Tento svěhlavý a originální generál, abstinentský, zdatný taktik a znalec operačního použití vojsk, nebyl lehkým partnerem jak pro své podřízené, tak i představené. Měl vlastní vyhraněné názory na velení i výcvik svých vojsk, kde prosazoval tvrdé podmínky, tělesnou zdatnost a z toho důvodu se neváhal zbavit těch velitelů, kteří nevyhovovali jeho požadavkům.

Dne 12. 8. dorazil Montgomery do Káhiry a následujícího dne převzal velení 8. armády, sestávající z 13. (1., 2., 4. a 9.pd) a 30.as (7. a 10.od, 44.pd), kromě několika dalších samostatných brigád. Gen. Alexander, jeho známý, se stal zárukou vzájemné spolupráce i podpory - Montgomerymu se dostalo ihned příslibu o vytvoření nového 10.as se třemi obrněnými divizemi. Průzkum, včetně *Ultra*, naznačoval, že Rommel v krátké době opět zaútočí. „Monty“ předem vnutil svým podřízeným nutnost obrany s vyloučením jakékoli myšlenky na ústup. Teprve po odražení Rommelova úderu hodlal přejít do útočné akce. O tom všem měl svoji představu již onoho 13. 8., kdy štáb 8. armády seznámil se svými požadavky a mimo jiné řekl: „Jestliže (Rommel) vyrazí brzy, bude to složité, zahájí-li útok za týden, budeme na tom lín, a když nám poskytne dva týdny času, pak ať dělá co se mu zlíbí. Odrazíme ho a potom přijde naše chvíle... dáme Rommelovi co proto.“ (Montgomery: Paměti polního maršála.)

Rommelova vojska, složená z Afrika-Korpsu (15. a 21.td, 90. a 164. lehká divize -ld) a italského 10. (pd Brescia, Pavia a Folgore), 20. (od Ariete a Littorio, pd Trieste) a 21.as (pd Trento a Bologna), se stabilizovala na frontě u Alameinu od začátku července 1942. I přes značné ztráty hodlal Rommel ve své ofenzivě pokračovat, jsa ujistěn o přísunu všeho potřebného. Do poloviny srpna se podařilo poněkud doplnit jeho divize (dostavila se i německá parabrigáda) a Rommel tím disponoval 540 tanky, 600 děly a podporou 300 bojeschopných letadel. Do Libye přiletěl i Mussolini, aby byl včas připraven vítězně vstoupit do Káhiry.

V předchozích bojích dosahoval Rommel úspěchu zpravidla průlomem jednoho z křídel postavení protivníka a zasazením obrněných a tankových divizí pak rychle pronikal do jeho boku a týlu. Pro obdobný manévry se rozhodl proti britské 8. armádě i tentokrát, jejíž obranné pásmo probíhalo od moře (západně Alameinu) na jih po Kattárskou proláklinu, z jihu neprůchodnou. Hlavní úder měl být veden proti britskému jižnímu křídlu silami německé 15., 21.td, 30.ld a italského 20.as, které se pak měly ve svém dalším pronikání orientovat na sever, k obklíčení a zničení hlavního uskupení protivníka. Z Rommelových zvyklostí se tím nyní, u pohoří Alam Halfa, stala snadno prohlédnutelná šablona (plán byl přesnou kopií německé akce u El Gazaly tři měsíce před tím) a Britové se nemuseli dlouho dohadovat, které jejich křídlo si nyní vybere. V polovině srpna *Ultra* zachytilo Rommelův radiogram německému vrchnímu velení, který obsahoval nejen zámysl celé operace, ale i dobu jejího zahájení (31. 8.). S ním a s Hitlerovým souhlasem byl pochopitelně seznámen i Montgomery.

„Monty“ tím získal ony potřebné dva týdny a důkladně se připravil. Na severu provedl klamné zesílené obrany, na jihu pak připravil past tankům nepříteli. Za minovými poli byla početná PT děla, za nimi pak zakopané tanky, byly zde připraveny i četné protiztřeče. Zpravodajci se postarali, aby zpracovaná mapa s klamnou situací našla příslušného německého adresáta. Složení 8. armády zůstávalo nezměněno. Bylo to oněch sedm divizí (z toho dvě obrněné), začleněných do 13. a 30.as a několik samostatných brigád. K 31. 8. 1942 byl

vzájemný poměr sil téměř vyrovnán. Větší počet německo-italských divizí (12) byl eliminován jejich neúplnými početními stavy, zatímco britské byly téměř kompletní a navíc netrpěly žádnými materiálními nedostatky. Využitím *Ultra* ničilo britské letectvo ohlášené zásobovací konvoje Osy a úspěšně napadalo kolony nepřítel, přivážející k frontě potřebné zabezpečení z přístavů.

Podle plánu přešel ráno 31. 8. Rommel do útočné činnosti u Alam Halfy a ještě po pěti hodinách se mu na jihu nepodařilo překročit britská minová pole. Účinnost britských PT prostředků, provedené protiztřeče a hlavně vzdušná nadvláda protivníka znemožnila na jihu postoupit více než několik km. Navíc přicházely zprávy o potopení zásobovacích konvojů. Na Rommelův rozkaz byl útok zastaven a v průběhu 3. 9. ustoupily jeho divize do svých výchozích postavení, kde přešly do obrany.

Rommel se vrátil opět na své velitelské stanoviště, kde si prý po šesti dnech opět zul své jezdecké boty a vykoupal se. Zde jej později zastihla zpráva, aby předal velení a odletěl se léčit do Německa. Dne 19. 9. dorazil z východní fronty gen. Stumme, vystřídal Rommela, který pak letecky opustil Afriku. Všechny tyto skutečnosti, včetně setkání Rommela s Mussolinim v Římě, prozradilo Britům *Ultra*. V Berlíně se Rommelovi dostalo slavnostního uvítání, včetně předání maršálské hole. I zde byl Hitlerem a Göringem ujišťován o kvalitním zásobování vojsk v Africe. Začátkem října zahájil Rommel své léčení v rakouském Semmeringu.

Po svém neúspěchu a značných ztrátách u Alam Halfy byla německo-italská vojska v téměř kritickém stavu a Churchill proto naléhal na Montgomeryho, aby ihned přešel do útočné činnosti. Ten však odmítl a pohrozil dokonce svým odstoupením - nejvhodnějším termínem se mu jevila až druhá polovina října. Ve svých Pamětech maršála to zdůvodňuje dvěma příčinami. Předně nebyl spokojen se stavem vycvičenosti a vybavením svých divizí (nebyl ještě druhosledový 10.as). V dalším pak nestál o to, aby nepřítel ustoupil do Lybie, ale setrval na místě, kde by jej snadněji zničil. „Montyho“ rozhodnutí bylo posléze přijato a mělo být koordinováno se spojeneckým vyložením v Maroku a Alžírsku. Dodnes je však předmětem různých polemik. Tento svěhlavý generál se nikdy nepouštěl do útočných akcí, pokud neměl jistotu o své převaze. Navíc nesnášel, jestliže mu někdo zasahoval do jeho plánů. Po Alam Halfě napsal: „Mám pocit, že jsem vyhrál první game, když byl na podání Rommel. Příště budu servírovat já za stavu 1:0!“

Německo-italská obrana probíhala na stávající linii, od Kattárské prolákliny po Středozemní moře a postupně ženijně mohutněla. I přes zásobovací problémy přece jen v polovině října mohl gen. Stumme počítat s asi 500 tanky, 600 děly a 300 bojovými letadly. První obranný sled tvořilo pět italských pěších divizí, německá 164.la a parabrigáda. Pohyblivé zálohy sestávaly na severu z německé 15.td, 90.la, z italské od Littorio a pd Trieste. Na jihu pak byla německá 21.td a italská od Ariete. Přejít do útoku byl sice očekáván, ale průzkum neodhalil dobu jeho zahájení (měsíc říjen byl vylučován) i směr jeho hlavního úderu, zřejmě i zásluhou britských klamných opatření.

„Monty“ si byl vědom toho, že protivníkovi poskytl čas k důslednému vybudování obrany. Nepochyboval však o úspěchu - pokud dosáhne potřebné převahy, uskuteční-li nutný výcvik svých divizí a zpracuje takový útočný plán, kterým nepřítel překvapí. Odmítl proto často opakovanou koncepci úderu na jedno z křídel protivníka. Rozhodl se pro průlom středu německo-italské obrany (30.as - gen. Leese) a do vytvořených dvou průchodů zasadit

druhosledový 10.as (gen. Lumsden) k rozvíjení úspěchu. Pomocný úder na jižním křídle (13.as - gen. Harrocks) měl poutat síly nepřítele, hlavně jeho zálohy.

Velkou pozornost věnoval štáb 8.A **operačnímu maskování**. Bylo nemožné utajit fakt, že k útoku dojde, a proto šlo o dezinformace vedení úderů a doby, kdy k nim dojde. Plánovaná klamná opatření si vyžádala velké množství osob a prostředků, včetně koordinace celé činnosti. Mělo se tím dosáhnout maskování skutečných cílů 30.as a na jihu pak předstírání rozsáhlé útočné akce. Útočící divize 30.as byly připravovány v hloubce, ale makety měly dokazovat jejich přítomnost v dotyku. Pomalu budovaný klamný ropovod k 13.as měl přesvědčit o významu tohoto sboru a též o tom, že k britskému úderu dojde později. Kromě jiného byla také na jihu zřízena četná klamná palebná postavení dělostřelectva, soustředění tanků a četných skladů.

V polovině října 1942 sestávala britská 8.A z 10. (1., 8. a 10.od), 13. (7.od, 44. a 50.pd), 30.as (1., 2., 4., 9., 51.pd), 9. a 23.ob, dvou pěších francouzských a jedné řecké brigády, což představovalo asi 1200 tanků, 1250 děl s podporou téměř 1200 bojových letadel. „Monty“ tím dosahoval převahy zhruba 1,4:1 v pěchotě, 2,2:1 v tancích, 2:1 v dělostřelectvu a 4:1 v letectvu. Britové získali vzdušnou nadvládu nad bojištěm i nad jeho pozemními a námořními přístupy.

V noci na 24. 10. přešla 8.A po mohutné dělostřelecké a letecké přípravě do útoku. Termín byl záměrně volen pro světlou měsíční noc. V průběhu prvního dne nedokázaly divize 30.as vytvořit dvě průchodová pásma, kudy následující noci měl být zasazen 10.as. Do skeps velitelů 30. a 10.as (první pochyboval o včasném vytvoření průchodů v obraně nepřítele, ten druhý nehodlal zasadit své divize dokud nebudou vytvořeny) osobně a tvrdě zasáhl „Monty“ a pohrozil i změnami ve velení. Ráno 25. 10. se konečně část 10.as dostala do volného terénu, a to jen severním průchodem. Na jihu 13.as nedosáhl značnějšího úspěchu.

Pro německo-italská vojska bylo zahájení britského útoku překvapením. Zmatek ve velení nastal již prvního dne, kdy gen. Stumme byl zabit při výjezdu na bojiště. Hitler souhlasil s rozhodnutím informovaného Rommela vrátit se do Afriky, kam dorazil k večeru 25. 10. (ještě téhož dne Montgomery věděl, že Rommel převzal velení). I když nedostatek pohonných hmot neumožňoval větší manévry se zálohami, přece se Rommel rozhodl jimi likvidovat britské vlomy. Tím došlo k úporným bojům, zvláště na severním úseku fronty.

„Montymu“ se sice nepodařilo vylákat Rommelovy zálohy na jih, ale nepovažoval to za neštěstí. Rozhodl vést úder obnoveným jižním koridorem do pravého boku záloh nepřítele, což umožňovalo rozdvojení celé Rommelovy operační sestavy, kdy celé jižní křídlo, složené z italských divizí, by nemělo šanci včas ustoupit na sever. Bylo však nutné přesvědčit Rommela o britském úsilí na severu. Na jihu byly přerušeny boje a divize 10.as byly staženy z fronty. Bylo přijato rozhodnutí k nové útočné operaci (Supercharge), která měla být uskutečněna 1. 11. 1942.

Tato operace měla od začátku úspěch. Již prvního dne pronikly divize 10.as do volné pouště a jižně od nich i 7.od (13.as). Protivníkovy protizteče přestaly být nebezpečné z důvodu nedostatku pohonných hmot a sám Rommel došel rychle k závěru ustoupit. Hitlerův zákaz („vítězství nebo smrt“) vyvolal velké rozčarování (velitel Afrika-Korpsu, gen. Thoma, volil zajetí) a nebyl Rommelem respektován. Již 4. 11. zahájila vojska Osy ústup, aby ušla svému zničení (Hitler své rozhodnutí později odvolal). U pobřeží bylo obklíčeno menší uskupení německých vojsk a na jihu ponechal Rommel svému osudu čtyři italské divize. Nepodařilo se mu zastavit Brity na zamýšlených obranných čarách a ti dosáhli Marsa

Matruh (150 km západně od Alameinu) 8. 11., kdy se právě spojenecká vojska vylodila v Maroku a v Alžírsku.

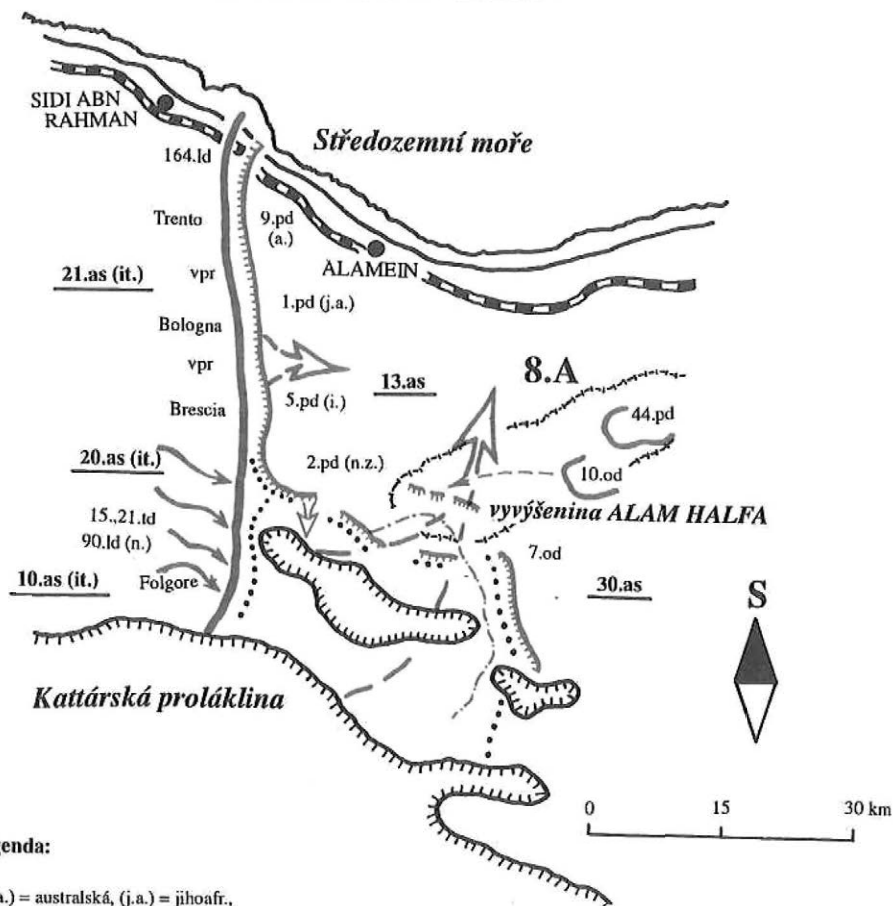
Rommelovi se podařilo od Alameinu ustoupit za cenu velkých ztrát (zůstalo mu jen několik desítek tanků). Italské divize téměř neexistovaly, zvláště když se Němci k uskutečnění svého ústupu zmocnili větší části italských dopravních prostředků. Do britského zajetí padlo přes 30 000 vojáků Osy (z toho asi 8000 Němců). Rommellova porážka vyvolala ve velké Británii obrovské nadšení. Montgomery byl povýšen do nejvyšší generálské hodnosti, později i do šlechtického stavu. Německo-italská vojska se ještě několikrát pokusila o odpor, naposled v Tunisku, kde posléze 12. 5. 1943 kapitulovala. Měsíc před tím opustil Rommel Afriku, aby po Paulusovi jako druhý německý maršál nepadl do zajetí.

Severoafričské bojiště má svá specifika. Bojová činnost se nutně omezovala na středo-zemní pobřeží, kudy vedly jediné komunikace a byly zde i potřebné přístavy, umožňující zásobování vojsk. Pronikat pouští 50-100 km jižně od pobřeží bylo svízelné a většinou i nemožné. Neobydlenost s nedostatkem vody vyvolávala nutnost zásobovat vojska vším potřebným. Pro Německo a Itálii se to za dané situace stávalo téměř neřešitelným problémem a bylo to i jednou z příčin porážky jejich vojsk.

Montgomery a Rommel byli osobnostmi rozdílných povahových vlastností a snad je jen spojovala skutečnost, že svá rozhodnutí si promýšleli sami a jejich štábům bylo přisouzeno je jen všestranně zabezpečit. Rommel od svého působení ve Francii (1940) se stal typickým „panzergenerálem“, setrvávajícím v pohybovém boji u svých pronikajících předvojů, aby tím zabezpečil postup a zasazení svých hlavních sil bez ohledu na odkrytá křídla. V Africe, ve větším, operačním rámci, nedoznávaly jeho metody velení podstatných změn. Byl stále někde vpředu, ve vozidle či letadle ovlivňoval své prvosledové síly a na své VS se vracel, a to ne vždy, až na noc. Nepochybně i to přispívalo k úspěchu. Častým používáním svého oblíbeného obchvatného manévru v útočném boji se však stal stereotypním. Je docela možné, že hloubavý „Monty“ u Alam Halfy by jeho zámysl odhalil i bez pomoci *Ultra*. Po opuštění Afriky působil Rommel ve funkci velitele skupiny vojsk v Itálii, koncem roku 1943 byl převelen do Francie, aby zde velel skupině armád „B“, bránící pobřeží La Manche. Po zahájení spojenecké invaze utrpěl leteckým náletem vážné zranění a musel být odsunut k léčení. Po atentátu na Hitlera (20. 7. 1944) vešlo ve známost německých vyšetřujících orgánů, že Rommel o přípravách atentátu věděl, aniž by nějak zasáhl. Místo soudního procesu přijal nabídnutou alternativu otrávit se jedem (14. 10. 1944), spojenou se státním pohřbem maršála.

Ultra poskytovalo Spojencům neocenitelné služby. Se znalostí rozhodnutí protivníka byla Montgomeryho situace u Alam Halfy a i později značněji ulehčena. Tento svérázný generál, na rozdíl od Rommela, se na bojišti příliš neobjevoval, dával však přednost častým návštěvám svých divizí před zahájením bojových akcí. K zvýšení své popularity, a také aby byl snadno poznán, začal nosit u Alameinu australský vojenský klobouk, který později zaměnil za černý tankistický baret. Úzkostlivě dbal o nenarušení svého nočního odpočinku stejně tak jako o prosazování svých záměrů. I přes svoji příslovečnou opatrnost se oceňuje u Alameinu jeho snaha o provedení takového manévru, kterým by protivníka překvapil, dokonce i tím, jak byl maskováním utajen - stejně tak jako včasné a působivé reakce, když se v průběhu bitvy situace změnila. Svě 8. A velel „Monty“ do konce roku 1943, pak se stal velitelem 21. skupiny armád, určené k invazi do Francie, a tím i zástupcem vrchního velitele gen. Eisenhowera. Po válce zastával několik významných funkcí, jsa před tím povýšen do

ALAM HALFA

Legenda:

9.pd (a.) = australská, (j.a.) = jihoafr.,
(i.) = indická, (n.z.) = novozél.

..... hluboké pásmo britských zátarasů

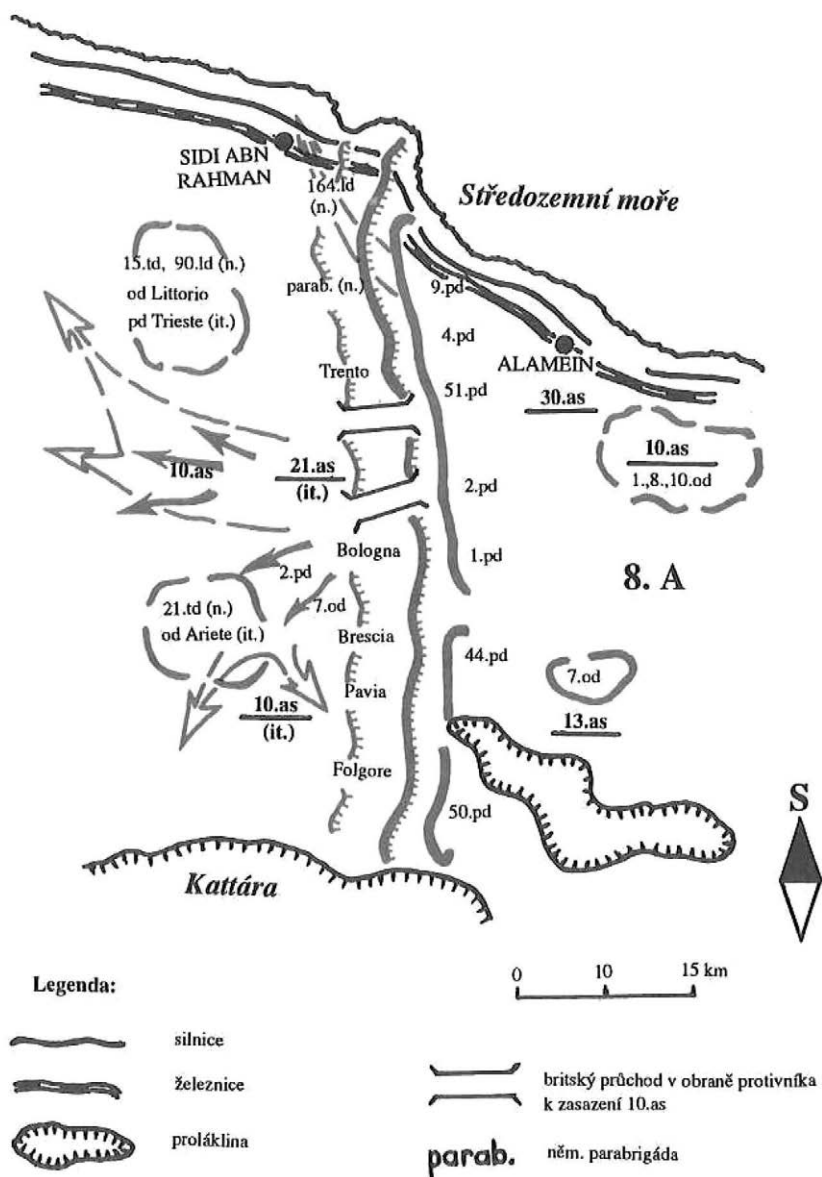
— rozsah něm.-it. úspěchu

— silnice

— železnice

prolákline

ALAMEIN

maršálské hodnosti. V letech 1946-48 stál v čele britského generálního štábu, od roku 1951 až do svého penzionování (1958) byl zástupcem vrchního velitele NATO v Evropě. Zemřel v roce 1976.

I když o osudu druhé světové války bylo rozhodnuto na evropských bojištích, představují boje spojeneckých vojsk v severní Africe potřebný prolog k invazi do Evropy. V tomto smyslu je, zvláště pro Brity, Alamein vítězstvím značného rozsahu, které napomohlo ke zničení vojsk Osy v severní Africe. Alam Halfu označují Němci jako osudový zlom. Využívání systému *Ultra* dává pochopitelně jiné pohledy na dosahované úspěchy Spojenců, a tedy i na činnost gen. Montgomeryho u Alam Halfy a Alameinu. Připomeňme ještě, že na straně britských imperiálních vojsk v Africe, kromě Francouzů, Poláků, Řeků a palestinských Židů, působil tehdy i čs. 11. pěší prapor „Východní“, přeorganizovaný pak na čs. 200. PL pluk, pod velením pozdějšího gen. Karla Klapálka.

...Dnes je bojiště u Alameinu podivnou symbiózou vítězů i poražených. Jsou tu památníky anglické, italské, německé. Hřbitovy anglické, italské, německé. Vedle sebe stojí tanky britské a německé. Busta maršála Montgomeryho dva metry od busty maršála Rommela.

Průvodce vysvětluje - na obou stranách hynuli lidé, na obou stranách fronty stáli muži, kteří nemohli za to, že se museli navzájem pobít.

Jenže jedni měli pravdu a druhí ne.

Tam, kde měl svůj hlavní stan Rommel, stojí dnes italský památník a německý památník...

(úryvek z knihy o generálu Klapálkovi „Muž, který velel mužům“)

Generál Gordon R. Sullivan

Vize budoucnosti

Náčelník štábu pozemního vojska USA gen. Gordon Sullivan je jedním z propagátorů konceptu tzv. digitalizace bojiště. Tento koncept zhruba znamená, že velení vojskům bude založeno na sdíleném přehledu situace na bojišti v reálném čase, při organizaci sil a prostředků nebude preferována tradiční vertikální organizace a výchozím prvkem se stane adaptivní plánování pružně reagující na dynamické změny bojiště. Za tímto účelem byl ke konci roku 1993 zřízen Úřad pro digitalizaci pozemního vojska. Multidisciplinární tým úřadu je složen z předních teoretických pracovníků zabývajících se doktrinní problematikou (což v našich podmínkách znamená do jisté míry operační umění). V týmu jsou experti na vojenskou techniku, inženýři, ekonomové. Jejich cílem je ověřit možnosti dosažení plně digitalizovaného prostředí pro jednotky pozemního vojska. K tomu jsou organizována zkušební a ověřovací cvičení, která mají ověřit schopnosti digitalizace na úrovni brigády do roku 1996, divize do roku 1998 a sboru do roku 1999. O tom, jak má tato digitalizace bojiště vypadat, jaké vlastně budou ozbrojené síly 21. století, o vítězství v tzv. informační válce a o simulaci umělého válčiště na počítačích pojednává článek gen. Sullivana přeložený z *Military Review* květen-červen 1995.

* * *

Základní funkcí armády je bojovat a zvítězit ve válkách, chránit americké životní zájmy po celé zeměkouli. Multipolární geopolitický svět, který následoval po půlstoletí trvající nejisté bipolární stabilitě, však klade před armádu zcela nové úkoly. Adaptace vojenských struktur studené války, doktríny a technologie pro řešení nesčetných nových vojenských situací postačuje pouze krátkodobě. Dlouhodobě musíme tyto nejlepší pozemní síly 20. století transformovat na nejlepší pozemní síly 21. století. Tou novou armádou jsou ozbrojené síly 21. století (*Force XXI*).

V srpnu 1994 jsem podnikl zajímavou cestu po Evropě a Africe, cestu, která určitým způsobem symbolizuje nové skutečnosti, kterými se musí americké ozbrojené síly zabývat. V jednom jediném týdnu jsem navštívil vojáky, kteří plnili úkoly humanitární pomoci (a tak pomáhali rozšiřovat sféru demokracie v Evropě), plánovali historické cvičení *udržování míru* se svými bývalými protivníky, a kteří si tehdy zároveň připomínali 50. výročí vyhlášení Spojenců za druhé světové války v jižní Francii. Tímto kaleidoskopem minulosti a současnosti jsem letmo zahlédl i budoucnost.

V Africe jsem navštívil velitelství smíšeného bojového skupení (*joint task force*) a základnu operace *Support Hope*, která poskytováním pitné vody zachraňovala životy rwandských uprchlíků a koordinovala transporty humanitární pomoci. Americké vojenské

jednotky, které jsou součástí tohoto bojového skupení, zásobovaly vodou Gomu v Zaire, aby pomohly zastavit epidemii cholery. Činnost agentur humanitární pomoci koordinovalo Centrum civilních a vojenských operací. Smíšené bojové skupení poskytovalo zázemí agenturám humanitární pomoci a armádám třetích zemí aktivně plnících úkoly humanitárních operací, které zmírňovaly utrpení statisíců uprchlíků, kteří utekli před občanskou válkou v Rwandě.

Navštívil jsem také Evropské centrum bezpečnostních studií G. C. Marshalla v Garmischi v Německu, kam byli pozváni vedoucí pracovníci v oblasti evropské bezpečnosti, jak příslušníci ozbrojených sil, tak civilisté, aby se zúčastnili semináře o roli armády v liberální demokracii. Příštího dne jsem hovořil s představiteli pozemního vojska USA v Evropě (USAREUR) o mírovém cvičení, připravovaném na září, na které měla 3. pěší divize (mechanizovaná) vyslat přibližně 300 vojáků, aby společně cvičili s jednotkami 27. gardové motorizované střelecké divize v ruském výcvikovém prostoru Tolstojsk. To je naše americká strategie angažovanosti v praxi.

A konečně jsem se na rýnském americkém vojenském hřbitově v jižní Francii zúčastnil ceremoniálu připomínajícího vylovení spojeneckých vojsk na Riviéře za druhé světové války. Jako všechny americké vojenské hřbitovy na celém světě, slouží rýnský hřbitov coby slavnostní připomínka, že naším nejvyšším cílem vždy bylo - a vždy bude - bojovat a zvítězit.

Můj itinerář ilustruje požadavek, aby americké ozbrojené síly byly připraveny plnit úkoly, sahající od programů vzájemných vojenských kontaktů až k účasti při řešení konfliktů na celém světě. Také jiné události ve světě - v Somálsku, Koreji, Haiti, Kuvajtu a v bývalé Jugoslávii - výmluvně demonstrují rozšíření úkolů, které na nás po skončení studené války čekají, co se týče typu, četnosti, tak i jejich geografického rozšíření.

Vzhledem k tomu, že nemůžeme předvídat druh úkolu či určit konkrétního nepřítele, musíme při stanovení přizpůsobeného společného programu všech druhů vojsk (tailored joint package) dosáhnout nebyvale vysoké pružnosti a adaptability. Místo příští krize je neznámé, a proto musíme být připraveni na rychlé přemístění ozbrojených sil, jejich nasazení kdykoliv to bude zapotřebí (power-projection force). Zároveň musíme být připraveni logisticky zabezpečovat nejen vlastní vojska, ale ve stále větší míře také naše přátele a spojence. Protože nikdo neví, kdy může příští krize vypuknout a jakým tempem se bude vyvíjet, musíme být schopni provést zasazení sil rychle a prakticky okamžitě.

Nedávné vojenské operace naší armády poskytují dostatek důkazů o její značné adaptabilitě v tomto směru, a to i v rámci současných organizačních struktur, které byly především určeny pro vítězný boj ve střední Evropě s armádami Varšavské smlouvy. Ovšem žádný graf úkolů, žádná analýza plánovacích procedur studené války, nebyly schopny předvídat to, co jsme dělali v posledních dvou letech. (To je samozřejmě zjednodušení. Např. XVIII. letecký sbor k provádění mimořádných operací - contingency operations - připravován byl. Tyto operace se ovšem měly konat v rámci bipolárního světa studené války.)

Vojenské jednotky smíšeného bojového skupení, které byly nasazeny např. při řešení krize v Rwandě, se skládaly z jednotek zabezpečujících dodávky vody, odvoz mrtvých, zásobování, dopravy i zdravotnického zabezpečení a z vojáků pro jejich ochranu. Tyto společně nasazené jednotky (task force) byly zformovány pro splnění úkolu a poté rozpuštěny. Jako organizace trvaly tedy jen po dobu plnění úkolu. Jedná se zde o stejné přizpůsobení jednotek (force tailoring) pro neobvyklé operace, jako tomu bylo například při poskytování pomoci

kubánským uprchlíkům v Panamě a na Guantanamo, kdy se spojily dohromady jednotky umístěné na území Spojených států a Panamy. Je samozřejmé, že některé vojenské jednotky - zvláště XVIII. letecký sbor - byly dlouho připravovány k použití v zahraničí (power projection), ale plán obsazení Haiti vyžadoval zasazení nejen těchto speciálních leteckých a pozemních jednotek, ale také 10. horské divize (lehké), mechanizované a obrněné jednotky 24. pěší divize (mechanizované), 7. dopravní skupiny a bojového a týlového zabezpečení všech složek pozemního vojska. Byl to úkol, při kterém byl využíván široký rozsah kapacit nezbytných jak pro útok, tak obsazení a držení území.

Ovšem jen málo těchto jednotek bylo zasazeno podle předpokládaných dispozic tabulek počtů a výzbroje; většina byla přizpůsobena úkolu až na místě. Zmiňovaná operace také ukázala překvapivě vysokou pružnost: 82. letecká divize tehdy odlétala na Haiti: vrátili jsme ji zpět, zrušili letecký útok a posunuli plánovaný den D 3 na den D 1.

Krise v Kuvajtu poskytla příležitost demonstrovat novou úroveň rychlého nasazení. Ve Fort Polku v Louisianě jsme uvedli do pohotovosti dvě baterie střel Patriot a následujícího dne byly na cestě do Kuvajtu. V pátek jsme uvedli do pohotovosti 24. pěší divizi a již v pondělí odlétaly hlavní jednotky brigády. Během deseti dnů od vyhlášení rozkazu byl 1. bojový odřad 1. brigády v Kuvajtu a měl s sebou všechnu předem připravenou výzbroj a výstroj. Tak rychlé zasazení těžké brigády je pozoruhodným výkonem, který bychom před pěti lety nezvládli, a který ani dnes nedokáže žádná jiná země.

Vzhledem k těmto i dalším nedávným úspěchům, hlavní nebezpečí, kterému dnes americké ozbrojené síly musí čelit, není vnější nepřítel, ale sebeuspokojení. Nesmíme se domnívat, že přizpůsobování struktur a metod studené války bude adekvátním postupem i v budoucnosti. Úspěch nedávných operací do velké míry závisel na adaptabilitě a kreativitě jednotlivých nižších velitelů a vojáků, kteří byli schopni modifikovat staré metody, přizpůsobit je novým úkolům a situacím. Uspěli, ale v některých případech spíše navzdory určitě systémové a doktrínální rigiditě, než za využití nějaké vnitřní pružnosti. Uspěli díky intelektuální práci uplynulých pěti let, kterou jsme reagovali na svět jaký je, a ne jaký byl.

Postavit se výzvě, která je před námi, znamená vzít to, co jsme se naučili a co se učíme, a využít to při budování armády, která bude plnit podobné úlohy ne jen výjimečně, ale vždy. Snížili jsme stavy, změnili se intelektuálně, a přece jsme udrželi vysokou bojovou připravenost a pohotovost. To je opravdu bezprecedentní. To, co stavíme na dnešních základech a při současném udržování naší převahy tváří v tvář nejistému a protikladnému světu, je totiž daleko větším úkolem, než si vůbec můžeme představit.

Nový pojem - ozbrojené síly XXI

Abychom tento úkol splnili, budujeme ozbrojené síly 21. století, armádu budoucnosti. Dávat nové armádě toto označení je v podstatě chybou, neboť tím implikujeme určitou specifikou, konkrétní entitu. Existuje totiž tendence představovat si ozbrojené síly 21. století jako určitou „věc“ - jako konečný model či zvláštní organizační strukturu ozbrojených sil. Ale žádná armáda nikdy není a nebude „hotovou věcí“. Generál Donn A. Starry mluvil o divizi 86, ale jeho výrok platí i obecně, totiž že „..... nikdy nebyla určena k tomu, abychom ji mohli vybetonovat, aby vydržela navždy“. Zkoušet „vybetonovat“ ozbrojené síly 21. století by nebylo vhodné, neboť základní charakter operací, na které musíme být připraveni a které povedeme, je v protikladu s tímto typem rigidního uvažování.

Termín „armáda studené války“ se ve skutečnosti začal používat až po jejím skončení. Dnes si začínáme zvykat mluvit o „armádě studené války“ jako kdyby se jednalo o jednu jedinou konkrétní věc. Ale armáda roku 1955 nebyla armádou roku 1970, a ta zase nebyla armádou roku 1985. Samozřejmě, všechny tyto armády existovaly v období studené války a byly spojené jak zaměřením a orientací, tak jejich organizací. Byly centralizovány, důsledně proorganizovány, a protože byly převážně určeny pro válku ve střední Evropě, byly relativně nepružné.

O ozbrojených silách 21. století musíme uvažovat spíše jako o určitém konceptu a obecné orientaci než jako o vyvrcholení současného procesu změn. *Ozbrojené síly XXI* budou mít různé stupně neurčitosti a zpravidla budou pokrývat velice široké spektrum operací. Musí být pružné a integrující, abychom byli schopni zvítězit v ozbrojeném konfliktu s jakýmkoli nepřítelem, a jejich vnitřní všestrannost musí zároveň zaručit dominanci v nepředvídatelných a neobvyklých situacích.

Ozbrojené síly založené na schopnostech

Naším společným strategickým cílem je transformovat dnešní armádu umožňující rychlé přemístění ozbrojených sil a jejich zasazení (tzv. power-projection Army) na armádu, jejíž pozemní síly budou schopny získat rozhodující vliv ve všech vojenských operacích 21. století. Pro dosažení maximální všestrannosti nutné v současné nejasné situaci, vytváříme armádu přizpůsobitelnou tak, aby byla efektivní silou proti jakékoli hrozbě, v jakémkoli prostředí, tj. ozbrojené síly založené na schopnostech (capabilities-based forces).

Musí být vypracován přiměřeně přizpůsobitelný program, a to hlavně pro jednotky na vlastním území Spojených států, které musíme při jejich zasazení také dostatečně materiálně zabezpečovat. Na bojišti je třeba získat převahu manévru, vést přesné údery proti nepříтели a zároveň chránit vlastní vojska.

Především ale musíme zvítězit v tzv. **informační válce**. Vítězství v informační válce se netýká pouze zpravodajství nebo přenosu dat. Týká se integrace. Jde o takové shromažďování informací dostupných jakémukoli vojákovi tak, aby byly dostupné komukoliv, kdo je bude potřebovat. Na Haiti používají průzkumné jednotky vysoce mobilní víceúčelová kolová vozidla, vybavená televizními kamerami, které mohou ve spojení s přenosnými mikropočítači (laptop computers) přenášet obraz v reálném čase. To umožňuje vojákům přímo na místě identifikovat podezřelé okolnosti, v reálném čase předávat obraz situace pro zpravodajskou interpretaci a analýzu a poskytovat údaje o cílech (targeting information). Síla zasazených vojsk je násobena digitálním spojením, jeho schopností sdílet a integrovat informace.

Vyhrát informační válku v bojovém prostředí znamená provádět horizontální i vertikální výměnu informací, což umožní velitelům na bojišti, palebné podpoře, logistickému a dopravnímu zabezpečení, sdílet v reálném čase společné situační vědomí. Díky tomu můžeme rychle zasadit sílu na hlavním směru a současně útočit na nepřítele v celé oblasti bojů, opakovat útok znovu a znovu a nedopřát nepříтели čas, aby kladl odpor, aby se vzpamatoval či provedl přeskupení.

Koncepčně jsme se již na novou armádu začali orientovat, teď ale musíme této nové orientaci přizpůsobit také její současnou organizaci. Taková fyzická adaptace vyžaduje

přeměnit „armádu zákopů“ na „továrnu“ používající technologii informačního věku, umožňující vyšší výkonnost, vyšší schopnost rychlého zasazení, vyšší materiální zabezpečení a všestrannou využitelnost.

Model *ozbrojených sil XXI* by měl umožňovat:

- * optimální organizaci operace založené na informacích,
- * ovládání prostoru bojiště: rychlost, prostor a čas,
- * takové tempo boje, zajišťující zdrcující převahu (lethality) a nejvyšší schopnost přežít (survivability),
- * současné zahájení operace, její realizaci a nové nabrání sil,
- * schopnost rychlého, rozhodného vítězství s minimálními ztrátami,
- * aby byly rychle zasaditelné a operačně pohotové,
- * zvýšenou přizpůsobitelnost armády (tailorability) prostřednictvím vyšší strukturovanosti (modularity) uvnitř ozbrojených sil,
- * vyloučení problémů, které brání hlavnímu úkolu armády: bojovat a zvítězit ve válce a střetnutí,
- * úspěch jak ve válce, tak v mimoválečných operacích, kterých se armáda účastní jako část smíšeného mnohonárodního skupení, a to za všech operačních situací.

Fyzická podoba *ozbrojených sil XXI* bude v mnoha ohledech připomínat dnešní armádu. Základním řídícím, velícím a stavebním blokem (C^2) bude divize, která bude i nadále tvořena kombinací lehkých a těžkých sil; výstavba sil bude pokračovat tak, aby byla dosažena rovnováha bojových zbraní, bojového a týlového zabezpečení.

V ostatních směrech budou *ozbrojené síly XXI* vypadat zcela jinak než dnešní armáda. U pravidelných jednotek například asi neuvidíme takové množství těžké výzbroje a výstroje, která byla nutná proti Sovětům. Divize nebude mít stálou podobu a bude zaměřena na C^2 . Charakteristickým prvkem každé úrovně *ozbrojených sil XXI* bude modularita (vysoká strukturovanost), která zvýší schopnost přesně přizpůsobit ozbrojené síly k velké škále různých úkolů. To se týká obzvláště integrace bojové a týlové podpory, které budou stále častěji působit společně. To je vlastně již dnes stálým operačním postupem soudobé armády. Například 25. pěchotní (lehká) a 10. horská divize byly zasazeny na Haiti, bez svého divizního dělostřelectva, ale s vojenskou policií a dalšími nedivizními prostředky, které byly integrální součástí daného vojenského skupení.

Na tomto stupni vývoje zatím nemůžeme přesně vědět, jaké změny nastanou či co přesně se z nich vyvine. Klíčem bude vzájemná propojitelnost - tj. spojení druhů vojsk při jejich společném zasazení. V minulosti organizační schéma zdůrazňovalo jednotlivé složky, v budoucnu budou zdůrazňovány organizační vazby. Schémata např. institucí budou méně nedotknutelná a ve své podstatě pružnější. Odpovědnost zůstane hierarchická - nikdo samozřejmě neodstraní služební postup - ale uspořádání C^2 bude propojované (networked) a vytvářené pro každou nově vzniklou situaci.

Transformace armády změnil způsob naší práce mnoha směry - ze zákopů se přešel k „továrně“, od logistiky k akvizici, z cvičiště k C². Integrovaná povaha *ozbrojených sil XXI* zahrnuje doktrínu, organizaci, výcvik, školení nejnižších velitelů, technické vybavení, materiální záležitosti vojáků a vojenskou logistiku ne jako oddělené procesy, ale jako synergistický, integrovaný celek. Změna jedné funkce nejen umožňuje, ale přímo činí nezbytným provést další změny v jiných funkcích.

Jsou to mikroprocesory a stále se vyvíjející moderní technologie, které umožňují fyzické zavedení řady prvků ozbrojených sil 21. století již dnes. Technologie, která je zatím používána jen pro základní aktivizující funkce, není cílem sama o sobě. Neměníme armádu, abychom mohli využívat novou technologii - ale je to technologie, která mění armádu.

Digitální technologie není ve vojscích nová. Již v posledních letech se začaly při modernizaci zbraňových systémů využívat i možnosti, které nově vznikající digitální technologie nabízejí. Modernizované systémy jsou rychlé, flexibilní, pohotové. Co je ale zde nového, je realizace síly, kterou můžeme získat integrováním všech digitalizovaných systémů celé armády. Integrace umožňuje dosahovat nejvyššího výkonu díky vysoké přesnosti, ne hromadným nasazením sil. Integrace umožňuje použít pravého množství pravých prostředků na pravém místě a v pravý čas - bez skladů, pohyblivé přehradné palby či masivních formací vojsk.

Můžeme říci, že integrace digitální technologie v celé armádě umožní ozbrojeným silám lépe porozumět operačnímu prostředí. Toto obecné porozumění tvoří jádro *ozbrojených sil XXI*. Velení na bojišti a všechny jeho podpůrné funkce budou založeny na skutečném, reálném čase, na sdílené znalosti situace; ne na stejné kopii mapy, ale na stejné mapě. To umožní rychle a správně reagovat a jednat, a to při tak vysokém tempu bitvy, které bude mimo jakoukoli potenciální schopnost nepřítele mu stačit. To je vítězství v informační válce - to je klíč k rozhodujícímu manévru, vedení přesných úderů, logistické podpore a ochraně sil.

Těto základní integrace dosahujeme zlepšováním současných systémů - ne zvyšováním počtu zbraní, ale informacemi a jejich využíváním. Účinnost našich zbraní je zvyšována prostřednictvím zrychlených spojení (high-speed communications) a nehierarchického informačního toku. Rozhodující tedy není okrajové zvyšování výzbroje, vyšší automatizace či zdokonalené řízení palby, rozhodujícím faktorem je integrace.

Nejprve musí být všechny dnes užívané systémy kompatibilní. Zavedením digitální technologie do vojsk umožníme, aby hlavní bojové systémy na bojišti sdílely data v reálném čase a zároveň se tím vyhneme neproveditelnému úkolu - výměně celých bojových systémů. Příští systémy budou mít nevlastnickou (non-proprietary) otevřenou architekturu. Kupujeme možnosti, které jsou horizontálně i vertikálně přizpůsobitelné pro celou armádu, ne systémy. Naším nejvyšším cílem je bezproblémová (seamless) integrace celé armády a vzájemně spojených informačních systémů.

Jedním z našich nejslibnějších projektů je rozšířené používání simulací. Po mnoho let je užívala armáda jen při výcviku pro skutečnou (live), virtuální a konstruktivní simulaci (viz obr.). Mikroprocesory ale dnes umožňují simulovat i takové systémy, které vůbec neexistují; můžeme je zobrazit spolu se systémy, které máme, znovu a znovu opakovat jejich činnost,

podle různých scénářů a variací. Můžeme simulovat jakoukoli situaci, kterou si jen můžeme představit.

„Umělé válčiště“ (STOW - Synthetic Theater of War) vytváří plně integrované válčiště všech druhů vojsk prostřednictvím interaktivního přenosu zpráv v reálném čase mezi skutečnými, virtuálními a konstruktivními systémy simulací. To umožňuje vojákům, aby v těchto třech cvičných prostředích sdíleli společný obraz bojiště a bezproblémově spolupracovali. Cvičící jednotka na tankových simulátorech může mít například na levém křídle skutečný prapor provádějící výcvik v Národním výcvikovém centru, zatímco prapor na jejím pravém křídle a nepřítel jsou zobrazováni počítačovým simulováním. Na simulované bojiště mohou být také bezproblémově integrovány jednotky vojenského námořnictva, letectva a logistiky.

Systémy simulací	
Skutečná: (live)	Simulace prováděná se skutečnou výzbrojí a výstrojí a vojáky ve výcvikovém prostředí, napodobující bojové podmínky. Příklad: výcvikové turnusy v Národním výcvikovém středisku.
Virtuální: (virtual)	Simulace elektronických modelů skutečných zbraňových systémů. Příklad: střelba tanků a letové simulace.
Konstruktivní: (constructive)	Simulace ve formě válečných her na computeru Příklad: cvičení <i>Prairie Warrior 95</i>

Obr.

Všechny tyto tři složky - skutečná, virtuální a konstruktivní - mohou být promítnuty na obrazovce velitelského stanoviště na „bojišti“ jako mapa reálné situace. Výsledkem je realistický výcvik na všech úrovních: pro každou z účastnících se jednotek, i pro vyšší velitelství procvičující C². Při takovém cvičení nevznikají žádné, případně jen malé škody, dopad na životní prostředí je minimální, je nízká údržba techniky, a tato cvičení nejsou časově náročná. Navíc v paměti počítače můžeme všechny akce uchovat a později je při rozbořech cvičení přehrát. To není jen teorie - pozemní vojsko USA vše již provádělo na „umělém válčišti“ během cvičení *Atlantic Resolve 94*.

Potenciál „umělého válčiště“ daleko převyšuje možnosti výcviku, zkoušek a vývoje. Jak se „umělé válčiště“ zdokonaluje, stále více umožňuje vojskům provádět efektivní výcvik, operačním pracovníkům vyhodnocovat varianty různých činností, jednotkám procvičovat přesuny na místa určení, velitelům velet a řídit bitvu podle toho, jak se situace rozvíjí - všechno na stejném zařízení.

Dnešní ozbrojené síly XXI

Ozbrojené síly XXI nejsou jen nějakou teoretickou konstrukcí, která se může nebo nemusí objevit v nadcházejícím století. *Ozbrojené síly XXI* jsou již zde - ve svém dětství, nicméně jsou zde. Již dnes vidíme v americké armádě hodnoty a efektivitu, která je předpokládána v konceptech *ozbrojených sil XXI*.

Armádní laboratoře vyvinuly a úspěšně vyzkoušely dělostřelecký rozněcovač se zabudovaným určováním polohy (Global Positioning System translator). Tento rozněcovač umožňuje změnit jakýkoli 155mm náboj dělostřeleckého inventáře na „kompetentní“ střelu, kterou můžeme odpálit a se čtyřicetimetrou přesností určit na jakoukoli vzdálenost, kam dopadla. Dělostřelectvo pozemního vojska může tyto náboje užívat k zastřelování, upravit míření a účinně střílet. Dělostřelectvo tak dosahuje „přesných“ zásahů, což znamená - díky technologii informačního věku - značný vzrůst účinnosti munice (v podstatě) druhé světové války. I tím se zvyšuje kapacita dlouhodobého zabezpečení: je redukován počet nábojů potřebných k umlčení cíle, spotřebuje se méně tun munice, která je dovážena loďmi a nákladními automobily.

Zavedené zpravodajské systémy pomáhají velitelům zvítězit v informační válce, což znamená získat manévrovací převahu, vést přesnou střelbu a chránit vlastní vojska. Dnešní jednotky mají v reálném čase přístup k národním zpravodajským databázím prostřednictvím systému společného všem druhům vojsk (Joint Defense Intelligence Support System). Tento systém umožňuje jak přenos grafických dat (imagery products), tak databází. Jednotky s sebou vezou satelitní terminál Trojan Spirit, který zajišťuje bezpečný přenos mluveného slova, dat, faksimilií, obrazu a sekundárních grafických dat. Tento systém umožňuje styk mezi zpravodajskými databázemi všech druhů vojsk, národních kosmických prostředků a databázemi taktických dat, které na bojišti shromáždilo pozemní vojsko. Příslušníkům kontrarozvědky pomáhají plnit důležitý úkol ochrany vojsk zpravodajské programy (Theater Rapid Response Intelligence Package) se Shellovým tříděním, notebook využívající nejnovější technologie, tiskárna, scanner a digitální kamera.

Armáda drží krok s nejnovější informační technologií i při zlepšování lékařské péče pozemních sil a ostatních druhů vojsk jako důležité součásti jejich zabezpečení. „Telemedicína“ zvyšuje lékařskou péči tím, že umožňuje přístup ke specializovaným zdravotnickým zařízením, službám a odborníkům.

Armáda zavedla a používá telemedicínu v Somálsku, Chorvatsku, Makedonii, Koreji a na Haiti. Hodnota tohoto prvku *ozbrojených sil XXI* byla již dokumentována: v několika případech nemuseli být vojáci odsunuti a byla jim poskytnuta lékařská péče bez obětování její kvality či standardu. V prosinci 1994 lékaři prostřednictvím telemedicíny zachránili životy několika vážně nemocným vojákům v Makedonii.

V únoru 1995 bylo otevřeno taktické operační centrum ochrany proti střelám na válčišti (Theater Missile Defense Force Projection Tactical Operations Center). Je to první systém C², který za využití kosmické technologie bezproblémově integruje všechny funkce ochrany proti střelám na válčišti pro ochranu všech druhů ozbrojených sil před vzrůstající hrozbou balistických řízených střel. Využití taktických senzorů na válčišti umožňuje jak celému smíšenému bojovému skupení, tak velitelům pozemních jednotek vidět bojiště ve skutečném čase a synchronizovat ochranu proti řízeným střelám - ve vzduchu, na moři, v kosmickém prostoru - rychleji, efektivněji než kdy předtím.

Brzy se nejnovější technologie dostává až k řadovým vojákům. Protože komerčně vzniklá technologie je okamžitě k dispozici i potenciálním protivníkům, nesmí být armáda omezo-
vána, respektive blokována akvizičním systémem, kterému trvá pět až deset let, než dá tuto technologii do rukou vojáků. Využití programů jako je CAD/CAM (programování a výroba pomocí počítače), metod „vyzkoušej a použij“ nám dovolu-
je získat počáteční prototyp „asi správný“ a zavést jej urychleně do vojsk, zatímco se pokračuje na jeho zlepšení. Při

vyhodnocování první digitalizované rotace praporů byla rychle integrována druhá generace dálkových infračervených radarů (umožňující na pozemních stanicích téměř v reálném čase syntézu informací o nepříteli) a zlepšený jednokanálový pozemní a letecký radiový systém. Některé z těchto nových systémů již byly dokonce použity při skutečných operacích na Haiti.

Tyto prvky *ozbrojených sil XXI*, kterých současná armáda používá, zvyšují její možnosti již dnes. Nečekáme až na příští dekádu nebo nadcházející století. Mnoho věcí na světě se změnilo, ale i v budoucnu bude válka vyžadovat dobře vycvičené, dobře vybavené muže a ženy, kteří budou ochotni riskovat své životy a dělat tvrdou, špinavou práci války. Neexistuje humánní válka. Naše armáda musí být účinnější, rychlejší, lépe chráněná a všestrannější - a to jsou přesně kvality *ozbrojených sil XXI* na bojišti. Nezdržujeme technologii informačního věku vzhledem k omezení rozpočtu, který vylučuje investování do nových, větších zbraňových systémů. Zdůrazňujeme informace, protože to je klíč k rozsáhlému zvýšení efektivity.

Můžeme vylepšovat existující dělostřelecké střelivo. Můžeme umožnit velitelům na taktickém stupni vidět situaci na bojišti na téže mapě. Můžeme sdílet lékařské znalosti a zachraňovat životy vojáků daleko od velkých zdravotních center. Můžeme zavádět nejnovější technologii tak rychle, že se dostane do rukou vojáků podstatně dříve než po desetiletém zásobovacím cyklu. Můžeme dopravit plně vybavenou těžkou brigádu do jihovýchodní Asie za dobu o trochu delší než jeden týden.

Ozbrojené síly XXI není něco, co nastane jednoho určitého dne někdy v budoucnu. Nemůžeme jednoduše otočit vypínačem, abychom transformovali dnešní armádu na *ozbrojené síly XXI*. Mnoha způsoby jsou *ozbrojené síly XXI* již zde jako různé softwarové programy. Mnoho vojenských zařízení používá Microsoft Office, který sestává z řady programů, včetně Word 6.0, Excel 4.0 a Power Point 5.0. Čísla verzí udávají stupeň vývoje. Při jednoduchých zlepšeních a postupných změnách zvyšuje Microsoft čísla verzí desetinami: verze 1.0 se stává 1.1. Avšak významné pokroky v softwarových souborech zvyšují verzi o celé jedno číslo, 1.1 se stává 2.0.

O americké armádě můžeme uvažovat jako o měnícím se stupni verze: Jestliže armáda studené války měla verzi 10.0 (konečnou předtím trvala dvě století) a dnešní armáda je verze 11.0, potom *ozbrojené síly XXI* mají číslo 12.0. Ale v každé z těchto vyšších verzí se jejich podskupiny (např. obrněná vojska, pěchota, dělostřelectvo, zpravodajství, zdravotnictví či doprava) vyvíjejí rozdílným tempem: jedna z těchto podskupin může být verzi 11.2, ostatní 11.6, a možná jedna či dvě z těchto podmnožin již poskočily na 12.0.

Všechny tyto nové verze softwaru by měly být částečně nebo zásadně zlepšeny, ale také by měly být zpětně kompatibilní (backwardly compatible). Programové soubory Word 1.0 pracují stále se softwarem Word 1.1 a lze je číst běžně užívaným Word 6.0, takže nemusíme obětovat schopnost užívat výsledky naší dřívější práce jednoduše proto, že se objeví nějaké nové velké nápady. Stavíme na minulých úspěších.

V letošním roce se opírá armáda o úspěchy *ozbrojených sil XXI* několika konstruktivními způsoby. Při cvičení *Warrior Focus* bude bojová laboratoř (Dismounted Battlespace Battle Lab) experimentovat s organizačním modelem a taktikou digitalizovaného a modernizovaného lehkého pěchotního praporu ve společném výcvikovém středisku všech druhů vojsk (Joint Readiness Training Center). Jiná laboratoř (Mounted Warfare Battle Lab) bude provádět podobný experiment s mechanizovanou pěchotou a tankovým skupením (armor

task force) na cvičení *Focused Dispatch*. Během cvičení *Prairie Warrior 95* probíhal experiment zaměřený na výcvik velitelů čet a družstev 21. století: posluchači ve Fort Leavenworthu vyšetřovali koncepty a předpoklady příštího operačního pozemního vojska. Cvičení *Roving Sands 95* se zabývalo tím, jak nejlépe čelit řízeným střelám protivníka prostřednictvím skutečné (live) a konstruktivní (constructive) simulace na střelnici řízených střel ve White Sands. *Atlantic Resolve 95* bude i nadále naším hlavním nástrojem pro analýzu a závěry výsledků cvičení na umělém válčišti (STOW).

Všechny tyto pokusy a cvičení představují pouze malou část našeho úsilí při transformaci americké armády pro 21. století. Stavíme ji na našich minulých úspěších. Budování armády je nepřetržitý proces - je to cesta, ne cíl. Armáda George Washingtona - americká armáda verze 1.0 - nám odkázala koncept občana-vojáka a civilní kontroly armády. Každá další „verze“ armády od té doby - přes úspěšnou armádu studené války až dodnes - nám předává bojovou sílu, válečný potenciál, který zůstává uchován. *Ozbrojené síly XXI* jsou dalším krokem - ohromným krokem - ale stále jen krokem v rámci tradice změny a růstu, které charakterizují americkou armádu již po 220 let.

Dnes jste se setkal s generálem Shalikashvilim. O čem jste hovořili?

S generálem Shalikashvilim jsem se setkal už podruhé nebo potřetí a myslím, že je to příklad dokonalého vojáka. Setkání s ním je vždy nesmírně obohacující a já z něho mám velkou radost. Přišel, jak sám říká, s dobrými zprávami. Nepřišel si žtěžovat, nepřišel říkat, že se něco nedaří. Naopak cítí enormní pokrok v aplikaci Partnerství pro mír, v integrování naší armády do systému západního bezpečnostního systému, a myslím, že je s vývojem spokojen. Řekli jsme si jednu důležitou věc: Neupínejme se jedině a výlučně na finální, formální krok, kdy se podepíše vstup do NATO či do jiné organizace. Ten integrační proces probíhá permanentně a každé společné manévry, každá takováto návštěva, každé vyslání vojáků do zahraničí studovat vojenské školy - to všechno je proces integrace.

(Vybráno z rozhovoru předsedy české vlády Václava Klause, Týdeník rozhlas 42/1995)

Psychologické operace v ozbrojených silách NATO

Psychologické operace jsou v ozbrojených silách NATO obecně charakterizovány jako plánované psychologické činnosti, vedené v míru a za války, zaměřené na nepřátelské, vlastní a neutrální publikum (veřejnost jako soubor lidí) k ovlivnění jeho postojů a chování v souladu s politickými a vojenskými cíli. Zahrnují strategické psychologické činnosti, psychologické konsolidační činnosti (působení na civilní obyvatelstvo v oblastech obsazených vlastními ozbrojenými silami) a psychologické činnosti na bojišti.

V souvislosti s ukončením studené války dochází postupně i ke změnám v obsahu psychologických operací, které mohou vést až ke změnám jejich názvu. V ozbrojených silách SRN jsou již např. síly pro psychologické operace označovány jako vojsko pro operativní informace.

Význam psychologických operací se v současné době zvyšuje zejména v souvislosti s mírovými operacemi. V dokumentu *MC 327 NATO - Military Planning for Peace Support Operations* jsou např. psychologické operace již podrobně rozpracovány. K plnění těchto úkolů mohou být využity zejména síly pro psychologické operace ozbrojených sil USA, SRN a Itálie.

Psychologické operace v ozbrojených silách USA

Psychologické operace (PSYOP - Psychologic Operations) představují v ozbrojených silách USA plánované použití médií a činnosti k šíření vybraných informací a vyhodnocování jejich účinnosti mezi zahraničním publikem. Určeny jsou k ovlivňování emocí, motivů, myšlení a chování cizích vlád, organizací, skupin a jednotlivců. Účelem psychologických operací je ovlivnit nebo posílit cizí postoje a chování ve prospěch jejich organizátora.

Psychologické operace zahrnují:

- strategické psychologické operace,
- operační psychologické operace,
- taktické psychologické operace.

Strategické psychologické operace

Strategické psychologické operace sledují dlouhodobé cíle. Vedeny jsou v době míru, konfliktu i války, zejména k podpoře cílů národní bezpečnosti. Plánovány a vedeny jsou zpravidla na stupni válčiště.

K cílům strategických psychologických operací patří mj.:

- vysvětlování a objasňování politiky a činnosti USA v zahraničí,

- zvyšování podpory cílů a politiky USA a spojeneckých vlád,
- rozšiřování pochopení a souhlasu s činností vlády USA nebo spojenců,
- odstrašování nebo ukončení nepřátelství,
- podlomení úsilí protivníka zahájit činnosti, které odporují zájmům USA, nebo v nich pokračovat,
- podporovat neklid, nespokojenost a odpor k politickému nebo ekonomickému systému protivníka nebo jeho ozbrojeným silám,
- podporovat klamání protivníka.

Operační psychologické operace

Operační psychologické operace jsou nedílnou součástí operací. Určeny jsou k ovlivňování vojsk a civilního obyvatelstva protivníka v prostoru vedení operace. Zpravidla jsou vedeny na stupni válčiště k podpoře tažení a operací. Vyžadují úzkou a nepřetržitou koordinaci s cíli a náměty strategických psychologických operací. Součástí operačních psychologických operací jsou rovněž činnosti související s prací se zajatci a internovaným civilním obyvatelstvem.

K cílům operačních psychologických operací patří mj.:

- příprava obyvatelstva konkrétní země na přijetí ozbrojených sil USA,
- vysvětlování politiky USA spojeneckému nebo neutrálnímu publiku na válčišti k získání jeho souhlasu s politikou nebo připravovanou činností USA,
- podlomení důvěry v představitele protivníka,
- využití porážky protivníka,
- vedení kontrapropagandy,
- podpora klamání,
- ovlivňování místního civilního obyvatelstva k maximálnímu omezení účasti na nepřátelské vojenské činnosti.

Taktické psychologické operace

Taktické psychologické operace jsou vedeny k dosažení relativně bezprostředních nebo krátkodobých cílů. Podporují taktické stupně velení. Určeny jsou k vytvoření psychologického tlaku na protivníka a ovlivňování civilního obyvatelstva. Předpokládá se, že taktické psychologické operace mohou mít bezprostřední a kumulativní účinky na relativně omezené skupiny protivníka. Vyžadují úzkou a nepřetržitou koordinaci s cíli a náměty strategických psychologických operací.

K cílům taktických psychologických operací patří mj.:

- snížení morálky a bojové účinnosti protivníka,
- ovlivňování protivníka k přechodu do zajetí,
- vytvoření příznivého obrazu ozbrojených sil a představitelů USA a jejich spojenců,
- klamání a rušení protivníka,
- vedení kontrapropagandy a udržení psychologické iniciativy,
- účast na taktickém krytí a klamání,
- poskytování specifické, přímé a okamžité podpory taktickým stupňům velení.

Základním služebním předpisem pro psychologické operace je v ozbrojených silách USA *Polní řád FM 33-1, Psychological Operations* z roku 1993. Konkrétní metody a formy psychologických operací jsou rozpracovány v *Polním řádu FM 33-1-1, Psychological Operations Techniques and Procedures* z roku 1994.

Síly pro psychologické operace ozbrojených sil USA

Síly (jednotky a útvary) pro psychologické operace jsou v ozbrojených silách USA součástí sil pro speciální operace, které jsou podřízeny velitelství speciálních operací (USSOCOM - U.S. Special Operations Command). Součástí každého regionálního spoje-ného velitelství (regional unified command) je rovněž velitelství speciálních operací s podří-zenými silami pro psychologické operace.

Jednotky a útvary PSYOP působí ve všech druzích ozbrojených sil USA. Rozhodující část je soustředěna u pozemního vojska. Součástí záloh vojenského letectva je 193. skupina speciálních operací, která má 1100 příslušníků a je mj. vyzbrojena speciálními letouny EC-130 COMMANDO SOLO. Součástí atlantické flotily vojenského námořnictva je skupina taktické dezinformace a záložní útvar pro přípravu televizních a rozhlasových pořadů.

Síly pro psychologické operace pozemního vojska USA

Síly pro psychologické operace pozemního vojska USA tvoří 4., 2., 5. a 7. skupina psycho-logických operací. Pouze 4. skupina je součástí pravidelných sil, ostatní jsou součástí orga-nizované zálohy.

4. skupinu psychologických operací tvoří velitelská rota, pět praporů psychologických operací a odřad strategických studií. Skupina má celkem 1135 příslušníků, jednotlivé prapo-ry zpravidla méně než 200 příslušníků.

Pro západní polokouli, tj. atlantické a jižní velitelství ozbrojených sil USA, je předurčen 1. prapor psychologických operací. Pro Evropu a Afriku, kromě Afrického rohu, je předurčen 5. prapor. Pro tichomořské velitelství je předurčen 8. prapor. Regionální předurče-ní nemá 9. prapor, který zabezpečuje použití některých speciálních prostředků, např. mobilních rozhlasových zařízení, vrtulníků a vozidel. Speciální prapor (PSYOP disse-mination battalion) zabezpečuje provoz rozhlasové, televizní a reprografické techniky. Odřad strategických studií zpracovává dlouhodobé analýzy jednotlivých regionů a zabezpe-čuje speciální podporu zasazeným praporům. Odřad má celkem 59 příslušníků - civilních zaměstnanců, z nichž přibližně polovina má titul PhD.

V případě nasazení se z těchto útvarů vytváří operační skupina (task force), jejímž jádrem je podle regionu příslušný prapor, zesílený jednotkami 9. a speciálního praporu.

Operačním a taktickým stupňům velení mohou být síly pro psychologické operace dočasně přiděleny nebo mohou být do jejich sestavy operačně zařazeny. Armádě na válčišti (theater army) může být např. přidělena skupina psychologických operací. Armádnímu sboru může být přidělen prapor pro psychologické operace se dvěma až sedmi rotami, schopný působit na jednu až dvě různé etnicko-lingvistické skupiny. Divizi, samostatné brigádě nebo lehkému obrněnému pluku může být přidělena rota pro psychologické operace.

Příprava příslušníků sil pro psychologické operace

Přípravu příslušníků sil pro psychologické operace zabezpečuje středisko pozemního vojska pro speciální operace *U.S. Army J. F. Kennedy Special Warfare Center and School ve Fort Braggu*. Zvláštní pozornost je věnována jazykové přípravě a studiu politických, kulturních, etnických a náboženských podmínek v oblastech předpokládaného nasazení. Úkoly spojené s vypracováním společné doktríny a postupů sil pro psychologické operace jednotlivých druhů ozbrojených sil zabezpečuje Společný institut sil pro speciální operace (JSOFI - Joint Special Operations Forces Institute) ve Fort Braggu.

Prostředky psychologických operací

Za perspektivní prostředky psychologických operací se považují speciální letouny EC-130 COMMANDO SOLO, mediální systém pro speciální operace (SOMS - Special Operations Media System), typová řada mobilních rozhlasových zařízení (FOL - Family Of Loudspeakers), družice přímého televizního vysílání (DBS - Direct Broadcast Satellites) a miniaturní magnetofony (talking leaflets).

■ Speciální letouny EC-130 COMMANDO SOLO

Letouny EC-130 umožňují standardní rádiové vysílání s amplitudovou a kmitočtovou modulací, čemobilé televizní vysílání, spojení v pásmu krátkých vln a dalších pásmech a rušení standardního rozhlasového vysílání. Působit mohou bez doplňování paliva nepřetržitě po dobu šesti hodin.

V současné době jsou letouny EC-130 modernizovány s důrazem na možnost barevného televizního vysílání ve všech zavedených normách. Předpokládá se, že koncem roku 1995 bude ve výzbroji šest těchto letounů.

K hlavním modernizačním opatřením letounů EC-130 patří:

- antény umístěné v kontejnerech pod křídly letounu, zabezpečující televizní vysílání v pásmu VHF a UHF,
- dvě antény umístěné na obou stranách zadní části trupu letounu, zabezpečující televizní vysílání v pásmu VHF,
- nové vysílače a zařízení pro úpravu televizních signálů na všechny zavedené normy a zvýšení vyzařovacího výkonu na 10 kW.

■ Mediální systém pro speciální operace

Mediální systém pro speciální operace má výrazně zvýšit možnosti polního televizního a rozhlasového vysílání. Zahmotat má mobilní prostředek rozhlasového vysílání (MRBS - Mobile Radio Broadcast Subsystem), mobilní prostředek televizního vysílání (MTBS - Mobile Television Broadcast Subsystem) a prostředek pro elektronické shromažďování informací (ENG - Electronic News Gathering).

MRBS má umožnit rozhlasové vysílání a kontrolu informací na přidělených kmitočtech s využitím pevných nebo mobilních širokopásmových směrových a všesměrových antén. MTBS a ENG mají umožnit vysílání, záznam a přenos televizních programů s využitím

pozemního mikrovlnného a družicového spojení. Předpokládá se, že systém bude plně kompatibilní se zařízeními letounu EC-130.

■ Typová řada mobilních rozhlasových zařízení

Typová řada mobilních rozhlasových zařízení má zabezpečit vysoce kvalitní záznam zvuku, jeho reprodukci a akustické klamání. Využívat má pásová a kolová vozidla, vrtulníky a lodě. Některá zařízení mají být i přenosná.

■ Družice přímého televizního vysílání

Družice přímého televizního vysílání mají umožnit příjem televizního signálu anténami o průměru 0,45 m. Antény pro příjem družicového televizního signálu, které jsou v současnosti využívány v ozbrojených silách USA, mají průměr 1,2 m, 2,4 m a 6 m. Dále se studují možnosti počítačové hlasové imitace pro změnu zvukového doprovodu televizního vysílání a rušení televizního signálu protivníka.

■ Miniaturní magnetofony

Základem miniaturních magnetofonů se mají stát technologie jednočipového záznamu a reprodukce zvuku, umožňující výrobu nenákladných prostředků schopných nahradit klasické tištěné letáky. Předpokládá se, že délka nahrávky bude 10 až 90 sekund s možností snadného vymazání a dalšího použití. K upoutání pozornosti mají tyto prostředky využívat blikající světlo a výraznou barevnou úpravu povrchu. K aktivaci má být využito tlačítko nebo automatický spouštěč reagující na chvění. Použití miniaturních magnetofonů se předpokládá zejména v oblastech s vysokým stupněm analfabetizmu.

Psychologické operace ozbrojených sil USA v 90. letech

Psychologické operace jsou od počátku 90. let nedílnou součástí každého rozsáhlejšího nasazení ozbrojených sil USA. Široce byly využity např. ve válce v Perském zálivu, při mírových operacích v Somálsku a Bosně, humanitární pomoci v jižním Iráku a Turecku, protidrogových operacích v Bolívii, Kolumbii, Venezuele, Ekvádoru a Guatemale a při odstraňování následků hurikánu Andrew na Floridě.

V současné době působí síly pro psychologické operace ozbrojených sil USA v rámci mírových operací přibližně ve 20 zemích, např. v Rusku (součást humanitární pomoci), Koreji, Egyptě, Izraeli, Jordánsku, Číně, Mosambiku, Pákistánu, zemích jižní Afriky a Latinské Ameriky.

▲ Psychologické operace ve válce v Perském zálivu

Psychologické operace ozbrojených sil USA ve válce v Perském zálivu byly zaměřeny především na zlomení morálky protivníka a podporu jeho hromadného přechodu do zajetí a dezerte. Podle vyjádření jednoho z iráckých velitelů divizí představovaly psychologické operace spolu se spojeneckým leteckým bombardováním největší hrozbu pro morálku iráckých vojsk.

Podle průzkumu prováděného mezi iráckými zajatci poslouchalo rozhlasové vysílání spojenců 58 % dotázaných. Instrukcemi tohoto vysílání se řídilo 80 % z nich. Vysílání mobilních rozhlasových zařízení poslouchalo 34 % dotázaných a jeho instrukcemi se řídila více než polovina z nich. Přibližně 98 % všech iráckých přeběhlíků a zajatců přechovávalo nebo vidělo letáky spojenců, jejichž přechovávání bylo v irácké armádě trestáno smrtí.

K cílům psychologických operací patřilo:

- dosažení souhlasu s činností USA a její podpory,
- podněcování nespokojenosti, pocitu odcizení a ztráty důvěry,
- vytváření nedůvěry v představitele Iráku,
- podpora resistance,
- posílení důvěry a odhodlanosti spřátelených států čelit agresí,
- zvýšení účinků odstrašení.

Plánování psychologických operací bylo zahájeno ihned po invazi do Kuvajtu. Již počátkem srpna 1991 byla ve štábu středního velitelství vytvořena plánovací skupina psychologických operací, kterou tvořili vojáci a civilní zaměstnanci středního velitelství, velitelství speciálních operací a 4. skupiny psychologických operací.

Plánovací skupina se koncem srpna 1991 stala základem *operační skupiny pro psychologické operace*, která zabezpečovala tyto operace na strategickém, operačním a taktickém stupni velení.

Na stupni armádní sbor a divize nebyly zpravidla žádné orgány plánování a řízení psychologických operací. Důstojníci pro psychologické operace působili v jednotlivých případech na těchto stupních velení v odděleních pro civilní záležitosti (G-5).

Za hlavní příčinu úspěchu psychologických operací se považuje koordinované použití letáků, rozhlasového vysílání a mobilních rozhlasových zařízení.

Během 30. prosince 1991 až 28. února 1992 bylo distribuováno více než 29 milionů letáků. K hlavním tématům patřilo podle vývoje situace mír a bratrství, ultimátum OSN a dezerce. Distribuci letáků zabezpečovaly letouny B-52, F-16 a F-18 se speciálními pumami M-129 A1, letouny MC-130, balony a houfnice ráže 155 mm se speciálními dělostřeleckými střelami.

Síly pro psychologické operace nahrály rovněž speciální videokazetu *Nations of the World Take a Stand* (Národy světa jsou připraveny), která vysvětlovala poslání spojeneckých ozbrojených sil. Přibližně 200 těchto videokazet bylo tajně distribuováno v Bagdádu. Nahráno bylo rovněž velké množství speciálních audiokazet.

Rozhlasové vysílání zabezpečovala od 19. ledna 1991 spojenecká rozhlasová stanice *Voice of the Gulf* (Hlas zálivu). Vysílání probíhalo 18 hodin denně po dobu 40 dní. Obsahovalo zejména válečné zpravodajství, arabskou hudbu, rozhovory se zajatci, přísliby potravin, vody a humánního zacházení pro ty, kteří přejdou do zajetí a tematiku arabského bratrství. Vysílání zabezpečovaly stacionární vysílače na území Saúdské Arábie a Turecka a speciální letouny EC-130, působící z tureckého vzdušného prostoru.

Mobilní rozhlasová zařízení byla nasazena k podpoře taktických stupňů velení. Vysílala zejména předem připravené nahrávky v arabštině s obsahem podobným jako informace v letácích. Využita byla rovněž ke klamání protivníka, kdy akustickou simulací přesunů těžké bojové techniky přispívala k odhalení palebných postavení protivníka. Celkem bylo nasazeno přibližně 66 mobilních rozhlasových zařízení.

Síly pro psychologické operace se podílely rovněž na práci se zajatci ve dvou zajateckých táborech a třech sborových a několika divizních shromaždištích zajatců.

Po ukončení války v Perském zálivu se síly pro psychologické operace podílely v rámci bojového skupení FREEDOM na konsolidačních opatřeních, zahrnujících mj. výstavbu mediální infrastruktury v Kuvajtu, poskytování informací o minových polích, distribuci potravin apod. Síly pro psychologické operace se zúčastnily rovněž operace PROVIDE COMFORT, zaměřené na humanitární pomoc Kurdům v severním Iráku.

▲ Psychologické operace při mírové operaci v Somálsku

Při mírové operaci v Somálsku byly psychologické operace nedílnou součástí činnosti společného bojového skupení (UNITAF - Unified Task Force), vytvořeného z příslušníků 22 států, zejména však ozbrojených sil USA.

K vedení psychologických operací byla vytvořena *společná operační skupina pro psychologické operace* (JPOTF - Joint PSYOP Task Force). Skládala se z 125 příslušníků 4. skupiny psychologických operací z 8. a 9. praporu psychologických operací a speciálního praporu. Součástí skupení bylo i několik civilních lingvistů z USA a více než 30 Somálců.

K vedení psychologických operací byly využity letáky, speciální noviny RAJO, rozhlasové vysílání stanice RAJO a mobilní rozhlasová zařízení.

Použito bylo více než sedm milionů letáků, které obsahovaly zejména informace o mírovém poslání ozbrojených sil USA a jejich použití k ochraně humanitární pomoci. Dále o zákazu použití některých druhů zbraní a způsobu boje a právu příslušníků ozbrojených sil USA na sebeobranu. Přizpůsobovány byly konkrétním podmínkám jednotlivých sektorů humanitární pomoci.

Letáky byly využívány rovněž k informování místního obyvatelstva o některých opatřeních ženíjního zabezpečení, např. zprůjezdňování komunikací, vrtání studní a výstavbě mostů. Zvláštní pozornost byla věnována informování o nebezpečí min. Zpracovány byly informační materiály o první pomoci obětem min, způsobech východu z minových polí a nejčastějších typech používaných min.

K distribuci letáků byly využívány mj. letouny C-130, vrtulníky CH-53, UH-60 a UH-1.

Speciální noviny RAJO byly vydávány od 20. prosince 1992, tj. čtyři dny po přjezdu hlavního kontingentu ozbrojených sil USA do Mogadiša. Celkem bylo vydáno 116 čísel s denním nákladem 27 000 výtisků. Ke stálým rubrikám patřily rozhovory s představiteli humanitárních organizací, informace o způsobech léčby dětských nemocí, zprávy o bezpečnostní situaci v jednotlivých sektorech humanitární pomoci, informace o obnově vzdělávacího systému, soudních institucí a výstavbě místních policejních sil a bezpečnostních rad.

Rozhlasové vysílání stanice RAJO probíhalo dvakrát denně v trvání 45 minut. Uskutečňovalo se v pásmu středních a krátkých vln. Zahrnovalo úryvky z koránu, zpravodajské relace, somálskou poezii, krátké povídky a somálskou hudbu.

Psychologické operace v ozbrojených silách SRN

Posláním psychologických operací je v ozbrojených silách SRN:

- Mobilními silami a prostředky podporovat ozbrojené síly nasazené při národních i mezinárodních katastrofách, výjimečných stavech a humanitárních akcích a informovat místní obyvatelstvo o významu nasazení a ochranných opatřeních.
- Při mírových operacích z pověření OSN informovat o úloze OSN, podporovat vyjednávání a vysvětlovat opatření OSN, která mohou být ohrožena jednostranností médií, všeobecným nepochopením nebo různými fámami. Snahou je snížit nebo odstranit napětí, ovlivnit postoje a posílit důvěru mezi znepřátelenými stranami.
- V rámci krizového managementu NATO podporovat ozbrojené síly speciálními opatřeními k informování ozbrojených sil a civilního obyvatelstva protivníka o situaci a vlastních opatřeních k udržení míru. Snahou je snížit nebo zcela odstranit nebezpečí konfliktu.
- Při obraně státu a jeho spojenců působit proti ozbrojeným silám a civilnímu obyvatelstvu protivníka. Snahou je podlomit jeho bojovou morálku nebo dokonce vůli vést bojovou činnost.

Vojsko pro operativní informace pozemního vojska SRN

K vedení psychologických operací je v ozbrojených silách SRN využíváno zejména *vojsko pro operativní informace*, které vzniklo v roce 1989 z útvarů psychologické obrany (psychologische verteidigung).

V současné době tvoří vojsko pro operativní informace 950. spojovací prapor pro operativní informace v Andernachu, který je podřízen 900. spojovací brigádě.

Prapor pro operativní informace tvoří velitelská rota, rozhlasová rota, spojovací rota, letáková rota a dvě roty mobilních rozhlasových zařízení, z toho jedna rámcová. Dále jedna rámcová stacionární tiskárna a speciální výcvikové středisko, které tvoří výcviková rota a škola druhu vojska. Středisko zabezpečuje mj. datové spojení s Dokumentačním a informačním střediskem Bundeswehru (Dokumentations- und Fachinformationszentrum der Bundeswehr) nezbytné pro vytváření relevantních informačních souborů. Pro plnění jednotlivých úkolů mohou být ze sil a prostředků praporu vytvářena úkolová skupení operativní informace.

Mírový početní stav praporu je 491 vojáků a 12 civilních zaměstnanců, válečný stav je 1386 vojáků. Prapor je vysoce pohyblivý a je schopen vlastními silami a prostředky rozvinout a udržovat spojení na vzdálenost až 70 km.

Velitelskou rotu tvoří mj. informační středisko zabezpečující shromažďování, vyhledávání a hodnocení informací nezbytných pro redakční práce a posouzení psychologické situace. Součástí střediska je osm spojovacích družstev s kopírovacími faksimilními zařízeními, dálkopisné družstvo a více než 20 důstojníků pro překladatelskou a redakční činnost.

Rozhlasová rota zabezpečuje přípravu až 24hodinových německých a cizojazyčných rozhlasových programů.

Letáková rota je vybavena balony. Pro pokrytí plochy 3 x 5 km se počítá s přibližně 33 000 letáky. Únosnost jednoho balonu je přibližně 2200 letáků, požadovaná přesnost shozu je zaručena do vzdálenosti 30 km.

Rotu mobilních rozhlasových zařízení tvoří čtyři čety s celkem 32 mobilními rozhlasovými zařízeními. Zařízení mají výkon 400 W a slyšitelnost v závislosti na členitosti terénu a povětrnostních podmínkách 1500 až 2000 m. Využita mohou být i mimo vozidla na vrtulnících.

Další rozvoj prostředků vojska pro operativní informace je zaměřen na digitalizaci získávaných informací, nové rozhlasové vysílače pásma VKV, využívání nových druhů modulací signálu a využití terénních automobilů WOLF a dvoutunových nákladních automobilů pro mobilní rozhlasová zařízení.

▲ Psychologické operace ozbrojených sil SRN při mírové operaci v Somálsku

Psychologické operace ozbrojených sil SRN při mírové operaci v Somálsku byly zaměřeny zejména na informování místního obyvatelstva o poslání německého kontingentu mírových sil OSN. Zabezpečovány byly četou pro operativní informace, kterou tvořilo 19 vojáků, z toho tři důstojníci a sedm poddůstojníků.

K psychologickým operacím byly využívány letáky, plakáty, speciální týdeník *Irrida Nabada* (Brána míru), který vycházel nákladem až 16 000 výtisků a mobilní rozhlasová zařízení.

Četa pro operativní informace zabezpečovala rovněž distribuci audiokazet s aktuálním zpravodajstvím, hudbou na přání a pozdravy od přátel a rodinných příslušníků vojáků, nahraných v Německu praporem pro operativní informace. Dále zabezpečovala zařízení pro příjem rozhlasového a televizního vysílání stanice Deutsche Welle, která poskytla i videokazety s aktuálním sportovním, politickým a hospodářským zpravodajstvím a kulturními pořady.

Seznam pramenů:

1. Allen Holmes, Assistant Secretary of Defense for Special Operations and Low-Intensity Conflict. Defense News, 1995, č. 16, s. 30.
2. Cooper, P.: U.S. Enhances Mind Games. Defense News, 1995, č. 15, s. 12.
3. Nastoupil, R., Psychologické operace v ozbrojených silách NATO. Praha, ÚOS AČR 1995.
4. SOF Institute. Joint Force Quarterly, 1995, č. 7, s. 115.
5. United States Special Operations Forces - Posture Statement 1994. Washington, Department of Defense 1995.

Letecká strategie a řešení krizí

Autorem tohoto článku, který byl zveřejněn ve francouzském časopise *Armées d'aujourd'hui* č. 200 v květnu 1995, je náčelník štábu francouzského letectva generál Jean-Philippe Douin. Zkráceno a redakčně upraveno.

* * *

Francouzská Bílá kniha o obraně vzala v úvahu novou situaci a stanovila tři axiomy:

- fyzická vzdálenost (poprvé ve francouzské historii) od první bezpečnostní a obranné linie země,
- potřeba globální strategie v planetárním měřítku,
- obnovení strategie akce konvenčních sil.

Prvé dva postuláty vedou k potřebě vidět a jednat daleko a překonávat vzdálenosti a čas. Třetí dimenze je prostředím vyhrazeným pro dosahování těchto cílů.

Atmosféra a kosmický prostor jsou dvě prostředí zakládající *kontinuum*, jež tvoří tuto třetí dimenzi, izotropní oblast, proniknutelnou ve všech směrech, neobsahující ani hranice, ani terén. Prostředky, které v ní působí, mohou operovat bez omezení v rámci daného válčiště, avšak především mohou být bez prodloužení přemístěny z jednoho válčiště na jiné anebo naopak, podle situace, použity samostatně. Mohou působit zdrženlivě a skrytě, nebo být naopak použity demonstrativním způsobem. Mohou pronikat hluboko nad nepřátelské území tak, aby odstrašovaly, nebo aby tam provedly mohutné a přesné údery. Mohou rozhodujícím způsobem „zmrazit“ nebo změnit regionální rovnováhu. Jsou nezbytné pro dosažení nadvlády ve vzduchu nad prostorem operací, což je *conditions sine qua non* pro zdárný průběh budoucích pozemních nebo námořních střetnutí.

Jejich použití může být autonomní nebo kombinované:

- první způsob zahrnuje letecké mosty, kontrolu prostoru anebo embargo, odstrašující lety manifestující vojenskou přítomnost, odvetné údery, a dokonce také všechny akce potřebné k přípravě pozemní nebo námořní operace. Tyto akce, všeobecně prováděné před pozemními a námořními operacemi, jsou zaměřeny na umlčení nepřátelských leteckých, pozemních a námořních prostředků a na vybojování nadvlády ve vzduchu,

- kombinované akce přímo souvisí s pozemním střetnutím: přemístění sil, místní převaha ve vzduchu, taktický průzkum, podpora pozemních sil atd.

Optimálně přizpůsobený nástroj

Ze všech možných způsobů použití, které má rozhodovací činitel k dispozici, vyplývá, že letectvo je schopno plnit rozhodující úlohu ve čtyřech oblastech strategie popsaných v Bílé knize o obraně Francie. Jedná se o *prevenci, odstrašování, akci a ochranu*.

Kosmický průzkum, předem nastavené rozmístění leteckých prostředků a jejich uvedení do pohotovosti na zemi nebo ve vzduchu jsou hlavním přínosem pro prevenci. Těžištěm francouzské strategie je jaderné odstrašování: složka „země-země“ chrání nedotknutelnost

francouzského území, zatímco složka „vzduch-země“ umožňuje zřetelně projevit odhodlání Francie, kladé další nároky na zbraňové systémy a přítomností mužů na palubách letounů zvyšuje pružnost odstrašování.

Pokud jde o akci, může být uskutečňována v místech, kde probíhá, leteckými bojovými a dopravními prostředky i prostředky pro doplňování paliva za letu.

Tato ochrana zahrnuje záruku suverenity a ovládnutí vzdušného prostoru nad státním územím, jakož i pozorování pohybů umělých kosmických těles a především drah letu balistických raket, protože třetí dimenze poskytuje svoje výhody všem a umožňuje tedy i potenciálnímu protivníkovi trvale ohrožovat hranice Francie.

Všechny tyto úvahy jsou základem současné reorganizace francouzského letectva. Jejím konečným účelem je na jedné straně navrhnout optimální leteckou strategii při vypracování celkové vojenské strategie, a na druhé straně poskytnout vládě nástroj optimálně přizpůsobený novým podmínkám. Nezbytná je vysoká pružnost pro přizpůsobení se měnícím se okolnostem, pro analýzu rizik a pro zvládnutí četných krizí vznikajících téměř všude.

Vidět, vědět a jednat

Třetí dimenze přináší jistě zvyšující se výhody. Především samotná myšlenka zvládnutí krize znamená, že tuhá a trvalá okupace nějakého území již není politickým cílem: pojem *kontroly*, často krátkodobé, nahradil pojmem *dobývání*. Bude nezbytné pozorně sledovat změny povahy krize, která se může pomalu rozvíjet na stupnici intenzity od jednoho konce ke druhému. Třetí dimenze umožňuje přecházet rychle a v libovolném pořadí od lokální akce k akci regionální a dokonce k odstrašování. Umožňuje rovněž velitelům a náčelníkům volit úroveň „viditelnosti“ akce. Uvedení do pohotovosti nebo rozvinutí může být skutečně okázale, tak jako důležitý úder může být skutečně zcela skryt. Ostatně letecký zásah nezavazuje pro budoucnost: je normální, že se letouny po splnění svého úkolu navrací na svoje základny, zatímco ústup nebo odchod velkých uskupení má závažný politický význam.

Takto může letectvo přispívat ke všem stránkám řešení krize, což zahrnuje získání nadvlády ve vzduchu, získávání informací, uchopení iniciativy a konečně dosažení výsledků. Družice a letadlo se vzájemně doplňují v tom, že rozhodovacím i prováděcím orgánům poskytují nezbytné informace v oblastech snímkování a odposlechu. Nyní jsou tyto prostředky rozšířeny bezpilotními letouny pro strategický průzkum vypouštěnými z dopravních letounů.

Získaná iniciativa trvale umožňuje volbu místa a času. Iniciativu má ten, kdo může vidět, vědět a jednat dříve než „ten druhý“, kdo může zasahovat všechny nepřátelské potenciální cíle včetně pomíjivých. I k tomu jsou letecké a kosmické prostředky nejvhodnější.

Schopnost dávkovat akci na žádoucí úroveň, moci kdykoli volit jakýkoli stupeň na stupnici násilí, a to od psychologické války nebo neletálních zbraní až po hromadnou palbu, byla rozsáhle prokázána letectvem koalice za války v Perském zálivu.

Nová geostrategická situace, za níž jsou čas a rychlost prvořadými činiteli, umožňuje letectvu být v první linii a tvořit jádro při všech akcích Francie, a tak zároveň prokazovat čest své zásadě: BÝT PŘIPRAVEN.

Prostředky vzdušného průzkumu armády USA a NATO

Cílem článku není podat kompletní přehled prostředků vzdušného průzkumu, který je s rozdílnou úrovní rozpracován ve většině zemí, ale upozornit na některé nové trendy vývoje. Článek vychází z materiálů, které se zabývají především současným stavem vývoje těchto systémů v USA a NATO. Proto zde nejsou zmínky například o prostředcích armády izraelské, brazilské a dalších armád, které v této oblasti dosahují rovněž velmi dobrých výsledků, ani o prostředcích AČR.

Pilotované prostředky vzdušného průzkumu

Na schůzce ministrů ve Výboru plánování obrany NATO byly v květnu 1992 projednávány otázky průzkumu pozemní situace. Z jednání vyplynul požadavek na vytvoření vzdušných prostředků průzkumu pozemních sil, které by doplnily existující systém průzkumu vzdušné situace E-3 AWACS.

Generální tajemník NATO požádal v dubnu 1993 ředitele vyzbrojování všech členských zemí, aby posoudili možnosti společného postupu Aliance při řešení tohoto úkolu. V červnu 1993 byla vytvořena pracovní skupina ze zástupců deseti zemí, která vyhodnotila řešení, nabídnutá zástupci čtyř členských zemí NATO. Řešení jsou v rozdílném stupni vývoje a je možno je rozdělit do dvou skupin:

- Systémy průzkumu, zabezpečující úroveň brigáda/prapor, instalované na vrtulnících operujících v nízkých letových hladinách (*HORIZON* - Francie, *CRESO* - Itálie).
- Systémy průzkumu, pokrývající úroveň armádního sboru, umístěné na letounech operujících na vyšších letových hladinách (*ASTOR* - Velká Británie, *JSTARS* - USA).

♦ *HORIZON*

Systém je montován na vrtulník Super Puma a je tvořen radiolokátorem pro identifikaci pozemních cílů. Informace jsou ve formě datových souborů přenášeny do pozemní stanice. Zpracování dat probíhá v pozemní stanici, ale současně i na palubě vrtulníku. Systém pracuje s využitím digitální mapy terénu, proto není uvažováno použití radiolokátoru se syntetickou aperturou.

Program navazuje na předchozí projekt *ORCHIDEE* a byl schválen ministerstvem obrany. Zatím byl uzavřen kontrakt na dodávku dvou systémů pro francouzskou armádu. Každý z nich zahrnuje dva vrtulníky a jednu pozemní stanici. Celkem jsou pro francouzskou armádu plánovány 3 komplety *HORIZON* s jedním záložním vrtulníkem. Jeden komplet je schopen zabezpečit průzkum do hloubky protivníka 100 km podél frontové linie o délce 450 km.

Vlastnosti a možnosti systému byly ověřeny ve válce v Perském zálivu na prototypu, který byl tvořen jedním vrtulníkem a pozemní stanicí.

◆ **CRESO**

Program je možno považovat za část italského plánu plošného sledování a určování cílů *SORAO*. Ten představuje počítačovou síť, zásobovanou údaji ze zdrojů informací různých typů. *CRESO* je jedním z informačních zdrojů a předpokládá se jeho instalace na palubu vrtulníku. S použitím radiolokátoru pro indikaci pohyblivých cílů o dosahu 100 km bude srovnatelný s francouzským systémem *HORIZON*. *CRESO* je v počáteční fázi vývoje. Přenos dat z vrtulníku do pozemních prostředků je předpokládán v roce 1995. Jednotlivé části systému jsou připraveny do výroby.

◆ **ASTOR** (*The Airborne Stand-Off Radar*)

Systém je připravován ve Velké Británii pro experimenty k získávání informací o situaci a pohybu protivníka v reálném čase, a to jak pro velitele pozemních sil, tak i letectva. Dosud nebylo určeno, na který typ letounu by měl být instalován, ale bude obsahovat radiolokátor se syntetickou aperturou a indikátor pohyblivých cílů, aby bylo možno zobrazovat terén a pohybující se bojové prostředky. Souřadnice, pohyb cílů a jejich charakteristiky budou odesílány ke zpracování do pozemní stanice.

Závěrečná fáze projektu je plánována na rok 1995 a zavedení do operačního nasazení je plánováno v roce 2001.

◆ **Joint STARS** (*Joint Surveillance Target Attack Radar System*)

Systému je předurčena důležitá úloha ve strategii boje pozemních a vzdušných sil USA. Zahnuje dva doplňující se prvky - letounový systém a pozemní stanici. Základní částí letounového systému je zdokonalený víceúčelový radiolokátor, který zahrnuje tři podsystémy: velkoplošný přehledový radiolokátor (*WAS*), indikátor pohyblivých cílů (*MTI*) a radiolokátor se syntetickou aperturou (*SAR*).

Údaje získané z radiolokátorů a povely jsou mezi letounem a zemí zasílány ve formě datových souborů. Data získaná z radiolokátoru jsou zpracovávána současně v pozemní stanici i na palubě letounu. Výsledky jsou přenášeny pomocí digitálního systému přidělování taktických informací do sítě velení a řízení letectva USA, do které je zapojen i systém *AWACS*. Zároveň jsou pomocí zasílaných datových souborů přímo propojeny systémy *Joint STARS* a *AWACS*.

Maximální dosah systému *Joint STARS* je více než 200 km, skutečný dosah je závislý na výšce letu.

Stejně jako francouzský *HORIZON* prokázal prototyp *Joint STARS* svoje operační možnosti v Perském zálivu. Je montován firmou Grumman na modifikaci letounu Boeing 707-320 pod označením *E-8C*. První *E-8C* byl zaveden do výzbroje ještě v roce 1995, dále budou dodávány dva letouny ročně. Předpokládá se, že požadavky NATO budou uspokojeny dodávkou dvanácti letounů. Kromě toho požaduje Velká Británie pět letounů a o dodávku čtyř až šesti letounů projeví zájem Jižní Korea, Saúdská Arábie a Japonsko.

Je nutno předpokládat, že letouny jako *E-8C* musí být v případě válečného nasazení chráněny proti stíhačům nepřítelů vlastní stíhací ochranou. Zároveň je třeba vzít v úvahu, že například ruská armáda zavádí do výzbroje rakety vzduch-vzduch dalekého dosahu s aktivním naváděním, které jsou určeny proti cílům tohoto typu. Proto se předpokládá, že by *E-8C* operovaly ve vzdálenosti 50 až 100 km od přední linie v závislosti na výšce letu a možném ohrožení.

Bezpilotní průzkumné prostředky

Další významnou složkou vzdušného průzkumu jsou bezpilotní průzkumné prostředky (UAV - *Unmanned Air Vehicle*). V souladu s technickým rozvojem probíhá neustále jejich modernizace, a tím se zvyšují i jejich operačně-taktické možnosti. Nejvýznamnějším prvkem modernizace v posledních letech je přenos datových souborů z paluby UAV do pozemních stanic. Ty mohou poskytovat informace o situaci na bojišti v reálném čase. Přenos byl poprvé použit izraelskou armádou v roce 1982, kdy velitelé v první linii mohli přijímat obraz televizní kamery umístěné na dálkově řízeném průzkumném prostředku krátkého doletu. Tento systém je od té doby používán v mnoha armádách (např. francouzsko-německý systém *BREVEL*). V USA nebyla zpočátku těmto novým možnostem věnována dostatečná pozornost. Až v roce 1988 byla v USA vytvořena skupina, zabývající se vývojem bezpilotních průzkumných prostředků. V říjnu 1993 byla zřízena zvláštní skupina leteckého průzkumu *DARO* (*Defense Airborne Reconnaissance Office*) jako doplněk programu *DARP* (*Defense Airborne Reconnaissance Program*).

Bezpilotní průzkumné prostředky mohou působit v blízkosti předního okraje nebo v hloubce obrany protivníka. Při použití technologie *stealth* budou nesnadno odhalitelné pro PVO protivníka. Současné bezpilotní prostředky mohou provádět průzkum do hloubky 500 km v šířce až 200 km podél frontové linie a jsou schopny předávat taktické informace do míst velení nebo přímo na palubu bitevních vrtulníků. V krátké době se předpokládá zavedení prostředků s akčním rádiem větším než 1000 km.

Od roku 1989 je v používání armády USA bezpilotní průzkumný prostředek *GNAT-750* firmy General Atomics (byl prodáván i do Turecka), který má v přední senzory o celkové váze 64 kg. Zahnují systémy *IR* (průzkum v oblasti ultračerveného spektra), *FLIR* (sledování přední polosféry pomocí *IR*), *ESM* (identifikace typu cíle) a snímání televizního obrazu. Prostředek má dostup 7600 m a vydrží ve vzduchu až 24 hodin.

Bezpilotní průzkumný letoun druhé generace *PREDATOR*, rovněž od firmy General Atomics, uskutečnil jako prototyp do prosince 1994 dvacet letů. V roce 1995 byly do operací v bývalé Jugoslávii nasazeny čtyři letouny a jedna pozemní stanice. Celkem bylo pro armádu USA objednáno v první fázi deset letounů a dvě pozemní stanice. *PREDATOR* je vybaven elektrooptickými a *IR* senzory, radiolokátorem se syntetickou aperturou a přenosem dat do pozemní stanice. Celková váha senzorů a zařízení je 200 kg. Takticko-technická data jsou shodná s prostředkem *GNAT-750*.

Bezpilotní průzkumný letoun *třetí generace* má být zaveden do služby v roce 1996 (o zakázku se uchází šest firem) a má nést užitečnou zátěž 720 kg, včetně elektrooptických a *IR* senzorů, radiolokátoru se syntetickou aperturou a přenosem dat do pozemní stanice. Letoun má mít dostup 20 000 m, akční radius 6000 km a povrchovou úpravu *stealth*. Celkové náklady projektu jsou odhadovány na 230 milionů dolarů. Předpokládána je výroba 100 letounů, každý v ceně 10 milionů dolarů.

Družicový průzkum

Průzkumné prostředky umístěné na oběžné dráze kolem Země byly před nedávnem doménou dvou velmocí. Ale předpokládá se, že na přelomu století bude kosmickými průzkumnými

mi prostředky disponovat více než dvacet zemí, buďto v rámci národních programů nebo, vzhledem k vyšší nákladů, v rámci mezinárodní spolupráce. Většina těchto systémů plní úkoly průzkumu pro úroveň vrchního velení ozbrojených sil.

Spojené státy a Rusko (to v návaznosti na programy bývalého Sovětského svazu) zavádějí družicové systémy použitelné pro přímé spojení se štáby na operační a taktické úrovni. Je předpoklad, že se tímto směrem vydají i další země. Příkladem je koncepce, zpracovávaná firmou Matra, pro přímé řízení bitevních vrtulníků AH-64 Apache z průzkumných družic.

Družicové systémy ale prozatím nemohou nahradit prostředky vzdušného průzkumu. Mohou sice působit bez vážného ohrožení protivníkem, ale nejsou schopny podávat informaci 24 hodin denně, jsou značně závislé na meteorologických podmínkách, denní době a nemohou pokrývat současně požadavky průzkumu pro bojové a mírové operace.

Předpokládané směry vývoje

Letecký průzkum není perspektivně omezen jen na specializované prostředky, jako je *E-8C*, *HORIZON* nebo bezpilotní průzkumné prostředky. Všechny v současnosti vyráběné bojové letouny jsou vybaveny radiolokátory a dalšími typy senzorů, které slouží pro získávání informací nutných pro plnění úkolů posádek letounů. Integrovaní těchto údajů pomocí přenosu dat do operačního centra může být použito pro podporu rozhodovacího procesu velitelů nebo pro přímé řízení jiných zbraňových systémů.

Tento systém průzkumu pozemních sil má předchůdce v oblasti průzkumu vzdušné situace. Například francouzský systém *STRIDA* přijímá data přímo z letounových radiolokátorů a systémů pro identifikaci cíle, které jsou umístěny na palubách letounů *Mirage F-1 a 2000*. Tyto vytváří obraz vzdušné situace, což je zvláště výhodné v případě zarušení pozemních radiolokátorů.

Jedním z prvních radiolokátorů na bojovém letounu, který umožňuje dálkový přenos průzkumných údajů do pozemních nebo vzdušných míst velení, je víceúčelový radiolokátor *APG-76*, montovaný na izraelský *Phantom 2000*. Stejně jako *E-8C* může používat současně radiolokátor se syntetickou aperturou a indikátor pohyblivých cílů, při chybě určování souřadnic menší než 20 m. Budoucí vývoj systému zahrnuje radiolokátor se syntetickou aperturou s třírozměrným zobrazením. Pro armádu USA je radiolokátor *APG-76* v současnosti upravován tak, aby mohl být umístěn v podvěsech na letounech *F-16* a námořních *S-3*.

Další vývojový program armády USA obsahuje pozemní stanici v přívěsném vozidle, schopnou přijímat data jak z radiolokátoru *APG-73* na bojových letounech, tak z *E-8C* a *U-2R*. Pro stíhač *F-22* je projektován radiolokátor *APG-77* s vyššími výkony, jehož data budou přenášena do pozemních stanic řízení letectva i pozemních sil.

* * *

Základním prvkem vzdušného průzkumu pozemní situace zůstávají do budoucna průzkumné letouny, předávající informace do míst velení i přímo do bojových letounů. Doplnkovým prvkem budou bezpilotní průzkumné prostředky a bojové letouny. Přizpůsobivost bojových letounů s posádkou, schopných pronikat do nepřátelského vzdušného prostoru a pohybujících se vyšší rychlostí než bezpilotní průzkumné prostředky,

zaručuje, že budou důležitou složkou taktického průzkumu, schopnou pronikat i mimo dosah radiolokátorů E-8C.

Moderní systémy vzdušného průzkumu budou pravděpodobně pro kombinované armádní operace stejně důležité, jako byly pozemní radiolokační systémy v uplynulých padesáti letech pro obranu vzdušného prostoru. Obdobně jako u pozemních radiolokátorů je sběr dat a rychlost jejich přenosu k bojovým prostředkům stejně důležité jako kvalita a možnosti senzorů.

Význam vzdušného průzkumu se po ukončení studené války přesouvá z vedení bojových operací - na základě mezinárodních a dvoustranných smluv - do oblastí mírových operací, monitorování bojových prostředků v oblastech vývoje možných krizí a kontroly dodržování dohod o počtech výzbroje. Přesné informace, dodávané na příslušná místa bez časového zpoždění, mohou v krizových oblastech působit jako prevence konfliktů nebo k přijímání včasných protiopatření a obecně přispívat ke snižování napětí.

Použitá literatura

- **Beard, R.:** NATO's Response to the New Security Environment: The Alliance's Ground Surveillance Capability. NATO's Sixteen Nations, Independent Review of Economic, Political and Military Power, Vol. 39, No. 3/4, 1995.
- **Franks, F. M.:** Joint Surveillance Target Attack Radar System (JSTARS) in Operations. NATO's Sixteen Nations, Independent Review of Economic, Political and Military Power, Vol. 39, No. 3/4, 1995.
- **Isby, D. C.:** Airborne Battlefield Surveillance Platforms. Military Technology, Vol. XVIII, 11/1994.

Modernizace letounů pro zachování jejich operačních možností

Modernizace letounů není problémem jen českého letectva. Svědčí o tom článek J. Bayeta a Ch. Chabberta, uveřejněný ve francouzském časopise L'armement č. 47/1995, který byl zkrácen a redakčně upraven. Článek má přispět k porozumění otázkám modernizace, o nichž se často píše v tisku bez hlubšího pochopení věci.

* * *

Úprava, obnova, přestavba... Krátký pohled na přehled programů nebo na odborný tisk dokazuje, že modernizace zavedených zbraňových systémů je aktuálním problémem. Neunikne mu žádné odvětví výzbroje, ačkoli v oblasti letectva byla tato myšlenka vyslovena teprve v osmdesátých letech.

Omezení spojená s novým programem bojového letounu jsou vážná: zvýšení vývojových nákladů v době před zavedením do používání (přibližně 10 let), vysoké výdaje spojené s provozem, stále větší složitost. Modernizace používaného letounu je proto lákavá: modernizovaný letoun stojí čtyřikrát až šestkrát méně než nový letoun, a to při velmi blízkých letových charakteristikách a výkonech, jaké by měl nově vyvíjený letoun.

Moderní letouny jsou dokonaleji koncipovány, neboť dnes lépe známe procesy stárnutí konstrukcí, a jelikož vybavení a výzbroj doznaly podivuhodný pokrok, může „starý letoun“ značně „omládnout“ a mohou být svěřeny úkoly, pro něž nebyl původně určen.

Technická hlediska

Průměrná životnost draku moderního bojového letounu je řádově 5000 letových hodin, což v míru odpovídá dvaceti rokům používání. Pro nové letouny lze počítat s delší životností, řádově 30 let nebo dokonce více, a to díky modelování koncepce, používání materiálů lépe odolávajících únavě a systémů pro řízení letu omezujících zatěžující činitele se zřetelem ke konfiguraci letounu. Pro dosti dlouhé období povedou k novému definování úkolů bojového letounu dva důležité fenomény:

- na jedné straně vývoj operačních potřeb (vývoj ohrožení, geopolitická situace, poučení získaná za nedávných konfliktů...),

- na druhé straně zrychlení technologického pokroku v oblastech avioniky a výzbroje. Například: inerční počítač letounu Mirage F-1CT je odvozen z inerčního počítače letounu Mirage F-1CR, avšak ten je vybaven šestkrát větší výpočetní kapacitou.

Několik tisíc bojových letounů zavedených do výzbroje armád v šedesátých a sedmdesátých letech jsou potenciálními kandidáty na přestavbu nebo modernizaci: Phantom II, Skyhawk, Mirage III, Mig-19 a 21 atd., a to tím spíše, že použitím existujícího draku s ověřenými letovými vlastnostmi je možno získat „nový letoun“ za výdaje mnohem nižší, než jsou

výdaje spojené s novým letounem. Často se účelně využívá těchto modernizačních prací pro obnovení charakteristik spolehlivosti, údržby a pohotovosti blízkých původnímu letounu.

Prvým technickým předpokladem, který musí být při úvahách o modernizaci splněn, je zabezpečit zbývající potenciál **draku** nebo ho dokonce prodloužit. Využívají toho prakticky všechny programy: u francouzských programů se toto prodloužení opírá o zkoušky únavy prováděné současně s postupem modernizace, nebo o starší zkoušky či o teoretická studia (modelování prvků) prováděná podle speciálních inspekčních protokolů. Výsledek těchto pokusů může vést k zesílení konstrukce, ke speciálním kontrolním prohlídkám, někdy i k systematickému nahrazení určitých dílů a u některých programů dokonce k rozsáhlým opatřením, jako je nahrazení křídla (novozélandský A-4 Skyhawk).

Rovněž je možno rozhodnout o důležitých zdokonaleních anebo úpravách základního letounu: zavedení trubky pro doplňování paliva za letu, úpravy různých systémů (kyslíkového, řiditelnost příďového kola, výroba elektřiny, umístění katapultážního křesla „nulová výška - nulová rychlost“, zavedení doplňujících prostředků pro zkrácení vzletu).

Motor má - podobně jako drak - konstrukčně dlouhou životnost: avšak kromě toho technologický pokrok umožňuje namontovat výkonnější motor, který zkrátí rozejzd při vzletu, zvýší stoupavost, má mnohdy menší spotřebu atd. V této oblasti je vývoj často nesnadnější, protože vyžaduje strukturální úpravy a zvláště úpravy nasávacích otvorů. Právě toto bylo skutečně u jednoho z nejslavnějších letounů, odvozených od letounu Mirage III, a to u izraelského letounu Kfir, který je vybaven americkým motorem General Electric J79. Podobných příkladů lze uvést více.

V oblasti dopravních letounů je příkladem náhrady motorů cisternový letoun KC-135, u něhož nahrazení původních motorů J57 motory CFM56-2B umožnilo zvýšit tah o 60 % při zmenšení spotřeby o 25 %, a to při snížení škodlivé hlučnosti a znečištění atmosféry.

Nejpozoruhodnější část modernizace se týká **avioniky a výzbroje**. Je nutno respektovat úžasný rozvoj navigačních a zbraňových systémů během posledních třiceti let, zavádění stále výkonnějších počítačů, miniaturizaci vybavení, syntetickou vizualizaci atd. v samotné oblasti navigace se ve třech desetiletích přešlo od navigace „podle kurzu a hodinek“ k navigaci pomocí globálního polohového (navigačního) systému, od zrakové navigace k trvalé a samočinné navigaci o zcela jiné přesnosti.

Je účelné uvést přehled systémů, jimiž je letoun při modernizaci vybaven.

● **Radiolokátor** je všeobecně nejdražším systémem při modernizaci. Jsou navrhovány různé systémy se snímáním závislým na novém určení letounu: radiolokátor se syntetickým „otevřením“ (např. APG-73 pro letouny F/A-18C/D), vícerežimový radiolokátor letounů F-16, radiolokátor se stálou vlnou atd.

● **Infračervená kamera** poskytuje letounům možnost provádět zteče v noci, jestliže je spojena se zaměřovačem zobrazujícím důležité parametry pilotáže a navigace a s počítačem pro vedení palby. Rovněž existuje snaha vybavit piloty brýlemi pro noční vidění, což vyžaduje upravit osvětlení kabiny, aby nedocházelo k oslnění osádky zářením přístrojů.

● **Navigační systém.** Nynější tendencí je vybavit vojenské letouny inerciálním systémem kombinovaným s globálním navigačním systémem, což poskytuje přesnost několika desítek metrů i vyšší. Je pravděpodobné, že zakrátko budou zavedeny vojenské aplikace založené na diferenciálním globálním polohovém systému.

● **Radioelektronický boj.** Nabídka v této oblasti je rozsáhlá a týká se téměř všech letadel, bojových a dopravních letadel i vrtulníků: vrhače dipólových odražečů pro pasivní rušení radiolokátorů, vrhače světlic pro rušení infračervených samonaváděcích přístrojů, detektory pro zjišťování vzletu nebo přiblížení řízené střely, aktivní rušiče, radiolokační přijímače, detektory laserového záření atd.

● **Schopnost střelby zbraněmi řízenými laserem.** Tyto zbraně na sebe upoutaly pozornost za války v Perském zálivu. Vyžadují označení cíle, jež je obvykle zajištěno rozpoznávacím přístrojem.

● **Ergonomie.** Zvýšení počtu čidel značně zvětšuje toky informací, které musí pilot zvládnout. Aby se jeho zatížení snížilo, usiluje se o zdokonalení vazby člověk-stroj zvláště syntetickou vizualizací.

Celý tento soubor je napojen na počítač pro navigaci a vedení boje, na moderní avioniku, na zaměřovač se zobrazením na vícefunkční stínítka, na kódované spojovací a rozpoznávací prostředky, jakož i na aktivní bojové prostředky pro plnění úkolu. V praktické rovině jsou tyto práce prováděny úplnou přeměnou elektrické sítě letounu. Pro názornost: elektrická síť letounu Mirage IV P představuje 33 km elektrických vodičů, 1200 konektorů a 14 000 měřicích bodů napojených na samočinnou kontrolní aparaturu.

* * *

Realizace programu modernizace letounu vyžaduje rozsáhlé průmyslové kapacity, zejména pro integraci nových systémů do obnovených draků, jakož i velmi dobrou znalost příslušných letounů. Z finančních důvodů a také z důvodů vyřazení letounů z pohotovosti se úkoly spojené s modernizací provádějí v souladu s generálními opravami. To je důvod, proč se většina prací spojených s modernizací vojenských letounů svěřuje firmám, které zároveň provádějí logistické práce (výměny, dokumentaci, systém ošetřování), aby tak bylo zajištěno účinné a trvanlivé zabezpečení uživatele.

(-NAS-)

Intervenovat v chaosu?

Článek, jehož autorem je Bernard de Bressy, byl uveřejněn ve francouzském časopise *Défense nationale* v květnu 1995. Zkráceno.

* * *

Maršál Foch řekl, že „válka je zápasem dvou vůlí“. Tato slavná definice, o níž psali dizertační práce celé generace posluchačů Válečné školy, byla dokonale aplikována na počátku našeho století. Mezi Fochem a Ludendorffem, dvěma muži téže civilizace, téže kultury a dokonce téže zkušenosti, to byla skutečně vůle „v poslední čtvrt hodině“, která rozhodla. Stejně tomu bylo předtím mezi Napoleonem a Wellingtonem. Takový případ nastal i během kubánské krize v roce 1962 mezi Kennedym a Chruščovem.

Poznamenejme, že tato definice je také základem strategie jaderného odstrašování, při němž se jedná o to, působit na vůli potenciálního protivníka tím, že se mu naznačí eventuální ztráty nikterak nesouměřitelné s cílem, který by mohl sledovat. Nicméně výrok maršála Foche i teorie odstrašování patří do oblasti „rozumného“, kde vůle jednoho stojí proti vůli protivníka přístupného logické úvaze a zasazujícího podobné zbraňové systémy.

CHAOS

Avšak na konci tohoto století tomu tak všude na planetě není. Dokonce v okamžiku, kdy můžeme určit svou polohu kdekoli na Zemi s přesností několika metrů díky síti umělých družic, kdy jiné průzkumné družice mohou na zemském povrchu rozpoznávat předměty o rozměrech několika centimetrů vidíme, že se na mapě znovu objevují „bílá místa“, pro která se až do minulého století používalo pojmu *terra incognita* (neznámá země).

Zajisté zde již není ve hře geografie, jako v dobách Julia Vernea: na mapě v jednom z jeho románů byla Antarktida znázorněna jako dva samostatné ostrovy, v jiném bylo moře kolem severního pólu považováno za prosté ledu. Nyní se jedná o *terrae incognitae* z humanitárního a politického hlediska, o celé regiony planety vystavené anarchii. Abychom uvedli jen některé z nich: Afghánistán, Somálsko, Libérie jsou země, kde jsme svědky kvazizániku pojmu státu; jde o pouhé prostory, v nichž se vede nemilosrdný zápas o moc mezi různými nekontrolovanými frakcemi, které jsou všechny mohutně vyzbrojeny.

Příčin této situace je mnoho: zde jsou to důsledky sovětské intervence, v Africkém rohu jsou to důsledky sucha, avšak všeobecně více méně souvisejí s „táním“, jež následovalo po „ledové době“ studené války. Poznamenejme, že za této nové situace otázky hranic, které byly klasickou příčinou konfliktů, ztrácejí veškerý smysl. Hranice jsou vnitřní, kmenové, etnické, náboženské a někdy dokonce jde o pouhý boj o přežití populace, která se ocitla uprostřed boje dvou nepřátelených frakcí. Počet uprchlíků se za dvacet let zdesateronásobil z 2,4 milionu na 23 miliony osob. Jde o konflikty endogenní, pokud jde o jejich původ, a heterogenní, pokud jde o jejich průběh. Stručně, jde o regiony, kde zřejmě nachází svoje uplatnění pouze matematická množina „chaosu“.

JE NUTNO INTERVENOVAT?

Mají třetí země jako Francie vojensky intervenovat v těchto zemích vydaných anarchii? Mezinárodní právo se tradičně stavělo proti tomu až do nedávna, kdy byl vynalezen pojem „právo humanitárního zasahování“.

Avšak tento pojem má daleko k tomu, aby byl všeobecně uznáván. Pojem „zasahování“ se ostatně nevyskytuje v žádném ze základních dokumentů Organizace spojených národů týkajících se intervence filantropických, státních nebo nevládních organizací. Naopak, dokument ze 14. prosince 1991 upřesňuje, že „suverenita, územní celistvost a národní jednotka“ příslušného státu musejí zůstat nedotčeny. Humanitární pomoc bude schválena pouze s jeho souhlasem a „v zásadě“ na jeho vyžádání, ačkoli taková žádost nemusí být závazná.

Proto je taková intervence často odmítána samotnými uživateli mezinárodní pomoci, nebo přesněji řečeno vedoucími frakcemi, které mají zájem na chaosu. Pokládají ji za obnovení kolonialismu a odmítají, někdy nikoli bezdůvodně, volbu pásem intervence, o níž tvrdí, že je diktována strategickými nebo jinými zájmy, zcela vzdálenými jejich problémům. Proč, například, Spojené státy intervenovaly v Somálsku a nikoli na jihu Súdánu nebo v Libérii, kde byly poměry více méně stejné? Za těchto podmínek se mnozí lidé táží, zda by v mnoha případech nebylo rozumnější ponechat zainteresované strany, aby samy vyřešily svoje záležitosti, a poskytovat jim pouze humanitární pomoc, než se pomocí zbraní stavět mezi bojující strany.

Mimoto takové vojenské intervence provázené vojenskými zájmy vytvářejí problém samotné účelnosti ozbrojených sil. „My jsme armáda Spojených států, nikoli Armáda spásy,“ protestoval William Perry, ministr obrany Spojených států, na tribuně Kongresu ve Washingtonu poté, co dostal příkaz, aby zařídil základnu ve Guantanamo pro přijetí kubánských uprchlíků. Často slýchaný výraz „vojáci míru“ je sám o sobě skutečně protikladem (*contradictio in adiecto*). Úlohou vojáků je vést válku a zvítězit v ní, úlohou politiků a diplomatů je vytvářet mír. Se snahou používat ozbrojené síly k humanitárním úkolům, což je jistě vznešený úkol, k němuž však nejsou vytvořeny, je spojeno velké riziko, že budeme vidět, jak zaniká *ultima ratio regum* (poslední argument vládců - heslo vyryté na dlech Ludvíka XIV.) na němž v konečné analýze spočívá naše bezpečnost.

Nicméně existuje situace, za níž je vojenská intervence zároveň nezbytná i oprávněná, a to pro zajištění ochrany našich státních příslušníků, jejichž život by byl ohrožen. Na tom není nic nového. Takový byl například úkol mezinárodní expedice v Číně v roce 1900.

POUČENÍ Z HISTORIE

Situace je známa. Po různých palácových revolucích císařovna Ts'eu-hi v Pekingu vykonává již jen nominální moc. Země je vydána místním bojovným velmožům a fanatickým bandám, které se nazývaly „pěsti spravedlnosti a svornosti“, na Západě označovaným jako „boxeři“, a které přísahaly, že vyhubí „cizí ďáblы“ prohlašované za odpovědné za všechna zla zatěžující Čínu. Část pravidelné armády, „Mandžuské korouhve“, se připojila k „boxerům“.

Dne 20. června 1900 byl jedním „boxerem“ zavražděn baron von Ketteler, německý vyslanec v Peking. Čtvrť, v níž byla zahraniční vyslanectví, jakož i sídlo katolické mise, byla obležena a odříznuta od ostatního světa. Byla bráněna pouze přibližně pěti stovkami mužů,

k nimž patřila i rota francouzské námořní pěchoty, která dorazila na konci května. Dotčené mocnosti se rozhodly pro vojenskou intervenci, aby tak zachránili několik stovek svých příslušníků odsouzených k jisté smrti.

Prvý pokus žalostně ztroskotál. Na rozkaz britského admirála Seymoura se záchranná jednotka vydala na pochod z lodí, které zakotvily v ústí řeky Pei-ho. Tato jednotka měla přibližně 2000 mužů, z nichž bylo 500 Britů, 500 Němců, 300 Rusů, 160 Francouzů a 100 Američanů. Odjezd se uskutečnil z Tien-tsinu v pěti železničních trénech ve směru k hlavnímu městu vzdáleném 120 km. Jednotka měla dosáhnout Pekingu dříve než za jeden den. Ve skutečnosti se zjistilo, že železnice byla na několika místech poškozena sabotáží a musela být opravována na úkor postupu. Potom byla obklíčena „boxery“ a odříznuta od Tien-tsinu. Admirál Seymour musel od pochodu na Peking upustit a nařídil pěší ústup. Měl již 70 padlých a přes 200 raněných, které bylo nutno nést. Jednotka, obklíčena, napadána ze všech stran a téměř přemožena, byla nakonec vyproštěna pomocným ruským útvarem o síle 2000 mužů. Ti, kteří přežili, dosáhli Tien-tsinu. Druhá operace, které velel ruský generál Liněvič, mohla vyrazit teprve 4. srpna s přibližně 19 000 muži, z nichž polovina byli Japonci, 4500 Rusů, 2500 Britů indické armády, 2000 příslušníků americké námořní pěchoty a 1000 Francouzů. Zahraniční vyslanectví v Pekingu byla osvobozena teprve 15. srpna po obléhání delším než tři měsíce, po proslulých „sto dnech v Pekingu“. Více než polovina obléhaných bojovníků padla nebo byla raněna.

Jaké poučení si vzít z této mezinárodní intervence, která je předobrazem moderních operací Spojených národů? Je zřejmé, *mutatis mutandis*, že zvláště tehdejší spojovací prostředky nesnesou žádné srovnání s nynějšími.

Prvou příčinou ztroskotání počáteční operace bylo zanedbání spolehlivého průzkumu, což vedlo ke značnému podcenění schopností protivníků škodit, takže tyto schopnosti byly při vyrazení považovány za málo vážné, ne-li dokonce „folkloristické“. Další důvod tohoto ztroskotání byl logistický: jednotka vyrazila směrem na Peking vlakem, jako by jela na cvičení, aniž vzala v úvahu velkou zranitelnost železnice v nepřátelském prostředí. Konečně je nutno uznat, že námořníci Seymourovy jednotky, ať byli sebestatečnější, nebyli pro takovou výpravu ani vycvičení, ani vybaveni.

Spolehlivé zpravodajství, vhodná logistika a vycvičené jednotky jsou totiž klíčovými předpoklady pro intervenci v zemi zachvácené chaosem.

JAK INTERVENOVAT?

Se zřetelem k tomuto poučení, v případě že se pro takovou intervenci rozhodne politický orgán, je otázkou, jak k ní přistupovat, aby byla realizována s maximální vyhlídkou na úspěch.

Vzhledem ke zkušenostem lze říci, že je především nutné, aby politik stanovil vojákoví úkol jak přesný, tak možný, vymezený v čase a prostoru, a potom nechal „operátory“ jednat a nesnažil se zasahovat do plnění tohoto úkolu. Na druhém místě je nutné, aby intervenční síly dorazily do prostoru svých operací pokud možno zdrženlivě, „po špičkách nohou“, a to po předběžném vyslání vysoce mobilních průzkumných skupin, vybavených výkonnými spojovacími prostředky, znalých dané země a ovládajících místní jazyk. Naproti tomu, příklad toho, co se nesmí dělat, poskytli Američané v Somálsku, když se vylodili ozbrojeni až po zuby před televizními kamerami celého světa. Vypadalo to, jako by se jednalo o cviče-

ní, avšak to nebránilo, aby američtí vojáci nepociťovali směšnost situace. Taková demonstrace síly zřejmě vede k opaku sledovaného cíle. Konečně je důležité se rychle stáhnout po splnění úkolu a co nejvíce se vyhybat tomu, aby nedošlo k zaplétání do místní politické kontroverze, která zplodila chaos.

Tato taktika byla charakterizována v americkém tisku jako „go in slow, get out fast“, který vzdal úctu, což je neobvyklé, akci francouzské armády ve Rwandě, řízené zhruba podle níže uvedeného schématu. Je to opak taktiky „bucharu“ hlášeného Pentagonem pro vnější intervence Spojených států a známé jako Weinbergerova doktrína. Ostatně, jak to Američané viděli ke své škodě v Somálsku, existují činitelé, jejichž úloha nesmí být za takových situací podceňována: jedná se o sdělovací prostředky.

ÚLOHA SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

Ať si k tomu blahopřejeme, nebo toho litujeme, musíme připustit, že v našem moderním světě prvním, kdo je v chaosu na místě, je vždy žurnalista. Jestliže je žurnalista mimoto doprovázen televizní kamerou, bude to pravděpodobně on, kdo bude stát na počátku intervence. Byla to televize, která tím, že ve všech amerických domácnostech ukazovala somálské děti umírající hladem, přiměla vládu Spojených států k okamžité intervenci proti její vůli, k intervenci, pro níž nebyly její ozbrojené síly vůbec připraveny.

Mimo to je nutno uznat, že zjišťovací možnosti současných sdělovacích prostředků převyšují možnosti nejlepších zpravodajských sítí velmocí, přinejmenším v okamžitosti událostí. Je dobře známo, že Central Intelligence Agency se dívá na televizi CNN, aby byla okamžitě informována. Tato dimenze moderních sdělovacích prostředků by měla být pečlivě brána v úvahu při každé intervenci, a to jak pro zpravodajské údaje, které mohou jejich zdroje poskytovat, tak pro důsledky, příznivé, nebo škodlivé, které může mít jejich hodnocení na průběh akce.

TAKÉ VE FRANCOUZSKÝCH MĚSTECH...

Věříme-li Hobertu Kaplanovi, autorovi moderní *Théorie du chaos*, chudoba, zločin, korupce, migrace, znečištění budou v příštím století vytvářet větší ohrožení mezinárodní stability než tradiční hraniční spory.

Opravdu můžeme zjistit zajímavou paralelu mezi bílými pásmy, která vidíme vznikat na mapě, a „šedými“ pásmy nebo pásmy „bez zákona“, která od Los Angeles, přes naše předměstí až po Moskvu vznikají ve všech velkých městech. Například v Los Angeles žije přibližně šest set gangů, často vyzbrojených samopaly, v místech, kam se policie odváží pouze ve formě „task force“ nebo „agressive patrol groups“. Avšak nepřehánějme toto srovnání. I když má stát obtíže, aby v takových oblastech vynutil respektování zákona, francouzská předměstí dosud chaosu vydána nejsou. Takový případ by však mohl nastat, kdybychom tomuto problému nevěnovali pozornost a nečinili nutná opatření všeho druhu.

Čelit současně těmto dvěma problémům chaosu, vnějšímu a vnitřnímu, bude bezpochyby jedním z velkých problémů naší bezpečnosti v příštím století.

-JN-

Elitní jednotky a jednotky elity ve Francii

Referát Daniela Riche z univerzity sociálních věd v Toulouse, přednesený na mezinárodní celoarmádní konferenci Ozbrojené síly v mírovém půlstoletí, která se konala na VA Brno ve dnech 19. až 21. června 1995.

* * *

Pro lepší porozumění vztahům mezi elitními jednotkami a zbytkem francouzských ozbrojených sil je vhodné nejprve definovat význam termínu „elitní síly“.

Ne vždy je tento termín užíván ve vztahu k ministerstvu obrany: používá se i pro jednotky ministerstva vnitra a zvláště národního četnictva (viděli jsme např. úspěšný zásah zvláštní jednotky národního četnictva RAID při osvobození rukojmí v mateřské školce). Abychom mu plně porozuměli, musíme se na něj podívat z různých úhlů.

Můžeme podobně jako Hubert-Jean-Pierre Thomas dát na první místo rys podporovaný existující dichotomií mezi organizačním systémem a operačním systémem:

* Za prvé provedení bojového úkolu: jeho racionalizace je etičtější než jeho instrumentální podoba. Jeho legitimita spočívá na normálních hodnotách a dává prostřednictvím ideologie divergence a kulturní izolace armády tradičním vojenským hodnotám (disciplína, sebeobětování atd.) válečnickou image;

* Za druhé se jedná o rovnováhu vzájemného ovlivňování mezi institucí a jejím prostředím (rekrutace, formace, zaměstnání a inzerce). Jejich racionalizace je čistě instrumentální (využití kvantitativních metod) a spočívá na technických a ekonomických kritériích. Za pomoci modernistických termínů „komparace otevřené mysli“ a „ideálního image“ techniky a administrativy je zaváděna teorie konvergence.

Koncept elitních jednotek můžeme také řešit personálními projekty pro jejich příslušníky:

● **Určíme institucionální projekt**, který spočívá na sledování dlouhodobé kariéry při zabezpečování obrany země. Obecný kontext je kontext zvláštností (specifik) vojenské profese, obtížné přenosných do civilních povolání.

● **Individuální či průmyslový projekt**: Ten vede k sledování profesionálních kvalit, snadno přenosných do civilu. Účastník může znamenat pro administrativu problém, protože jeho neloyalita se ve srovnání s cenou/výkonností formace dané armádou nevyplácí.

● **Nestabilní projekt či non-projekt**: Tato činnost vede ke krátkodobému utilitarismu a uspokojování bezprostředních potřeb armády. Často je užíván pro mladé vojáky, neschopné přizpůsobit se nárokům technologického pokroku.

● **Společenský či zasvěcovací projekt**: Akce vedoucí k zapojení malého kolektivu, výlučnějšího a konkrétnějšího než vojenské zařízení obecně, a k provádění činností, které jsou obtížně uplatnitelné v civilním životě (seskoky padákem, výcvik commandos, stíhací pilot). Řídí se nepsanými zákony malého kolektivu, jeho vnitřní soudržností, jeho nezá-

vislým a volným vztahem k institucím. Tento projekt se může týkat parašutistů, námořníků, commandos, tryskových pilotů a „četníků“ GIGN.

V této prezentaci výsledek není jen souhrnem rozdílů mezi civilisty a vojáky. Význam pro společnost je určen porovnáním s válečnou finalitou armád. Společnost se váže k druhému stupni; ve srovnání s vojenskými specifiky vyplývá, že armáda je více či méně odlišná od civilního sektoru.

Co se týče specifik vojenského systému, Pierre Dabiez určuje čtyři:

■ **Organická či strukturální specifika** stojí na dvou základních faktech, a to získat co nejlepší výsledek a dosažení lepší soudržnosti živé síly i zbraňových systémů. Jim je věnována v mírové době zvláštní pozornost, takže armáda není v pokušení zneužívat moc, kterou má; armáda prověřuje sama sebe a učí se čelit možným situacím, zejména polní cvičení jí dávají dost prostředků a relativní autonomii. První faktor koresponduje s tím, co se nazývá „vertikální“ charakteristika armády, která může být shrnuta třemi důležitými slovy: hierarchie, disciplína a uniformita. Druhá, „horizontální“ charakteristika je dána rozdílem druhů zbraní, automobilní službou, živou silou a specialisty, kteří jsou schopni v určitý moment zasahovat. To nám umožňuje jak poskytovat prostředky, tak na druhé straně udržovat připravenost vojáků.

■ **Etická specifika** jsou založena na skutečnosti, že vojenská kariéra má jistou auru smrti, takže ji někdo může přijímat i s vlasteneckou motivací, i jako jisté chování podobné psychologii japonských samurajů (lhostejnost, trpělivost, ale také bratrská solidarita, představovaná „duchem sboru“). Někdy jsou etické zvláštnosti umocněny tradicí a ceremoniály, které mohou vést k pocitu nadřazenosti a takovému sociálnímu postavení, u kterého je nebezpečí zneužití.

■ **Právní specifika** jsou dána určitým nadřazením pravidlům občanského zákoníka tím, že spor mezi vojáky je podřízen vojenské službě, ale na druhé straně to mají vojáci svými závazky ke společnosti těžší. Jestliže takto získávají vojáci určitou moc, je tato moc výrazně omezena jejich hodnotí.

■ **Politická specifika** mohou někoho překvapit, protože zde uvažujeme o armádě jako o čistě technické organizaci. Armáda je totiž institucí, jejíž členové nejsou jen pouze profesionálové násilí, ale bojují i za věc, ve kterou věří. Obrana neznamená jen ničit, ale připravit zemi na požadavky války, což předpokládá určitý konsenzus, který vylučuje příliš mnoho antimilitarismu, subverze a anarchie. Ti, kteří připravují obranné projekty, patří často k vyšším kruhům a tyto jsou většinou pro-vojenské.

Podle konceptu „elitní jednotky“, která může být definována jako funkční model (intervenční jednotky a teritoriální jednotky) či jako vztah činitele a struktury, nebudou tyto jednotky stejné. V prvním případě se jedná o intervenční jednotky vojska zasazení (FAR), ve druhém případě čtyři nebo pět elitních pluků.

FRANCOUZSKÉ SÍLY RYCHLÉHO NASAZENÍ

Francouzské síly rychlého nasazení (FAR), sestávající z 665 000 osob a 17 600 vozidel, rozšiřují hranice eventuálního použití, neboť poskytují intervenčním silám více rychlosti a pružnosti. Skládají se ze čtyř divizí, které mohou být nasazeny v pozemní obraně jako

celek nebo jako část i mimo území Francie, což umožňuje vládě rychle se rozhodovat, reagovat a plnit francouzské závazky vůči spojencům.

FAR od svého vzniku v 80. letech prodělaly značné změny, a to podle slov bývalého ministra Pierre Joxe zejména po válce v Perském zálivu. Potřebujeme zvyšovat naše kapacity, akceschopnost. A byla to právě válka v Perském zálivu, která ukázala, jaká opatření musí být v tomto směru provedena. Musíme znovu posílit kapacity profesionálních jednotek, aby mohly rychle reagovat. Posílit vojenský systém profesionálními vojáky ve speciálních jednotkách.

O SILÁCH RYCHLÉHO NAsAZENÍ OBECNĚ:

Principy zasazení

Zasazení teritoriálních sil nastává za určité politické a mezinárodní situace a mělo by být provedeno během velmi krátké doby. K tomu jsou nezbytné námořní i vzdušné dopravní prostředky.

Prostředky armády

Pokud se vláda rozhodla, náčelník generálního štábu nařídí, které formace armády budou určeny, aby se staly součástí sil rychlého nasazení. Takové rozhodnutí má ale určitá omezení, a to vzhledem k :

- lepší adaptaci jistých jednotek k jistým situacím,
- legislativě, která stanoví, že v zámoří nebo mimo francouzské území mohou být zasazeni jen dobrovolníci nebo vojáci z povolání.

Možné akce

- udržovat státní suverenitu francouzských zámořských teritorií,
- zabezpečovat francouzské zájmy ve světě,
- účast v mezinárodních silách.

Tyto akce mohou být prováděny v případě vojenské potřeby a jsou charakterizované manévry jednotek bez nutnosti dobýt vhodný prostor, či zvláštními akcemi v oblastech, kde není žádná francouzská infrastruktura. Operace jsou předpokládány i v samotné Francii, za použití letounů či lodí jako prostředků dopravy.

NEJLEPŠÍ Z NEJLEPŠÍCH

Na druhém stupni projektu můžeme jednotky FAR vynechat. Tato úroveň se týká dvou kategorií jednotek, **specializovaných jednotek (GIGN)** a **nеспециализovaných jednotek**, které mají velkou operační kapacitu umožňující jejich použití ve velmi krátké době, v různých směrech na nepřátelském území (viz např. REP Zaire v r. 1978). Charakteristika příslušníků těchto jednotek je založena na:

- fyzickém výběru,
- intelektuálním výběru,
- velkém množství poddůstojníků a důstojníků,
- intenzivním výcviku (více než 200 dní ročně v poli),
- dvojí vojenské odbornosti každého příslušníka.

Při sledování a studiu těchto podmínek je třeba zdůraznit, že hrají důležitou roli v celé armádě. Ve vojenském sektoru představují takovou koncentraci kompetence, že každý poddůstojník a důstojník touží, aby k těmto jednotkám také patřil.

„Pluky národní služby (tj. vykonávající povinnou základní vojenskou službu) se v kontaktu s těmito jednotkami zlepšují a jejich příslušníci jsou hrdí na to, že se na dané akci s těmito jednotkami podílejí.“

Musím zdůraznit, že k této vysoké úrovni přispívá celá armáda, k takovým jednotkám nastupují nejlepší důstojníci po skončení školy. Totéž se týká poddůstojníků a vojáků.

Jestliže je totiž např. těžké se integrovat jako legionář ve francouzské cizinecké legii (po základním výcviku v Castelnaudary je to jeden ze sedmi), pak jen ti nejlepší z nejlepších (intelektuálně a fyzicky) jsou vybíráni, aby vstoupili do REP.

Průměrná úroveň hodnocení legionářů poslaných do REP je blízko 14, což znamená, že všichni kandidáti jsou potenciálními poddůstojníky. Samozřejmě tato vysoká kvalita vojáků působí jistě potíže po administrativní stránce, při hodnocení důstojníků a povyšování poddůstojníků a vojáků.

Co se týče nároků na důstojníky a poddůstojníky, jsou dodržovány příslušné předpisy a někdy jsou tyto nároky i oficiálně vyšší, což znamená, že jednotky jsou stále v operační pohotovosti, bez ohledu na konkrétní probíhající krizi.

Dostupnost poddůstojníků a důstojníků je založena na systému pohotovosti každé jednotky (všechny jednotky se střídají). Jako příklad mohu uvést, že v r. 1978 během intervenční akce v Kolwezi plukem, který bojoval proti katanžským povstalcům, nebyl pluk, který byl tehdy v pohotovosti, ale jiný, který mohl ve velmi krátké době shromáždit veškeré vojáky a byl připraven jít bojovat.

Tyto jednotky, které jsou specializované na intervenci, jsou postupně zaváděny ve všech rozvinutých zemích a jsou určeny pro různá vojenská zasazení, vyrovnávají mezery mezi různými sekundárními systémy bezpečnosti (před třemi roky se také Rusko rozhodlo mít své síly rychlého nasazení). Příslušníci těchto jednotek by měli být profesionálně přizpůsobitelní a ve velmi krátké době schopni nasazení na nepřátelských teritoriích.

* * *

Po válce v Perském zálivu, vedené Spojenými státy, jsme zjistili, že současná informační a komunikační společnost vytvořila nový přístup k válce. Byla prokázána kvalita a preciznost nasazené techniky a materiálu. Jisté noviny dokonce v této souvislosti použily termín „virtuální válka“, protože se zdálo, jako by z ní vymizel lidský aspekt.

V žádném případě ale nesmíme zapomínat na lidskou dimenzi, jak ve své poslední knize napsal Toefler, který rovněž upozorňuje na další důležitý aspekt: *Musíme udržovat rezervy vysoce vycvičených mužů, kteří dokážou využívat komplexní zbraňové systémy (noktovizory, lasery, orientace pomocí družic), protože jedině ti budou schopni pružně odpovědět na krizi, které se budou stále objevovat.*

Společná cesta k míru

(Strategická koncepce aliance NATO)

Emblém NATO, který je v záhlaví tohoto příspěvku, byl přijat jako symbol Atlantické aliance Radou NATO v Říjnu 1953. Kruh je symbolem jednoty a spolupráce, růžice kompasu představuje společnou cestu k míru, po které kráčí všech šestnáct členských zemí této Aliance. Jako nástroj pro záruku bezpečnosti, svobody a nezávislosti svých členů, udržovala Aliance v Evropě po celých čtyřicet let strategickou rovnováhu a tím i stabilitu, jež byla nutným předpokladem pro ukončení nepřátelských vztahů mezi Východem a Západem. Změněné bezpečnostní prostředí umožnilo Alianci, aby vypracovala novou orientaci své politiky v tom smyslu, že zachová její základní funkci spočívající v zajišťování bezpečnosti členských států a zároveň bude usilovat o svůj dlouhodobý cíl, dosáhnout spravedlivého a trvalého mírového uspořádání v Evropě. V návaznosti na Londýnskou deklaraci o transformaci Severoatlantické aliance a Římskou deklaraci o míru a spolupráci byla v listopadu 1991 zveřejněna i nová strategická koncepce NATO. V přijatém dokumentu byly znovu potvrzeny základní principy, na kterých Aliance spočívala od svého vzniku, ale zejména byla provedena podstatná revize strategie NATO. Protože se jedná o dokument zásadního významu, jehož celý text není obecně znám, redakce VR otiskuje jeho podstatný výtah, založený na materiálech „Přiručky NATO“, vydané v roce 1995 Úřadem pro tisk a informace NATO v Bruselu.

Bezpečnostní problémy a rizika

Bezpečnostní problémy a rizika, před kterými NATO stojí, mají dnes jinou povahu než ty, kterým čelilo v minulosti. Hrozba společného hromadného útoku na všech evropských frontách NATO byla účinně odstraněna, a proto už není ústředním bodem strategie Aliance. Zejména ve střední Evropě bylo podstatně sníženo riziko překvapivého útoku a v souladu s tím se prodloužil minimální výstražný čas spojenců.

Na rozdíl od hlavní hrozby v minulosti rizika pro bezpečnost Aliance, která zůstávají, mají různorodou povahu a více směrů, takže je lze těžko předvídat a odhadovat. NATO musí být schopno na taková nebezpečí reagovat, má-li být chráněna stabilita v Evropě a bezpečnost členů Aliance. Tato rizika mohou vyvstat mnoha způsoby.

Méně pravděpodobným rizikem pro bezpečnost Aliance je promyšlená agrese vůči území spojenců. Spíše se může jednat o nežádoucí důsledky nestabilit, které mohou být způsobeny vážnými ekonomickými, sociálními a politickými obtížemi, včetně etnických konfliktů a místních sporů, kterým musí čelit země střední a východní Evropy. Napětí, které může vzniknout, pokud zůstane omezené, nemusí přímo ohrozit bezpečnost a územní celistvost Aliance. Mohlo by však vést ke krizím ohrožujícím evropskou stabilitu nebo dokonce k ozbrojeným konfliktům, do kterých se zapojí vnější síly nebo které se rozšíří do zemí NATO a budou mít přímý vliv na bezpečnost Aliance.

Na jakýkoli ozbrojený útok na území spojenců z kteréhokoli směru by se měly vztahovat články 5 a 6 Washingtonské úmluvy. Avšak bezpečnost Aliance musí brát rovněž v úvahu celkové souvislosti. Bezpečnostní zájmy Aliance mohou být poškozeny dalšími nebezpečími širší povahy, zahrnujícími šíření zbraní hromadného ničení, přerušování toku životně důležitých zdrojů a teroristické činy a sabotáže. V rámci Aliance existují mechanismy pro konzultace mezi spojenci na základě článku 4 Washingtonské smlouvy a pro koordinaci v případech, kdy je to vhodné, včetně odpovědi na taková nebezpečí.

Z hlediska strategie Aliance je třeba na tato různá nebezpečí pohlížet různými způsoby. Dokonce i v případě přátelských a kooperativních vztahů: bývalý sovětský vojenský a mobilizační potenciál, včetně jeho jaderné dimenze, stále představuje nejvýznamnější faktor, který musí Aliance brát v úvahu při udržování strategické rovnováhy v Evropě. Konec konfrontace mezi Východem a Západem výrazně snížil nebezpečí velkého konfliktu v Evropě. Na druhé straně však existují větší nebezpečí vzniku různých krizí, které by se mohly rychle vyvíjet a mohly vyžadovat rychlou reakci, i když by pravděpodobně nedosahovaly příliš velkého rozsahu.

Z této analýzy strategického prostředí mohou být učiněny dva závěry. Za prvé: **Nové prostředí nemění účel ani bezpečnostní funkce Aliance, ale spíše podtrhuje přetrvávající platnost.** Za druhé: **Změněné prostředí naproti tomu Alianci nabízí nové příležitosti zasadit její strategii do širokého bezpečnostního rámce.**

Poslání a charakter Aliance

Základním posláním NATO stanoveným ve Washingtonské smlouvě a znovu zopakovaným v Londýnské deklaraci, je chránit svobodu a bezpečnost všech jeho členů politickými a vojenskými prostředky v souladu s principy Charty OSN. Aliance, založená na společných hodnotách demokracie, lidských práv a právního řádu, od svého vzniku usilovala o vybudování spravedlivého a trvalého mírového uspořádání v Evropě. Tento cíl Aliance zůstává nezměněn.

NATO představuje transatlantický spojovací článek, který trvale propojuje bezpečnost Severní Ameriky s bezpečností Evropy. Je praktickým vyjádřením účinného kolektivního úsilí jeho členů při podpoře společných zájmů.

Základním principem činnosti Aliance je princip společného závazku vzájemné spolupráce mezi suverénními státy podporující nedělitelnost bezpečnosti všech jejích členů. Solidarita v rámci Aliance, jejíž podstata a účinek jsou vytvářeny každodenní prací NATO jak ve sféře politické, tak i vojenské, zajišťuje, že žádná jednotlivá členská země není nucena spoléhat na své vlastní osamocené národní prostředky, aby vyřešila základní bezpečnostní problémy. Aniž by potlačovala právo a povinnost členských zemí v bezpečnostní oblasti, Aliance jim prostřednictvím kolektivního úsilí umožňuje zvýšit jejich schopnost dosahovat jejich hlavních národních bezpečnostních cílů.

Výsledný pocit rovnocenné bezpečnosti mezi členskými zeměmi Aliance, bez ohledu na jejich rozdílné podmínky nebo na jejich relativní národní potenciál, přispívá k celkové stabilitě v Evropě, a tím k vytváření podmínek vedoucích ke zvýšené spolupráci jak mezi členy Aliance, tak i dalšími zeměmi. Díky tomuto základu mohou členové Aliance společně s dalšími národy usilovat o vývoj kooperativních struktur bezpečnosti pro Evropu celistvou a svobodnou.

Základní úkoly Aliance

Prostředky, pomocí kterých Aliance provádí svou bezpečnostní politiku, jejímž cílem je ochrana míru, budou i nadále zahrnovat udržování vojenského potenciálu postačujícího k zabránění válce a poskytnutí účinné obrany, celkovou schopnost úspěšně řešit krize, které se dotýkají bezpečnosti jejích členů, a snahu o politická řešení dávající přednost dialogu s jinými státy a aktivnímu hledání kooperativního přístupu k evropské bezpečnosti, zahrnujícího oblast kontroly zbrojení a odzbrojení.

Aby dosáhla tohoto základního cíle, Aliance řeší následující bezpečnostní úkoly:

- I. Poskytnout jeden z nepostradatelných základů pro stabilní bezpečnostní prostředí v Evropě, založený na růstu demokratických institucí a na závazku řešit spory mírovou cestou, ve kterém by žádná země nebyla schopna zastrašovat nebo vnucovat svou vůli jakékoli evropské zemi, či uplatňovat hegemonii prostřednictvím hrozby silou nebo jejím použitím.
- II. Sloužit v souladu se zněním článku 4 Severoatlantické smlouvy jako transatlantické fórum pro konzultace spojenců o jakýchkoli problémech dotýkajících se životně důležitých zájmů, včetně vývoje možných nebezpečí pro bezpečnost členských zemí, a pro náležitou koordinaci jejich úsilí v oblastech společného zájmu.
- III. Odvrátit nebezpečí a ubránit se jakékoli hrozbě agrese proti území kteréhokoli členského státu NATO.
- IV. Zachovávat strategickou rovnováhu v Evropě.

Další evropské instituce, ke kterým patří Evropské společenství, Západoevropská unie a OBSE, mají také své role v souladu se svými odpovědnostmi a cíli v těchto oblastech. Vytvoření evropské bezpečnosti a obranné identity podtrhne připravenost Evropanů více se podílet na odpovědnosti za svou bezpečnost a pomůže posílit transatlantickou solidaritu. Avšak rozsah členství a potenciálu dává NATO zvláštní postavení v tom, že může zastávat všechny čtyři základní bezpečnostní funkce. NATO je hlavním fórem pro konzultace mezi spojenci a fórem pro dorozumění týkajícího se postupů, které mají vliv na bezpečnost a obranné závazky jeho členů vyplývající z Washingtonské smlouvy.

Při definování základních funkcí Aliance výše uvedenými body členské státy potvrzují, že rozsah působnosti Aliance a rovněž její práva a povinnosti, tak jak jsou stanoveny ve Washingtonské smlouvě, zůstávají nezměněny.

Ochrana míru v nové Evropě

Aliance vždy usilovala o dosažení svých cílů, kterými jsou ochrana bezpečnosti a územní integrity jejích členů a vybudování spravedlivého a trvalého mírového uspořádání v Evropě, politickými i vojenskými prostředky. Toto jednotné pojetí zůstává základem bezpečnostní politiky Aliance.

Novou skutečností však je to, že vzhledem k radikálním změnám bezpečnostní situace jsou příležitosti k dosažení cílů Aliance politickými prostředky větší než kdykoli dříve. Nyní je možné načrtnout všechny důsledky vyplývající z faktu, že bezpečnost a stabilita má politické, ekonomické, sociální a ekologické prvky, stejně jako nepostradatelnou obrannou

dimenzi. Zvládnutí rozporných problémů, před kterými Aliance stojí, vyžaduje široké pojetí bezpečnosti. To se odráží ve třech navzájem se posilujících prvcích bezpečnostní politiky spojenců: dialogu, spolupráci a udržování schopnosti kolektivní obrany.

Aktivní úsilí Aliance o dialog a spolupráci, podporované jejím závazkem zachovávat účinný potenciál kolektivní obrany, se snaží snížit riziko konfliktu vzniklého z nedorozumění nebo úmyslu, dosáhnout lepšího vzájemného porozumění a důvěry mezi všemi evropskými státy, pomoci řešit krize dotýkající se bezpečnosti spojenců a rozšířit příležitosti pro skutečné partnerství mezi všemi evropskými zeměmi při řešení společných bezpečnostních problémů.

V tomto ohledu politika kontroly zbrojení a odzbrojení Aliance přispívá jak k dialogu, tak ke spolupráci s ostatními zeměmi, a bude proto i nadále hrát hlavní úlohu při dosahování bezpečnostních cílů Aliance. Spojenci usilují prostřednictvím kontroly zbrojení a odzbrojení o zvýšení bezpečnosti a stability při nejnižší možné úrovni ozbrojených sil odpovídajících požadavkům obrany. Takto bude Aliance i nadále pokračovat v zajišťování toho, aby obrana a kontrola zbrojení i cíle odzbrojení zůstávaly v souladu.

Spolupráce

Spojenci se rovněž zavázali prohlubovat spolupráci se všemi státy v Evropě na základě principů stanovených Pařížskou chartou pro novou Evropu. Budou se snažit o rozvoj širších a produktivnějších modelů bilaterální a multilaterální spolupráce ve všech důležitých oblastech evropské bezpečnosti s cílem, mezi jiným, zabránit krizím, či zajistit jejich účinné řešení v případě, že by se vyskytly. **Takové partnerství mezi členy Aliance a dalšími zeměmi při řešení specifických problémů bude základním faktorem při překonávání bývalého rozdělení směrem k nové sjednocené a svobodné Evropě.** Tato politika spolupráce je vyjádřením nedělitelnosti bezpečnosti evropských států. Je postavena na společném poznání členů Aliance, *že přetrvávání nového politického, ekonomického nebo sociálního rozdělení by mohlo vést k budoucí nestabilitě, a taková rozdělení proto musí být redukována.*

Kolektivní obrana

Politické pojetí bezpečnosti bude proto stále důležitější. Avšak vojenská dimenze zůstává základní. Udržování adekvátního vojenského potenciálu a jasná připravenost jednat kolektivně při společné obraně zůstává ústředním bezpečnostním cílem Aliance. Takový potenciál je společně s politickou solidaritou potřebný k tomu, aby zabránil jakémukoli pokusu o nátlak nebo zastrašování a aby poskytl záruku, že vojenská agrese zaměřená proti Alianci nebude nikdy chápána jako možnost s jakoukoli vyhlídkou na úspěch. Je rovněž nezbytně nutný k tomu, aby dialog a spolupráce mohly být vedeny s důvěrou a aby bylo dosaženo požadovaných výsledků.

Řešení krizí a předcházení konfliktům

V novém politickém a strategickém prostředí v Evropě úspěch politiky Aliance, jejímž cílem je ochrana míru a předcházení válkám, mnohem více než dříve závisí na účinnosti preventivní diplomacie a na úspěšném řešení krizí, které se dotýkají bezpečnosti jejich

členů. Jakákoli velká agrese v Evropě je víceméně nepravděpodobná a předcházelo by jí značně dlouhé varovné období. Ačkoliv je množina, rozsah a rozmanitost dalších potenciálních nebezpečí, kterým Aliance čelí, mnohem menší, jsou tato nebezpečí hůře předvídatelná než dříve.

Za těchto nových okolností existují větší možnosti úspěšného řešení krizí v počátečním stadiu. Úspěch politiky Aliance bude vyžadovat jednotný přístup určený vedoucími politickými orgány Aliance, které podle potřeby vybírají a koordinují vhodná opatření pro řešení krizí z široké škály politických a dalších opatření, včetně opatření ve vojenské oblasti. Od samého počátku a ve všech etapách bude uplatňována důkladná kontrola prováděná vedoucími politickými orgány Aliance. Pro uskutečnění tohoto záměru jsou velmi důležité konzultace a rozhodovací postupy.

Potenciál dialogu a spolupráce v celé Evropě musí být plně rozvinut, aby napomáhal odvrátit krize a zabránit konfliktům, protože bezpečnost Aliance je neoddělitelně spjata s bezpečností všech ostatních států v Evropě.

Principy strategie Aliance

Rozmanitost problémů, kterým nyní Aliance čelí, tak vyžaduje široké pojetí bezpečnosti. Změněné politické a strategické prostředí umožňuje Alianci měnit řadu důležitých rysů své vojenské strategie a stanovovat nové směrnice, zatímco zároveň upevňuje prověřené základní postupy. Na londýnském summitu bylo proto dohodnuto připravit novou vojenskou strategii a revidovat vojenskou strukturu tak, aby odpovídala změnám okolnostem.

Strategie Aliance bude nadále odrážet řadu základních principů. Aliance má čistě obranný charakter: žádná z jejích zbraní nebude nikdy použita z jiného důvodu než sebeobraně a Aliance se nepovažuje za ničeho protivníka. *Spojenci budou udržovat vojenskou sílu potřebnou k tomu, aby přesvědčila jakéhokoli potenciálního agresora, že použití vojenské síly proti území jednoho z členů Aliance by vyvolalo kolektivní a účinnou akci všech a že rizika, která s sebou nese vyvolání konfliktu, by převážila jakékoli předpokládané zisky.* Ozbrojené síly Aliance proto musí být schopny ubránit hranice Aliance, zastavit postup agresora v co největší vzdálenosti, udržet nebo obnovit územní integritu států spojenců a rychle válku ukončit tím, že přimějí agresora, aby znovu zvážil své rozhodnutí, aby přerušil útok a stáhl se. Úlohou ozbrojených sil Aliance je zajišťovat územní integritu a politickou nezávislost jejích členských států, a tím přispívat k míru a stabilitě v Evropě.

Bezpečnost členů Aliance je nedělitelná: útok na jednoho je útokem na všechny. Solidarita Aliance a strategická jednota jsou proto rozhodujícími předpoklady pro kolektivní bezpečnost. Dosažení cílů Aliance v kritické míře závisí na spravedlivé dělbě úloh, nebezpečí a odpovědnosti, ale i na prospěchu ze společné obrany. Přítomnost severoamerických konvenčních a jaderných ozbrojených sil v Evropě zůstává životně důležitou pro bezpečnost Evropy, která je neoddělitelně spojena s bezpečností Severní Ameriky. Protože pokračuje proces rozvoje bezpečnostní identity a obranné role, což se odráží v posilování evropského pilíře bezpečnosti, evropské členové Aliance budou přejímat větší díl odpovědnosti za obranu Evropy.

Kolektivní povaha obrany Aliance je vtělena do praktických opatření, která umožňují spojencům využívat významných politických, vojenských a materiálních výhod kolektivní obrany a předcházet renacionalizaci obranných politik, aniž by zbavovaly spojení suve-

renity. Tato opatření jsou založena na integrované vojenské struktuře a rovněž na dohodách o spolupráci a koordinaci. Klíčové prvky zahrnují kolektivní plánování ozbrojených sil, společné operační plánování, nadnárodní formace, rozmístění vojenských sil mimo domovská území tam, kde je toho třeba na základě vzájemnosti, dohody o řešení krizí a posilovací opatření, procedury pro konzultace, společné normy a postupy pro vybavování, výcvik a logistickou podporu, společná vševojsková cvičení a spolupráci v oblasti infrastruktury vyzbrojování a logistiky.

Aby chránila mír a předcházela válce nebo jakékoli formě nátlaku, Aliance bude v dohledné budoucnosti udržovat odpovídající skladbu konvenčních a jaderných zbraní rozmístěných v Evropě a udržovaných po nezbytnou dobu, i když na podstatně redukované úrovni. Obě tyto složky jsou velmi důležité pro bezpečnost Aliance a nemohou být nahrazeny jedna druhou. **Konvenční ozbrojené síly přispívají k prevenci války tím, že zajišťují, aby žádný potenciální agresor nemohl dosáhnout rychlého nebo snadného vítězství či územních zisků pomocí konvenčních prostředků.** Vzhledem k rozmanitosti nebezpečí, kterým by Aliance mohla čelit, musí si udržovat ozbrojené síly nezbytné pro použití široké škály možností konvenční reakce. Ale samotné konvenční ozbrojené síly Aliance nemohou zajistit prevenci války. Také jaderné zbraně jedinečně přispívají k tomu, jak učinit nebezpečí jakékoli agrese nevypočitatelným a nepřijatelným. Proto zůstávají nepostradatelné pro ochranu míru.

Nové postavení ozbrojených sil Aliance

Na londýnském summitu se zúčastnění spojenci dohodli, že přejdou tam, kde to je vhodné, od koncepce představené obrany k redukované představené vojenské přítomnosti a že upraví principy pružné reakce tak, aby odrážely snížené spoléhání se na jaderné zbraně. Tyto změny, které vyplývají z nového strategického prostředí a ze změněných nebezpečí, kterým teď Aliance čelí, umožňují provést významné úpravy týkající se poslání ozbrojených sil Aliance a jejich postavení.

Primární úloha ozbrojených sil Aliance - zaručovat bezpečnost a územní integritu členských zemí - zůstává nezměněna. Ale tato role musí brát v úvahu nové strategické prostředí, ve kterém jediná, mohutná a globální hrozba války ustoupila rozmanitým nebezpečím hrozcím z mnoha směrů. Ozbrojené síly Aliance vykonávají různé funkce v době míru, krize a války.

V době míru je úlohou ozbrojených sil Aliance stát na stráži proti nebezpečím ohrožujícím bezpečnost členů Aliance, přispívat k udržení stability a rovnováhy v Evropě a zajišťovat ochranu míru. Mohou přispívat k dialogu a spolupráci v Evropě svou účastí v aktivitách spojených s budováním důvěry, včetně těch, které zvyšují transparentnost a zlepšují komunikaci, a rovněž při verifikaci dohod o kontrole zbrojení. Spojenci by mohli být v budoucnu povoláváni k tomu, aby přispívali k celosvětové stabilitě a míru poskytováním ozbrojených sil pro mise OSN.

V případě krizí, které by mohly vést k vojenskému ohrožení bezpečnosti členů Aliance, mohou ozbrojené síly Aliance doplnit a posílit politické akce v rámci širokého přístupu k bezpečnosti, a tím přispět k řešení takových krizí a jejich mírovému vyřešení. To vyžaduje, aby ozbrojené síly měly schopnost za takových okolností rozhodně a včas reagovat,

schopnost zabránit akci proti kterémukoli spojenci a v případě, že dojde k agresi, odpovědět na ni a odrazit ji a rovněž obnovit územní integritu členských zemí.

I když v novém bezpečnostním prostředí se všeobecná válka v Evropě stala vysoce nepravděpodobnou, nemůže být plně vyloučena. Vojenské síly Aliance, jejichž základním posláním je chránit mír, musí poskytovat základní jistotu proti možným nebezpečím při minimální úrovni nezbytné k zabránění válce jakéhokoli druhu a kdyby došlo k agresi, aby obnovily mír. Proto tedy existuje potřeba schopnosti a odpovídající skladby ozbrojených sil, jak již bylo popsáno.

Charakteristika konvenčních ozbrojených sil

Je podstatné, že ozbrojené síly Aliance musí mít věrohodnou schopnost plnit své funkce v době míru, krize i války způsobem odpovídajícím novému bezpečnostnímu prostředí. To se bude odrážet na úrovni ozbrojených sil a vybavení, pohotovosti a dostupnosti, výcviku a činnostech, možnostech rozmístění a použití a na schopnosti posilovat ozbrojené síly. Všechny tyto vlastnosti musí být sladěny.

Konvenční ozbrojené síly budou kromě sil bezprostředního a rychlého nasazení zahrnovat hlavní obranné síly, které poskytnou většinu ozbrojených sil potřebných k zajištění územní integrity Aliance a bezproblémového použití jejich spojovacích linek a posil, které poslouží k posílení stávajících sil v určité oblasti. Hlavní obranné a záložní síly budou obsahovat jak aktivní, tak i mobilizační složky.

Pozemní, námořní a letecké síly budou muset těsně spolupracovat, doplňovat se a pomáhat jedna druhé při operacích zaměřených na dosažení dohodnutých cílů. Skladba těchto sil bude tvořena následujícími složkami:

Pozemní síly, které jsou klíčové pro udržení nebo zpětné získání území. Většina z nich bude normálně na nižších stupních pohotovosti a celkově budou spoléhat na mobilizaci a povolávání záloh. Všechny kategorie pozemních sil budou vyžadovat zřejmou bojovou účinnost spolu s příslušně zvýšenou schopností pružného rozmístění.

Námořní síly díky své zákonité pohyblivosti, pružnosti a vytrvalosti představují důležitý příspěvek pro možnost Aliance na krizi reagovat. Jejich základním posláním je zajišťovat kontrolu nad mořem s cílem chránit komunikační trasy Aliance, podporovat pozemní i obojživelné operace a chránit nukleární odstrašující prostředky Aliance rozmístěné na moři.

Letecké síly, jejichž schopnost plnit základní úkoly jak při nezávislých, tak i při součinnostních operacích - leteckých protiakcích, leteckém bombardování i letecké podpoře útočných operací - a rovněž přispívat k pozorování, průzkumu a elektronickým bojovým operacím, jsou nezbytné pro celkovou účinnost vojenských sil Aliance. Jejich úloha při podpoře operací na souši i ve vzduchu bude vyžadovat odpovídající kapacity pro leteckou přepravu na velké vzdálenosti a pro doplňování pohonných látek ve vzduchu. Od vojsk protivzdušné obrany, včetně moderních leteckých řídicích a kontrolních systémů, se požaduje zajištění bezpečného vzdušného obranného prostředí.

V novém bezpečnostním prostředí a vzhledem k redukovaným celkovým úrovním ozbrojených sil v budoucnu bude schopnost úzké spolupráce, která usnadní hospodárné využívání

zdrojů Aliance, obzvláště důležitá pro naplnění poslání ozbrojených sil Aliance. Kolektivní obranná opatření Aliance, ve kterých hrají klíčovou roli integrovaná vojenská struktura a nadnárodní ozbrojené síly, budou mít v tomto ohledu základní význam. Integrované a nadnárodní evropské obranné struktury, protože budou dále rozvíjeny v kontextu vznikající evropské obranné identity, budou stále větší měrou hrát podobně důležitou roli při zvyšování schopnosti Aliance pracovat společně na kolektivní obraně.

Aby byli schopni pružně reagovat na širokou škálu možných nepředvídaných událostí, zainteresovaní spojenci budou potřebovat účinné pátrací a zpravodajské služby, pružné velení a řízení, mobilitu v rámci územní i mezi územími a náležitě logistické zabezpečení včetně transportních kapacit. Logistické zásoby musí být natolik dostačující, aby podpořily všechny druhy ozbrojených sil s cílem umožnit jim provádět účinnou obranu, dokud není možné doplnění zásob. Schopnost zainteresovaných spojenců budovat větší, příslušně vybavené a vycvičené ozbrojené síly, zasáhnout včas a na úrovni odpovídající jakémukoli ohrožení bezpečnosti Aliance, vytvoří rovněž podstatný příspěvek k řešení krizí a k obraně. Tato schopnost bude zahrnovat schopnost posílit kteroukoli ohroženou oblast na území Aliance a vytvořit nadnárodní přítomnost tam, kde je jí potřeba. Složky všech tří kategorií ozbrojených sil budou schopny pružného nasazení jako součást vnitroeuropejských a transatlantických posil. Správné využití těchto možností bude vyžadovat kontrolu nezbytných komunikačních linek a zároveň náležitá podpůrná a výkonná opatření. V tomto kontextu budou získávat na významu civilní zdroje.

Pokud jde o spojení, budou struktury kolektivní obrany stále více spoléhat na nadnárodní síly, které budou plnit národní závazky vůči NATO. **Nadnárodní síly názorně ukazují odhodlání NATO udržet si důvěryhodnou kolektivní obranu,** upevnit jednotu Aliance, posílit transatlantické partnerství a zesílit evropský pilíř. Nadnárodní síly, a zejména síly rychlého nasazení, posilují solidaritu. Zároveň mohou poskytnout způsob, jak rozmístit schopnější vojenské formace, které mohou být dostupné čistě národně, a tak pomáhat k účinnějšímu využití nepříliš bohatých zdrojů. To může zahrnovat i vysoce integrovaný nadnárodní přístup ke specifickým úkolům a funkcím.

Charakteristika jaderných sil

Základní účel jaderných sil je politický: chránit mír a zabránit nátlaku nebo jakémukoli druhu války. Budou pokračovat v plnění základní role tím, že budou *vzbuzovat nejistotu možného agresora o povaze reakce spojenců na vojenskou agresi*. Dávají najevo, že agrese jakéhokoli druhu není rozumnou volbou. Nejvyšší zárukou bezpečnosti spojenců poskytují strategické jaderné síly Aliance, zvláště ty, které patří Spojeným státům; nezávislé jaderné síly Velké Británie a Francie, které mají svou vlastní zastrašovací úlohu, přispívají k celkovému zastrašování a k bezpečnosti spojenců.

Důvěryhodné jaderné postavení Aliance a demonstrování solidarity Aliance i společného závazku zabránit válce, nadále vyžaduje širokou účast evropských spojenců zapojených do kolektivního obranného plánování v jaderné oblasti, které je v době míru založeno na jaderných silách umístěných na jejich území a na systémech velení, řízení a konzultací. Jaderné síly umístěné v Evropě se závazky k NATO představují základní politickou a vojenskou spojnici mezi evropskými a americkými členy Aliance. Aliance proto bude v Evropě udržovat adekvátní jaderné síly. Tyto síly by měly mít nezbytné vlastnosti a nále-

žitou pružnost i životnost, aby mohly být chápány jako spolehlivá a účinná složka strategie Aliance při předcházení válce. Budou udržovány na minimální úrovni, která je dostatečná pro ochranu míru a stability.

Zainteresovaní spojenci se domnívají, že s radikálními změnami bezpečnostní situace, včetně úrovně konvenčních ozbrojených sil v Evropě udržované v relativní rovnováze a prodloužených reakčních časů, výrazně vzroste schopnost NATO zneškodnit krizi diplomatickými a jinými prostředky, nebo kdyby to bylo nutné, vybudovat úspěšnou konvenční obranu.

Okolnosti, za kterých by spojenci byli nuceni sáhnout k jakémukoliv použití jaderných zbraní jsou dnes mnohem vzdálenější; spojenci proto mohou výrazně redukovat své strategické jaderné síly. Budou udržovat adekvátní substrategické síly rozmístěné v Evropě, které budou představovat základní spojenci se strategickými jadernými silami, čímž budou posilovat transatlantický svazek. Budou se skládat výhradně z dvouúčelových letounů, které by v případě potřeby mohly být doplněny pobřežními systémy.

Substrategické jaderné zbraně však nebudou v normálních podmínkách rozmístěny na povrchových plavidlech a útočných ponorkách. Neexistuje žádný požadavek na jaderné dělostřelectvo nebo na jaderné střely krátkého doletu odpalované ze země, a proto budou tyto zbraně zlikvidovány.

* * *

Tato strategická koncepce znovu potvrzuje obranný charakter Aliance a odhodlání jejích členů chránit svou bezpečnost, suverenitu a územní integritu. Bezpečnostní politika Aliance je založena na dialogu, spolupráci a účinné kolektivní obraně jako na vzájemně se posilujících nástrojích na ochranu míru. Plným využitím nových možností Aliance zajistí bezpečnost při nejnižší možné úrovni ozbrojených sil, která je v souladu s požadavky obrany. Tímto způsobem Aliance podstatně přispívá k prosazení a udržení mírového uspořádání.

Spojenci budou pokračovat v důrazném prosazování dalšího pokroku v oblasti kontroly zbrojení a opatření pro budování důvěry s cílem zvýšit bezpečnost a stabilitu. Budou také hrát aktivní roli při rozvíjení dialogu a spolupráce jednotlivých států na základě principů formulovaných v Pařížské chartě.

Strategie NATO si tak podrží pružnost, která bude odrážet další vývoj politicko-vojenského prostředí, zahrnující jak pokrok směrem k evropské bezpečnostní identitě, tak i jakékoli změny ohrožení bezpečnosti Aliance. Pro zainteresované spojence bude strategická koncepce tvořit základ dalšího rozvíjení obranné politiky Aliance, jejích operačních koncepcí, úkolů konvenčních a jaderných sil i mechanismů plánování kolektivní obrany.

(red)

Divizní generál in memoriam František HORÁČEK

* 29. 8. 1891 Sezemice u Pardubic

† 29. 9. 1941 Praha

Ráno 29. září 1941 se ozval v zadní hale ruzyňských kasáren v Praze několikrát úsečný povel „Feuer!“. Poté třeskla krátká salva popravčí čety. Mezi zavražděnými byl toho podzimního rána také brigádní generál František Horáček. Bylo mu padesát let a jeden měsíc...

Jako nejmladší z několika sourozenců projevil všestranné nadání, a proto mu rodiče (otec byl dělníkem v místní obuvnické dílně) umožnili studium. Nejdříve na pardubické reálce a po maturitě i abiturientský kurz při učitelském ústavu.

Úspěšnou kariéru mladého venkovského kantora přerušila první světová válka. Svůj postoj českého vlastence dal najevo už před tím, když odmítl jako maturant stát se záložním důstojníkem, a proto prezenční službu vykonal jako voják. Za první světové války bojoval na ruské a rumunské frontě, kde v září 1916 přešel

na druhou stranu fronty.

Pětadvacetiletý dobrovolník se přihlásil do československého vojska v zahraničí. Dnem 21. července 1917 byl administrativně zařazen jako střelec k francouzskému 33. pěšímu pluku. Po krátké hospitalizaci v cognacské nemocnici na přelomu roku byl jmenován poddůstojníkem a krátce poté aspirantem. Následovalo ustanovení do funkce velitele čety u 5. roty 21. čs. střeleckého pluku, s nímž odešel do válečného pásma a zúčastnil se bojů v Alsasku a u Terronu.

Do vlasti se poručík Horáček vrátil v lednu 1919 a okamžitě odjel s jednadvacátým plukem na Těšínsko. Bojů se zúčastnil jako zástupce velitele roty. Po krátkém váhání se rozhodl zůstat v řadách formující se československé armády. Po dvě desetiletí potom sloužil v různých velitelských funkcích u dělostřelectva v Českých Budějovicích, Litoměřicích, Hradci Králové, Jihlavě, Brně, Bratislavě, Znojmě a nakonec od roku 1934 v Praze. Neustále si rozšiřoval své vojenské vzdělání, naposledy v polovině třicátých let absolvoval plukovník Horáček kurz pro vyšší velitele na pražské Vysoké škole válečné. Jelikož jej ukončil jako jeden z nejlepších, zůstal potom na škole jako profesor taktiky dělostřelectva. Avšak krátce

poté byl ustanoven velitelem 6. polní dělostřelecké brigády a koncem roku 1937 pak velitelem dělostřelectva. Během zářijové mobilizace působil ve funkci velitele dělostřelectva VIII. sboru. Tehdy byl také jmenován brigádním generálem.

Okupace jej zastihla jako velitele svazku na jižním Slovensku. Striktně pak odmítl nabídku na spolupráci při výstavbě vládního vojska a odešel do zálohy. Od prvních dnů německé okupace se zapojil do budování Obrany národa nejdříve v Praze a potom v rodném kraji - Pardubicku.

„Někdy na začátku roku 1941 odešel otec z Prahy,“ vzpomínala později jeho dcera, „kde se musel v posledních týdnech skrývat mimo domov. Působil pak několik měsíců v ilegality ve východních Čechách. Žil ve chvojenských lesích, kde bydlel v hájovně. Během této doby jsem se s otcem málo viděla. Naposledy v životě to bylo v den jeho zatčení - 8. září 1941. Jako vášnivý nimrod měl otec doma stále ještě uloženy lovecké zbraně a když dostal obsílku k jejich odevzdání, z obavy o osud rodiny vyzvání uposlechl. Domů se již nevrátil a odmítali nám o něm podat jakoukoliv zprávu. Později jsme se dověděli, že celé tři týdny strávil v samovazbě na Pankráci, provázené mučením a četnými výslechy. O jeho konečném osudu jsme se dověděli 29. září - že byl ráno popraven. Matka se po této zprávě zhroutila, dlouho zápasila o svůj život a až do své smrti se z této rány nikdy nevzpamatovala. Ačkoliv byla těžce nemocná, byla v té době několikrát gestapem vyslýchána.“

K popravě generála Horáčka a dalších došlo v době tzv. první heydrichiády, které předcházel nárůst odbojového hnutí a snahy po sjednocení jednotlivých odbojových proudů.

Těla popravených vlastenců z přelomu září a října 1941 v ruzyňských kasárnách byla spálena ve strašnickém krematoriu. Jejich popel měl být vhozen do Vltavy, avšak zaměstnanci pohřební služby popel ukryli do zvláštní jámy, kde jej uchovali až do konce války. Po válce byl popel popravených rozdělen do dvanácti uren a pietně uložen v pravé části nádvoří před hlavní budovou strašnického krematoria, kde byl zřízen malý památníček.

PhDr. Zdeněk Vališ

The Nature and Dynamics of Peace-Keeping by Dr. Enrico Magnani. The theme of peace-keeping, its character and dynamics, is wide and extensive and therefore difficult to explain in a few simple words, says as an opening the Italian Professor Magnani in his article, specially written for our military review "Vojenské rozhledy". Peace-keeping is a brand-new feature of military operational planning of all democratic nations. Although after World War II this term might have been quite adequate, very soon it yielded to dominating East-West confrontation. Professor Magnani summarizes UN peace activities (including Italian ones) and shows their sharp increase after 1989. There are the situations in the former USSR (claimed by Russia as its sphere of influence), or peace-enforcement campaign in the former Yugoslavia that are worth mentioning as both of them threaten international peace and security. According to many experts we ought to establish a sort of mutual-assistance system enabling effective exploitation of all sources, preventing confusions both at the highest and lowest levels of command. Peace-keeping is quite different from other military operations. Its objective is not a military (armed) victory, but in many cases only the compromise.

Concealed Causes of Crises and Conflicts by Col. Ing. František Valach, CSc. The article introduces both the former and today's most common causes of conflicts in Europe. The author wants to present new awareness of scale and probability of war risks. In his article, Col. Valach makes use of knowledge gained from the scholarly study of U.S. European Command (USEUCOM) *Pandora's Box Reopened: Ethnic Conflict in Europe and Its Implications*, and some other documents, which he got during a short-term attachment of ACR officers at USEUCOM. Further he explains his ideas concerning state policy in ethnical conflicts. This article is a sort of sequel to previous one: *Ideas for 21st Century Armed Forces Pattern*, published in "Vojenské rozhledy" 1/95.

Reflected Strategy by Col. Ing. Václav Svoboda. The author's intention is not to polemize with various definitions of "strategy", but he divides this theme into separate components explaining them one by one. He demonstrates close links of modern strategy and management with national defence, army's growth, its deployment and employment. The author tries to identify the key for solving questions like: What are the tendencies of this development, their directions, adopted policy? What are the basic factors of such policy? What about their balance, reversible points or resistance against outward impact? Answers can be found in procedures based on reflections, on the future reflecting like a mirror our present days. *Look to the Future Build on the Past* published in "Vojenské rozhledy" 4/95 is an essay explaining the principles of military strategy and their implementation. In the second part of this article, the author points not only to the insufficient use of strategical calculations, modelling, simulations and strategy games, but also to synergetics, predictions or excess analysis. The closing part puts stress upon systematic solutions of political and military implications of state defence problems and cooperation between the military and states authorities.

Modern Systems of Command and Control: ACR C⁴I System by Col. Ing. Jan Ševčík and Maj. Ing. Dalibor Škovronek. This article deals with one of the most important priorities of ACR development. It is the building of command and control complex system supported by information and communications technology (the so-called C⁴I system). The co-authors explain entire problems by means of system decomposition into separate subsystems, so that readers could understand what particular system is intended for, what is its function and usage. In the following part, there is an example of both complexity and introduction of command and control system within the frame of US forces. They were ordered to build systems for peace activities and parti-

cipation in solving crisis situation. The authors enumerate basic requirements for ACR C⁴I system and underline the fact that without the implementation of such system we are not able to meet preconditions for our admittance to NATO pact.

Simulation Model of Engagement as a Tool for Analysis and Training: HORUS Demonstration at Brigade Level by *GSO Lt. Col. Ing. Werner Siemon, German Army*. In the late 80's, the German Armed Forces underwent operational studies of simulation models at the corps level (KORA) and at the battalion level (PABST). Division and especially brigade levels might have been covered but not in desirable degree of solution. That's why Col. Siemon demands to create a complex, high-speed simulation model of combined troops engagements at division level. The first step was the creation of brigade model, which is now, step by step, extended as far as it reaches the necessary level of brigade. Col. Siemon in his article evaluates the rise and development of HORUS, depicts its characteristics and tries to make the most of it for above mentioned analysis and training.

MILITARY ART

Consequences of Military Art Trends upon Professional Preparation by *Ing. Josef Janošec, CSc.* This article draws a historical parallel with comparable trends of military art in the past and considers their consequences for professional training. This raises the role of individual soldier within the frame of military art and in this way also raises a necessity to put the main stress on his overall preparation. Last but not least we must notice of deep professional differentiation and qualitative changes in training conceptions, but mentioned aspects suit only for drawing up future models, as contemporary training support is quite adequate for the preparation of future skilled professionals in the field of military art.

To Some Questions of Command by *Ing. Jiří Florián*. From the standpoint of specific national policy, Ing. Florián prefers forming our own system of command based on practice and experiences of comparable foreign armies. On this basis we have to build up our own system of

command and control, tailored to Czech organizational structures, covering elements of compatibility with military structures of western democracies to which we want to integrate. He explains command-structure relations and explains respective working applications. In detail he analyses staff work manual. The theme includes decision-making process, drawing up basic documents, command posts and its appendixes as a principal content structure of considered manual.

The Dynamic Control of Radar Field by *Maj. Ing. Petr Vobecký*. The concept of this radar field control opens probably unexpected capabilities and trends towards further development of computer-aided combat activities in radar and electronic troops. Maj. Vobecký has no intention to analyse in detail particular problems of radar field, he outlines only its overall conception in view of today's C² requirements which have come into existence by introducing advanced computer technology. When we take into account the stage of present reductions on the one hand, and building up new systems of command and control supported by computers on the other, in the foreground there is again the question of radar field effectivity and resistibility.

OPINIONS AND CONTROVERSY

Experiences from Graphics Data and Text Processing for the Preparation and Procedure of Operations and Battle by *Lt.Col. Vlastimil Galatík, CSc.* On the basis of our effort to come close to NATO standards above all in the field of decision-making process and staff work, Lt.Col. Galatík makes an attempt to generalize some experiences from basic data processing for the preparation of operation order by army corps commander. In its opening paragraph he pays his attention to graphics and battle documents, among others he gives an evidence that the core of proper application of symbols lies in higher understanding to task appreciation, quite different from that of the past, with more space for initiative of subordinates. Further he is occupied with operation order and by the necessity to reevaluate its present content and

shape. He emphasizes that dozens of cited conclusions are valid not only for an army corps, but also for tactical level of command.

ACR Information System: Division of Labour, Division of Responsibilities by *Ing. Miloslav Strnad*. The aim of this article is to refer about most sensitive section of ACR information system: its life-cycle. The author analyzes this problem from the point of both commanders and senior officers, but also from that of army computer specialists. At the same time he puts and answers the questions what must be done in favour of effective performance of ACR informational system, for its centralized development and operation. The contents of this article says that the quality of data basis must be forced by centralized control and the same has to be done with normative acts. Such measures will enable to introduce proceedings and activities supporting integrated data base of the Army of the Czech Republic.

Several Notes to the Present Concept of Forces Protection and General NBC Defence by *Lt. Col. Ing. Miroslav Štágl, CSc.* The author reacts to series of articles concerning nuclear, biological and chemical (NBC) defence and forces protection which appeared both in "Vojenské rozhledy" review or other military professional publications. He offers his rather different opinions and perceptions resulting from opposite point. He argues that operational and tactical meaning of those two categories of weapons (i.e. NBC and conventional) are slowly merging and it is only the question of time when conventional weapons reach higher importance. He takes for certain that proposed conception of Forces Protection is influenced by NBC weapons more than this category is worth now, probably at the expense of other arms, other risks and defence items.

HISTORY PAGES

El Alamein Battle without Legends by *Col. (ret.) Ing. Zdeněk Řezáč*. This victory was the first important British military success in World War II and also the beginning of the end of the

German and Italian Armies in North Africa. Although the destiny of the Second World War was resolved on European battlefields, the battles of Allied Forces in North Africa form the necessary prologue to Allied Invasion in Europe. Besides detailed description of situational chart, Col. Řezáč cites also opposite opinions on Allied success and activities and those of General Montgomery at Alam Halfa and El Alamein. He stresses the importance of decoding system *Ultra*, which enabled to read German reports and Hitler's correspondence between him and Nazi Headquarters, which made possible to break most of intentions laid down by German command.

INFORMATION SERVICE

A Vision for the Future by *General Gordon R. Sullivan, US Army*. America's Army moves into the 21st century to meet new challenges of changing national security priorities. This article addresses the development of future systems to capture information-based technology that fully exploits US technological advantage. Military doctrine will serve as the basis for the Army to incorporate new ideas, technologies and organizational designs. Advances in information management and distribution will facilitate the horizontal integration of Force XXI battlefield and aid commanders in tailoring and employing land forces using faster communication systems that allow nonhierarchical dissemination of intelligence, targeting and other operational-level data. Our future vision must include organizations and leaders empowered to design and develop rapidly expandable, strategically deployable and effectively employable forces capable of achieving decisive results in war and operations other than war. General Sullivan, as chief of staff of the US Army, provides the philosophical impetus to help leaders become the adaptive, creative problem solvers demanded by Force XXI operations. This article was translated from the Army professional journal *Military Review*, May-June 1995.

Představení autorů tohoto čísla

Ing. Josef Janošec, CSc., nar. 1951, VA Brno (geodézie a kartografie). Vykonával řadu odborných funkcí, vedoucím odboru systému řízení vědy, techniky, prognózování a výzkumu Institutu pro strategická studia. Od r. 1993 náměstkem ředitele IVOU, poté ředitelem odboru vojenského umění Ústavu obranných studií AČR. Nyní pracovníkem odd. vědy odboru správy majetku MO. Publikoval v časopisech Mezinárodní politika, Vojenské rozhledy a dalších.

Pplk. Ing. Vlastimil Galatík, CSc., nar. 1956. Vystudoval Vysokou vojenskou školu pozemního vojska ve Vyškově, VA Brno. Ve vědecké přípravě v letech 1989-92. Zastával velitelské a štábní funkce na taktických stupních velení. V současné době je na funkci náčelníka skupiny strategie, operačního umění a dějin vojenského umění katedry řízení obrany státu VA v Brně.

Dr. Enrico Magnani, nar. 1957. První římská univerzita *La Sapienza*, Administrativní škola pozemního vojska. M. A. (mezinárodní právo) na Gasperiho institutu evropských studií, M. A. (zahraniční ekonomika) Driekant Foundation, Nizozemí. Absolvoval řadu kurzů a stáží (Belgie, Lucembursko, Francie a USA). Byl pracovníkem studijního odboru italské poslanecké sněmovny, politickým komentátorem *La Discussion*, vojensko-politickým komentátorem soukromé rozhlasové a tiskové společnosti. Pracoval na universitě v Molise a od r. 1992 je výzkumným pracovníkem Střediska strategických studií italské armády.

Ing. Miloslav Strnad, nar. 1935, vystudoval VA Brno, působil ve VzÚ 401 na počítačových aplikacích týlového zabezpečení. V r. 1971 byl z armády z politických důvodů propuštěn. V civilním zaměstnání pracoval v různých funkcích při vývoji a implementaci aplikačního programového vybavení převážně ve stavební výrobě. V r. 1990 se v rámci rehabilitace vrátil zpět do činné služby. Převážnou dobu pracoval na funkci projektanta VPS AVV. Od roku 1995 je v záloze a jako občanský zaměstnanec pracuje ve funkci systémového specialisty v oblasti uplatnění informačních technologií v AČR.

Plk. Ing. Václav Svoboda, nar. 1941, ČVUT (fyzika a technika jaderných energetických zařízení), 4 roky na VKŠV ve specializaci chemické vojsko. Od r. 1968 vojákem z povolání, VzÚ 401, poté ve Výzkumném ústavu GŠ jako analytik a vedoucím pracovního týmu matematického modelování, odolnosti systému velení, oper. propočtů a metodologie vědecké práce. V r. 1992 přešel na MO a od r. 1993 pracoval v oblasti strategického plánování, nyní ve funkci vedoucího odd. strategie MO. V tomto roce absolvoval kurz národní bezpečnosti ve Středisku pro národní bezpečnostní studia (Center for National Security Studies) v Kanadě.

Plk. Ing. František Valach, CSc., nar. 1947, VA Brno, v roce 1988 aspirantura tamtéž. V roce 1994 ukončil kurz Moterey Mobile International Defense Management Course a r. 1995 absolvoval stáž na velitelství ozbrojených sil USA v Evropě. Do roku 1990 působil jako vševojskový operátor ve štábu bývalého ZVO v Táboře, od r. 1991 vedoucím odd. strategického plánování SSR MO, nyní zástupce ředitele odboru obranné politiky MO ČR. Publikuje v časopisech Vojenské rozhledy a Vojenský profesionál.

PhDr. Zdeněk Vališ, nar. 1955, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy (obor historie a archivnictví). Až do r. 1993 pracoval coby samostatný vědecký pracovník ve Vojenském historickém ústavu v Praze, od r. 1994 je zaměstnancem Ministerstva vnitra ČR ve funkci vrchního policejního rady.

Mjr. Ing. Petr Vobecký, nar. 1955. Voj. střední odborná škola elektrotechnická - radiolokační Liptovský Mikuláš, VVTŠ Liptovský Mikuláš, obor velitelsko-technický RTV. Postgraduální studium VA Brno, obor velitelsko-štábní, operačně taktický PVOS. Prošel řadou funkcí, pracoval jako důstojník operačního odd. rtb, náčelník skupiny zobrazovacích a dokumentačních zařízení VS rtb. Roku 1993 se stal náčelníkem štábu SKRLPzU. V současné době je vědecko-pedagogickým pracovníkem katedry PVO VA Brno.

Obsah ročníku
1995

Obsah ročníku 1995

	VR číslo	strana
Slovo vydavatele	1	3
Vojenská strategie (s prologem náčelníka generálního štábu AČR genmjr. Ing. Jiřího Nekvasila)	2	3
Genmjr. Ing. Emil Antušák Ústav obranných studií AČR	1	16
Plk. Ing. Zdeněk Brousil Partnerství pro mír - včera, dnes a zítra	5	3
Pplk. Ing. Karel Eminger, Ing. Ladislav Klíma, CSc. Obranný výzkum a jeho programování	4	8
Ing. Josef Fučík Občan a obrana vlasti	2	41
Annet Hogelingová Partneři, nebo spojenci?	1	49
Ing. Miloš Janda Příprava poloprofesionální armády	5	23
Ing. Miloš Janda Kariéra poddůstojníků a praporčků	1	60
Pplk. Ing. Josef Janošec, CSc. Předpokládané strategické změny ve vojenství a jejich ekonomický rozměr	1	19
Pplk. Ing. Josef Janošec, CSc. K bezpečnostní politice České republiky	4	3
Ing. Pavel Jégli Americké pohledy na rozšiřování Severoatlantické aliance	2	9
Pplk. doc. Ing. Karel Kotek, CSc. Pět let před koncem tisíciletí - I (ZHN v roce 1995 - jaderné zbraně)	2	33
Pplk. doc. Ing. Karel Kotek, CSc. Pět let před koncem tisíciletí - II (ZHN v roce 1995 - chemické a biologické zbraně)	3	36
Doc. PhDr. Miroslav Krč, CSc. Společenskovední kultivace v přípravě vojenských profesionálů	5	31

Obsah ročníku 1995

Ing. Karel Lukáš, CSc. Směry rozvoje modelování ve vojenství	1	22
Pplk. Ing. Josef Macků Počítačové modelování v AČR	4	20
Dr. Enrico Magnani Povaha a dynamika udržování míru	6	3
Plk. gšt. Ing. Jiří Martinek Použití Armády ČR při nevojenských ohroženích	3	8
Doc. PhDr. František Ochraňa, DrSc. Plánování, rozhodování a organizování v SPPR	2	21
Pplk. gšt. Werner Siemon Simulační model boje jako nástroj pro analýzu a výcvik	6	39
Ing. Stanislav Stach, CSc. Intelektuální, organizační a technická kompatibilita	2	14
Ing. Stanislav Stach, CSc. Trendy rozvoje vojenství na prahu 21. století	3	27
Brigádní generál Peter Striek Obranné plánování v Nizozemí	3	22
Plk. doc. Ing. Jiří Strnáděk, CSc. Filozofická východiska strategické obrany státu	3	3
Plk. Ing. Václav Svoboda Defenzivní strategie a moderní armáda	1	6
Plk. Ing. Václav Svoboda Kanada a národní bezpečnost	5	36
Plk. Ing. Václav Svoboda Strategie v zrcadlech	6	21
Plk. Ing. Jan Ševčík, mjr. Ing. Dalibor Škovronek Moderní systémy velení a řízení - systém C⁴I AČR	6	31
Plk. Ing. František Valach, CSc. Náměty pro model armády 21. století	1	30
Plk. Ing. František Valach, CSc. Skryté příčiny krizí a konfliktů	6	11
Plk. prof. Ing. Zdeněk Žihla, CSc. Koncepce jazykové přípravy vojenských profesionálů AČR	5	15

Obsah ročníku 1995

Vojenské umění

Ing. Jiří Florián K některým otázkám velení	6	51
Plk. Ing. Petr Hartmann Aspekty koncepce protivzdušné obrany	5	48
Ing. Josef Janošec, CSc. Důsledky tendencí vojenského umění na profesní přípravu	6	44
Plk. gšt. Ing. Milan Kubeša, CSc. K některým pojmům strategie bezpečnosti státu	5	41
Mjr. Ing. Petr Vobecký Dynamicky řízené radiolokační pole	6	56

Operační umění

Plk. Ing. Oldřich Horák, CSc. K možnostem průzkumu armádního sboru	4	43
Plk. Ing. Vladimír Karaffa, CSc. K problematice velení a řízení	1	78
Plk. Ing. Josef Němec, CSc., plk. Ing. Vladimír Karaffa, CSc. Příprava a vedení obranné operace	1	67
Plk. Ing. Josef Němec, CSc. Poznatky z VŠC armádních sborů	4	34

Mírové operace

Genmjr. Ing. Emil Antušák Mírové operace OSN	3	42
Timothy L. Thomas Krizový management Spojených národů v Bosně: Problémy a doporučení	3	50
JUDr. Miroslav Tůma Zvýší se účinnost mírových operací OSN?	3	64

Vojenské zpravodajství

Plk. Ing. Oldřich Horák, CSc. Vojenské zpravodajství	3	77
--	---	----

Obsah ročníku 1995

Pplk. David Todd Připavit se k informační válce	3	85
--	---	----

Logistika

Plk. doc. Ing. Jaroslav Komárek, CSc. Vojenská logistika - samostatný vědní obor	4	68
Plk. Ing. Miroslav Veselý K některým systémovým problémům logistiky v rezortu MO	4	63

Věda, výzkum

Pplk. Ing. Josef Janošec, CSc. Co je vědecká metoda a teorie	2	59
Plk. doc. Ing. Stanislav Schorm, CSc. Názory velitelů a studentů evropských vojenských škol na vojenské vzdělávání	2	66
Plk. Ing. Václav Svoboda Nedělejme „vědu“ z vědy!	2	47

Personalistika

Plk. doc. Ing. Libor Kosař, CSc., doc. PhDr. Felix Černocho, CSc., kpt. Mgr. Zdeněk Dvořák Personální strategie Armády České republiky	5	53
Mjr. Ing. Josef Strelec, CSc., doc. PhDr. Felix Černocho, CSc. Informatická podpora personalistického managementu - I	4	25
Mjr. Ing. Josef Strelec, CSc., doc. PhDr. Felix Černocho, CSc. Informatická podpora personalistického managementu - II	5	58

Z konference

Poselství prezidenta Václava Havla konferenci	4	49
Z prologu ministra obrany ČR	4	50
Třetí dimenze NATO	4	52
Problémy obrany východoevropských zemí	4	58

Obsah ročníku 1995

Názory, polemika

Mgr. Stanislav Balík Perspektivy vojenské profese v České republice	5	69
Pplk. Ing. Peter Baráth, CSc., pplk. Ing. Vojtěch Májek Některé aspekty bojového použití proiletadlového raketového vojska	1	90
Plk. doc. Ing. Jaroslav Binka, CSc. Spolupráce vysokých škol ve vědecké oblasti	4	89
Pplk. Ing. Vlastimil Galatík, CSc. Armádní protiúder, nebo útočná operace armádního sboru?	3	87
Pplk. Ing. Vlastimil Galatík, CSc. Zkušenosti ze zpracování grafických a textových dokumentů pro přípravu a vedení operace a boje	6	61
Dr. Sylvestr Chrástil Několik poznámek k problematice šikanování v armádě	4	87
Pplk. Ing. Vladimír Karaffa, CSc. K některým problémům činnosti teritoria	3	91
Plk. v zál. Ing. Stanislav Kočíř, CSc. K problematice velení a řízení	3	103
Plk. gšt. Ing. Milan Kubeša, CSc. K velení vojskům v míru a za války (ohlas na článek ve VR 9/94)	1	85
Plk. gšt. Ing. Milan Kubeša, CSc. K některým otázkám přípravy a vedení obranné operace	3	98
Plk. v zál. doc. Ing. Václav Maryška, CSc. Priority moderní vojenské vědy a reforma Armády ČR	2	75
Plk. v zál. doc. Ing. Václav Maryška, CSc. Mezinárodní bezpečnostní systémy, jejich podstata a dynamika	4	77
Pplk. Ing. Jan Mestek Páteř armády	4	85
František Němec Armáda 21. století (k článku plk. F. Valacha, CSc. ve VR 1/95)	4	73
Doc. PhDr. František Ochrana, DrSc., M.A. Současný stav SPPR a možnosti jeho dalšího rozvoje	5	72

Obsah ročníku 1995

Ing. Miloslav Strnad Budeme mít v rezortu obrany automatizovaný informační systém?	1	93
Ing. Miloslav Strnad Informační systém AČR, dělba práce - dělba odpovědnosti	6	67
Pplk. Ing. Miroslav Štangel, CSc. Některé poznámky k současnému pojetí ochrany vojsk a OPZHN	6	75
Doc. PhDr. Václav Vondrášek, CSc. K výuce humanitních věd na vysokých vojenských školách	5	84
Pplk. Ing. Jiří Žižek, CSc., pplk. Ing. Vojtěch Májek Palebné možnosti prostředků PVO AČR	2	79

Informace

Mjr. Ing. Jiří Baloun Informační infrastruktura USA pro obranu	4	99
Ing. Josef Hrdlička Terorismus a mafiánství - nebezpečný tandem	3	105
Plk. doc. Ing. Robert Hulák, CSc. Systémy pro podporu výcviku jednotek armády USA v SRN	5	105
Plk. doc. Ing. Robert Hulák, CSc. Prostředky vzdušného průzkumu armády USA a NATO	6	112
Pplk. Ing. Josef Janošec, CSc. Symposium KBSE	1	105
Adam Kolodziejczyk, Ph.D., Joanna Latacz, M.A. Polské veřejné mínění o bezpečnosti, obraně a armádě	5	133
Plk. Ing. Karel Kozák Zkušenosti z přípravy zahraničních armád	5	117
Plk. Dr. Petr Majer Sousedé jako cizinci - cizinci jako sousedé (mezinárodní důstojnický seminář v Míšni)	3	111
Pplk. Ing. René Nastoupil, CSc. Automatizované systémy velení a řízení pozemního vojska NATO	3	116
Pplk. Ing. René Nastoupil, CSc. Psychologické operace v ozbrojených silách NATO	6	101

Obsah ročníku 1995

Dr. Ing. Petr Sazeček Kontinuální akvizice a podpora životního cyklu zbraňových systémů v armádách NATO	5	121
Plk. v zál. Ing. Milan Sládeček DrSc., plk. v zál. Ing. Karel Štěpánek Válka technologií (o válce v Perském zálivu s odstupem času)	1	110
Pplk. Ing. Jaroslav Stojan NIAG (Poradní skupina NATO pro otázky spolupráce se zbrojním průmyslem)	5	111
Gen. Gordon R. Sullivan Vize budoucnosti	6	91
Plk. Ing. František Valach, CSc. Velitelství ozbrojených sil USA v Evropě - USEUCOM	5	98
Armáda, informace, novináři a veřejnost	4	124
Bílé knihy o obraně	1	120
Bundeswehr a Německo v nové éře	2	89
Elitní jednotky a jednotky elity ve Francii	6	124
Existuje společná obranná identita?	2	112
Field Manual 100-5 "Operations" 1993 (o vývoji a stavu nauky o velení u pozemního vojska USA)	2	124
Intervenovat v chaosu?	6	120
Letecká strategie a řešení krizí	6	110
Letecký útok: úloha a význam ofenzivního letectva	2	134
Marshallovo středisko přispívá k porozumění a důvěře v mezinárodním společenství	2	146
Modernizace letounů pro zachování jejich operačních možností	6	117
Nové nebezpečí po ukončení studené války - rozšiřování zbraní hromadného ničení	2	100
Ohlédnutí za výstavou IDET '95	4	104
Pohled na budoucnost založený na minulosti	4	108
Projekt smíšených kombinovaných ozbrojených sil	1	129

Obsah ročníku 1995

Protiraketová obrana	4	130
Síla zbraní, síla mužů	5	128
Společná cesta k míru	6	128
Standardizace v NATO	4	115
Tisková práce a práce s veřejností v Bundeswehru	2	138
Udržování vnitrostátního pořádku a obrana	3	141
Válka a lidskost	1	134
Válka zbraní, nebo válka lidí?	1	125
Velení vojskům zůstává uměním	3	125
Vojenská geografie v nové době	5	142
Vojska teritoriální obrany - budoucnost polské armády	3	134

Z historie

Mjr. PhDr. Jiří Fidler Tradice prvního a druhého odboje v historii útvarů Armády České republiky	3	149
PhDr. Jan Gebhart Konec druhé světové války: Československo a Evropa	2	150
Dr. František Hanzlík, CSc. K možnosti použití armády prezidentem dr. E. Benešem při řešení únorové krize v roce 1948	5	88
Jan Petránek Fašistický meč byl vykován v SSSR: Rudá armáda a reichswehr	1	97
PhDr. Vladimír Pilát, CSc. Task Force Smith - První boj US Army v Koreji	4	92
Plk. v. v. Ing. Zdeněk Řezáč Bitva u Alameinu bez legend	6	82

Personálie

Divizní generál in memoriam František Bláha	1	136
Divizní generál in memoriam František Horáček	6	137
Divizní generál in memoriam Alois Macháček	4	139
Divizní generál Jan Netík	2	156
Divizní generál in memoriam Václav Šára	5	148

Contents

Dr. Enrico Magnani The Nature and Dynamics of Peace-Keeping	3
Col. Ing. František Valach, CSc. Concealed Causes of Crises and Conflicts	11
Col. Ing. Václav Svoboda Reflected Strategy	21
Col. Ing. Jan Ševčík, Maj. Ing. Dalibor Škovronek Modern Systems of Command and Control: ACR C⁴I System	31
GSO Lt. Col. Werner Siemon Simulation Model of Engagement as a Tool for Analysis and Training	39

MILITARY ART

Ing. Josef Janošec, CSc. Consequences of Military Art Trends upon Professional Preparation	44
Ing. Jiří Florián To Some Questions of Command	51
Maj. Ing. Petr Vobecký The Dynamic Control of Radar Field	56

OPINIONS AND CONTROVERSY

Lt. Col. Ing. Vlastimil Galatík, CSc. Experiences from Graphics Data and Text Processing for the Preparation and Procedure of Operations and Battle	61
Ing. Miloslav Strnad ACR Information System: Division of Labour, Division of Responsibilities	67
Lt. Col. Ing. Miroslav Štangl, CSc. Several Notes to the Present Concept of Forces Protection and General NBC Defence	75

HISTORY PAGES

Col. (ret.) Ing. Zdeněk Řezáč El Alamein Battle without Legends	82
--	----

INFORMATION SERVICE

General Gordon R. Sullivan A Vision for the Future	91
Lt. Col. Ing. René Nastoupil, CSc. Psychological Operations in NATO Forces	101
Air Strategy and Crisis Management	110
Col. Doc. Ing. Robert Hulák, CSc. US and German Means of Air Reconnaissance	112
The Upgrading of Airplanes for Keeping up their Operational Power	117
Intervention in Chaos	120
Elite Troops and Troops of Elite in France	124
Common Road toward the Peace	128

PERSONAL DATA

Divisioner in memoriam František Horáček	137
--	-----

English Annotation	139
--------------------	-----

Who is Who in this Issue	142
--------------------------	-----

Subject Index 1995	143
--------------------	-----

English Table of Contents	151
---------------------------	-----

Obsah

Dr. Enrico Magnani Povaha a dynamika udržování míru	3
Plk. Ing. František Valach, CSc. Skryté příčiny krizí a konfliktů	11
Plk. Ing. Václav Svoboda Strategie v zrcadlech	21
Plk. Ing. Jan Ševčík, mjr. Ing. Dalibor Škovronek Moderní systémy velení a řízení - systém C⁴I AČR	31
Pplk. gšt. Werner Siemon Simulační model boje jako nástroj pro analýzu a výcvik	39

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Ing. Josef Janošec, CSc. Důsledky tendencí vojenského umění na profesní přípravu	44
Ing. Jiří Florián K některým otázkám velení	51
Mjr. Ing. Petr Vobecký Dynamicky řízené radiolokační pole	56

NÁZORY, POLEMIKA

Pplk. Ing. Vlastimil Galatfk, CSc. Zkušenosti ze zpracování grafických a textových dokumentů pro přípravu a vedení operace a boje	61
Ing. Miloslav Strnad Informační systém AČR, dělba práce - dělba odpovědnosti	67
Pplk. Ing. Miroslav Štangel, CSc. Některé poznámky k současnému pojetí ochrany vojsk a OPZHN	75

Z HISTORIE

Plk. v. v. Ing. Zdeněk Řezáč Bitva u Alameinu bez legend	82
--	----

INFORMACE

Gen. Gordon R. Sullivan Vize budoucnosti	91
Pplk. Ing. René Nastoupil, CSc. Psychologické operace v ozbrojených silách NATO	101
Letecká strategie a řešení krizí	110
Plk. doc. Ing. Robert Hulák, CSc. Prostředky vzdušného průzkumu armády USA a NATO	112
Modernizace letounů pro zachování jejich operačních možností	117
Intervenovat v chaosu	120
Elitní jednotky a jednotky elity ve Francii	124
Společná cesta k míru	128

PERSONÁLIE

Divizní generál in memoriam František Horáček	137
Anglické anotace	139
Představení autorů tohoto čísla	142
Obsah ročníku 1995	143
Obsah v angličtině	151

Vydává Ministerstvo obrany ČR - Sekce obranné politiky

Adresa:

Redakce časopisu VOJENSKÉ ROZHLEDY
(Vojenský zeměpisný ústav)
Rooseveltova 23
160 01 Praha 6 - Dejvice

Tiskne Vojenský zeměpisný ústav, Praha.

Pplk. Ing. Richard Hašek (šéfredaktor), telefon (20) 21 57 30,
mjr. Ing. Igor Jalůvka (zástupce šéfredaktora), telefon (20) 21 57 33,
Jaroslav Fumánek (redaktor), telefon (20) 21 57 31,
Jaroslava Matušková (redaktorka), telefon (20) 21 57 32.

Redakční rada: genmjr. Ing. Emil Antušák, plk. Ing. Václav Budil, CSc., plk. gšt. Ing. Jan Duda, plk. Ing. Karel Eminger, plk. Ing. Miloš Fikar, Ing. Josef Fučík, genmjr. Ing. Pavel Jandáček, Ing. Pavel Jégl, Dr. Jiří Krobath, genpor. Ing. Karel Kuba, genmjr. Ing. Josef Loučka, plk. gšt. Ing. Jiří Martinek, plk. doc. Ing. Petr Němec, CSc., plk. Ing. Jaroslav Paleček, Ing. Milan Štembera, CSc., plk. Ing. Rudolf Tomešek, CSc.

Ročník IV. (XXXVI). Toto číslo bylo dáno do tisku 4. 10. 1995. MKČR 6059, MIČ 47751.

VOJENSKÉ ROZHLEDY